

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Марина Якубовська
Світлана Дерба

**ДІЄСЛІВНІ ПРЕФІКСИ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

**ЗНАЧЕННЯ
ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ**

Навчальний посібник

УДК 811.161.2'366.587'373.611'243(075.8)
Я49

Рецензенти:
д-р філол. наук, проф. Ганна Межжеріна
(*Національний авіаційний університет*);
канд. філол. наук, доц. Наталія Єщенко
(*Київський національний університет імені Тараса Шевченка*)

*Рекомендовано до друку
вченою радою ННІ філології
(протокол № 2 від 6 жовтня 2023 року)*

Якубовська Марина

Я49 Дієслівні префікси української мови: значення та особливості вживання : навч. посіб. / Марина Якубовська, Світлана Дерба. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2023. – 239 с.

ISBN 978-966-933-239-4

Навчальний посібник із розвитку мовлення адресовано іноземцям середнього та високого рівня володіння українською мовою. Мета посібника – систематизація знань про префіксацію українських дієслів, активізація навичок та умінь репродуктивного і продуктивного вживання префіксних дієслів як в усному, так і в писемному мовленні, ознайомлення з українськими фразеологізмами, що містять префіксні дієслова (201 фразеологічна одиниця), й активізація навичок їхнього вживання під час живого спілкування. Чітка структура посібника, різноманітні завдання комунікативного характеру, сюжетні тексти і завдання до них, завдання для самостійної роботи, контрольні завдання, а також таблиці й схеми сприяють узагальненню та систематизації граматичного та лексичного матеріалу.

Призначений для роботи з викладачем та для самостійної роботи.

УДК 811.161.2'366.587'373.611'243(075.8)

© Якубовська Марина, Дерба Світлана, 2023
© Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
ВПЦ "Київський університет", 2023

ISBN 978-966-933-239-4

Цей посібник адресовано іноземцям середнього та високого рівня володіння українською мовою, а також викладачам української мови як іноземної.

Посібник побудовано на основі комунікативного підходу. Метою посібника є систематизація отриманих раніше знань про префіксацію українських дієслів, активізація навичок та умінь репродуктивного і продуктивного уживання префіксних дієслів як в усному, так і в писемному мовленні, ознайомлення з українськими фразеологізмами, що містять префіксні дієслова (201 фразеологічна одиниця), й активізація навичок їхнього уживання під час живого спілкування.

Посібник складається з основної частини, завдань для самостійної роботи (**Завдання для самостійної роботи**), тестових завдань (**Перевірте себе**), ключів до них (**Ключі**) і додатка (**Додаток**), що містить таблиці та схеми, що більш наочно представляють матеріал, запропонований у посібнику, та списку джерел (**Література**).

Основна частина складається з чотирьох підрозділів: **Дієслівні префікси**, **Префікси дієслів руху**, **Іншомовні префікси** та **Подвійні префікси**.

У першому підрозділі – **Дієслівні префікси** – розглядаються 18 дієслівних префіксів української мови з точки зору їхніх значень та впливу префіксації на керування дієслова (блок завдань **♦I.**). Матеріал представлений у вигляді таблиць та завдань до них. Для 13 найбільш уживаних дієслівних префіксів (*в-, ви-, від-, до-, з-¹, за-, на-, о-, пере-, під-, при-, про-, роз-*) запропоновано розширений комплекс завдань, в якому до блоку **♦I.** додаються інші, спрямовані на: а) спостереження за зміною значення та керування дієслова залежно від префіксації в заданому контексті, синонімію та антонімію дієслів різної префіксації (блок **♦II.**); б) ознайомлення з фразеологічними одиницями, що містять префіксні дієслова, та їхню семантизацію (блок **♦III.**); в) спостереження за уживанням фразеологізмів і дієслів відповідної префіксації у тексті (блок **♦IV.**) – у посібнику представлено 13 оригінальних сюжетних текстів розповідного

характеру; г) їхню активізацію як в усному, так і в письмовому мовленні при виконанні післятекстових завдань (блок ♦V.).

Другий підрозділ – **Префікси дієслів руху** – містить завдання на ознайомлення з групою безпрефіксних дієслів руху, активізацію префіксних дієслів руху в наданому контексті та завдання комунікативного характеру.

Завдання підрозділів **Іншомовні префікси** та **Подвійні префікси** спрямовані на спостереження за уживанням дієслів даної префіксації у контексті та їхню активізацію.

Метою **Завдань для самостійної роботи** є активізація навичок спостереження за уживанням лексичних одиниць і розпізнавання відтінків їхніх значень.

Завдання блоку **Перевірте себе** допоможуть проконтролювати рівень засвоєння вивченого матеріалу.

У **Додатку** наведені таблиці та схеми, які сприяють узагальненню та систематизації вивченого матеріалу і можуть використовуватися як довідник.

Ключі містять відповіді на деякі завдання з блоків **Завдання для самостійної роботи** та **Перевірте себе**.

Зміст

Дієслівні префікси

♦Префікс В- (У- / УВІ-)	7
РЕМОНТ – РОДИННА СПРАВА	10
♦Префікс ВИ-	15
РОДИННІ СЕКРЕТИ	20
♦Префікс ВІД- (ВІДІ-)	26
ЧАРІВНА МУЗИКА ФЕРЕНЦА ЛІСТА	31
♦Префікс ДО- (ДІ-)	36
КЛЮЧ ДО УСЬОГО	40
♦Префікс З-¹ (ЗІ- / С-)	45
ПУХНАСТЕ «ЯНГОЛЯТКО»	50
♦Префікс З-² (ЗІ- / С-)	55
♦Префікс ЗА-	57
СУТО ЧОЛОВІЧА СПРАВА	62
♦Префікс НА-	67
З НОВИМ РОКОМ! З НОВИМ ЩАСТЯМ!	71
♦Префікс НАД- (НАДІ-)	77
♦Префікс О- (ОБ- / ОБІ-)	78
НЕЛЕГКЕ ЗАВДАННЯ	82
♦Префікс ПЕРЕ-	87
НАДІЯ ТА БЕЗНАДІЙНІ	92
♦Префікс ПЕРЕД-	98
♦Префікс ПІД- (ПІДІ-)	99
ДЕНЬ ПРИЙНЯТТЯ НЕЛЕГКИХ РІШЕНЬ	104
♦Префікс ПО- (ПІ-)	110
♦Префікс ПРИ-	112
СТИХІЙНЕ ЛИХО	116
♦Префікс ПРО-	122
НЕЗАБУТНІЙ ТИЖДЕНЬ	127
♦Префікс РОЗ- (РОЗІ-)	132
ВЕСНЯНІ ДОЩІ	137
♦Префікс У- (В-)	143

Префікси дієслів руху	144
Іншомовні дієслівні префікси	
♦Префікс ДЕ- (ДЕЗ-)	149
♦Префікс ДИС-	151
♦Префікс РЕ-	152
Подвійні дієслівні префікси	
♦Префікс ЗНЕ-	154
♦Префікс НАПВ-	156
♦Префікс НЕДО-	158
♦Префікс ОБЕЗ-	160
Багатопрефіксні дієслова з початковим префіксом ПО-	
♦Префікс ПОПО-	162
Завдання для самостійної роботи	166
Перевірте себе	177
Додаток	
•Зведена таблиця дієслівних префіксів та їхніх значень	193
•Схема утворення дієслів ДВ і НДВ	202
•Список фразеологізмів із значеннями	203
•Безпрефіксні дієслова руху	232
•Схема значень префіксів дієслів руху	233
•Схема значень префіксів перехідних дієслів руху <i>водити – вести, носити – нести, возити – везти</i>	234
•Схема особливостей уживання префіксних дієслів руху в минулому часі	235
Ключі	236
Література	239

ДІЄСЛІВНІ ПРЕФІКСИ

◆ Префікс В- (У- / УВІ-)

◆ **I. •Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **В-** (У- / УВІ-) у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням прийменника **в** (*куди? у що?*) – «*в середину*».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

1. В- (У- / УВІ-)	1. рух всередину (<i>куди? до кого?</i>)
	увійти, в'їхати, вбігти, влетіти, внести, ввезти, влізти
	2. напрям дії всередину (<i>кого? що? куди? кому?</i>)
	вписати, вставити, вдихнути, вбити, влити, вручити
	3. занурення в дію (<i>в кого? у що?</i>)
	вглядітися, вдуматися, вслухатися, вчитатися

◆ **Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

◆ **Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆ **II. •Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Дівчина довго вдивлялася в старе фото і нарешті знайшла на ньому своїх батьків. 2. Новий готель не зміг вмістити всіх охочих потрапити на фестиваль квітів. 3. Тут так темно, що я не можу вставити ключ у замок! 4. Сьогодні в актовій залі всім випускникам вручають дипломи. 5. Мотоцикліст швидко в'їхав у двір і зупинився біля дверей.

◆ **Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Спочатку я не зрозумів значення цього виразу, але потім переклав його без словника, тому що уважно ... (вчитуватися – вчитатися (*у що?*)). 2. Микола загубив ключі і не зміг ... (входити –

увійти (куди?). 3. Виховані діти мовчать, коли дорослі розмовляють, і не ... (втручатися – втрутитися (у що?). 4. Можна я залишу книги у тебе до суботи? Моя сумка занадто маленька, і вони не ... (вміщатися – вміститися (у що?). 5. Уболівальники дуже зраділи, коли футболіст нарешті ... (влучати – влучити (куди?).

♦Завдання 3. Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Ви будете дивитися новини? — (вмикати – увімкнути (що?).
2. Вам подобається ця картина? — (вставляти – вставити (що? у що?).
3. Що потрібно було зробити в завданні? — (вписувати – вписати (що? куди?).
4. Звідки у нас у вітальні папуга? — (влітати – влетіти (куди? звідки?).
5. Як ви вирішили проблему зі зламаним замком? — (вставляти – вставити (що? куди?).
6. Що потрібно зробити, щоб повісити картину? — (вбивати – вбити (що? куди?).
7. Ви одразу пригадали цю пісню? — (вслухатися (у що?).

♦III. ♦Завдання 1. Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Вбивати – вбити (що?) (кому?)** в голову — Я ніяк не можу **вбити Петру в голову** вчасно приходити на заняття, він завжди запізнюється.
2. **Вбивати – вбити (що?)** собі в голову — Олена **вбила собі в голову**, що вона найгарніша дівчина у світі.
3. **Вкладати – вкласти (всю) душу (у що?)** — Справжній майстер завжди **вкладає душу** в те, що робить.
4. **Влітати – влетіти (кому?)** в (добру) копійку — Новий телефон **влетів Андрію в добру копійку**.
5. **Вписувати – вписати (що?)** в історію (чого?) золотими літерами — Ім'я Тараса Шевченко науковці **вписали золотими літерами в історію України**.
6. **Впійматися на гачок** — Петро слухав, як дівчина на відео дуже впевнено розказувала про те, що ці ліки можуть позбавити будь-якого болю, але **не впіймався на гачок** і не купив їх.

7. **Врїзатися** – **врїзатися** (*кому?*) в пам'ять — Подорож до Одеси врїзалася нам у пам'ять, і ми ніколи не забудемо це сонячне місто.
8. **Вскочити в халепу** — Напередодні поїздки Микола вскочив у халепу, бо загубив квитки.
9. **Вставати** – **встати** на диби — Коли Ірина дізналися, що цього року знов не зможе піти у відпустку, вона встала на диби і вирішила звільнитися.
10. **Встромляти** – **встромити** (*кому?*) палиці в колеса — Новий начальник не схвалює наш проєкт, тому постійно встромляє нам палиці в колеса.
11. **Втілювати** – **втілити** (*що?*) у життя — У кожного є потаємна мрія, і кожен бажає втілити її у життя.
12. **Входити** – **увійти** в історію — Цей день увійшов в історію як День Перемоги у війні.
13. **Входити** – **увійти** в колію — Після новорічних свят іноді важко увійти в колію і почати працювати.
14. **Входити** – **увійти** в роль — Як тільки Антон очолив фірму, він одразу увійшов у роль керівника.
15. **Входити** – **увійти** в смак — Тетяна почала розповідати про свою останню подорож і так увійшла в смак, що ми не могли її зупинити і просиділи до ночі.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із **завдання 1**. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Ця подія давно стала фактом історії. 2. День, коли ми зустрілися вперше, запам'ятався нам на все життя. 3. Прикро, що не всі мрії можна здійснити! 4. Ця людина так любить заважати іншим, що я не став би ділитися з нею нашими планами. 5. Ви тільки подивіться, як швидко Антон призвичаївся до обов'язків голови великої родини! 6. Мій сусід раптом чомусь вирішив, що мені нудно вечорами вдома одному, і тому щовечора приходиться до мене на вечерю. 7. Коли батьки намагалися змусити Олега кинути займатися музикою та піти навчатися в інститут, він

запротестував і переїхав жити до друзів. 8. Я чув, що подорож до Іспанії вам дорого коштувала. 9. Якщо ви щось робите з любов'ю та натхненням, то результат виходить набагато кращим. 10. Не хвилюйтеся за сина, він розумний хлопець, і нікому не дасть себе обдурити. 11. Учитель змусив дітей запам'ятати правила поведінки на заняттях. 12. День, коли люди на землі почнуть вирішувати проблеми без воєн та насильства, стане значною подією в історії всього людства. 13. Спочатку Сашко не дуже любив читати, але потім йому це так сподобалося, що зараз він читає щодня. 14. Якщо ви не розкажете всім правду, у вас будуть дуже серйозні проблеми. 15. Після аварії Григорій довго дуже погано себе почував, але нарешті все в його житті налагодилося.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із завдання 1.

♦**IV. •Завдання 1.** Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на вживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **В-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

РЕМОНТ – РОДИННА СПРАВА

Цього літа Тетяна Пилипівна, жінка дуже ініціативна та вперта, вбила собі в голову, що у квартирі потрібно зробити косметичний ремонт, а на кухні – невеличку перебудову: вбудувати у стіни кухонні шафи, аби вільного місця побільшало, і вставити нові вікна та двері. Вона звичайно розуміла, що це влетить родині в добру копійчину, але нічого не могла з собою вдіяти, бо їй дуже хотілося нарешті втїлити у життя свою давню мрію про чисту, простору кухню з новими, обов'язково білими меблями, де є місце і для того, щоб швидко приготувати будь-яку страву, і для того, щоб спокійно посидіти з родиною за обідом і поговорити про різне.

Заввичай Тетяна Пилипівна все робила сама, і хоча це не завжди всім подобалося, поступово всі її близькі з цим якимось змирилися, але цього разу жінка вирішила все ж таки обговорити план ремонту зі своїм чоловіком та дочкою. Ремонт – справа серйозна, і Тетяна Пилипівна сподівалася, що родина зрозуміє це і не встромлятиме їй палиці в колеса.

Григорій Петрович, чоловік Тетяни Пилипівни, все уважно вислухав, обміркував і врешті погодився з дружиною, що зараз вдалий час для ремонту. По-перше, у нього незабаром відпустка, і тому він завжди зможе допомогти, якщо щось піде не за планом. По-друге, певні заощадження в них є, а якщо раптом не вистачить, то можна позичити у друзів чи співробітників, адже він їм завжди допомагає. А по-третє, чому б не зараз? Ніколи не варто відкладати на завтра те, що можна зробити сьогодні. Отже, залучивши чоловіка на свій бік, Тетяна Пилипівна була подумала, що головне зроблено і тепер ніщо не заважатиме їй реалізувати свій план, але...

Але, коли вони з Григорієм Петровичем пообідали і залишилися на кухні обговорити деякі деталі ремонтних робіт, у розмову несподівано втрутилася їхня донька Юля, яка забігла після школи додому перевдягнутися і причепуритися. Як тільки дівчина почувала про білі меблі, одразу ж встала на диби:

– Ніяких білих стін і меблів у нашій квартирі! Чуєте? Це ж як у лікарні! Може, ми ще у білих халатах, капцях та масках готуватимемо їжу? А потім все це дезінфікуватимемо двічі на день? Жаж! Ну гаразд, стіни ще можна, а от меблі ніколи! А нехай кожна поверхня буде іншого кольору: червоного, помаранчевого, жовтого, зеленого, блакитного, синього та фіолетового. Наче веселка, так? А що? Усім веселіше буде, особливо коли дощ або сніг за вікном. Вирішуйте, любі батьки: або «кухня-медична лабораторія» або щаслива родина? Останній раз кажу: я не їстиму у лікарняному відділенні!!! А тим більш не готуватиму там нічогосінько! А от якщо на кухні сяятиме веселка, то я, урочисто обіцяю, куховаритиму там кожного дня і навіть митиму посуд! То що скажете?

Григорій Петрович насили втримався, аби не вигнати її за таке нахабство з кімнати, але узяв себе у руки і промовчав. Тетяна Пилипівна не впіймалася на гачок усіх цих погроз і обіцянок і продовжувала наполягати на своєму: білі меблі – це стильно, чисто і красиво. Суперечки тривали до опівночі. Кожен член родини зробив свій внесок у план перебудови кухні.

Нарешті, за два тижні, ремонт розпочався. Григорій Петрович, як і обіцяв, вирішив сам опікуватися цим важливим процесом. Він швидко увійшов у роль керівника, і ця роль йому явно

припала до душі. Щоранку він складав план-графік сьогоденних робіт, а увечері підбивав підсумки і викреслював зроблене. Та й з ремонтниками він знайшов спільну мову. Завдяки йому всі швидко бралися за роботу, а конфліктів і непорозумінь практично не було. Родина була рада, що батько узяв на себе цю місію, а Юля жартома говорила, що його ім'я можна вписати золотими літерами в історію їхнього ремонту.

З майстрами родині теж дуже пощастило: хлопці були молоді, роботящі, спритні та веселі. Щоправда, час від часу Григорій Петрович так голосно та завзято з ними сперечався з приводу деяких ремонтних тонкощів, що бідолашна Тетяна Пилипівна хапалася за серце і не знала, куди подітися від сорому.

Усім особливо врізалася в пам'ять дискусія про те, де і як потрібно поставити плиту. Григорій Петрович того разу знов почав суперечки і так увійшов в смак, що мало у халепу не вскочив. Добре, що в цей час вдома була його дружина. Вона швидко все залагодила за допомогою чаю, бутербродів, лагідних слів та домашнього горіхового печива.

Коли ремонт закінчився, всі були безмежно щасливі. Тетяна Пилипівна була у захваті, що в них тепер така чиста, світла та затишна квартира. Григорій Петрович дуже пишався результатами своєї організаторської роботи та поспішав вийти з відпустки і поділитися з колегами досвідом проведення ремонту. А Юля просто раділа, що її життя увійшло в звичну колію і знов можна було спокійно почитати книгу чи послухати музику, а не поратися увесь вечір, допомагаючи батькам прибирати сміття та розставляти меблі.

Усі, звичайно ж, дуже втомилися, але на це ніхто не зважав. Головне було те, що майстри вклали в роботу душу і все зробили на совість. А щодо кухні, то вона вийшла просто казковою: і вбудовані шафи, і нові меблі, і стіни, і плита! Тетяна Пилипівна дуже нею пишалася: називала «моя гордість», «мій шедевр», усім її показувала і годинами розповідала усім охочим і про ремонт, і про майстрів, і про те, яка у неї чудова дружня родина!

День закінчення ремонту увійшов в історію родини як велике свято. Було багато гостей, усі веселилися, жартували, згадували найцікавіші ситуації, пов'язані з ремонтом, і обіцяли відзначати цей день щороку та пити шампанське.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Тетяна Пилипівна вбила собі в голову, що у квартирі потрібно зробити ремонт. 2. Вона звичайно розуміла, що це влетить родині в добру копійчину, але нічого не могла з собою вдіяти. 3. Дуже їй хотілося втїлити у життя свою давню мрію про чисту, простору кухню. 4. Ремонт – справа серйозна, і Тетяна Пилипівна сподівалася, що родина зрозуміє це і не встромлятиме їй палиці в колеса. 5. Як тільки Юля почула про білі меблі, одразу ж встала на диби. 6. Тетяна Пилипівна не впіймалася на гачок Юлиних погроз і обіцянок і продовжувала наполягати на своєму. 7. Григорій Петрович швидко увійшов у роль керівника, і ця роль йому явно припала до душі. 8. Юля жартома говорила, що ім'я батька можна вписати золотими літерами в історію ремонту. 9. Усім особливо врізалася в пам'ять дискусія про те, де і як потрібно поставити плиту. 10. Григорій Петрович того разу почав сперечатися і так увійшов в смак, що мало в халепу не вскочив. 11. Юля просто раділа, що життя її нарешті увійшло в звичну колію і знов можна було спокійно почитати книгу чи послухати музику. 12. Головне було те, що майстри вклали в роботу душу, зробили все на совість. 13. День закінчення ремонту увійшов в історію родини як велике свято.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви можете сказати про Тетяну Пилипівну? Який у неї характер? Як ви собі уявляєте цю жінку?
2. Що і чому Тетяна Пилипівна вбила собі в голову?
3. Яку саме мрію хотіла втілити у життя Тетяна Пилипівна?
4. Як ви гадаєте, чому цього разу Тетяна Пилипівна вирішила залучитися підтримкою родини?
5. Чому ремонт квартири міг влетіти родині в копійчину?
6. Як, на вашу думку, чоловік та донька Тетяни Пилипівни могли б вставляти їй палиці в колеса?
7. Чому Григорій Петрович дав згоду на ремонт?
8. Хто втрутився в розмову Тетяни Пилипівни з чоловіком?
9. Що ви можете сказати про Юлю? Якою ви собі її уявляєте?
10. Чому Юля встала на диби? Що їй не сподобалося?
11. Як відреагували на слова дівчинки її батьки?

12. Хто і чому керував ремонтом?
13. Як ставилися майстри до вказівок Григорія Петровича?
14. Що говорила Юля про роль батька у ремонті? Чи мала вона рацію?
15. Чому Тетяна Пилипівна іноді червоніла від сорому?
16. Який конфлікт особливо врізався у пам'ять під час ремонту? Чим він закінчився?
17. Як ви вважаєте, хто найбільше радів закінченню ремонту?
18. Чому кухня після ремонту виглядала особливо добре?
19. Як поставилася до нової кухні Тетяна Пилипівна? Що вона про неї казала?
20. Яка дата і чому увійшла в історію цієї родини?
21. Як ви вважаєте, якого кольору були меблі на новій кухні? Аргументуйте свою відповідь.
22. Якого кольору кухню хотіли б ви, якби робили ремонт?
23. Хто з героїв оповідання вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Тетяна Пилипівна ділиться зі своїм чоловіком планами ремонту квартири.
2. Юля втручається у розмову батьків.
3. Григорій Петрович сперечається із майстрами про те, як і де потрібно поставити плиту.
4. Юля скаржиться подругам на батьків і атмосферу вдома під час ремонту.
5. Тетяна Пилипівна показує відремонтовану кухню друзям.
6. Григорій Петрович розповідає колегам, як він керував ремонтом.
7. Родина святкує день закінчення ремонтних робіт.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Тетяни Пилипівни, Григорія Петровича, Юлі, одного з ремонтників або сусідів цієї родини. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс **ВИ-**

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **ВИ-** у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням «зсередины назовні».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

2. ВИ-	1. рух назовні (<i>звідки? від кого? куди?; що? куди?</i>)
	вийти, виїхати, вилетіти, вистрибнути, викинути, вилити
	2. ретельно виконати дію (<i>що?</i>)
	вичистити, випрати, вичитати, вимити, вірізати
	3. отримати що-небудь завдяки зусиллям (<i>що?</i>)
	випросити, вимовити, вичитати, винайти, виграти
4. здолати що-небудь (<i>у чому?: кого? що?</i>)	
вжити, вистояти; витерпіти, винести, вистраждати	
5. довести дію до кінця (<i>кого? що?</i>)	
вирости, вилікувати, вивчити, випити	
6. отримати задоволення від дії (<i>кого? що?</i>)	
виспатися, виговоритися, виплакаться, висловитися	

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Микола витагнув з кишені гаманець і заплатив за квитки. 2. Учора ми прибралися і викинули із квартири всі старі газети і журнали. 3. Хлопчик вибіг із дому і виніс нам книги. 3. У неї таке довге прізвище, що не кожен може одразу його вимовити. 4. Уранці був такий дощ, що ми вимогли і досі не можемо висушити одяг. 5. І де ти тільки вчитуєш усі ці новини?

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Якщо ви йтимете додому останнім, ... (вимикати – вимкнути (*що? де?*)). 2. Сьогодні у Степана дуже змарнілий вигляд, ... (висипатися – виспатися). 3. Якщо у вас висока

температура, ... (викликати – викликати (кого?)). 4. Андрій боїться йти до стоматолога, ... (виривати – вирвати (що?)). 5. Історія, яку розповів цей хлопчик, не схожа на правду, ... (вигадувати – вигадати (що?)). 6. Уранці ми не знайшли в квартирі нашого kota, ... (вистрибувати – вистрибнути (звідки? куди?)). 6. Після ремонту в кімнаті стояв жахливий запах фарби, і Леся відчинила всі вікна, ... (вивітрюватися – вивітритися (звідки?)). 7. Учора увечері йшов дощ, а сьогодні вже немає калюж, ... (висихати – висохнути).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Чому у вас з самого ранку такий чудовий настрій? — (вигравати – виграти (що? у кого?)). 2. Звідки ви знаєте, що Петро буде за годину в Києві? — (вилітати – вилетіти (звідки? куди?)). 3. Чому яблука на підлозі? — (висипатися – вісипатися (куди? звідки?)). 4. Чому цуценя не в коробці? — (вистрибувати – вистрибнути (звідки? куди?)). 5. Де моя кава? — (випивати – випити (що? куди?)). 6. Чому в тебе порожня чашка? — (випивати – випити (що?)). 7. Як вам вдалося скласти іспит з історії? — (вивчати – вивчити (що?)). 8. Ви впевнені, що Олена не плакала, коли впала з велосипеда? — (витримувати – витримати (що?)). 9. Звідки в тебе сьогодні стільки енергії? — (висипатися – віспатися).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені слова і словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Хлопчик уважно слухав усе, що говорила йому мати, а потім погодився з нею. 2. Після прогулянки діти ретельно помили руки. 3. Ти так забруднив чоботи, що їх потрібно ретельно чистити. 4. Художник так ретельно і детально намалював квіти, що вони здавалися живими. 5. Я вже сказав все, що хотів, тепер можете говорити ви. 6. Хлопчик так довго просив купити йому цукерок, що мати не змогла йому відмовити. 7. Добре, що ми зосталися живі після такого страшного шторму на морі. 8. Лікарі нарешті знайшли спосіб, як подолати цю хворобу.

♦**Завдання 5.** Замініть виділені дієслова антонімами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Випишіть слова із тексту. 2. Винесіть усі речі з дому на вулицю. 3. Лікар попросив хворого повністю видихнути. 4. М'яч вилетів з воріт супротивника. 5. Я бачив, як твій брат на зупинці вийшов з автобуса. 6. Валізи були такі важкі, що ми не могли винести їх з автобуса самі.

♦**ІІІ. ♦Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Виводити – вивести** (*кого?*) (*чим?*) з себе — Коли діти не слухаються батьків, вони іноді можуть вивести їх із себе.
2. **Виводити – вивести** (*кого?*) (*чим?*) з рівноваги — Дідусь дуже розхвилювався, що вилаяв онука, але той своюю зухвалою поведінкою вивів його з рівноваги.
3. **Виводити – вивести** (*кого?*) на чисту воду — Поліна відчувала, що її син не говорить їй правду, але не знала, як вивести його на чисту воду.
4. **Видавати – видати себе** (*чим?*) — Діти, коли хочуть обманути, видають себе тим, що прикривають долонею рот.
5. **Видавлювати – видавити** (*що?*) з себе — Олег не хотів розказувати друзям, чому його звільнили з роботи, тому говорив дуже повільно, видавлюючи з себе кожне слово.
6. **Викидати – викинути** гроші на вітер — Юрій Григорович уперше виграв велику суму в лотерею, тому одразу звільнився з роботи і почав викидати гроші на вітер.
7. **Викидати – викинути** коника — Сергій не знав, як сподобатися Марічці, тому викинув коника: позичив у приятеля мотоцикл і запропонував

дівчині поїхати завтра з ним до Львова на День сміху.

8. **Вилізти** – **вилазити** (*кому?*) боком — Віктор занурився в роботу і зовсім не з'являвся на заняттях в інституті, але під час сесії це йому вилізло боком.
9. **Виносити** – **винести** сміття з хати — Олена не втерпіла і всім розповіла про сварку щодо підготовки презентації в їхній творчій групі, хоча керівник заборонив виносити сміття з хати.
10. **Випливати** – **випливати** на поверхню — Петро Максимович не знав, куди від сорому подітися, коли його брехня про ймовірне підвищення виплила на поверхню.
11. **Виростати** – **вирости** в (*чиїх?*) очах — Після того як студенти склали іспит на відмінно, вони виросли в очах лектора, і він став краще до них ставитися.
12. **Висмокувати** – **висмоктати** (*що?*) з пальця — Магістр не встиг закінчити своє дослідження, тому результати роботи йому довелося висмокувати з пальця.
13. **Витримувати** – **витримати** характер — Олегу було важко сперечатися з керівником, але він розумів, що, якщо хоче довести свою правоту, зобов'язаний витримати характер.
14. **Виходити** – **вийти** з ладу — Коли вертоліт потрапив у Бермудський трикутник, то всі його прилади вийшли з ладу.
15. **Виходити** – **вийти** з себе — Петро в літаку довго спостерігав, як пасажир попереду сперечається з бортпровідницею стосовно маски, а потім вийшов з себе і накричав на нього.

16. **Виходити – вийти** сухим з води — Хлопці розбили сусідці вікно і вдавали, що нічого не зробили, бо сподівалися, що вона нічого не бачила і вони вийдуть сухими з води.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із **завдання 1**. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Сестри готували на кухні сніданок і здійняли такий галас, що розсердили батька, який щойно повернувся після нічної зміни додому і хотів відпочити. 2. Завдяки відеоспостереженню колеги Олександра викрили його, і нарешті дізналися, куди у них з принтеру кожного дня зникає папір. 3. Олена не хотіла, щоб батьки дізналися, що вона повернулася додому дуже пізно, тому вона тихо відчинила двері і швидко пройшла до своєї кімнати, але випадково залишила у коридорі мокру парасольку, і вони про все здогадалися. 4. Прояви інфекційної хвороби можуть порушити звичний режим життя людей. 5. Коли лікар спитав Олексія про його харчування, той говорив вкрай неохоче, але врешті зізнався, що не дотримується дієти. 6. Коли в родині трапилася біда, саме наймолодший син допоміг батькам з усім впоратися і став для них авторитетнішим. 7. Марк підслухав розмову сусідів про їхні проблеми з грошима і розголосив їхню таємницю всім іншим мешканцям. 8. В офісі так часто користувалися принтером, що врешті-решт він зламався, і його заховали в коморі. 9. Іноді, аби похизуватися на вечірках перед однолітками, молоді люди можуть робити щось цілком незвичайне, чим усіх сильно здивувати. 10. Учителька не дізналась, хто намалював на дошці дракона, а автори цього шедедру були надзвичайно щасливі, оскільки змогли уникнути покарання. 11. Незаконні вчинки людей завжди стають відомими всім. 12. Коли автобус раптом зупинився посеред вулиці, водій втратив витримку і щосили пнув колесо ногою. 13. Роман почав завзято сперечатися з колегою на підвищених тонах, але замовкнув, бо зрозумів, що це може погано для нього скінчитися. 14. Учителька дала учням завдання знайти в інтернеті цікаву інформацію про зміни клімату на планеті. Потап нічого не підготував, тому йому довелось усе вигадувати під час виступу. 15. Професор виявив стійкість і не став сперечатися з аспірантом

стосовно теми його майбутнього дослідження, а запропонував йому спочатку знайти відповідні джерела і все як слід прочитати. 16. Жінки зазвичай полюбляють марно витратити гроші, але це їх тішить і заспокоює

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із **завдання 1**.

♦**IV. ♦Завдання 1.** Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на уживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **ВИ-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

РОДИННІ СЕКРЕТИ

Рік у Оленки був нелегкий: спочатку закінчила школу, потім були зовнішні тести, хвилювання. Майже наприкінці минулого року, саме перед новорічними святами, дівчина нарешті зізналася батькам, що мріє бути журналісткою. Для батька це стало неприємною новиною, бо він завжди думав, що донька продовжить їхню медичну династію і стане, якщо не хірургом-кардіологом, то принаймні просто кардіологом або терапевтом. Сперечалися довго, але Олена витримала характер, і батько нарешті заспокоївся і навіть почав жартувати: буде в родині власне інформаційне бюро.

Мати теж вважала, що донька викинула коника, але нічого не говорила і підтримувала Олену. Ця материнська підтримка і розуміння з боку батька дуже допомогли дівчині під час складання зовнішніх тестів. А ще, як не дивно, їй допоміг молодший брат Святослав, Святік, який майже щовечора вислуховував сестрині відповіді на питання до тестів та перевіряв, чи все вона правильно сказала.

Отже, завдяки допомозі родини Оленка здійснила свою мрію і вступила до Інституту журналістики.

Навчатися було спочатку важко, але неймовірно цікаво. Олені дуже пощастило з групою: всі були дружні, активні, вигадливі і веселі, тому семестр промайнув швидко, а заліки та іспити не здалися занадто важкими. Першу сесію Олена склала майже на відмінно і дуже виросла в очах батьків, тому вони

запропонували їй поїхати на зимові канікули в Карпати, покататися на лижах і добре відпочити перед початком другого семестру. Дівчина дуже зраділа такому подарункові й обіцяла привезти батькам з Карпат сувеніри, а Святіку – справжню гуцульську сопілку і ще щось цікаве.

Але з відпочинком у Карпатах не склалося: щодня йшов дощ, про лижі довелося забути. Майже увесь тиждень дівчина просиділа в кімнаті, і вже на другий день їй почало здаватися, що вона просто викинула гроші на вітер.

Отже, після невдалої поїздки Оленка повернулася додому не в найкращому настрої і відразу відчула, що їй удома щось не так. Її Святославчик – завжди такий веселий і галасливий – поведився підозріло тихо і спокійно. Зазвичай він годинами розпитував сестру про те, де вона була, що бачила, з ким познайомилася, про що дізналася, а потім сам починав у найменших подробицях розповідати їй про те, що сталося, доки їй не було вдома. Але цього разу Святік був тихіший за воду в криниці і весь вечір вдавав, що читає книгу у себе в кімнаті. Олена вирішила за першої ж нагоди вивести брата на чисту воду і будь-яким чином змусити його все їй розповісти. Але ані розповіді про поїздку, ані фотографії, ані навіть сопілка, яку Олена все ж таки знайшла на Різдвяному ярмарку в Яремчі, не допомогли. Святік був мовчазний як риба, не дивився сестрі в очі і намагався якомога менше привертати до себе її увагу. Це остаточно вивело Олену з себе.

Пізно ввечері, коли батьки лягли спати, Олена зайшла до брата в кімнату і прямо запитала в нього, в чому справа. Спочатку Святік удавав, що все чудово і нічого не трапилося, але потім зрозумів, що не вийде сухим із води, важко зітхнув і почав розповідати, хоча говорити йому не хотілося, і він видавлював з себе кожне слово.

Того самого дня, – низько опустивши голову і важко зітхаючи, розповідав Святослав, – коли Олена поїхала до Карпат, до нього прийшли його шкільні друзі та принесли нову гру на флешці. Вони пішли до Оленчиної кімнати – вона ж йому дозволила – взяти планшет. Але цієї самої миті, як Святослав хотів вставити флешку, раптово в усьому районі чомусь несподівано зникло світло. А потім, коли воно за хвилину з'явилося, лампа на столі вибухнула, він перелякався, не туди встромив флешку і... вона

застрягла всередині і не виходить... Хлопчики намагалися її якось витягти, але нічого не вийшло. Тепер планшет не працює і треба купувати новий, – зі сльозами на очах закінчив свою сумну розповідь Святік.

Олена з сумнівом подивилася на брата. Вона відразу зрозуміла, що цю фантастичну історію він висмоктав з пальця, але нічого йому не сказала, а пішла дізнатися, що ж насправді сталося з планшетом. Святослав неохоче поплентався за сестрою.

Після кількох невдалих спроб витягнути флешку з планшету Олена зрозуміла, що треба їхати до сервісного центру. Вони з братом домовилися поїхати удвох, аби Святік сам розказав майстру, чому планшет вийшов із ладу і що сталося із флешкою. Святославчик ще більше насупився, але погодився.

Отже, наступного ранку Олена та Святославчик вирушили в дорогу. Хлопчик за весь час не промовив жодного слова. В автобусі він постійно дивився у вікно, але було помітно, що він дуже нервує.

Майстер глянув на планшет, посміхнувся та поцікавився, де той геній, який таки зумів так щільно встромити у планшет флешку не тією стороною. Святославчик відвернувся і густо почервонів, чим одразу видав себе, а Олена суворо на нього глянула.

Коли вони нарешті повернулися додому, Святославчик пообіцяв сестрі ніколи більше так не робити і попросив її не розповідати про те, що трапилося, батькам, бо був певен, що батько, якщо дізнається про все, вийде з себе. Олена погодилася не виносити сміття з хати і запевнила Святіка, що їхній секрет ніколи не впливе на поверхню, але за умови, що той завжди говоритиме правду і тільки правду, адже гірка правда набагато краща, ніж солодка брехня. Святослав дав сестрі слово, а потім додав, що він одразу розумів, що брехня вилізе йому боком, але боявся в усьому зізнатися, тому що йому було соромно, дуже соромно. А ще він зрозумів, що завжди потрібно відповідати за свої вчинки, тому віднині, якщо він коли-небудь у майбутньому і зробить щось не так або не те, то сам все виправлятиме, а не відмовчуватиметься і ховатиметься за чужою спиною.

Олена слухала цю промову і думала, що ця ситуація дійсно вивела Святославчика з рівноваги і що її маленький братик якось подорослішав за цей тиждень.

Батьки так ніколи і не дізналися, куди їхні діти їздили одного ранку з невеличким пакетом.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Олена довго сперечалася з батьком, але витримала характер, і батько нарешті заспокоївся. 2. Мати теж вважала, що донька викинула коника, але нічого не говорила і підтримувала Олену. 3. Першу сесію Олена склала майже на відмінно і дуже виросла в очах батьків. 4. Майже увесь тиждень дівчина просиділа в кімнаті, і вже на другий день їй почало здаватися, що вона просто викинула гроші на вітер. 5. Олена вирішила за першої ж нагоди вивести брата на чисту воду і будь-яким чином змусити його все їй розповісти. 6. Брат був мовчазний, як риба, не дивився сестрі в очі і намагався якомога менше привертати до себе її увагу, що остаточно вивело Олену з себе. 7. Спочатку Святік удавав, що все чудово і нічого не трапилося, але потім зрозумів, що не вийде сухим із води, важко зітхнув і почав розповідати, хоча говорити йому не хотілося, він видавлював з себе кожне слово. 8. Олена відразу зрозуміла, що фантастичну історію про зникле світло і вибух лампи Святік висмоктав з пальця. 9. Вони з братом домовилися поїхати удвох, аби Святік сам розказав майстру, чому планшет вийшов із ладу і що сталося із флешкою. 10. Святославчик відвернувся і густо почервонів, чим одразу видав себе, а Олена суворо на нього глянула. 11. Святослав був певен, що батько, якщо дізнається про все, вийде з себе. 12. Олена погодилася не виносити сміття з хати, і запевнила Святіка, що їхній секрет ніколи не впливе на поверхню. 13. Святослав дав сестрі слово, а потім додав, що він одразу зрозумів, що брехня вилізе йому боком, але боявся зізнатися, тому що йому було соромно. 14. Олена слухала промову брата і думала, що ця ситуація дійсно вивела Святославчика з рівноваги.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про Олену та її родину?
2. Про що мріяв батько Олени? Чи здійснилася його мрія?

3. Як ви гадаєте, чому мати дівчини вважала, що донька викинула коника?

4. Як вам здається, що саме заспокоїло батька Олени?

5. Хто і як допоміг Оленці втілити в життя її мрію про журналістику?

6. Чому Олена виросла в очах своїх батьків? Чи легко їй це вдалося?

7. Який сюрприз і чому підготували батьки донечці після першої сесії?

8. Чому Олена вважала, що викинула гроші на вітер?

9. Що і чому не сподобалося Оленці вдома?

10. Що саме в поведінці Святослава остаточно вивело Олену з себе?

11. Як Олена планувала вивести брата на чисту воду? Чи це у неї вийшло?

12. Яку саме історію почула Олена від брата? Як вона до неї поставилася?

13. Чому Святослав нарешті вирішив сказати сестрі правду? Чи це була вся правда?

14. Про що домовилися сестра з братом?

15. Як Святославчик поведився дорогою до сервісного центру?

16. Що сталося у сервісному центрі? Чому Олена суворо глянула на брата?

17. Про що і чому Святослав попросив сестру вдома?

18. За якої умови Олена погодилася не виносити сміття з хати?

19. Що заважало Святославчику одразу в усьому зізнатися сестрі?

20. Як ви гадаєте, що саме сталося того вечора з планшетом?

21. Чому Оленка вважала, що Святослав подорослішав за останній тиждень? Чи мала вона рацію?

22. Що саме вивело Святослава з рівноваги?

23. Як ви вважаєте, чи виконає Святослав свою обіцянку сестрі?

24. Як би ви вчинили б на місці Оленки?

25. Що б ви зробили на місці Святославчика?

26. Хто з героїв цього оповідання вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Оленка сперечається з батьком стосовно вибору професії.
2. Олена розповідає родині про відпочинок у Карпатах.
3. Олена виводить Святослава на чисту воду.
4. Олена і Святослав у сервісному центрі.
5. Святік в усьому зізнається сестрі й обіцяє більше так не робити.
6. Олена розповідає друзям, як і чому раптом подорослішав її маленький братик.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Олени, Святославчика, одного з їхніх батьків або майстра сервісного центру. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс ВІД- (ВІДІ-)

◆**I. •Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **ВІД- (ВІДІ-)** у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням прийменника **від** (*від чого?*) – «*відступити*».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

3. ВІД- (ВІДІ-)	1. піти на деяку відстань (<i>від кого? від чого?</i>)
	відійти, від'їхати, відбігти, відлетіти, відстрибнути
	2. відокремити частку від цілого (<i>що? від чого?</i>)
	відірвати, відкусити, відрізати, відламати
	3. спрямувати рух (<i>кого? що? кому? куди?</i>)
	віднести, відвести, відвезти, відправити
	4. поновити невдовзі припинену дію (<i>що?</i>)
	відновити, відтворити
	5. назавжди покінчити з дією
	відлюбити, відпрацювати, відтанцювати, відучитися
	6. відмовитися від дії (<i>що робити?; кому? кого? що робити?</i>)
	відмовитись, відрадити, відучити
	7. дія у відповідь на іншу дію (<i>за що?; чим? за що?</i>)
віддякувати, відплатити, відпрацювати	
8. остаточно звільнитися від дії	
відпрацювати, відвоювати, відкохати, відстраждати	
9. довести дію до кінця (<i>що?</i>)	
відремонтувати, відрегулювати, відшукати, віддати	

◆**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконогого виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

◆**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II. •Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Фотограф попросив нас відступити трохи назад. 2. Коли ми нарешті дісталися станції, поїзд уже відходив. 3. Сьогодні вранці в транспорті було так людно, що мені мало не відірвали рукав куртки. 4. Зараз уже пізно, тому краще відкласти розмову на завтра. 5. Студент пропустив кілька семінарів, тож йому доведеться їх

відпрацьовувати. 6. Дівчина відштовхнулася від човна і швидко поплила до берега.

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Дівчинка дуже боїться собак, тому потрібно ... (відганяти – відігнати *(кого? від кого?)*). 2. Ви нещодавно позичили в моєї сестри книжки, а вони можуть їй знадобитися під час підготовки до іспитів. Було б добре, якби ... (віддавати – віддати *(кому? що?)*). 3. У мене багато журналів з мистецтва, але я не знаю, які з них вас можуть зацікавити. Ви самі можете ... (відбирати – відібрати *(що?)*). 4. Друзі домовилися зустрітися в парку, але почався дощ, отже вони ... (відкладати – відкласти *(що?)*). 5. Можеш дати мені словник, що ти взяв минулого тижня в бібліотеці? Я потім сам ... (відносити – віднести *(що? куди?)*). 6. Тут не можна паркувати авто! Будь ласка, ... (від'їжджати – від'їхати *(куди? на скільки?)*).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова в дужках.

1. Чому ви так голосно кричали, коли увійшли до будинку? — (відгукуватися – відгукнутися). 2. А де Богдан? Він же був з нами. — (відставати – відстати *(від кого?)*). 3. Чому ви не йдете з нами завтра на футбол? — (відмовляти – відмовити *(кого? що робити?)*). 4. Ти знову всю ніч грав на комп'ютері? — (відриватися — відірватися *(від чого?)*). 5. Тетяна погодилася брати участь у концерті? — (відмовлятися – відмовитися *(від чого? / що робити?)*). 6. Студенти все ще на заняттях? — (відпускати – відпустити *(кого? звідки? куди?)*). 7. Воротар пропустив м'яч у ворота? — (відбивати – відбити *(що? від чого?)*).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені слова і словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Ми виїхали з міста рано вранці, проїхали кілометрів з тридцять і зупинилися, аби перекусити. 2. Я не можу навчити свого собаку не стрибати на людей, коли вони приходять до мене в гості. 3. На вулиці почався дощ, і Оксана дала мені свою парасольку. Отже, треба не забути завтра ж їй її повернути. 4. Олексій так поспішав сьогодні вранці, що не втримав чашку, вона впала на підлогу, розбилася, і зараз у неї немає ручки. 5. Щиро вам дякую!

Ви мені дуже допомогли. Я навіть не знаю, що можу для вас зробити на знак подяки.

♦**Завдання 5.** Замініть виділені дієслова антонімами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Коли ми під'їхали до будинку, раптом почалася гроза.
2. Брат умовив мене поїхати з друзями на музичний фестиваль.
3. Батько привчив сина ходити на прогулянку рано вранці. 4. Це новий сканер, він швидко запрацював. 5. Яблуко було занадто кисле, тому Надія лише трохи його надкусила. 6. Хлопчик так хотів покататися на поні, і так тягнув бабусю за рукав пальта, що мало не надірвав його.

♦**ІІІ. ♦Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Відбивати – відбити** (*у кого?*) охоту (*що робити?*) — Надмірна втома може відбити в людини охоту будь-що робити, тому в такі моменти варто відпочити.
2. **Відбиватися – відбитися** від рук — Якщо батьки недостатньо приділяють дітям уваги, то ті можуть відбитися від рук.
3. **Відбиватися – відбитися** (*у кого?*) в пам'яті — Назавжди в нашій пам'яті відбиваються ті моменти, які викликають у нас сильні емоції.
4. **Відбирати – відібрати** (*кому?*) розум — Нам відібрало розум, коли ми побачили, що за декілька годин наробила з нашим садом злива.
5. **Віддавати – віддати** (*кому?*) данину — Колеги з Академії наук стоячи аплодували професору, чим віддавали йому данину за наукові дослідження.
6. **Віддавати – віддати** (*кому?*) пальму першості — Усі гравці футбольної команди віддали пальму

першості капітану, оскільки він проявив себе у грі дуже добре.

7. **Віддавати – віддати** (*кому?*) серце — Марічка зустріла Миколу на вечірці й одразу віддала йому своє серце. Минуло багато років, а пара й досі разом.
8. **Відкладати – відкласти** (*що?*) в довгий ящик — Останнім часом Петро Григорович багато працював і виснажився, тому вирішив відкласти роботу над новим проектом у довгий ящик.
9. **Відколювати – відколоти** номер — Степан задля жарту вдає, що побачив в аудиторії мишу. Дівчата завищали і вибігли з пари в коридор. Ніхто не очікував, що він відколе такий номер.
10. **Відкривати – відкрити** Америку — Володимир відкрив Америку, коли розповідав про останні новини в інтернеті, про які всі давно знали.
11. **Відкривати – відкрити** (*кому?*) душу — Чим старшими стають люди, тим важче їм відкрити іншим душу та розповісти про свої почуття або тривоги.
12. **Відкривати – відкрити** (*перед ким?*) карти — Максим під час перемовин відкрив перед колегами карти і щиро розповів про свою стратегію, чим прискорив процес підписання угоди.
13. **Відкривати — відкрити** (*кому?*) очі — Коли Микола заступився за Галину на студентських зборах з практики, він відкрив усім очі на своє ставлення до неї.
14. **Відмахуватися** (*від чого?*) руками й ногами — Павло Петрович уже збирався йти на пенсію, тому, коли керівник запропонував йому попрацювати ще кілька років головним менеджером, він відмахувався від такої пропозиції руками й ногами.

15. **Відплатити** (*кому?*) такою самою монетою — Ольга не запросила Наталю на свій день народження, але дуже образилася, коли сама не отримала запрошення від Наталі, тому вона зрозуміла, що Наталя відплатила їй тією ж самою монетою.
16. **Відходити – відійти** на задній план — Ми дуже хвилювалися стосовно нездійснених планів нашої відпустки, але коли захворів батько, всі наші попередні турботи відійшли на задній план.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із завдання 1. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Одногрупники Богдана розглядали всі можливі варіанти спільного дослідження, але обрали пропозицію Оксани винаходу екологічно чистої методу переробки ялинок. 2. Діти люблять клоунів, оскільки ті завжди роблять щось неочікуване, нове. 3. Якщо Ви працюєте в команді, то необхідно діяти відверто, щоб усі були ознайомлені з процесом. 4. Батьки дуже переживали, що Олексій своє життя присвятить хокею, тому всіма способами намагалися йому перешкоджати. 5. Уперше я прочитала оповідання про голодомор 1933 року ще в школі. І події, описані в творі, мені назавжди запам'яталися. 6. Катерина та Євген покохали одне одного з першого погляду. 7. Анастасія була так сильно засмучена розставанням зі своїм хлопцем, що довірилася незнайомій жінці в парку і все їй розповіла. 8. Михайло рішуче відмовлявся працювати в суботу навіть за додаткову оплату, бо напередодні запланував поїхати з дружиною на вихідні до Львова. 9. У житті ми зазвичай відповідаємо таким самим ставленням іншим: як ви до людей будете ставитись, так і вони до вас. 10. Діти, які не отримують належної уваги, можуть перестати слухатися дорослих. 11. Мати мені розповідала, що іноді «великі» проблеми можуть раптом стати менш важливими, якщо в житті трапляється щось насправді серйозне. 12. Учасники спортивного гуртка боксу визнали Олега найкращим та направили його представляти свій клуб на міжнародних

змаганнях. 13. Тайм-менеджмент навчає нас розподіляти справи на кілька груп: термінові, важливі і ті, що можна зробити коли-небудь пізніше. 14. Оксана вразила всіх гостей своєю зухвалою поведінкою і показала всім присутнім свою істинну сутність. 15. Опинившись у стресовій ситуації, ми втрачаємо самоконтроль і не можемо логічно мислити. 16. Захар мав підготувати доповідь про новітні інформаційні технології, але майже годину розказував колегам про давно відоме, чим усіх роздратував.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із завдання 1.

♦**IV. ♦Завдання 1.** Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на вживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **ВІД-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

ЧАРІВНА МУЗИКА ФЕРЕНЦА ЛІСТА

Останнім часом Галина Захарівна дуже хвилювалася за свою племінницю Катю. І не дарма. Дівчина зовсім від рук відбилася: нічого не їсть, з дому не виходить, на питання не відповідає, майже не розмовляє, ходить щодня похмура, як туман восени.

Катя і справді дещо змінилася. І настрої у неї став не такий, як раніше. І не те, щоб він у неї завжди був поганий. Ні, звичайно. Іноді він був просто поганий, іноді дуже поганий, а іноді, як, наприклад, сьогодні, просто жахливий. А річ була в тому, що треба було перекласти статтю про спорт. І якщо чесно, то це потрібно було зробити ще минулої середи. Потрібно було, але... Історія зі статтею була просто містична! Катя ніколи не любила спорт, а бокс тим більше, тому, коли її попросили перекласти статтю саме про бокс, вона відмахувалася руками і ногами, але потім чомусь погодилася. І саме з цієї миті в Катерининому житті почалися суцільні негаразди і неприємності.

Того самого вечора вона сіла за стіл, відкрила комп'ютер, поклала поруч статтю і почала читати, але проблеми роботи бокс-клубів, здавалося, відбирали їй розум: вона перечитувала одне і те саме речення декілька разів, а в пам'яті нічого не відбивалося... просто хотілося відкрити вікно і...

За п'ять хвилин читання Катя зненавиділа бокс найбільше за все у світі. Навіть більш, ніж свого сусіда-музиканта, який щовечора, годині о сьомій-восьмій, починав грати, як йому здавалося, Перший концерт Ференца Ліста для фортепіано з оркестром. Добре ще, що в нього не було оркестру, а тільки піаніно! Ось і зараз за стіною лунали якісь дивні монотонні звуки. Музикою це назвати було важко. Здавалося, що хтось намагається вбивати палицею мух, які весь час сідають на ті ж клавіші піаніно. Мух було багато, а ось клавіш не дуже.

Незабаром у Каті звично розболілася голова. Вона насупилася, потерла скроні, відклала статтю вбік і подумала, що було б непогано відплатити сусідові тією ж монетою – позичити у когонебудь, наприклад, скрипку, сісти ввечері ближче до стіни та зіграти що-небудь із Паганіні лівою рукою... Або є ще одна блискуча ідея – записати один із «концертів» на телефон, а потім цей запис йому ввімкнути. Нехай насолоджується. Може, хоч це відкриє йому очі і відіб'є охоту знущатися з інструмента?.. А може, і самій боксом зайнятися, а потім якось зайти до сусідньої квартири і відкрити свої карти? Чи ще якийсь номер відколоти? Ні, звісно, треба віддати йому данину: наполеглива людина... вже третій тиждень намагається зіграти той самий пасаж... Але вона тут до чого?..

Катя тяжко зітхнула, затулила вуха руками і спробувала зосередитися на статті. Літери у неї перед очима походилися теж дуже дивно: вони то розбігалися в різні боки, то зливалися в одну нескінченну чорну лінію. За хвилину Катя вже спала, поклавши голову на підвіконня.

Близько опівночі Галина Захарівна розбудила дівчину та відправила в ліжко.

Так повторювалося щовечора: стаття на столі, жахливі звуки за стіною, важкий, із кошмарами сон, схвильоване обличчя тітки Галини, її тихий голос: «Катрусю, йди-но спати, сонечко. Пізно вже!» і головний біль наступного ранку. Стаття перекладатися не хотіла. Минали дні. Папір на столі покривався пилом.

Галина Захарівна все з більшою тривогою дивилася на племінницю. Їй було шкода бідну дівчинку, яка так стомлювалася, що аж за столом засинала. І ще Галину Захарівну лякало те, що Катя постійно мовчить, і навіть їй, своїй рідній

тітці, не хоче душу відкрити. Адже так і захворіти можна! Треба якось її розвеселити, відволікти від роботи, чимось порадувати, здивувати. Може, спекти яблучний пиріг та запросити гостей, Катрусиних подружок? Оксанку, наприклад? Вона мало не щовечора дзвонить, питає, як Катруся, а та з нею й говорити не хоче, а вони ж найліпші подруги з третього класу! І Лізу з Сашком запросити треба. І Даринку з третього поверху. А ще Микиту – сусіда нового. Такий гарний хлопчик! Завжди вітається, допомагає сумки з магазину додому донести. Піаніст, у консерваторії навчається! А на Катрусю так дивиться, наче серце віддає... Ну добре! Там побачимо... А ось ідею з пирогом відкладати в довгий ящик не варто.

І Галина Захарівна поспішила на кухню перевірити, чи все в неї є для пирога.

Ми не відкриємо Америку, якщо скажемо, що вечір видався чарівним, пиріг – дуже смачним, соковитим та ароматним, компанія – веселою, жарти – смішними, а музичний маніяк із сусідньої квартири виявився дуже симпатичним молодим хлопцем з гарним почуттям гумору і, що одразу сподобалося Катрусиній тітці, з чудовим апетитом.

Катя порозовішала, розговорила і раптом відчула, що всі проблеми відійшли на задній план. Вона заспокоїлася, на душі стало легко. А потім до неї прийшла впевненість, що тепер усе буде добре, що завтра увечері вона зайде до себе в кімнату, сяде за стіл і швидко, з першого разу, перекладе статтю, бо спорт – це чудово! І, якщо обирати серед видів спорту, то пальму першості більшість віддасть саме боксу; а бокс-клуби дуже потрібні і молодим людям, і навіть літнім. Катя раптом ясно уявила, як сидітиме за столом і швидко-швидко друкуватиме, а за стіною в цей час лунатиме чарівна музика Ференца Ліста.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Катя зовсім від рук відбилася: на питання не відповідає, не їсть, з дому не виходить, майже не розмовляє. 2. Дівчина відмахувалася руками і ногами від перекладу статті про бокс, але потім чомусь погодилася. 3. Проблеми роботи бокс-клубів, здавалося, відбирали їй розум. 4. Катя перечитувала одне і теж

речення декілька разів, а у пам'яті нічого не відбивалося. 5. Вона подумала, що було б непогано відплатити сусідові тією ж монетою. 6. Може, прослуховування запису власного «концерту» відкриє сусідові очі і відбіє охоту знущатися з інструмента?.. 7. А, може, і самій боксом зайнятися, а потім якось зайти до сусідньої квартири і відкрити свої карти? 8. Чи ще якийсь номер відколоти? 9. Треба віддати сусідові данину: наполеглива людина. 10. А на Катрусю так дивиться, наче серце віддає... 11. І ще Галину Захарівну лякало те, що Катя не хоче їй душу відкрити. 12. Ідею з пирогом відкладати в довгий ящик не варто. 13. Ми не відкриємо Америку, якщо скажемо, що вечір видався чарівним. 14. Катя раптом відчула, що всі проблеми відійшли на задній план. 15. І якщо обирати серед видів спорту, то пальму першості більшість віддасть саме боксу.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про Катю?
2. Що так хвилювало Галину Захарівну останнім часом?
3. Чому Катя відмахувалася від роботи руками та ногами?
4. Що саме в історії із статтею було містичним?
5. Як ви вважаєте, що заважало Каті вчасно перекласти статтю?
6. Що ви можете сказати про таємничого сусіда-музиканта? Яке було ваше перше враження про нього?
7. Чому Катя хотіла відплатити сусідові тією ж монетою? Як вона збиралася це зробити?
8. Чи допомогло б прослуховування власного «концерту» сусідові зрозуміти його поведінку?
9. Як бокс допоміг би Каті відкрити свої карти сусідові?
10. Який з «методів» впливу Катерини на сусіда вам подобається більше і чому?
11. Чому вранці у Каті зазвичай боліла голова?
12. Як ви гадаєте, чому Катя не могла відкрити душу своїй тітці?
13. Що надумала Галина Захарівна, аби відволікти племінницю від роботи?
14. Як ви гадаєте, чи не було у Катерининої тітки якогось таємного плану щодо вечірки з пирогом?
15. Що Галина Захарівна вирішила не відкладати в довгий ящик?

16. Чому ми не відкриємо Америку, якщо скажемо, що вечір видався чудовим?

17. Чому проблеми Каті раптом відійшли на задній план?

18. Якому виду спорту і чому, на ваш погляд, віддасть більшість людей пальму першості? Це бокс чи ні?

19. Як ви думаєте, що допомогло Каті змінити ставлення до боксу, «вечірніх концертів» та до сусіда?

20. Як би ви діяли на місці Катерини?

21. Як на вашу думку, чи втіляться мрії тітки Галини щодо Каті та Микити в життя?

22. Як ви ставитеся до «музичних» сусідів? Що б ви робили, якби ваші сусіди не давали вам жити своєю постійною грою?

23. Хто з героїв цієї історії вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Катя відмахується руками та ногами від перекладу статті.

2. Галина Захарівна марно намагається поговорити з племінницею про її проблеми.

3. Галина Захарівна обдзвонює Катерининих подруг та запрошує їх у гості.

4. Галина Захарівна «випадково» зустрічає Микиту та запрошує його в гості на пиріг.

5. Катя розповідає друзям, як яблучний пиріг допоміг вирішити багато проблем.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Галини Захарівни, Каті, Микити або однієї із Катерининих подруг. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс ДО- (ДІ-)

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом ДО- (ДІ-) у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням прийменника *до* (*до чого?*) – «до кінця».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

4. ДО- (ДІ-)	1. завершити рух чи дію (100%) (<i>до кого? до чого?; що?</i>) дійти, доїхати, донести, довести; доробити, дописати, договорити, допити, домалювати 2. додатково здійснити дію (100% + %) (<i>що?</i>) доплатити, докупити, добудувати, досолити, доварити 3. довести дію до негативних/позитивних наслідків (<i>до чого?</i>) долікуватися, дотанцюватися, дочитатися, догулятися, добігатися; домовитися, подзвонитися
-----------------	---

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Ми дійшли до свого будинку лише ввечері. 2. Де ти був? Я увесь день не міг до тебе додзвонитися. 3. Ну от, дотанцювалися: ноги болять, немає сил додому йти! 4. Мама сказала дітям, що вони нікуди не підуть, поки не доїдять борщ. 5. Картопля доварюється, буде готова хвилин за п'ять. 6. Соку нам на всіх не вистачить, треба докупити ще два пакети.

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Мій дідусь помер зовсім старим, він ... (доживати – дожити (*до скільки років?*)). 2. На жаль, я маю повернути цю книгу, але я ... (дочитувати – дочитати (*що?*)). 3. Будинок уже майже готовий, але ... (добудовувати – добудувати (*що?*)). 4. Я так і не дізналася в Олени, де вона була минулого тижня, ми ... (домовлялися –

домовилися (*про що?*). 5. Не розумію, чому Галини досі немає. Мабуть, вона ... (доїжджати – доїхати (*до чого?*)).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Чому Тарас не пішов з вами в неділю на футбол? — (дописувати – дописати (*що?*)). 2. Чому Олена така незадоволена? — (додзвонюватися – додзвонитися (*до кого?*)). 3. Ви не знаєте, куди це так поспішає Наталя? — (домовлятися – домовитися (*з ким? про що? / що зробити?*)). 4. Ви були на концерті до самого кінця? — (дослухати (*що?*)). 5. Скільки часу ти витрачаєш на дорогу до університету? — (доходити — дійти (*куди? за скільки?*)). 6. Чому ви розсердилися на дітей? — (дозиватися – дозватися (*кого?*)).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Мені обов'язково необхідно закінчити писати статтю до кінця тижня. 2. Як на мене, в цей салат потрібно покласти ще солі і перцю. 3. Ви повинні сплатити ще 50 гривень за фрукти. 4. Прикро, що ми не встигли послухати до кінця, як відбувалася зустріч випускників університету. 5. У тебе сьогодні болять очі, тому що ти забагато читав цього тижня.

♦**ІІІ. ♦Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. Діставати – дістати (*що?*) з-під землі — Олег був ладен дістати мотор із-під землі, бо пообіцяв батькові власноруч відремонтувати його старе авто.
2. Добігати – добігти кінця — Новий фільм про аватара так вразив глядачів своїми спецефектами, що ті не помітили, як картина добігла кінця.
3. Добувати – добути лаври — Якщо ви хочете добути лаври в професії, ви маєте сумлінно працювати і стати найкращим фахівцем в обраній галузі.

4. **Доводити – довести** (*що?*) до розуму — Головний редактор усіх попередив, що допоки вони не доведуть новий випуск газети до розуму, ніхто додому не піде.
5. **Доводити – довести** (*кого?*) до сказу — Звичка жінок затримуватись або довго збиратися, обираючи годинами одяг, доводить чоловіків до сказу.
6. **Доводити – довести** (*кого?*) до сліз — Трагічна історія героїні роману довела молодих панянок до сліз.
7. **Додавати – додати** (*кому?*) духу — Перед змаганнями члени команди зазвичай додають собі духу: гуртуються та викрикують своє футбольне гасло.
8. **Докидати – докинути** хмизу в жар — При конфлікті невлучний коментар або навіть лише одне слово може сильно докинути хмизу в жар і спричинити справжній скандал.
9. **Докладати – докласти** зусиль — Молодий архітектор додав неймовірних зусиль, щоб створити проект нового мосту через річку Дніпро.
10. **Докладати – докласти** рук (*до чого?*) — Григорій так сильно любив творчість Івана Франка, що доклав рук до створення багатотомного видання його творів.
11. **Докопуватися – докопатися** до кореня — Марині знадобилось кілька днів, щоб докопатися до кореня питання зникнення усіх яблук з саду та сформулювати свою гіпотезу.
12. **Дотримувати – дотримати** (свого) слова — Українські козаки завжди дотримували свого слова, тому заслужено мали у всіх повагу.
13. **Доходити – дійти** (*кому?*) до живого — Іван стільки разів розповідав друзям про свої дитячі витівки,

що дійшов їм до живого і вони більш не хотіли про це чути.

14. Доходити – дійти (з ким?) ладу — Аби створити дружній працездатний колектив, необхідно дійти ладу з кожним співробітником.
15. Доходити – дійти своїм (власним) розумом — Максим багато років вчився, мав неабиякий практичний досвід, тому ніхто не здивувався, дізнавшись, що саме він дійшов своїм розумом, як створити нешкідливий реактор.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із завдання 1. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Звичка сина розкидати одяг у кімнаті викликає у матері незадоволення. 2. Хлопці на прем'єрі мультфільму «Мавка» із захопленням дивились на екран, аж поки стрічка не закінчилась. 3. Підтримка близьких людей надає бадьорості та налаштовує нас на нові досягнення. 4. Справжні чоловіки, якщо й обіцяють щось, то неодмінно виконують свої зобов'язання. 5. Партнери компанії після кількогодинної наради змогли досягти домовленості щодо нової партії продукції. 6. Самовпевненість Андрія іноді підводить його і часто ускладнює ситуацію. 7. Група «Kalush Orchestra» гідно представила Україну на конкурсі «Євробачення – 2022» та досягла успіху. 8. Перегляд кінострічки «Титанік» може дуже сильно засмутити глядачів. 9. Григорій провів кілька годин над книжками, але таки зміг з'ясувати суть синонімії. 10. Щоб будь-яка справа була успішною, необхідно особисто займатись фінансовими питаннями. 11. Іноді, щоб допомогти дитині одужати, батьки знаходять необхідні ліки, долаючи неймовірні перепони. 12. Необдумані слова можуть зачепити та сильно поранити людину. 13. Оксана написала багато поезій, а тепер упорядковує їх у збірку. 14. Якщо іноземні студенти хочуть швидко опанувати українську мову, вони мають виявити неабияку наполегливість. 15. Віктор сам зрозумів принцип роботи маятника, оскільки дуже любив фізику.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із завдання 1.

◆**IV.** ◆**Завдання 1.** Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на уживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **ДО-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

КЛЮЧ ДО УСЬОГО

Увечері Валерій летів у відрядження. Він доклав неабияких зусиль, аби отримати можливість представляти проєкт своєї компанії на міжнародній конференції. Над цим проєктом він і його команда працювали вже не перший рік. Спочатку було важко: не всі вірили в саму ідею, не вистачало фахівців, були проблеми із фінансуванням. Але коли голова компанії особисто доклав рук до того, щоб ніхто не заважав команді працювати, все владналося. Згодом проєкт добув лаври в їхній галузі, і настав час виходити на новий рівень, тож відрядження було вкрай важливе для всієї компанії.

Увесь день Валерій був дуже зайнятий: спілкувався із колегами щодо доповіді, зустрічався з різними людьми, докупляв дещо – готувався до відрядження. І ось, нарешті, він удома. До літака залишалося трохи більше чотирьох годин. Речі свої Валерій зібрав ще вранці і валізу поставив у коридорі. Таксі він викликав, а от документи для відрядження лежали в офісі. Їх ще треба було остаточно довести до розуму, чим і займалися люди з його команди, тож за ними потрібно було заїхати дорогою в аеропорт. Офіс, на щастя, був неподалік: якщо добиратися пішки – хвилин десять, а машиною – ще швидше. Тож можна було б спокійнісінько відпочивати до приїзду таксі, але... Але Валерію чомусь не сиділося на місці. Він увесь час кружляв квартирою, відчиняв і зачиняв шафи, вмикав та вимикав комп'ютер, кілька разів виходив на балкон.

Зрештою, Валерій вирішив не гаяти час, а таки сходити до офісу за текою. Зачинивши двері, він швидко збіг сходами, вийшов на вулицю і попрямував до офісу, що знаходився на дванадцятому поверсі високої адміністративної будівлі за два квартали від його дому.

Робочий день добігав кінця. У будівлі вже майже нікого не було, окрім трьох охоронців. Вони приходили щовечора і чергували до ранку. Валерій їх добре знав, бо й сам частенько затримувався у своєму кабінеті до ночі.

Побачивши знайоме обличчя, двоє охоронців привітно махнули Валерію рукою, а третій підвівся і теж подався до ліфта. Це був молодий хлопець, привітний, але, може, занадто балакучий, якому не сиділося на місці і так і кортіло поговорити хоча б із кимось. Отже, поки вони піднімалися ліфтом на дванадцятий поверх, охоронець стільки наговорив Валерію про футбол, футбольні команди та інші дурниці, що це йому мало не до живого дійшло.

Насилу дочекавшись, коли вони нарешті дістануться дванадцятого поверху, Валерій вискочив з ліфта, не дуже ввічливо щось кинув хлопцю через плече і мерщій побіг до офісу. Дорогою він витяг з сумки зв'язку ключів і тепер намагався згадати, який із них від офісу. Ключів було багато, всі вони були майже однакові, і Валерій ніяк не міг запам'ятати, який з них звідки. Це неодноразово доводило його до сказу. Ось і зараз жоден із ключів не підходив до дверей. Валерій намагався знову і знову, але все було марно: злощасні двері не відчинялися.

Раптом у його офісі за зачиненими дверима спрацював факс: надійшло якесь повідомлення. Від кого? Стовідсотково від голови компанії... Це докинуло хмизу в жар. Якби вони не поставили в офісі новий замок цього тижня, то запасний ключ був би в охорони... Якби офіс був не на дванадцятому поверсі, можна було б розбити вікно...

Раптом хтось кашлянув у Валерія за спиною. Це був той самий балакучий фанат футболу з ліфту. Його зацікавило, чому це відвідувач так довго не йде. Робити йому було особливо нічого, ось він і вирішив сам докопатися до кореня і з'ясувати, що там на верхньому поверсі трапилося. Присутність живої людини додала Валерію духу. Він коротко пояснив хлопцю ситуацію, той пообіцяв дістати потрібний ключ із-під землі і кудись пішов. Поки його не було, Валерій нервово переступав з ноги на ногу, ходив коридором і поглядав на годинник.

За дверима знов запрацював факс. Валерій вкотре посмикав двері, але все було марно. У напівтемному коридорі ручка дверей нагадувала хитрющу усмішку, а цифри 99, офісний номер, – заковані з презирством очі. Здавалося, що двері знущалися з нього. Це мало не довело Валерія до сліз...

Аж тут нарешті з'явився охоронець. Хлопець дотримався свого слова і приніс повний ящик ключів. Разом вони швидко

дійшли ладу: Валерій відбирав ключі, а охоронець намагався відчинити двері.

Через деякий час їм це вдалося: двері в решті решт здалися і відчинилися. Валерій влетів до офісу, схопив зі столу теку з документами, замкнув двері, міцно обійняв охоронця, без якого він нічого б не зміг зробити, вибіг із будівлі і помчав додому за валізою.

Коли Валерій знову вийшов із дому з речами, таксі вже чекало на нього у дворі.

Поки вони їхали в аеропорт, Валерій нервово розповідав дещо здивованому таксистові про нещодавні пригоди, а сам тим часом намагався згадати, де і коли бачив ключ від офісу останнього разу, але зрозумів, що своїм розумом йому до цього не дійти.

Під час польоту Валерій спав. Але то був неспокійний сон. Йому снилися ключі, тільки ключі, море ключів, океан ключів! А той єдиний ключ, через який і сталася вся ця історія, спокійнісінько лежав у самому куточку на підлозі в коридорі дванадцятого поверху високої адміністративної будівлі. Він випадково випав з сумки, коли Валерій біг з ліфта, рятуючись від балакучого охоронця.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Валерій доклав неабияких зусиль, аби отримати можливість представляти проект своєї компанії на міжнародній конференції.
2. Коли голова компанії особисто доклав рук до того, щоб ніхто не заважав команді працювати, все владналося.
3. Згодом проект добув лаври в їхній галузі, і настав час виходити на новий рівень.
4. Документи ще треба було остаточно довести до розуму, чим і займалися люди з його команди.
5. Робочий день добігав кінця.
6. Охоронець стільки наговорив Валерію про футбол, футбольні команди та інші дурниці, що це йому мало не до живого дійшло.
7. Те, що Валерій не міг запам'ятати, який з ключів від офісу, неодноразово доводило його до сказу.
8. Думка про те, що повідомлення може бути від голови компанії докинула хмизу в жар.
9. Охоронець вирішив сам докопатися до кореня і з'ясувати, що трапилось.
10. Присутність живої людини додала Валерію духу.
11. Охоронець пообіцяв дістати потрібний ключ із-під землі

і кудись пішов. 12. Думка про те, що двері над ним знущаються, мало не довела Валерія до сліз... 13. Хлопець дотримався свого слова і приніс повний ящик ключів. 14. Разом вони швидко дійшли ладу: Валерій відбирав ключі, а охоронець намагався відкрити ними двері. 15. Валерій намагався згадати, де він бачив свій ключ від офісу останнього разу, але зрозумів, що своїм розумом йому до цього не дійти.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про Валерія? Як ви гадаєте, він одружений?
2. Чому це відрядження було таке важливе для Валерія?
3. Хто і як допоміг Валерію з проєктом?
4. Як Валерій провів день перед від'їздом?
5. Як ви вважаєте, чому Валерій не міг спокійно відпочивати до приїзду таксі?
6. З ким зустрівся Валерій у вестибюлі адміністративної будівлі?
7. Чому молодий охоронець пішов у ліфт разом із Валерієм?
8. Чому Валерій вискочив з ліфта і побіг до офісу? Як ви вважаєте, чи було це ввічливо з його боку?
9. Що постійно доводило Валерія до сказу? Що б ви порадили йому зробити?
10. Яка проблема виникла у Валерія з дверима?
11. Що докинуло хмизу в жар?
12. Чому охоронці не мали запасного ключа від офісу?
13. Що додало Валерію духу?
14. Чому вигляд дверей мало не довів Валерія до сліз?
15. Як Валерій і молодий охоронець дійшли ладу?
16. Чому Валерій влетів до офісу?
17. Чи змінилося ставлення Валерія до балакучого охоронця?
18. Як ви вважаєте, чому Валерій розказував про свої пригоди таксистові?
19. Що снилося Валерію в літаку?
21. Що сталося з ключем від офісу?
22. Як ви вважаєте, чому відбулася ця історія? Хто в усьому винен?
23. Що б ви робили на місці Валерія, якби не могли відчинити двері?

24. Хто з героїв цього оповідання вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Молодий охоронець дошкуляє Валеріїві розмовами про футбол.

2. Валерій пояснює охоронцеві ситуацію з ключем.

3. Валерій розмовляє з таксистом про свої пригоди.

4. Валерій розповідає другу, як він мало не запізнився на літак.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Валерія, молодого балакучого охоронця або одного із його колег, що були на чергуванні того вечора. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс 3⁻¹ (ЗІ- / С-)

◆І. ♦Завдання 1. Проаналізуйте значення дієслів з префіксом 3⁻¹ (ЗІ- / С-) у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням прийменника з (з кого? з чого?) – «зверху вниз», «швидко».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

5. 3 ⁻¹ (ЗІ- / С-)	1. спрямувати рух зверху вниз (з чого?)
	зійти, з'їхати, злетіти, збігти, злізти, скотитися
	2. видалити з поверхні чого-небудь (що? звідки?)
	зрізати, зіштовхнути, скинути, зняти, збити, стерти
	3. різко розпочати рух угору (куди? на що?)
	злетіти; з'їхати, збігти, спливати
	4. різко розпочати дію
скрикнути, зітхнути, зненавидіти, здригнутися	
5. знищити (що?)	
зжувати, зносити, спалити, знести; згоріти	
6. одноразово, швидко здійснити дію (куди?; що?)	
сходити, з'їздити, збігати, злітати; скласти, списати	
7. довести дію до кінця (що?)	
зробити, зіграти, зварити, з'їсти, спітніти, злякати	

♦Завдання 2. До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦Завдання 3. Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆ІІ. ♦Завдання 1. Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Ви повинні уважно списувати речення з дошки. 2. Мій брат захворів, тому я маю сходити в аптеку за ліками для нього. 3. Незабаром старі будинки знесуть і облаштують на цьому місці невеличкий парк. 4. Дівчинка швидко збігла з третього поверху. 5. Побачивши kota, згряя птахів злетіла на дерево. 6. Дідусь пообіцяв дітям зіграти з ними ввечері в шахи. 7. Поки діти бігали в саду, мама зварила компот. 8. Андрій ненароком зіштовхнув зі столу вазу, вона впала на підлогу, але не розбилася. 9. Тетяна побачила на стелі величезного павука і здригнулася.

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Троянди в саду вже завітгли, тому ... (зрізати – зрізати *(що? для кого?)*). 2. Здається, я залишила куртку в аудиторії, мені доведеться ... (сходити *(куди? за чим?)*). 3. Діти підіймалися з санчатами на снігову гірку і ... (з'їжджати – з'їхати *(звідки? на чому? куди?)*). 4. Узимку на сонці було так спекотно, що ... (знімати – зняти *(що?)*). 5. Цього літа у нас у саду забагато малини, тому ... (варити – зварити *(що? з чого?)*). 6. Історія була така зворушлива, що ... (зітхати – зітхнути *(від чого?)*).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. За що викладачка поставила Максиму двійку на іспиті? — (списувати – списати *(що? звідки?)*). 2. Чому на яблуні вже немає жодного яблука? — (зривати – зірвати *(що? звідки?)*). 3. Чому студенти не встигли записати домашнє завдання? — (стирати – стерти *(що? звідки?)*). 4. Що бабуся робить у саду? — (зрізати – зрізати *(що? звідки? для кого? для чого?)*). 5. А де кавун? Він же хвилину тому був на столі! — (скочуватися – скотитися *(звідки? куди?)*).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. У неділю ввечері наші друзі пішли на танці, але дуже швидко повернулися додому. 2. Хлопці піднялися на гору, сіли на велосипеди і за мить опинилися внизу. 3. Моїй подрузі так подобалися ці рожеві черевички на підборах, що вона часто їх одягала, в результаті від них уже майже нічого не залишилось. 4. Побачивши у темряві височенну фігуру, жінка раптом почала кричати від жаху. 5. Батько сказав дітям, що в озері живуть золоті рибки, тому вони стояли біля води і чекали, коли ті з'являться на поверхні. 6. Ще зранку в городі був салат, але потім туди забігла сусідська коза пообідати, і салат кудись зник. 7. Кіт побачив собаку, побіг додому і за мить опинився на другому поверсі.

◆**III.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Збивати – збити** (*кого?*) з пантелику — Марічка хвилювалась за здоров'я донечки, тому викликала лікарку, та оглянула дівчинку і сказала, все в нормі, а маму збило з пантелику те, що донька не спала.
2. **Збувати – збути** (*кого? що?*) з рук — Як тільки батьки поїхали у справах, Євген почав розробляти план, як збути з рук молодшого брата і запросити в гості друзів.
3. **Звалюватися – звалитися** (*кому?*) на голову — Петро з дружиною мріяли провести свята удвох, але раптом їм на голову звалилися далекі родичі з Чернігова, і їм довелося їх розважати цілий тиждень.
4. **Звести дух** — Хлопці відвідали за день два музеї і галерею, втомилися і вирішили звести дух у маленькій кав'ярні.
5. **Зводити – звести кінці з кінцями** — Зазвичай студенти живуть бідно, оскільки навчаються й отримують маленьку стипендію, тому іноді їм важко зводити кінці з кінцями. Добре, що є батьки.
6. **Зводити – звести** (*на кого?*) наклеп — Григорій припустився лікарської помилки, запанікував і звів наклеп на свого колегу, який був ні в чому не винний, за що був покараний.
7. **Згущувати – згустити фарби** — Після свят Олексій погано почувався і пішов до лікаря, бо вирішив, що помирає. Лікар оглянув хлопця і сказав йому не згущувати фарби, не переїдати і притримуватися деякий час дієти.
8. **Зживати – зжити** (*кого?*) зі світу — У відділенні банку призначили нового керівника, який

вирішив зжити зі світу тих колег, які не підтримували його погляди.

9. **Злазити (злізати)** – злізти з (*чиєї?*) шиї — Коли батько почув, що син знову збирається їхати на музичний фестиваль, він розсердився і накричав на сина, щоб той почав сам заробляти гроші і нарешті зліз з його шиї.
10. **Знайти спільну мову** — Після декількох годин перемовин сторони угоди нарешті змогли знайти спільну мову та підписали резолюцію.
11. **Зривати – зірвати** (*з кого?*) маску — У кінці детективного роману головний герой майстерно викрив справжнього вбивцю і зірвав з нього маску.
12. **Зробити** (*з кого?*) юшку — Тетяна дуже приваблива дівчина, але хлопці не запрошують її на побачення, бо побоюються її батька, який якось сказав, що зробить юшку з кожного, кого побачить поруч зі своєю дівчинкою.
13. **Спадати – спасти з лица** — Віталій Григорович спав з лица, коли побачив, як його дочка ганяє містом на мотоциклі.
14. **Спадати – спасти** (*кому?*) на думку — Коли дівчата приїхали до Ужгорода у відрадження, їм спало на думку завітати до славетної фортеці.
15. **Сходити – зійти нанівець** — Маленький племінник Марії Олександрівни обіцявся прибрати в кімнаті, але за декілька годин влаштував там такий безлад, що всі її добрі наміри похвалити маленького розбишаку зійшли нанівець.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із завдання 1. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Бабуся розповіла онукам, що нещодавно вона вийшла в дощ на вулицю, побачила це маленьке кошеня, яке раптово стало для неї об'єктом турботи, і вирішила залишити його в себе. 2. Деякі керівники можуть створити такі несприятливі умови роботи, що підлеглі будуть звільнятися. 3. Хлопці опинилися в поліції після того, як почали погрожувати сусіду жорстоко з ним розправитися. 4. Сучасний навігатор у машині Михайла Олеговича зовсім його заплутав і завів в інше місце. 5. Говорити неправду – це дуже погана риса характеру. Люди це відчувають і не хочуть контактувати з людиною, що обманює. 6. Дві сестри досягли згоди і перестали сваритися лише тоді, коли стали дорослими. 7. Дідусь Петро гуляв центром міста з онуком, розповідав йому історію міста і раптово пригадав, яке було гарне свято врожаю кілька років тому. 8. Молодий автор уже встиг витратити весь гонорар і нині йому доводилось справлятися з матеріальними труднощами. 9. Під час судового засідання прокурор намагався зробити все, щоб показати справжню сутність підозрюваного. 10. Тетяна працювала над проектом цілий тиждень, втомилася і мріяла про те, щоб нарешті позбутися його. 11. Юнаки повернулись з риболовлі і надмірно перебільшили свою історію про те, як мало не загинули під час шторму. 12. Олена зблідла, коли раптом побачила привид у темній кімнаті, але потім виявилось, що це були просто тіні від дерев на вулиці. 13. Усі хороші вчинки можуть втратити силу, якщо їх перекреслить один поганий. 14. Альпіністи піднімались на гору вже з самого ранку, тому вирішили трохи перепочити, а потім продовжувати підйом. 15. Кирило отримав чудову посаду в будівельній компанії, тому міг перестати просити кошти у батьків, чим наймовірніше пишався.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із завдання 1.

◆IV. ♦Завдання 1. Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на уживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **З-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

ПУХНАСТЕ «ЯНГОЛЯТКО»

Увечері, коли мама Юля закінчувала готувати вечерю, тато Костя дочитував новини в інтернеті, дочка Леся дивилася фільм, а син Ромчик будував замок із кубиків, раптом пролунав дзвінок у двері. На порозі стояла Тетяна Петрівна – сусідка з їхнього поверху. Ця літня жінка жила одна з великим пухнастим котом на ім'я Тигрєня. Вона завжди була жвава та весела, але цього вечора наче з лиця спала. Юля запросила її на кухню, посадила на канапку біля вікна, налила чаю та приготувалася слухати. Тетяна Петрівна зітхнула та розповіла про свої негаразди. Виявляється, останнім часом у неї почалися серйозні проблеми із серцем. Нещодавно вона була у лікаря, і він дав їй направлення до лікарні. І все було б непогано, якби не одне: Тигрєнятко немає з ким залишити. Можливо, Юленька погодиться і візьме котика на тиждень до себе? Усі в Юлиній родині знали і любили Тигрєня. Це був гарний величезний кіт із зеленими очима, довгими вусами та пухнастим майже чорним хвостом. Діти часто грали з ним, коли Тетяна Петрівна запрошувала їх до себе на яблучний пиріг чи рулет із маком. Юля погодилася. Тетяна Петрівна одразу заспокоїлася, посміхнулася і пішла додому збирати свій та Тигрєнятків багаж.

Отже, наступного дня тато Костя допоміг Тетяні Петрівні дістатися лікарні, Леся пішла до школи, мама Юля по дорозі на роботу завела Ромчика до дитячого садочка, а Тигрєня з великим пакетом, де були необхідні йому в гостях речі, переїхав до квартири навпроти. Того дня родина ще не знала і навіть не здогадувалася про те, яке «щастя» звалилося їм на голову і хто насправді оселився в їхній квартирі.

Протягом першого дня Тигрєня повадився наче янгол: добре поїв, увесь день спав у кріслі у вітальні, двічі виходив погуляти на балкон, а увечері пограв із Ромчиком. Але вже наступного дня він всім показав, на що здатний.

Коли Юля увечері після роботи увійшла до себе в кімнату, вона її просто не впізнала. Спершу їй навіть спало на думку, що

їх пограбували... Шафа була відчинена, а всі блузки, костюми та сукні розкидані на підлозі. Ліжко виглядало так, ніби на ньому танцював слон. Юля відразу здогадалася, чиїх це лап справа, але вигляд Тигреняти, що тихо сидів на вікні, збив її з пантелику. Не міг цей спокійний шляхетний кіт влаштувати таке в її кімнаті.

Після вечері Юля поділилася своїми підозрами із чоловіком, але він заявив, що вона згущує фарби.

Не встигла родина звести дух після «пограбування», як Тигрєня наступного ж дня пробрався до Ромчикової кімнати. Бідолашний малюк прибіг зі сльозами на очах на кухню і сказав, що хтось зруйнував всі його замки і зламав літаки. Усі пішли шукати kota. Той лежав на стільці в коридорі і сумно дивився на підлогу. Побачивши так багато людей одразу, котик підняв на них свої великі сумні зелені очі, наче хотів сказати, що на нього зводять наклеп.

Того ж дня надвечір на кухні з'явився великий календар, де тато Костя червоним олівцем власноруч закреслював дні, що залишилися до повернення з лікарні Тетяни Петрівни.

Час минав надто повільно, а кіт з кожним днем хуліганів дедалі більше, і всі спроби знайти з ним спільну мову сходили нанівець. Але це ще було не все. Незабаром у Тигреняти виявився вовчий апетит. Він почав вимагати їсти щоразу, коли хтось із родини з'являвся на кухні. За два дні він з'їв майже увесь тижневий запас корму. Юля подумала, що, якщо кіт не злізе з їхньої шиї за тиждень, їм важко буде зводити кінці з кінцями.

Щодня, коли родина поверталася з роботи, вдома на них чекав жахливий безлад, розбитий посуд, розірвані на дрібні шматочки газети та журнали і Тигрєня, що мирно спав на дивані. Коли хтось хотів покарати домашнього бандита, той здивовано дивився на нього великими сумними очима. Здавалося, що кіт остаточно вирішив зжити родину зі світу.

Тато Костя дуже сердився й обіцяв зірвати з хулігана маску, а з нього самого зробити юшку. І одного разу він мало не виконав свою обіцянку.

Костя був чимось зайнятий у своїй кімнаті, коли дружина покликала його вечеряти. Вона сказала, що все готове і стоїть на столі, а вони з дітьми вже повечеряли і зараз підуть ненадовго прогулятися перед сном. Костя невдовзі закінчив роботу і за

кілька хвилин був на кухні. І що він там побачив? На кухонному столі сидів Тигрєня і з апетитом доїдав м'ясо з його тарілки. Коли м'ясо закінчилося, кіт обнюхав макарони, лизнув їх, але вони не припали йому до смаку, тому їсти він їх не став. Потім він неквапом підійшов до чашки, відпив із неї трохи ряжанки, потягнувся, вигнув спину, зістрибнув зі столу, повільно пройшов повз заанімілого Кості в кімнату, облизуючись на ходу, зістрибнув на диван, згорнувся калачиком і солодко заснув.

Костя, прийшовши до тям після побаченого, спочатку хотів був кинутися за нахабою і викинути його з вікна, але, згадавши, що вони живуть на восьмому поверсі, передумав і вирішив його просто як слід відлупцювати. Його очі вже нервово бігали по кухні в пошуках чого-небудь великого, як раптом зупинилися на календарі. До повернення Тетяни Петрівни залишився один день, тобто завтра, якщо ніщо не завадить, можна буде збути нахабу з рук. Це його заспокоїло, він глибоко вдихнув і видихнув, мовчки вимив посуд, зробив кілька бутербродів і повернувся до роботи.

Коли Тетяна Петрівна знову з'явилася на порозі Юліної квартири, виглядала вона значно краще. Усі – особливо Тигрєня та тато Костя – були раді її бачити.

– Я вам усім така вдячна! – сказала вона, беручи kota на руки.
– Ви мене врятували! Прямо не знаю, як мені вам віддячити!

– Та що ви, нема за що! Завжди раді! – сказала мама Юля. – Не хворійте більше. Бережіть своє здоров'я.

«І наше теж», – подумав тато Костя, але нічого не сказав.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Тетяна Петрівна завжди була жвава та весела, але цього вечора наче з лиця спала. 2. Того дня родина ще не знала і навіть не здогадувалася про те, яке «щастя» звалилося їм на голову. 3. Спершу Юлі навіть спало на думку, що їх пограбували... 4. Вигляд Тигрєняти, що тихо сидить на вікні, збив Юлю з пантелику. 5. Юля поділилася своїми підозрами із чоловіком, але він заявив, що вона згущує фарби. 6. Не встигла родина звести дух після «пограбування», як наступного дня Тигрєня пробрався до Ромчикової кімнати. 7. Кіт підняв на людей свої великі зелені очі, наче хотів сказати, що на нього зводять наклеп. 8. Усі спроби знайти з котом спільну мову сходили

нанівець. 9. Юля подумала, що якщо кіт не злізе з їхньої шиї за тиждень, їм важко буде зводити кінці з кінцями. 10. Здавалося, що кіт остаточно вирішив зжити родину зі світу. 11. Тато Костя дуже сердився й обіцяв зірвати з хулігана маску, а з нього самого зробити юшку. 12. Завтра, якщо ніщо не завадить, можна буде збути нахабу з рук.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про родину Кості та Юлі?
2. Чим займалася родина, коли до них завітав вечірній гість?
3. Що ви можете сказати про Тетяну Петрівну? Як ви уявляєте собі цю жінку?
4. Чому Тетяна Петрівна наче з лиця спала?
5. Про що домовилися Тетяна Петрівна та Юля?
6. Чому родина радо прийняла Тигреня до себе?
7. Як котик поведився в гостях протягом першого дня?
8. Як ви гадаєте, чому Тигреня не відразу скинув з себе маску?
9. Чому одного вечора Юлі спало на думку, що їх пограбували?
10. Що в поведінці Тигренти збивало всіх з пантелику?
11. Як ви вважаєте, чому Костя порадив дружині не згущувати фарби?
12. Хто і як став наступною жертвою кота?
13. Чому і навіщо на кухні з'явився великий календар?
14. Чим котик займався, поки вдома нікого не було?
15. Чому Юля вирішила, що скоро родині буде важко зводити кінці з кінцями?
16. За що Костя мало не зробив з кота юшку? Чому він цього не зробив?
17. Як ви вважаєте, хто і чому найбільше зрадив поверненню Тетяни Петрівни?
18. Хто, на вашу думку, найбільше постраждав у цій історії?
19. Як ви гадаєте, чому Тигреня погано поведився у гостях?
20. Як ви вважаєте, чи не припустилася родина помилки, беручи Тигреня до себе? Чи не варто було б краще доглядати за ним на його власній території?
21. Що б ви зробили на місці героїв цієї історії?
22. Хто з героїв цієї історії вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Тетяна Петрівна ділиться з Юлею своїми проблемами і домовляється стосовно кота.

2. Юля розкаже чоловікові про «пограбування».

3. Родина збирається, аби з'ясувати, чому Тигрєня так поводить себе і як знайти з ним спільну мову.

4. Юля та Костя розказують своїм друзям про «незабутній тиждень».

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи мами Юлі, тата Кості, одного з дітей, Тетяни Петрівни або Тигрєнати. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс 3⁻² (ЗІ- / С-)

◆**I. •Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом 3⁻² (ЗІ- / С-) у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням прийменника *з* (*з ким? з чим?*) – «разом».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

6. 3 ⁻² (ЗІ- / С-)	1. спрямувати рух або дію в одне спільне місце зійтися, з'їхатися, злетітися, збігтися, зібратися 2. з'єднати частини в одне ціле (<i>кого? що?</i>) скликати, зіткнути, склеїти, скласти 3. приєднатися до дії інших (<i>кому?; з ким?</i>) співчувати, спочувати, схвалювати
----------------------------------	---

◆**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконого виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

◆**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II. •Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. На конференцію з'їхалися науковці зі всього світу. 2. Діти збирали в саду яблука і складали їх на терасі. 3. Коли у нашого сусіда тяжко захворіла дружина, ми всі співчували йому і допомагали. 4. Якщо зшити ті дві хустки, вийде чудова літня спідниця.

◆**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Канікули закінчуються, тому ... (з'їжджатися – з'їхатися (*звідки? куди?*)). 2. Дівчата почали кидати шматочки хліба, і ... (злітатися – злетітися (*звідки? куди? до кого?*)). 3. Діти брали кубики з різними літерами і ... (складати – скласти (*з чого? що?*)). 4. Вибач, я не знав, що в тебе таке горе, ... (співчувати (*кому?*)).

◆**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Що потрібно зробити, якщо сумка впала на підлогу і всі речі розсипалися? — (збирати – зібрати (*що? звідки? куди?*)). 2. Що зробив викладач, коли його колеги захворіли, і він читав лекцію

трьом групам? — (з'єднувати – з'єднати (*що? у що?*)). 3. Що діти люблять робити з іграшковим конструктором? — (збирати – зібрати (*з чого? що?*)). 4. Що роблять друзі, коли в них є вільний час? — (збиратися – зібратися (*де? задля чого?*)). 5. Що зробили діти, коли почули, що бабуся спекла смачний пиріг? — (збігатися – збігтися (*куди?*)).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені слова і словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Трапилася серйозна аварія: машина наштовхнулася на автобус. 2. Перед початком вечора всі столи поставили докупи посеред кімнати. 3. Хлопчик побачив у книжковій шафі стару книжку, взяв клей і зібрав всі аркуші до купи. 4. Коли бабусі виповнилося 80 років, всі члени родини приїхали, аби її привітати з днем народження.

◆ Префікс ЗА-

◆**I. ♦Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом ЗА- у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням прийменника *за* (*за кого? за що? за ким? за чим?*) – «*позаду*».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

7. ЗА-	<p><u>1. спрямувати рух за предмет (за що?)</u> зайти, забігти, залетіти, заповзти</p> <p><u>2. переміститися далеко в інше місце (куди?; що? куди?)</u> зайти, заїхати, забігти, залетіти; заховати, закинути, завести</p> <p><u>3. здійснити швидко короточасну дію (куди? до кого? за ким? за чим?)</u> зайти, заїхати, забігти, залетіти, заскочити, занести</p> <p><u>4. покрити усю поверхню чимось (кого? що? чим?)</u> забудувати, засадити, завішати, закидати, засипати, замазати, залити</p> <p><u>5. розпочати дію</u> зашуміти, загриміти, заспівати, зателефонувати</p> <p><u>6. неочікувано розпочати дію</u> заходити, забігати; заговорити, записати, закричати, задумати, заїсти, запити, захотіти</p> <p><u>7. отримати що-небудь завдяки дії (що?)</u> заробити, заслужити, завоювати, захопити</p> <p><u>8. захопитися дією</u> здивитися, заслухатися, замріятися, запрацюватися, загратися, зачитатися</p> <p><u>9. довести до небажаного стану (кого? що?)</u> забруднити, зачитати, заносити, залякати, заїздити</p> <p><u>10. знищити дією (кого? що?)</u> забити, заколотити, застрелити, зацькувати</p> <p><u>11. довести дію до кінця (кого? що?)</u> zareєструвати, законспектувати, запакувати</p>
---------------	---

◆**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

◆**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

♦**II.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Діти так загралися, що не помітили, як настав вечір. 2. Я обіцяла після роботи зайти і провідати подругу. 3. Усю галявину перед домом засадити тюльпанами. 4. Собака раптом забігав по кімнаті, мабуть, почув кроки хазяїна за дверима. 5. Друзі запланували наступну зустріч на кінець травня. 6. Мати не могла зрозуміти, де діти могли так забруднити одяг. 7. Сонце зайшло за хмари, й одразу стало холодно. 8. Новий тренер з перших днів здобув повагу команди. 9. Олівець випав із рук і кудись закотився.

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Ми спізналися на останній автобус, тому що ... (засиджуватися – засидітися (*де? / з ким? / у кого?*)). 2. Олена не почула, що її кличуть, бо ... (замислюватися – замислитися (*про кого? про що?*)). 3. Хлопці так і не знайшли м'яча, тому що ... (закидати – закинути (*що? куди? / за що?*)). 4. Діти можуть стати самовпевненими, якщо ... (захвалювати – захвалити (*кого?*)). 5. Останнім часом я часто бачу цього журналіста в історичній бібліотеці; можливо, ... (замислювати – замислити (*що? / що? зробити*)). 6. Дивись, яка темна пляма на стіні. Може, ... (заклеювати – заклеїти (*що? чим?*)). 7. Уже пізно, навряд чи Віктор прийде до нас сьогодні. Він, напевно, ... (засиджуватися – засидітися (*де? / з ким?*)).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Що ти плануєш робити влітку? — (замислювати – замислити (*що? / що зробити?*)). 2. Які у вас плани на літо? — (замислюватися – замислитися (*про що?*)). 3. Чому ви не одразу відповіли на моє питання? — (замислювати – замислити / замислюватися – замислитися). 4. Чому ви вирішили піти у відпустку саме зараз, восени? — (заробляти – заробити (*що?*)). 5. Чому ви не пішли у відпустку влітку? — (запрацюватися). 6. Чому ви запізналися на заняття? — (заговорити (*з ким? про що?*) / заговоритися (*з ким? про що?*)). 7. Уже темно. Де ж діти? — (заграли (*з ким? у що?*) / загралися (*з ким? у що?*)). 8. Вам сподобалася пісня? — (заслухати (*що?*) /

заслухатися (*чим?*). 9. Чому ви так пізно повернулися з екскурсії? — (заходити – зайти (*куди?*)).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Коли ми закінчили пакувати речі, було вже пізно. 2. Андрій почав співати старовинну пісню. 3. Я буду у тебе десь о сьомій, аби забрати речі. 4. Ми гуляли містом і не помітили, як опинилися дуже далеко від центра. 5. У кімнаті так темно, тому що на всі вікна повісили темні штори. 6. Ви бачили, як гарно стало в центрі? На всіх вулицях висадили дерева. 7. Катерина читала таку цікаву книжку, що не спала всю ніч.

♦**ІІІ. ♦Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Заварити кашу** — Соня з Дмитром вирішили самі зробити ремонт у квартирі, але коли почали і зрозуміли, яку кашу заварили, звернулися за допомогою до фахівців.
2. **Заговорювати – заговорити (*кому?*) зуби** — Людмила Петрівна на співбесіді не хотіла говорити про себе і намагалась дещо приховати, тому заговорювала зуби роботодавцю.
3. **Задирати – задерти носа** — Віталій першим пробіг марафон і задирав носа, вигукуючи своє ім'я і не звертаючи уваги на інших спортсменів.
4. **Закачувати – закачати рукави** — Цього року у нас неймовірний урожай винограду, тому ми з самого ранку закачали рукави і почали його збирати.
5. **Закидати – закинути гачок** — Ганна Олександрівна намагалась з'ясувати у режисера ситуацію щодо кастингу акторів, тому закинула йому гачок щодо можливості отримання у фільмі головної ролі.

6. **Заморити черв'яка** — Туристи рухались у горах з самого ранку, втомились, сіли на відпочинок, швидко заморили черв'яка шоколадними батончиками, а потім рушили далі.
7. **Замикатися – замкнутися в собі** — Після невдалої презентації своєї роботи Антон замкнувся в собі і не хотів ні з ким спілкуватися.
8. **Замітати – замести сліди** — Усі злочинці намагаються скоїти ідеальний злочин та ретельно замітають сліди, але сучасні детективи завжди розкривають скоєне.
9. **Занепадати – занепасти духом** — Мати хворої дитини не може занепасти духом, оскільки вона відповідає за її життя.
10. **Западати – запасти (кому?) в серце** — Марічка так запала Миколі в серце, що він ні про кого іншого і думати не міг.
11. **Заплющувати – заплющити (на що?) очі** — Іноді сімейні пари заплющують очі на дрібні недоліки одне одного, оскільки кохають і поважають свою другу половинку.
12. **Заробити (за що?) на горіхи** — Донечка заробила від матері на горіхи за те, що дразнила kota, допоки він не перекинув улюблену мамину вазу.
13. **Зарубати (собі) на носі** — Учителька сказала, щоб усі зарубали це собі на носі, що «по батькові» пишеться окремо.
14. **Затамувати подих** — Під час землетрусу Микита став між кімнатами і затамував подих, очікуючи, коли все закінчиться.
15. **Заходити – зайти в глухий кут** — Дипломатичні перемовини зайшли в глухий кут, оскільки сторони не змогли погодити спільне рішення.

16. **Зачіпати – зачепити** (*кого? чим?*) за живе — Історія про зниклу під час сильного паводку родину зачепила слухачів за живе.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із завдання 1. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Богдан довго розповідав Ользі цікаві історії та життєві ситуації, але так і не наважився сказати правду про свої почуття. 2. Жінки цілий ранок гарували в саду, збираючи яблука, вдень перекусили і продовжили роботу. 3. Лише в стані сильної втоми чи зневіри можна втратити надію. 4. Директор навмисне не звертав уваги на запізнення робітників, оскільки вони все одно якісно виконували свою роботу. 5. Коли наречений побачив наречену в білій сукні, він не міг навіть дихати від хвилювання і не знав, що сказати. 6. Сьогодні в родині планувалося святкування дня народження бабусі, тому мама ревно взялася до роботи, щоб закінчити до вечора. 7. Діти перед святом організовували вуличний ярмарок іграшок, хоча батьки їм говорили не починати таку клопітку справу. 8. На вихідних батьки поїхали на дачу, а близнята залишились удома і влаштували вечірку для однолітків, тепер намагались все прибирати і привести до ладу. 9. На першому курсі лектор порадив нам запам'ятати назавжди, що, для того щоб стати справжніми фахівцями обраної галузі, потрібно щоденно працювати. 10. Романтичні балади можуть розчулити будь-яку людину, в житті якої було кохання. 11. Хлопці були покарані за те, що спробували поплавити річкою на саморобному плоту і мало не втопилися. 12. Деякі люди, щойно отримують вищу посаду чи підтримку з боку керівництва, починають поводитися пихато і зневажати інших. 13. Марія Сергіївна обережно почала розпитувати сусідку, аби дізнатися, хто у неї з городу позичає гарбузи. 14. Люди стають самотніми та відлюдкуватими, якщо опиняються у складному становищі або не мають тих, з ким можна поділитися своїми проблемами. 15. Нова вчителька перших класів одразу сподобалась діткам і справила дуже приємне враження на їхніх батьків. 16. Навіть якщо ви опинились в безвихідному становищі, не втрачайте надії.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із завдання 1.

♦**IV. •Завдання 1.** Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на вживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **ЗА-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

СУТО ЧОЛОВІЧА СПРАВА

Усе своє свідоме життя Назарчик мріяв мати собаку. У нього в шафі була тасмна шухлядка, куди він складав фотографії, малюнки та журнали з наклейками, які батьки купували йому майже щотижня. І з усіх фото та малюнків на нього дивилися собачі очі. Один собака – великий, чорний і волохатий, вже давно запав хлопчику в серце. Саме з ним Назарчик часто гуляв уві сні: виходив зі свого дому, йшов вулицею, переходив дорогу й опинявся в невеличкому парку, де зазвичай вранці та увечері збиралися ті, хто має собак. Уві сні його чотирилапий друг заглядав йому в очі з любов'ю та повагою і беззаперечно виконував усі його команди, а потім давав йому важку чорну лапу. Назарчик брав цю лапу в долоні і... прокидався.

Раніше хлопчик не міг попросити батьків про собаку, але тепер, коли за три місяці йому буде цілих сім років, і він вже майже зовсім дорослий, бо іноді сам ходить до школи за рогом, можна закинути гачок і поцікавитися у тата, що той думає про те, щоб завести цуценя.

Назарчик навіть розробив план, як переконати тата, що собака – це саме те, що потрібно. Спочатку він просто говоритиме з татом про життя та подарунки на день народження, потім покаже йому свій «скарб» – журнальні та газетні вирізки, малюнки, листівки та фотографії різних собак. І якщо все піде добре, дасть йому статтю, в якій йдеться про те, що для того, щоб діти росли добрими та дбайливими, в них мають бути домашні тварини: коти, собаки, рибки, папуги чи черепахи. Цю статтю Назар позичив у свого однокласника Сашка. Після того як Сашкові батьки її прочитали, вони завели цуценя.

Це було півроку тому. З того часу песик виріс і перетворився на велику вівчарку Джері. Сашко задирає носа, коли гуляє з нею

у дворі, а іноді навіть робить вигляд, що вони з Назаром не знайомі. Назарчик дуже сподівався, що ця стаття і його тата зачепить за живе. Про розмову із мамою щодо собаки Назар не хотів навіть думати. Він заздалегідь знав, що справа зайде у глухий кут, як тільки він відкриє рот. Він якось був почав і нічого... Мама заплющує очі на те, що вся квартира закидана книгами та журналами про собак, але живий собака – це зовсім інша справа. Собака – це член родини, якому потрібне спеціальне місце, спеціальна їжа та режим дня. А ще собака бігає і стрибає, і за ним потрібно увесь час доглядати і прибирати... На це мама не погодиться ніколи! Тому вся надія лише на тата.

Отже, увечері, коли мама розмовляла по телефону з подругою, а тато вирішив заморити черв'ячка, перед тим як розпочнеться футбольний матч, Назар витяг із шухлядки папку і швиденько попрямував до кухні.

Спершу тато слухав неухважно: його значно більше цікавив бутерброд із сиром та майонез, але потім активно включився у розмову. Удвох із сином вони почали обговорювати, якого собаку краще завести, як його назвати, де буде його місце, чим його потрібно годувати, де гуляти і хто його доглядатиме. Вони так захопилися і заговорилися, що не помітили, як на кухню зайшла мама. Журнали та фотографії лежали на столі. Часу, аби замести сліди, в них не було.

Мама одразу помітила дивні вирази облич чоловіка та сина, які раптом голосно заговорили про виставку собак, що нібито відкривається наступного тижня і на яку обов'язково потрібно буде сходити всією родиною.

Мама посміхнулася, попросила не заговорювати їй зуби і з цікавістю подивилася на чоловіка. Той нервово кашлянув, потер підборіддя і заговорив про те, як погано почувається дитина, якщо в неї немає ані сестри, ані брата, яка вона самотня і нещасна. Такі діти – натхненно продовжував тато – часто замикаються в собі або ростуть егоїстами. І він як батько не може дозволити, щоб таке сталося з їхнім чудовим хлопчиком, бо несе за нього безпосередню відповідальність. І ще, він абсолютно впевнений, що Назар вже достатньо дорослий, аби піклуватися про когось, скажімо, про папужку, чи, може, котика, а краще, песика, тому

що з песиком потрібно щодня гуляти, а це спорт, свіже повітря, а не якісь там комп'ютерні ігри, і все таке інше.

Назар слухав, затамувавши подих. Він думав, що це найпрекрасніша промова, яку він коли-небудь чув, а тато – найпрекрасніша людина з усіх, яких він коли-небудь зустрічав у своєму житті.

Мама теж слухала і думала, що це найдовша промова про дітей, яку вона коли-небудь чула від свого чоловіка, а він сам – найхитріша людина з усіх, яких вона коли-небудь зустрічала у своєму житті. Але її не проведеш! Вона одразу зрозуміла, про що йдеться, але не стала переривати, а мовчки дивилася на своїх чоловіків.

Мама так довго мовчала, що Назар з батьком навіть мало духом не занепали...

Але раптом мама сіла за стіл і сказала:

– Добре, я все зрозуміла. Я згодна завести собаку, так, згодна, але... Але, якщо ви обидва заварили цю кашу, то зарубайте дещо на носі: собака – це суто чоловіча справа. Отже, по-перше, гуляти з собакою щоранку і щовечора будете самі. По-друге, до ветеринара і за кормом ходитимете теж самі. По-третє, вдома має бути ідеальний порядок. Чуєте? І-де-аль-ний! По-четверте, песика візьмемо у притулку. Тихо-тихо, не дуже радійте! Я ще не закінчила. По-п'яте, потрібно знайти для собаки місце і як слід усе підготувати. І головне! Якщо порушите ці правила, заробите на горіхи! Усі троє. Зрозуміло?

Назарчик застрибав від радощів, поцілував маму, обійняв тата, а потім вони усі разом закачали рукави і взялися за роботу.

Наприкінці місяця у Назарчика з'явилося маленьке веселе цуценя.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Один великий, чорний і волохатий собака вже давно запав хлопчику в серце. 2. Назару вже можна закинути гачок, і поцікавитись у тата, що той думає про те, щоб завести цуценя. 3. Хлопчик дуже сподівався, що стаття і його тата зачепить за живе. 4. Сашко задирає носа, коли гуляє зі своїм собакою у дворі 5. Назар задалегідь знав, що, якщо він заговорить про собаку з мамою,

справа зайде в глухий кут. 6. Мама заплющує очі на те, що вся квартира завалена книгами та журналами про собак. 7. Увечері тато вирішив заморити черв'ячка, перед тим як розпочнеться футбольний матч. 8. Часу, аби замести сліди, у Назара і його батька не було. 9. Мама посміхнулася, попросила не заговорювати їй зуби і з цікавістю подивилася на чоловіка. 10. Діти, у яких не має ані братів, ані сестер, часто замикаються в собі або ростуть егоїстами. 11. Назар слухав, затамувавши подих. 12. Мама так довго мовчала, що Назар з батьком навіть мало духом не занепали. 13. Якщо ви обидва заварили цю кашу, то обидва повинні дещо зарубати на носі. 14. Якщо порушите ці правила, заробите на горіхи! 15. Назарчик з батьками закачали рукави і взялися за роботу.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про Назарчика і його родину?
2. Про що і чому хлопчик мріяв все своє свідоме життя?
3. Про який таємний «скарб» йдеться в цій історії?
4. Як ви вважаєте, чи був у Назара «уявний друг»?
5. Чому Назар вирішив, що вже можна закинути гачок щодо собаки?
6. Що ви можете сказати про план розмови з татом, що розробив Назар? Що це за план?
7. Хто такий Сашко? Чому він іноді дещо дивно поводитьсья?
8. Чому Назар був упевнений, що розмова про собаку з мамою відразу ж зайде у глухий кут?
10. На що мама заплющувала очі, а на що, як думав Назар, вона ніколи не змогла б їх заплющувати?
11. Чим займалися Назарові батьки увечері напередодні вирішальної розмови?
12. Як Назарчиків тато реагував на слова сина? Чому він раптом активізувався під час розмови?
13. Які сліди не встигли замести Назар та його тато, коли на кухню зайшла мама?
14. Як тато хлопчика намагався заговорювати зуби своїй дружині?
15. Що ви думаєте про промову тата Назара? Чи була вона, на вашу думку, переконлива?

16. Як поставився Назар до промови свого тата?
17. Про що думала мама хлопчика, слухаючи свого чоловіка?
18. Як ви вважаєте, що саме зачепило маму Назарчика за живе, бажання сина мати собаку чи полум'яна промова чоловіка?
19. Чому хлопчик та його батько мало духом не занепали?
20. Що і чому мали зарубати на носі Назар і його тато?
21. Чому родина закачала рукави?
22. Як ви вважаєте, який саме собака з'явився у Назарчика наприкінці місяця?
23. Як на вашу думку, чи будуть виконувати чоловіки все те, що вони обіцяли мамі?
24. А що зробили б ви, аби переконати батьків завести собаку?
25. Як би ви назвали свого собаку? Які прізвиська зазвичай дають собакам у вашій країні?
26. Хто з героїв цього оповідання вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Назар з'ясовує в Сашка, як тому вдалося умовити батьків завести собаку.
2. Назар приходить зі своїм «скарбом» на кухню і починає розмову із татом.
3. Мама застає сина і чоловіка за розмовою на кухні.
4. Уся родина планує завести собаку.
5. Мама розказує своїм подругам, як саме в їхній родині з'явився собака.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Назарчика, його мами, тата або Сашка. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс **НА-**

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **НА-** у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням прийменника **на** (на кого? на що? на кому? на чому?) – «на поверхню», «на поверхні», «багато».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

8. НА-	<u>1. спрямувати рух / дію на поверхню (на кого? на що?; що? на що?)</u> наїхати, налетіти, наскочити, набрести; наклеїти, надавити, наліпити, надягти <u>2. спрямувати дію на велике накопичення (чого?)</u> наварити, наготувати, накупити, надарувати <u>4. максимально насолодитися дією</u> начитатися, наговоритися, нагулятися, награтися <u>5. довести дію до кінця (що?; кого? чим?)</u> написати, намалювати; навчити, нагодувати, напоїти, налякати
---------------	---

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. З аудиторії раптом вибіг студент і налетів на викладача.
2. Учора ми так багато всього накупили, що ледве донесли додому.
3. У Тараса сьогодні чудовий настрій: він увесь час щось наспівує.
4. Собака так набігався і захотів пити, що нам ледве вдалося його напоїти.
5. На сонце набігли хмари і почався дощ.

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. У мене два абсолютно однакові зошити, і я їх постійно плутаю. Може... (наклеювати – наклеїти (що? на що?)).
2. Ми довго готувалися до маминого дня народження, ... (накупати – накупити (чого?), наготувати (чого?), напекти (чого?)).
3. Надворі стає прохолодно. Може, ти ... (накидати – накинати (що? на що?))?
4. Які гарні квіти! Треба їх поставити в цю вазу, тож, будь ласка, ...

(наливати – налити (чого? куди?)). 5. Ліфт зненацька зупинився. І хоча ми декілька разів ... (натискати – натиснути (на що?)).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Повечеряєте з нами? — (наїдатися – наїстися (де? чим? коли?)).
2. Поїдемо в неділю кататися на лижах? — (накататися (де? коли?)).
3. Пригадуєте пісню з учорашнього фільму? — (наспівувати – наспівати (що?) / награти (що? на чому?)).
4. Тобі не холодно? — (надягати – надягнути (що? на що?)).
5. Чому собака не просить їсти? — (кормити – накормити (кого? чим? коли?)).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Ми залишимося увечері вдома, тому що довго гуляли після обіду і втомилися. 2. У Лесі болять ноги, бо вона увесь день ходила у справах. 3. Дякую, але я більше не хочу їсти. 4. Олені подарували багато подарунків на день народження. 5. Я вважаю, що цей торт потрібно зверху намастити шоколадним кремом.

♦**III. ♦Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Набивати – набити** (кому?) (чим?) оскому — Олексій набив усім присутнім у купе вагону оскому своїми одноманітними жартами.
2. **Набирати – набрати** в рот води — Поліціанти затримали підозрілу особу і намагалися дізнатися, як його звати, але чоловік набрав в рот води і вдавав, що нічого не розуміє.
3. **Набиратися – набратися** духу — Перед розмовою з керівником стосовно підвищення по роботі Євген довго мовчав, але нарешті набрався духу і розпочав.
4. **Набиратися – набратися** розуму — Щоб стати справжнім фахівцем у будь-якій галузі одного

диплому недостатньо, потрібно ще роками набиратися розуму під час роботи.

5. **Набити** (*на чому?*) руку — Олександра вже кілька місяців працювала секретаркою і встигла так набити на друкуванні руку, що вже не дивилась на клавіатуру.
6. **Наварити** (*кому?*) гіркої каші — Олексій наварив друзям гіркої каші, коли пообіцяв допомогти з працевлаштуванням і організацією зустрічі з менеджером компанії, а сам про це забув.
7. **Навертати** – **навернути** (*кого?*) на розум — З самого дитинства батьки навертають своїх дітей на розум, оскільки бажають їм щасливої долі.
8. **Надувати** – **надуті** (*на кого?*) (*за що?*) губи — На дні народженні Юрка всім роздавали солодоші, а Олегові не дісталось, тому він надув на всіх губи і почав плакати.
9. **Накивати** п'ятами — Підлітки вирішили трохи познущатися з хлопчика і відібрати у нього самокат, але побачили його батька, який сидів осторонь, і накивали п'ятами.
10. **Наламати** дров — Світлана так розгнівалася на чоловіка, що наламала дров: наговорила йому зайвого і мало не зашкодила їхнім стосункам.
11. **Намилити** (*кому?*) (*за що?*) шию — Батько намилив двом синам шию за те, що вони без дозволу втекли на річку купатися.
12. **Намозолити** (*кому?*) (*чим?*) очі — Андрій, який завітав до друга спочатку на два дні, залишився до кінця місяця і так намозолив йому очі, що той не знав, куди подітися.

13. **Напускати** – **напустити** туману — Новий менеджер не підготувався до презентації свого проєкту, але так хотів вислужитися перед керівництвом, що напустив такого туману, що ніхто нічого не зрозумів.
14. **Наробити** (*чим?*) шуму — Авторка роману сильно посперечалась з видавцем стосовно гонорару і наробила шуму своєю нахабною поведінкою.
15. **Насторожувати** – **насторожити** вуха — Мандрівники горами почули гуркіт водоспаду і насторожили вуха, щоб зрозуміти, з якого він боку.
16. **Натуркувати** – **натуркати** (*кому?*) (*чим?*) голову — У фірмі з'явився новий бухгалтер, який за день натуркав усім колегам голову своїми балачками про попередню роботу.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із завдання 1. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Юрій так довго працював юристом, що став справжнім фахівцем і набув унікального досвіду. 2. Максим і Галина зірвали яблука в саду у діда Марка і швиденько втекли, поки він не побачив. 3. Постійна балаканина бабусі про молоде покоління сильно набридла юнакові, і він пішов до іншої кімнати. 4. Володимир, годину розповідаючи про свою мандрівку на гору піп Іван, заплутав усіх слухачів, які так і не повірили, що він справді там був. 5. Коли Тарас з Максимом усім рідним привезли новорічні ялинки та встановили їх, вони отримали такий практичний досвід, що могли б уже це робити із закритими очима. 6. Олена прийшла на вечірку в новій сукні, а Марічка образилась на неї і вдягла таку ж саму, щоб провчити подругу. 7. Магістрант не планував закінчувати свій науковий проєкт вчасно, тому науковий керівник сильно його насварив. 8. Марія Степанівна сьогодні прийшла на роботу з новою зачіскою, чим привернула до себе увагу співробітників. 9. Іноді в стані надзвичайного збудження юнаки чи дівчата можуть допустити багато помилок. 10. Ольга вперто мовчала і не відповіла на жодне запитання одногруппників. 11. Казковий герой так любив розповідати

своїм гостям казки, що стомлював їх своїми розмовами. 12. Аркадій Григорович, переборюючи страх, зібрався з думками й освідчився коханій. 13. Ірина часто робила неприємні речі, тому її тепер ніхто не кликав у гості. 14. Олексій не міг дочекатися вечора, щоб зустрітися з Марічкою. Він набрид їй своїми постійними дзвінками і нагадуваннями про зустріч. 15. Батьки мають чітко відчувати той момент, коли дітям необхідна їхня підтримка, а головне – наставити їх на правильний шлях. 16. Миша вискочила з нірки, нашорошила вуха й уважно прислухалась, чи немає десь поряд кішки.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із завдання 1.

♦**IV. ♦Завдання 1.** Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на вживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **НА-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

З НОВИМ РОКОМ! З НОВИМ ЩАСТЯМ!

У житті іноді трапляється таке, що навіть твої найкращі друзі часом набивають оскому. От і з Максимом таке сталося, коли його колишні однокласники, а тепер одружені і, як йому здавалося, серйозні люди, Ярослав, Олег та Тарас раптом змовилися і вирішили його одружити. Спочатку все було схоже на жарти.

Новий рік вони, як і завжди, зустрічали в Тараса. Він та його дружина Олена люди дуже гостинні. Олена так смачно готує, що, якби не стала лікарем, легко могла б мати власний ресторан. У них вдома завжди багато людей на свята. Того вечора теж зібралася весела компанія, і хтось із гостей запропонував тост за останнього вільного чоловіка в їхньому дружньому одруженому колективі. Саме ця промова і наробила шуму, бо привернула до особистого життя Максима неабияку увагу. Усі раптом замовкли і подивилися на нього так, наче ніколи раніше не бачили.

Ярослав поцікавився, як це йому вдалося і досі залишатися неодруженим і куди ж це дивляться дівчата навколо, чого ж це вони такого красеня і розумника ще й досі не полонили. Максим зняквів від таких лестоців, почав жартувати, мало не

виправдовуватися, коротше, напустив туману. Але дружина Ярослава Іванка, жінка занадто енергійна, одразу насторожила вуха і сказала, що це суцільний жах і з цим треба щось терміново робити, що у них з Оленкою є чудова подруга, яка на цій справі, тобто на одруженнях руку набила, і що вона, ця подруга, стовідсотково допоможе Максиму знайти ту саму і нарешті одружитися.

Олег з Наталею її активно підтримали, а Олена додала, що подруга ця дуже гарна і що вона завтра ж до неї зателефонує. А Тарас пообіцяв, якщо вона раптом про це забуде, обов'язково нагадати.

Максим був готовий намилити йому за ці слова шию, але набрав у рот води, сподіваючись, що завтра все мине саме собою.

І справді, після святкування якийсь час усе було спокійно, Максим полегшено зітхнув і вирішив, що друзі просто пожартували. Але не з його щастям.

Зимові свята минули, і друзі повернулися до роботи... і до своїх «новорічних планів»: знов почали натуркувати Максимові голову розмовами про затишне подружнє життя і щасливі родини. А далі стало ще «веселіше»: всі бажаючи передавали хлопцю номери телефонів та адреси чийхось двоюрідних сестер, подруг, сусідок, колег по роботі та просто незнайомих, але, за їхніми словами, дуже розумних та гарненьких дівчат. І все це задля того, аби навернути хлопця на розум і змусити з ким-небудь познайомитися.

Максим починав втрачати терпіння, але набратися духу і вгамувати друзів чомусь не міг.

Якось увечері, повернувшись стомленим з роботи, він зустрів біля свого будинку Олега з Наталею, які, мовляв, «випадково проходили повз його будинок» і просто хотіли б показати йому фотографії подруги Наталчиної сестри. Максим цього разу не стерпів і накричав на них. Наталка надула губи і повела чоловіка додому. Максим зрозумів, що наламав дров. Того ж вечора він зателефонував їм і вибачився, і все якось владналося.

Час минав, наближався Валентинів день.

Напередодні Максиму зателефонував Тарас і запросив у гості:

– Чекаємо на тебе, друже, в суботу! Оленка, між іншим, готує для тебе справжній сюрприз! Тож обов'язково приходь, – сказав він наприкінці розмови. Максим тоді не звернув на ці слова належної уваги.

У суботу, як і домовлялися, Максим прийшов до Тараса. Двері йому відчинила Олена. Було помітно, що їй було трохи ніяково. Вона запросила хлопця до вітальні, а сама швидко пішла на кухню, сказавши щось про пиріг. З вітальні назустріч Максиму вийшов Тарас, голосно кажучи, який він радий його бачити, але Максим його не слухав. За спиною Тараса він побачив якусь постать на дивані. То була дівчина! Ще одна? Обличчя її він не розгледів, але це було неважливо. Важливо було те, що його обдурили. Сказали, що буде обід із сюрпризом, а самі... Ах так, сюрприз! Ось він на дивані сидить! Дівчина! Як же вони всі йому вже очі намозолили! Знову його хочуть силоміць познайомити? І хто? Найкращий друг, з яким він десять років за однією партою сидів, якому він довіряв більше, ніж самому собі, який був йому за брата! Що з цим робити? Прямо зараз п'ятами накидати? Ні, з нього вже досить, час покласти цьому край.

І Максим заговорив... Він говорив про те, що вважав, що його друзі дорослі люди і набралися вже хоча б якогось розуму, тому вже повинні розрізняти дитячі пустощі і дорослі вчинки; говорив про підлість, про зраду, про людський егоїзм, про людей, які більш за все любляють втручатися в чуже життя і робити те, про що їх ніхто ніколи не просив і просити не збирається.

Від цих слів Тарас зблід і відійшов убік.

Просто перед Максимом на дивані сиділа дуже гарна дівчина, спокійно дивилася на нього великими сірими очима та посміхалася. І Максим раптом теж посміхнувся, а потім засміявся. Дівчина теж засміялася, а слідом за нею почали сміятися Тарас, Ярослав, Іванка, Олег, Наталка й Олена. Усі реготали до сліз, а коли сміх вщух, Тарас сказав:

– Ой, друзі, давайте спочатку познайомимось. Цей веселий істерик мій давній шкільний друг Максим, ми з ним сто років вже знайомі. Узагалі він психічно здоровий і дуже хороший хлопець, але ми тут такої гіркої каші наварили, що і янгол не витримав би. Вибач нас, Максиме, загралися! Клянемося, більше ніколи! Це твоє життя, роби з ним, що хочеш.

А це, по-перше, найкраща подруга моєї дружини, по-друге, психолог, фахівець із сімейних відносин та проблем контакту – пам'ятаєш, Іванка тобі про неї говорила у новорічну ніч? А звати її Уляна, Уля, Улянка. А зараз прошу всіх до столу! Адже це ще

не всі сюрпризи на сьогодні. Головні сюрпризи на нас на столі чекають! Ну ж бо!

І всі гуртом рушили до столу.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. У житті іноді трапляється таке, що навіть твої найкращі друзі часом набивають оскому. 2. Новорічна промова і наробила шуму, і привернула до Максимового особистого життя неабияку увагу. 3. Максим зняківів, почав жартувати, мало не виправдовуватися, коротше, напустив туману. 4. Дружина Ярослава Іванка, жінка занадто енергійна, одразу насторожила вуха. 5. У Іванки з Оленкою є чудова подруга, яка на одруженнях руку набила. 6. Максим був готовий намилити Тарасу шию за те, що він підтримав ідею своєї дружини. 7. Максим набрав у рот води, сподіваючись, що завтра друзі про все забудуть. 8. Після свят друзі почали натуркувати йому голову розмовами про затишне подружнє життя і щасливі родини. 9. Друзі все робили задля того, аби навернути хлопця на розум і змусити із ким-небудь познайомитися. 10. Максим починав втрачати терпіння, але набралися духу і вгамувати друзів чомусь не міг. 11. Наталка надула губи і повела чоловіка додому. 12. Максим зрозумів, що наламав дров. 13. Як же всі ці дівчата Максиму вже очі намозолили! 14. Побачивши дівчину, Максим хотів було одразу п'ятами накидати. 15. Максим вважав, що його друзі дорослі люди і набралися вже хоча б якогось розуму, аби не поводитися як діти. 16. Друзі такої гіркої каші наварили, що і янгол не витримав би.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Розкажіть, що ви дізналися про Максима та його друзів.
2. Чому найкращі друзі Максима набили йому оскому?
3. Де і чому саме там друзі зазвичай зустрічали Новий рік?
4. Чому Максим несподівано опинився в центрі уваги?
5. Як ви вважаєте, чому Максим напустив туману, відповідаючи на питання друзів?
6. Чому під час розмови Іванка насторожила вуха? Яка у неї виникла ідея?

7. Як ви гадаєте, як саме «таємна подруга» Оленки та Іванки набила руку на одруженнях?

8. Кому і за що Максим захотів намилити шию?

9. Чому Максим набрав у рот води під час розмови з друзями в новорічну ніч?

10. Що відбувалося після новорічного святкування?

11. Як ви вважаєте, чому Максим не міг серйозно поговорити з друзями про їхню поведінку?

12. Яка «випадкова» зустріч чекала на Максима одного вечора?

13. Чому Олена надула на Максима губи?

14. Як саме Максим наламав дров під час розмови з Олегом і Наталею? Як він це виправив?

15. Навіщо Тарас зателефонував Максимові напередодні Валентинова дня?

16. Як ви гадаєте, чому Олені було ніяково, коли Максим завітав до них на обід?

17. Що сталося із Максимом, коли він побачив у кімнаті дівчину? Що його так розлютило?

18. Як реагувала дівчина на промову Максима?

19. Як ви вважаєте, чому всі почали сміятися?

20. Що пообіцяв Тарас Максиму?

21. Як ви гадаєте, про який саме сюрприз від Оленки йдеться в цій історії?

22. Що ви думаєте про друзів Максима? На чиєму ви боці, на їхньому чи на Максимовому?

23. Що б ви зробили на місці Максима?

24. Як би ви вчинили, якби хотіли познайомити когось із дівчиною або хлопцем?

25. Яке, на вашу думку, продовження мала ця історія? Чи з'явилося в чиємусь житті нове щастя?

26. Хто з героїв цього оповідання вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

♦**V.** ♦**Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Друзі святкують Новий рік і виголошують тост за Максима.
2. Іванка хоче познайомити Максима з «таємною» подругою, і всі її підтримують.
3. Друзі по черзі натуркують Максимові голову розмовами про ймовірне одруження.
4. Олег з Наталею зустрічають Максима біля його будинку.
5. Тарас усіх запрошує на обід «із сюрпризом».
6. Святкування Валентинового дня.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Максима, Тараса, Олени, Ярослава, Іванки, Олега, Наталі чи Уляни. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс НАД-

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **НАД-** у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням прийменника *над* (*над чим?*) – «зверху».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

9. НАД-	1. додатково збільшити розмір (<i>що?</i>) надбудувати, надшити, надв'язати 2. спрямувати дію на частину поверхні (<i>що?</i>) надрізати, надкусити, надрубити, надпилити, надколоти
----------------	---

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Учитель сказав учням надписати назву диктанту над текстом у зошитах. 2. Дівчинка надкусила яблуко, але воно здалося їй кислим, тож вона поклала його на тарілку. 3. Олена надірвала пакет, аби подивитися, що всередині. 4. Після реконструкції деякі старовинні будинки в нашому місті надбудовують мансардами.

◆ Префікс **О-** (**ОБ-** / **ОБИ-**)

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **О-** (**ОБ-** / **ОБИ-**) у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням «коло» (навколо чого?).

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

10. О- (ОБ- / ОБИ-)	<p><u>1. спрямувати рух / дію навколо чого-небудь (що?; що? чим?)</u> обійти, оббігти, об'їхати, облетіти; обкопати, обсмажити, обклеїти; обсадити, обмазати</p> <p><u>2. спрямувати рух / дію на багато об'єктів (кого? що?)</u> обійти, оббігти, об'їхати, облетіти; обговорити, опитати, обшукати, оглянути, обстежити,</p> <p><u>3. здійснити дію краще, ніж інший (кого?)</u> обіграти, обскакати</p> <p><u>4. помилитися в дії</u> описатися, обмовитися, оступитися</p> <p><u>5. обдурити за допомогою дії (кого?)</u> обдурити, обхитрити, обмудрити, обплутати, обманути, обвішати</p> <p><u>4. довести дію до кінця (кого? що?)</u> осушити, отруїти, оглушити, обікрасти</p>
--------------------------------------	---

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Письменник зазвичай ретельно обмірковує кожну деталь свого майбутнього твору. 2. Павло нещодавно обклеїв кімнату новими шпалерами. 3. Інститутська футбольна команда обіграла всіх суперників і вийшла у фінал. 4. Туристи декілька разів обійшли навколо фонтану й оглянули постаті, оточені струменями води. 5. Попереду була величезна калюжа, але водій спромігся її об'їхати. 6. Я обдзвонив усіх знайомих, але так і не дізнався нову адресу Петра. 7. Я не збираюся перебудувувати дім, але хочу оновити фасад і освіжити фарбу.

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Під час перерви всі хотіли поспілкуватися з професором, тому ... (обступати – обступити (кого?)). 2. Мені не поталанило знайти цю рідкісну книгу, хоча ... (обходити – обійти (що?)). 3. Навколо нашого будинку немає ані дерев, ані квітів, тому ... (обсаджувати – обсадити (що? чим?)). 4. Вибачте, що я невірно назвав ваше прізвище, я ... (обмовлятися – обмовитися). 5. Я не люблю грати з твоїм другом Олегом у теніс, тому що ... (обігрувати – обіграти (кого?)).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Що потрібно зробити, аби не промочити ноги в калюжі? — (обходити – обійти (що?)). 2. Як мені знайти найкращий подарунок подрузі на день народження? — (обходити – обійти (що?)). 3. Чому ви сьогодні шкутильгаєте? — (оступатися – оступитися (де?)). 4. Ви впевнені, що цей кінь виграє? — (обскакати (кого?)). 5. Чому біля дому так багато поліції? — (обкрадати – обікрасти (кого? що?)). 6. Що робити, якщо літо занадто спекотне? — (обливатися – облитися (чим?)).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Ми декілька разів пройшли навколо театру, але не знайшли афіши. 2. Степан грає в шахи набагато краще за Дмитра. 3. Дівчата заходили в усі магазини, але нічого не купили. 4. Обережно! Нещодавно всі стіни в коридорі пофарбували, і фарба ще не висохла. 5. Григорій хитріший за мене, тож я не люблю з ним сперечатися. 6. Надія дуже поспішала, тому і зробила декілька помилок, коли писала твір.

♦**III. ♦Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Оббивати – оббити пороги (кого?)** — Випускники шкіл починають оббивати пороги закладів вищої освіти на Дні відчинених дверей, аби обрати той, де продовжать навчання.

2. **Обдавати – обдати** (*кого?*) холодною водою — Коли Микола перший раз завітав до Даринки, аби познайомитися з її батьками, вони обдали його холодною водою: нашій дочці ніхто не потрібен, поки вона не отримає диплом.
3. **Обернутися нанівець** — Усі зусилля Данила скласти найвищий сірниковий будиночок обернулися нанівець, щойно подув вітер.
4. **Обкрутити дільце** — Чоловіки швидко домовились про співпрацю, обкрутили дільце та радісно потиснули один одному руки.
5. **Обкрутити** (*кого?*) довкола носа — Ніколи не підписуйте нічого, не прочитавши, документ завжди пильнуйте, аби ніхто не обкрутив вас довкола носа.
6. **Обливатися холодним потом** — Студенти-медики під час останнього вирішального іспиту обливалися холодним потом.
7. **Облизувати – облизати** губи — Менеджери вищої ланки змогли виграли важливий тендер і вже задоволено облизували губи, передчуваючи подальші фінансові вигоди.
8. **Обминати – обминати** (*кого?*) стороною — На новорічному святі в садочку Максимчик дуже хотів отримати подарунок з рук Святого Миколая і боявся, що той обмине його стороною, але той привітав чудовими сюрпризами всіх дітей.
9. **Обмирати – обмерти** зі страху — Галина обмерла зі страху, побачивши на підлозі у ванній кімнаті величезного павука.
10. **Обпікати – обпекти** (*кого?*) поглядом — Лектор обпікав поглядом студентів на останніх партах, які увесь час розмовляли і не слухали його.

11. **Окидати – окинути** (*що?*) думкою — Федір ще раз окинув думкою всі пропозиції щодо працевлаштування, але не зміг остаточно визначитися.
12. **Окидати – окинути** (*кого? що?*) поглядом — Туристи підійшли до озера, окинули його поглядом і вирішили, що ночуватимуть саме тут.
13. **Опановувати – опанувати** себе — Коли актор уперше виходить на сцену, головне опанувати себе і думати не про тих, хто сидить у залі, а про те, що відбувається на сцені.
14. **Опускати – опустити** руки — Працюючи вперше над проєктом, Дарина так втомилася, що допустила помилку, через що мало руки не опустила і не кинула все.
15. **Опустити вуха** — Старий тренер зазвичай жартував над новачками: якщо після поразки вуха опустили, золотої медалі ніколи не буде.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із завдання 1. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Розуміння ситуації втратило значення для Миколи, оскільки за новими правилами він більше не міг продовжувати стажування та досліджувати політичну ситуацію у світі. 2. Увечері батьки з дітьми вийшли на берег річки, палили вогнище та пекли картоплю, але всі завмерли від почутого звуку, який був схожий на виття вовка. 3. Бабуся побачила, що в неї на городі зникло кілька морквин, але вона заспокоїлась і вирішила, що тваринкам теж треба їсти. 4. Коли дідусь Михайло хотів отримати підвищену пенсію, він увесь час ходив до різних установ. 5. Євген шкодував про свій вчинок і хотів уникнути покарання, тому дуже хвилювався. 6. Віталій Григорович обмірковував розпорядок завтрашнього дня, він навіть уявити не міг, як можна узгодити таку велику кількість зустрічей. 7. Місцеві юнаки мріяли відсвяткувати Новий рік зі спортсменами, які приїхали в готель на змагання, але засмутилися, бо тренер хлопців не відпустив. 8. Світлана закінчувала математичний

ліцей, але вирішила отримати вищу філологічну освіту, чим приголомшила своїх батьків. 9. Відомий пейзажист Ярема був аферистом світового рівня, який міг перехитрити будь-кого. 10. Мати пильно дивилась на Марічку, слухаючи історію про те, чому дівчина не встигла на заняття з англійської мови. 11. Мати виховала Валентина так, щоб він завжди боровся до кінця і ніколи не ставав безпорадним. 12. Чоловіки раділи своєму успіху, бо надзвичайно швидко уладнали всі справи. 13. Віталій був з дідусем у лісі, вони змогли назбирати два великі кошики грибів і були дуже цим задоволені, уявляючи, як сильно вони здивують бабусю. 14. Біля театру перед прем'єрою зібралося так багато людей, що Степану прийшлося довго ходити і швидко обдивлятися навкруги, вишукуючи очима Юлію. 15. Лікар щоранку обходив хворих, ретельно оглядав кожного і ніколи не залишав жодного з них поза увагою.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із завдання 1.

♦**IV. •Завдання 1.** Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на вживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **О-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

НЕЛЕГКЕ ЗАВДАННЯ

Улітку Микитка з Даринкою поїхали на канікули до бабусі у село Човники. Човники – маленьке, але дуже гарне село із барвистими хатинками на мальовничому березі невеликої річки. Навпроти нього, на іншому березі, є ще одне село, значно більше, але не таке гарне та затишне.

Жити в бабусі дітям дуже подобалося. Увесь день вони купалися в річці, ловили рибу, ходили у ліс збирати трави, квіти, ягоди, а іноді гриби, а вечорами збиралися з місцевими хлопчиками та дівчатками на березі річки, гралися, співали, пекли картоплю і розповідали один одному різні історії.

Іноді до них приходив дід Микола – веселий дідусь років сімдесяти. Саме він навчив дітей так розводити багаття, щоб воно не згасало навіть від сильного вітру. А ще він приносив велику

білу картоплю і смачний пахучий домашній козячий сир. Дітям дід подобався, бо завжди розмовляв із ними по-дорослому, зосереджено слухав їхні історії, а їм розказував свої. І хоча його історії часто нагадували відомі казки або статті із журналів, усі діти слухали його уважно, бо розповідав він якось по-особливому цікаво, навіть захоплююче, додаючи щоразу у свою розповідь щось нове, чого раніше не було. І з кожним разом його оповідання зростали новими подробицями, а самі історії ставали дедалі довшими і більш заплутаними.

У діда Миколи була коза Веселка, теж стара, але з характером. Веселкою її назвали не тому, що вона була весела, ні, іноді і баднути рогами могла, якщо хтось до неї чіплявся. А роги в неї гострі були, наче списи. Веселкою її за її колір назвали: голова біла, вуха чорні, тіло біле з чорними та рудими плямами, а ноги і хвіст сірі. Вони з дідом Миколою зазвичай удвох приходили. Веселка сідала навпроти діда і теж слухала.

Якось, поки картопля пеклася у багатті, Микитка попросив діда Миколу розповісти що-небудь про Веселку.

Дід спочатку помовчав, окинув козу поглядом, почував потилицю, хмикнув, озирнувся на всі боки, і розпочав.

– Якось давно, – розповідав він, – Веселка була захворіла. Потрібно було її до лікаря, який тварин лікує, повести. Лікар цей на іншому березі річки жив, а мосту тоді ще не було...

Отже, взяв дід Микола Веселку, великий качан капусти, щоб лікаря за лікування заплатити, і пішов до річки. Уздовж берега раніше завжди човни стояли, але того разу їх чомусь там не було. Що робити? Почав дід у людей про човни питати, але вони його обминали стороною. Тоді дід Микола до односельців пішов човна просити. Години три пороги оббивав: когось вдома не було, хтось був, але човна не мав; у когось човен був, але малий чи старий, ненадійний... Утомився дід Микола, мало руки не опустив, але раптом згадав, що за селом біля річки живе Іван Григорович – місцевий мисливець. Ось у нього човен точно має бути.

Іван Григорович тоді недобре почувався, але діда прийняв і уважно вислухав, а потім сказав, що човен він йому дасть, але за умови, що дід Микола ще одного пасажира перевезе; пасажир це, мовляв, дуже важливий, за ним з міста на машині приїдуть. Дід на радощах одразу погодився, а Іван Григорович його поглядом

обпік і каже: вовк це! Дід Микола, коли таке почув, відмовлятися став. Навіщо йому вовк? Щоб його козу з'їв? А Іван Григорович його наче холодною водою обдав: не візьмеш вовка – не дам тобі човна!

Засмутився дід Микола: та невже через якогось там вовка всі його добрі наміри вилікувати Веселку обернуться нанівець? Не може цього бути! Отже, опанував він себе і каже: гаразд, беру обох, і човен, і вовка.

Добре, що хоча б вовк лагідний був, наче собака. Він, як виявилось, уже десь півроку у того мисливця жив, от і звук на повідку ходити, як і дідова Веселка.

Узяв дід Микола капустину під пахву, один поводок у праву руку, другий – у ліву, і пішли вони всі троє на берег річки. А там на діда ще одне лихо чекало: човен був маленький, легкий. Усіх одразу на ньому не переправити. Що робити?

Не можна залишати вовка з Веселкою: якось не так він на Веселку дивиться. Та й Веселку з капустою залишати ризиковано: чим потім лікареві платити? Окинув дід Микола всю справу думкою і раптом зрозумів, як це дільце обкрутити.

Прив'язав він вовка до дерева, поряд капусту поклав, а Веселку повіз у човні на другий берег. Залишив її там, а сам за капустою поплив. Перевіз капусту. Веселка капусту побачила, зраділа, почала капусту обнюхувати: вирішила, що зараз обідатиме, а хитрий дід її схопив і повіз до вовка. Коза вовка побачила – обмерла зі страху, почала холодним потом обливатися. А вовк на радіощах став губи облизувати. Але дід і його обкрутив довкола носа: із козою не залишив – посадив у човен, і поплили вони з нею до капусти. Вовк капусту побачив – вуха опустив. Залишив дід Микола вовка віч-на-віч із капустою, а сам востаннє за Веселкою попрямував.

Коли вони з козою вже майже біля самого берега були, за вовком машина із міського зоопарку приїхала. Помахав дід Микола вовку рукою, взяв капусту, і пішли вони з Веселкою до ветеринара.

– Ось яка героїчна коза моя Веселка, – завершив свою розповідь дід Микола.

Микитка, Даринка та інші хлопчики і дівчатка сиділи не ворухнувшись, слухали старого і думали, що він теж герой, якщо здобув перемогу в такій важкій справі.

Веселка теж уважно слухала й іноді здригалася, згадуючи страшного сірого вовка, а іноді зітхала, згадуючи смачну, соковиту молоду капусту.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Дід спочатку помовчав, окинув козу поглядом, почухав потилицю, хмикнув, озирнувся на всі боки, і розпочав. 2. Почав дід у людей про човни питати, але вони його обминали стороною. 3. Години три пороги оббивав: когось удома не було, хтось був, але човна не мав; у когось човен був, але малий чи старий, ненадійний... 4. Утомився дід Микола, руки мало не опустив. 5. Іван Григорович діда Миколу поглядом обпік і каже: вовк це! 6. Іван Григорович діда наче холодною водою обдав: не візьмеш вовка – не дам тобі човна! 7. Невже через якогось там вовка всі добрі наміри вилікувати Веселку обернуться нанівець? 8. Отже, опанував себе дід і каже: гаразд, беру обох, і човен, і вовка. 9. Окинув дід Микола думкою і раптом зрозумів, як це дільце обкрутити. 10. Коза вовка побачила – обмерла зі страху, почала холодним потом обливатися. 11. Вовк на радощах став губи облизувати. 12. Дід Микола і вовка обкрутив довкола носа. 13. Вовк капусту побачив – вуха опустив.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про Микитку та Даринку? Скільки їм років? Які вони з себе?

2. Де і як Микитка та Даринка проводили свої літні канікули?

3. Як ви уявляєте собі діда Миколу? Опишіть його.

4. Чому дітям подобався дід Микола?

5. Що ви можете сказати про Веселку? Чому в кози таке ім'я?

6. Яку історію розповів дітям дід Микола якось увечері?

7. Навіщо дідові Миколі знадобився човен?

8. Чому дід не міг взяти човен на березі річки?

9. Чому дід Микола довго оббивав пороги своїх односельців?

10. Хто такий Іван Григорович? Яка він, на ваш погляд, людина?

11. Що вразило діда Миколу в розмові із мисливцем?

12. Як ви гадаєте, що змусило діда взяти вовка?
13. Чому дід не міг перевезти в човні всіх одразу?
14. Кого з ким не можна було залишати і чому?
15. Чому Веселка зраділа, побачивши капусту? Чи вдалося їй втілити свій план у життя?
16. Розкажіть про зустріч Веселки і вовка на березі річки. Чи то була довга зустріч?
17. Як дід окрутив вовка довкола носа?
18. Чому вовк вуха опустив?
19. Про що згадувала Веселка, слухаючи розповідь діда Миколи?
20. Як на вашу думку, чи правдиву історію розповів дітям дід Микола?
21. Що ви може сказати про ставлення Микитки, його сестри й інших дітей до діда Миколи?
22. Про що була б ваша розповідь, якби вас попросили розповісти щось дуже цікаве?
23. Хто з героїв цього оповідання вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Діти знайомляться з дідом Миколою та Веселкою і просять його розказати що-небудь про його козу.
2. Дід Микола оббиває пороги односельців у пошуках човна.
3. Дід Микола звертається за допомогою до Івана Григоровича.
4. Микитка та Даринка розповідають друзям, як проводили канікули у бабусі.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи діда Миколи, Микитки, Даринки, Івана Григоровича, Веселки чи вовка. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс ПЕРЕ-

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом ПЕРЕ- у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням «з одного місця в інше».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

11. ПЕРЕ-	<p>1. спрямувати рух з одного місця в інше (<i>звідки? куди?</i>) перейти, перебігти, перелетіти, перепливти, пересісти</p> <p>2. спрямувати дію з одного місця в інше (<i>що? куди?</i>) перекласти, переставити, пересадити, перенести, перевезти</p> <p>3. здійснити дію ще раз (<i>що?</i>) переписати, переробити, перепитати, передзвонити, передумати</p> <p>4. спрямувати дію на багато (всі) об'єктів (<i>що? з ким?</i>) перепробувати, перетанцювати, пересваритися</p> <p>5. надмірність дії (<i>що?</i>) пересолити, пересмажити, переварити, переперчити, переїсти, переборщити</p> <p>6. вчинити дію краще за когось іншого (<i>кого? що?</i>) перекричати, переграти, переспівати, перерости</p> <p>7. охопити дією певний часовий проміжок (<i>що?</i>) перечекати, пересидіти; переночувати, перезимувати</p> <p>8. здійснити швидко дію перепочити, перекусити, перекурити, переговорити</p> <p>9. припинити дію (<i>що робити?</i>) перехотіти, передумати, перекипіти</p>
-----------	--

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Перечитайте текст і спробуйте зрозуміти його без словника.
2. Коли ми переїжджали міст, дощ нарешті скінчився. 3. Нам краще перечекати зливу в кафе. 4. Його просто неможливо перекричати! 5. Учора діти перегуляли, тому у них сьогодні

нежить. 6. Борщ неможна їсти: ти його знов пересолила!
7. Вибачте, наразі я зайнятий. Я вам передзвоню за годину-півтори, якщо можна. 8. Пильнуй за рисом, аби не переварився!
9. Тетяна знов з усіма пересварилася.

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Ми декілька разів писали Сергієві, але всі листи поверталися до нас. Може ... (переїжджати – переїхати (*куди?*)).
2. У твоїй валізі забагато речей, а моя напівпорожня. Може, ... (перекладати – перекласти (*що? звідки? куди?*))? 3. Зачекай хвилинку, я тільки ... (переодягатися – переодягнутися (*у що?*)). 4. Ідіть на концерт без мене ... (перехотіти (*що робити?*)). 5. Посуд так і сяє, тому що ... (перемивати – перемити (*що?*)). 6. Це не рис, а якась біла каша, ... (переварювати – переварити (*що?*)). 7. Олексій не хоче вечеряти, тому що ... (перепробувати (*що?*)).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова з префіксом ПЕРЕ-.

1. Спочатку ми сиділи в десятому ряду, а після антракту – в п'ятому. Що ми зробили? 2. Ви погано склали іспит. Що вам потрібно зробити? 3. Друзі живуть у різних містах, але все один про одного знають. Що вони роблять, щоб отримати новини? 4. Мені не подобаються ці шпалери, бо вони занадто барвисті. Що я зроблю? 5. Дім пофарбували в жахливий сірий колір. Що потрібно зробити? 6. Моїй сестрі не подобається її стара квартира. Що вона хоче зробити? 7. Павло – дуже складна людина, він завжди з усіма свариться, а сьогодні з ним взагалі ніхто не розмовляє. Що трапилося?

♦**Завдання 4.** Замініть виділені словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Ви себе недобре почуваєте, тому що забагато з'їли за вечерею. 2. У цього хлопчика такий голос, що ніхто не може кричати голосніше за нього. 3. Григорій почистив усе взуття, і зараз хоче трохи відпочити. 4. Максим сказав, що не піде додому, доки не потанцює з усіма гарними дівчатами. 5. Дівчата зайшли в кафе і чекали там, поки не скінчилася гроза. 6. Ми

провели ніч у готелі біля вокзалу, а наступного дня продовжили свою подорож. 7. Після закінчення університету друзі часто телефонували та писали один одному.

♦**Завдання 4.** Замініть виділені дієслова антонімами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Ви, здається, недовиконали план. 2. Цей вагон недовантажили. 3. Ви знов недосмажили рибу? 4. Він любить недосолювати страви. 5. Чому ви його увесь час недооцінюєте?

♦**III. ♦Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Перебирати – перебрати** (*що?*) у пам'яті — Переглядаючи студентські фотографії, Тамара перебирала у пам'яті своїх колишніх одногрупників.
2. **Перебирати – перебрати** через край — Суперечка мисливців тривала вже досить довго, поки один з них не перебрав через край і не образив колегу.
3. **Переболіти** душею — Люди під час війни можуть переболіти душею, але не втратити віру.
4. **Перевернути** гори — Наступні два дні ми планували допомагати Леонідові з науковим проєктом; ми знали, що гори перевернемо, але встигнемо все вчасно закінчити.
5. **Перевертати – перевернути** (*що?*) до гори дном — Маленькі розбишаки за кілька хвилин можуть перевернути всю квартиру до гори дном.
6. **Переводити – перевести** подих — Ігнат працював над статтею з самого ранку, тому він вирішив перевести подих і випити смачної кави.
7. **Переводити – перевести** розмову (*на що?*) — Дівчата зрозуміли, що викладач змусить їх залишитися після уроків, тому швиденько перевели тему

на домашнє завдання, попрощались і мерщій побігли на вулицю.

8. **Перегинати** – **перегнути** палицю — Виховані люди ніколи не дозволяють собі перегнути палицю, бо завжди контролюють свої слова та вчинки.
9. **Перекидатися** – **перекинутися** словом — Сьогодні зранку в бухгалтерії готували річний звіт, тому була цілковита тиша і колеги лише іноді могли перекинутися словом.
10. **Перекладати** – **перекласти** (*що?*) на (чужі) плечі (*кого?*) — На роботі кожен повинен сам виконувати свої обов'язки, а не перекладати їх на чужі плечі.
11. **Переламувати** – **переламати** (самого) себе — Кирило вислухав керівника, не зміг переламати себе і просто промовчати, розуміючи, що від його слів залежить доля всього проекту.
12. **Переливати** з пустого в порожнє — Розмова із сусідами зниклого хлопця успіху не мала: багато вони говорили, але тільки переливали з пустого в порожнє і не знали, куди він міг подітися.
13. **Перемивати** – **перемити** (*кому?*) (усі) кісточки — Бабусі, які вечорами сидять під під'їздом, годинами обговорюють усіх перехожих та перемивають їм кісточки.
14. **Перемінити** гнів на ласку — Щойно Олеся Михайлівна побачила своїх онуків, то одразу перемінила гнів на ласку та пробачила їм розбиту вазу і бруд по всій вітальні.
15. **Перетягати** – **перетягти** (*кого?*) на (*чий?*) бік — У голосуванні брали участь вісім колег, голоси розділились порівну, тому одній групі необхідно було

когось перетягти на свій бік, щоб утворити більшість і затвердити рішення.

16. **Переходити – перейти рубікон** — Марина перейшла рубікон: збрала свої речі, забрала валізу, залишила ключі на столі і вирушила в нове життя.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із **завдання 1.** Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Близнюки залишилися удома самі і встигли вчинити страшний хаос на кухні та в кімнаті. 2. Двоє сусідок зустрілися в під'їзді цього ранку й встигли сказати лише кілька слів, аж раптом почули, як загуркотів і зламався ліфт. 3. Юрій отримав від директора доручення підготувати до п'ятниці текст угоди про спільне стажування та обмін досвідом із закордонними колегами, тому виконав неможливу роботу за день і все встиг. 4. У жіночому колективі панянки дуже любляють обмовити кого-небудь із своїх співробітниць. 5. Семен Степанович сидів на сходинці свого будинку і намагався пригадати всі події ранку, оскільки не зміг знайти ключі від дверей. 6. Головний редактор доручив саме Михайлові підготувати статтю у завтрашній випуск газети, але хлопець так втопився, що змусив Світлану це зробити, а сам поїхав додому відпочивати. 7. Граючи в детективну гру «Мафія», дівчата зробили Григорія своїм прибічником і утворили певну коаліцію. 8. Миколу зрадив його найкращий друг, хлопцю було дуже боляче, він страждав. 9. У неділю ми планували відпочивати і просто гаяти час удома. 10. Після останньої наради Максим Ігорович вирішив зробити рішучий крок, піти з посади і почати займатися вирощуванням овочів у себе на дачі. 11. Щойно Марія зрозуміла, що не зможе відповісти на запитання організаторів конкурсу, одразу почала говорити про можливі перспективи для фіналістки. 12. Надія дуже боялася наговорити зайвого й образити сестричок. 13. Іноді, щоб відновити фізичні та інтелектуальні сили, достатньо зробити невеличку перерву, наприклад, прогулятися коридорами офісної будівлі. 14. Щойно Софія зрозуміла, що друзі не забули про її свято, а підготували вечірку в секреті від неї, то перестала гніватися і приєдналась до веселоців. 15. Олександр вирішив позбутися шкідливої звички, тому він проявив рішучість і

нарешті покинув палити. 16. Марійка була сильно роздратована, не змогла стримати своїх емоцій і наговорила Миколі зайвого, про що потім сильно шкодувала.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із **завдання 1**.

♦**IV. ♦Завдання 1.** Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на уживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **ПЕРЕ-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

НАДІЯ ТА БЕЗНАДІЙНІ

Надія повернулася з роботи як завжди пізно. Вона дуже втомилася. Тиждень був важкий, роботи в лікарні було через край: весна – час багатьох загострень. Добре, що вже п'ятниця, може, вийде хоча б трохи перевести подих за вихідні. Надія пройшла до кухні, увімкнула світло... і зомліла: немитий посуд на столі, порожні пакети від соку на підвіконні, журнали та підручники на підлозі, комп'ютер на стільці... Усього за один день її молодші сестрички-двійнята Ксеня і Софійка встигли все перевернути до гори дном. Як так можна? Їм вже сімнадцять років, вже, здається, не діти...

Надія опустила сумку з вільний стілець, поставила сумку з продуктами біля холодильника і почала перебирати у пам'яті події останніх місяців. Майже півроку минуло з того часу, як їхні батьки поїхали у відрядження за кордон. Ще півроку пережити – вони повернуться, і все знову буде добре: вона буде спокійно працювати, а після роботи зустрічатися з друзями, ходити в кіно, читати книжки... насолоджуватися життям... Але не зараз...

Отже, вже майже півроку, як життя Надії перетворилося на суцільний жах. Ранок зазвичай починався скандалом, кому першому йти у ванну кімнату. Кілька разів Надія складала графік, хто коли повинен вставати, хто коли готує сніданок, хто мие посуд. Але сестрички, звичайно, не звернули на нього жодної уваги. Щойно за батьками зачинилися двері, всі домашні турботи вони одразу ж переклали на плечі старшої сестри. Тепер вона і кухар, і хатня робітниця, і постачальник продуктів, і нянька.

Ксеня завжди була осторонь хатньої роботи, а от Софійка спочатку допомагала, але невдовзі Ксеня перетягла її на свій бік, і почалося... Скільки разів Надія намагалася з ними поговорити, пояснити, що так поводитися не можна, що вони мають все робити разом, ділити хатні обов'язки. Так, вона розуміє: вони вчаться, ходять на фітнес, на курси іноземних мов, співають у хорі, скоро закінчують школу, але... Але дівчата завжди переводили розмову на щось інше, або говорили, що запізнюються на заняття, і... зникали. Увечері Надійці не було з ким і словом перекинутися.

А останні два тижні стало ще гірше. Прибирає у квартирі вона, Надія, готує, пере і прасує теж вона, продукти купує теж вона. Софійка може купити цукерки, торт чи морозиво, але тільки тоді, коли її ніхто про це не просить. А з Ксенею й говорити марно. На кожне зауваження сестри вона відповідає цитатами когось із славних філософів. Тому розмовляти з нею – це переливати з пустого в порожнє. Легше самій зробити.

Згадавши про суботу та неділю, Надія важко зітхнула. У ці дні «сплячі красуні» ніколи не з'являються зі своїх кімнат раніше опівдня, потім годинами сидять на кухні, п'ють каву і перемивають кісточки старшій сестрі. Між собою вони називають її Наша Стара (а їй лише 24 роки!), Наш Дракон (а Надія намагається бути завжди спокійною і справедливою, а якщо і лає їх іноді, то не перегинає палицю). А нещодавно вона почула, як Ксеня говорила Софійці:

– Швидше став чашки на місце, бо наша Кобра прийде, знов скандал влаштує.

Надія тоді страшенно обурилася. Кобра? Це вони перебрали через край. Вона – кобра? Це вже занадто! Дівчина була вирішила про все одразу написати батькам, але переболіла душею, переламала себе і не написала: не захотіла засмучувати маму.

Згадавши про це, Надія знову зітхнула, поставила розігрівати вечерю і пішла до себе в кімнату переодягнутися. Двері шафи були трохи відчинені. Надія зазирнула в шафу і не побачила свого улюбленого темно-зеленого светра. Де він? І запитати немає в кого! У п'ятницю ввечері зазвичай жодної із сестер вдома не буває: хор, курси, фітнес тощо. От і добре, отже, серйозну розмову з ними можна відкласти до завтра.

Їсти Надія перехотіла. Вона все вимкнула, випила склянку кефіру, подивилася на гору брудного посуду і вирішила, що це також завтра. Усе завтра, а зараз – спати!

Наступного ранку, прокинувшись як завжди о пів на сьому, Надія вирішила не вставати так рано. Крізь сон вона чула якийсь дивний гомін. За зачиненими дверима хтось ходив, долинали голоси, шепіт, тихий сміх. Сестрички явно щось замислили. Дивно, ще зовсім рано, а вони вже на ногах. «Нехай роблять все, що хочуть, а я спатиму», – твердо вирішила дівчина і справді незабаром заснула.

Годині о десятій вдома стояла мертва тиша. Надія вийшла зі своєї кімнати та завмерла на місці: в квартирі була ідеальна чистота, а з кухні йшов смачний запах. На столі стояв букет квітів, а поряд лежали два пакети та великий конверт з її ім'ям. Надія взяла його, дістала листівку та почала читати:

Люба наша Надійко!

З Днем народження! (Ой, як же це вона забула про свій день народження?)

Щастя тобі, сестро, здоров'я, радощів, любові!

Ми тебе дуже любимо! Ти, Надія, – наша надія!

Ми без тебе безнадійні, безпорадні.

Цілуємо тебе,

твої Софія Найпрекрасніша та Ксеня Найгеніальніша.

P.S. Надійко, у жовтому пакеті светр від Софійки, єдиний екземпляр, ручна робота.

(І зелений теж. Вибач, будь ласка, я з нього мірки знімала, а покласти назад не встигла.)

У блакитному пакеті книги від Ксені.

(Я гори перевернула, поки їх знайшла. Чесно, сама знаєш.)

На кухні твої улюблений салат, морозиво зі свіжою полуницею та вишневий торт. (Ми самі спекли!) Порядок у квартирі – це не міраж, а результат нічної роботи. Ми все перемили (навіть вікна!), перечистили, перепрасували. Ось які ми молодці, а ти нас постійно ласи! Чи не час, сестро, перемінити гнів на ласку?

Зараз нас немає, тож відпочивай, але скоро ми повернемося з магазину, приготуємо чудовий обід і запросимо гостей.

Готуйся!

Твої улюблені сестрички Софійка та Ксенька.

Надія перечитала все ще раз, озирнулася, роздивилася светр, погортала сторінки книжок. Це було саме те, що вона так давно шукала. Любі дівчатка! Вони такі молодці, так постаралися! Ксеня після школи увесь інтернет перекопала, але книжки для неї знайшла! А Софійка? Вона ж справжня майстриня! Такий светр зв'язати! А порядок який! Квартира така чиста, що аж сяє! А як смачно пахне! Та невже вони самі все це приготували?

І раптом Надії стало соромно. Сестри так старалися заради неї, а вона була справжньою Коброю. Потрібно змінитись і сьогодні ж. Рішення було прийнято, рубікон перейдено, і Надія, посміхаючись і щось приспівуючи, пішла на кухню ласувати вишневим тортом.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1 Надія сподівалася за вихідні трохи перевести подих. 2. Її сестрички-двійнята Ксеня і Софійка встигли все в квартирі перевернути до гори дном. 3. Надія опустилася на вільний стілець і почала перебирати у пам'яті події останніх місяців. 4. Щойно за батьками зачинилися двері, всі домашні турботи Ксеня і Софійка одразу ж переклали на плечі старшої сестри. 5. Спочатку Софійка допомагала Надії, але невдовзі Ксеня перетягла її на свій бік. 6. Коли Надія хотіла серйозно поговорити з сестрами, дівчата завжди переводили розмову на щось інше. 7. Увечері Надійці не було з ким і словом перекинутися. 8. Розмовляти з Ксенею – це переливати з порожнього в порожнє. 9. У суботу вранці сестри зазвичай сидять на кухні, п'ють каву і перемивають кісточки старшій сестрі. 10. Надія намагається бути завжди спокійною і справедливою, а якщо і лає іноді сестер, то не перегинає палицю. 11. Сестри перебрали через край, коли назвали Надію коброю. 12. Надія була вирішила про все написати батькам, але переболіла душею, переламала себе і не написала: не захотіла засмучувати маму. 13. Ксеня гори перевернула, поки знайшла книжки для старшої сестри. 14. Чи не час, сестро, перемінити гнів на ласку? 15. Рішення було прийнято, рубікон перейдено, і Надія, посміхаючись і щось приспівуючи, пішла на кухню ласувати вишневим тортом.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про Надійчину родину?
2. Розкажіть, якими ви уявляєте собі Надійку та сестер-двійнят Ксеню та Софійку.
3. Чому Надійці ані на роботі, ані вдома не можна було перевести подих?
4. Які події останнього часу Надія перебирала в пам'яті?
5. Як ставилися молодші сестри до виконання хатньої роботи?
6. Чому Надії не було з ким перекинутися словом ввечері?
7. Як змінилася ситуація протягом останніх двох тижнів?
8. Чому Надійці марно було розмовляти з сестрами про хатні обов'язки?
9. Чим зазвичай займалися молодші сестри в суботи?
10. Як і чому двійнята називали між собою свою старшу сестру?
11. Що саме нещодавно обурило Надію?
12. Чому Надія нічого не сказала батькам про поведінку сестер?
13. Як Надія провела вечір напередодні свого дня народження?
14. Що здивувало Надію вранці в суботу?
15. Скільки сюрпризів приготували для Надії на день народження її сестри?
16. Чому Надійці раптом стало соромно? Чи мала вона рацію?
17. Про що просили Надію сестри? Як ви гадаєте, чи виконає Надія їхнє прохання?
18. Чому, на вашу думку, ситуація в родині дещо погіршилася напередодні дня народження?
19. Як вам здається, чи зміниться щось у цій родині після Надійчиного дня народження?
20. Як ви вважаєте, хто з сестер головніший, Ксеня чи Софійка?
21. Як би ви вчинили, якби у вас виникла схожа проблема із сестрами?
22. Хто з героїв цього оповідання вам найбільш сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

◆**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Надія намагається домовитися з Ксенею та Софійкою про розподіл хатніх обов'язків.

2. Сестри вранці на кухні перемивають Надійчині кісточки.

3. Ксеня та Софійка вирішують, як краще відсвяткувати день народження старшої сестри і що їй подарувати.

4. Сестри розказують батькам, як жили рік самі.

◆**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Надії, Софійки, Ксені або одного з їхніх батьків. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс ПЕРЕД-

◆**І. Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом ПЕРЕД- у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням прийменника *перед* (*перед чим?*) – «заздалегідь».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

14. ПЕРЕД-	1. виконати дію заздалегідь (<i>що?</i>) передбачити, передмовити, передректи, передхоплювати, передвістити, передплатити, передчути
------------	--

◆**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

◆**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆ Префікс ПІД- (ПІДІ-)

◆**I. •Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом ПІД- (ПІДІ-) у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням прийменника *під* (*під чим? під що?*) – «униз», «під чимось».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

12. ПІД- (ПІДІ-)	<p>1. спрямувати дію / рух під щось (<i>що? під що?; під що?</i>) підставити, підкласти; підлізти, підпірнути</p> <p>2. наблизитися (<i>до кого? до чого?; кого? що? до кого? до чого?</i>) підійти, під'їхати, підбігти, підлетіти; піднести, підвести, підвезти</p> <p>3. спрямувати дію знизу уверх (<i>куди?; що?</i>) підскочити, підстрибнути; підняти, підкинути</p> <p>4. здійснити додаткову мінімальну дію (<i>що?</i>) підсолити, підперчити, підлити, підсластити, підкопити</p> <p>5. здійснити мінімальну дію (<i>кого? що?</i>) підштовхнути, підлікувати, підмерзнути, підкоротити, підсушити</p> <p>6. таємно здійснити дію підглядіти, підслухати, підговорити, підказати, підморгнути</p> <p>7. приєднатися до дії інших (<i>кому?</i>) підіграти, підспівати, підсвістіти</p>
---------------------	---

◆**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

◆**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II. •Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Не підказуйте мені, я сам добре знаю урок! 2. Вам потрібно добре підготуватися до заліку і дещо підучити. 3. Підлийте мені, будь ласка, гарячого чаю! 4. Під час перерви студенти підійшли до розкладу. 5. Мати підсадила малюка в автобус і увійшла сама. 6. Щось я сьогодні погано почуваюся. Мені треба підлікуватися. 7. Онук підклав бабусі під голову подушку. 8. Діти підгляділи, куди мати поклала шоколадні цукерки. 9. Якщо вам в університет, я можу вас підвезти. 10. Зима була морозна, і деякі

рослини підмерзнули. 11. Олена заспівала нашу улюблену пісню, а ми почали їй підспівувати.

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Пасажири почали готуватися до виходу, тому що ... (під'їжджати – під'їхати *(до чого?)*). 2. Борщ уже зовсім холодний, треба ... (підігрівати – підігріти *(що?)*). 3. Дорога була в жахливому стані: автобус увесь час ... (підкидати – підкинути *(на чому?)*). 4. Батьки вирішували, що подарувати дітям на Новий рік, а діти ... (підслуховувати – підслухати *(що?)*). 5. М'ясо не можна їсти, ... (підперчувати – підперчити *(що?)*). 6. Тобі не здається, що спідниця задовга? Може, ... (підшивати – підшити *(що? на скільки?)*).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Що потрібно зробити, щоб стіл не хитався? — (підкладати – підкласти *(що? під що?)*). 2. Що зробила мати, коли її маленький син відмовився приймати ліки? — (підмішувати – підмішати *(що? до чого?)*). 3. Звідки ви знаєте, що ваші сусіди вчора посварилися? — (підслуховувати – підслухати *(що? де?)*). 4. Що потрібно зробити, аби виділити слова в тексті? — (підкреслювати – підкреслити *(що? де? чим?)*). 5. Що ви повинні зробити, аби щодня отримувати газети, журнали чи новини в інтернеті? — (підписуватися – підписатися *(на що?)*). 6. Що ви робите, якщо їжа недостатньо солоня? — (підсолювати – підсолити *(що?)*). 7. Що треба зробити, аби зірвати фрукти з високої гілки? — (підскакувати – підскочити). 8. Що зазвичай роблять люди на концерті, якщо їм подобається пісня? — (підспівувати – підспівати *(кому?)*).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Якщо ти стрибнеш угору, то зможеш дістати валізу на шафі.
2. Віра підійшла ближче до вікна, аби бачити, як у дворі грають діти.
3. Налийте мені, будь ласка, ще трішки молока в каву!
4. Ми почули пісню і почали теж співати разом зі співаком.
5. Хлопець зробив вигляд, що читає, а сам таємно поглядав на гарну дівчину.
6. Якщо ви ще злегка штовхнете машину, я зможу виїхати з ями.
7. Хлопець сів, зняв куртку, поклав її під голову і заснув.

♦**Завдання 5.** Замініть виділені дієслова антонімами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Коли ми від'їхали від будинку, Павло згадав, що залишив сумку в офісі. 2. Коли мати вийшла з кухні, дівчинка відлипла трохи молока з чашки у пляшечку. 3. Олег відштовхнув стілець від стіни. 4. Човен відпливав від берега. 5. Тиждень тому в нас відключили опалення.

♦**III.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Підвертатися – підвернутися** (*кому?*) під руку — У Катерини не було паперу, тому вона записала час візиту до лікаря на тому, що підвернулося їй під руку, – на ресторанному меню.
2. **Підводити – підвести** (*кого?*) під монастир — Ніхто зі співробітників не хотів мати справу з Григорієм, тому що для нього головною була лише власна вигода, а на інших він не зважав і міг легко підвести під монастир будь-кого.
3. **Підводити – підвести** ризику — Марина і Костянтин довго сварилися і не могли вирішити, хто ж буде виносити сміття. Костянтин підвів під суперечкою ризик, сказавши, що це жіноча справа.
4. **Піддавати – піддати** жару в огонь — Марійка не змогла застігнути спідницю і дуже засмутилася, а її сестра піддала жару в огонь, коли сказала, що та погладшала.
5. **Піддаватися – піддатися** на (*чюю?*) вудку — Олександр запропонував Андрію Петровичу написати за себе роботу. Андрій Петрович розумів, що це не його завдання, але піддався на Олександрову вудку і взявся до роботи.

6. **Піджимати** – **піджати** хвіст — Костя загубив скейт, піджав хвоста і пішов додому, сподіваючись, що його сильно не сваритимуть.
7. **Підкладати** – **підкласти** (*кому?*) свиню — Костянтин не хотів бути начальником підрозділу, але його колега підклав йому свиню – порекомендував директорові на цю посаду саме його.
8. **Підкручувати** – **підкрутити** (*кому?*) гайку — У відділенні банку з'явилась нова керівниця, яка одразу підкрутила колективу гайки і чітко перерозподілила обов'язки персоналу.
9. **Підмочувати** – **підмочити** (*кому?*) репутацію — Маркові подобалась Марічка з сусіднього гуртожитку. Але Григорій теж до неї залицявся, ось Марк і наговорив Марічці різного про Григорія, щоб підмочити супернику репутацію.
10. **Підносити** – **піднести** (*кого?*) до небес — Батьки хлопців-близнят так їх підносили до небес, що іншим учасникам розмови нічого було додати.
11. **Підносити** – **піднести** (*кому?*) пілюлю — Професор підніс бакалавру пілюлю, сказавши, що він геть розчарований якістю його кваліфікаційної роботи.
12. **Підноситися** – **підвестися** духом — Коли комісія остаточно затвердила проєкт мосту, головний інженер піднісся духом і полегшено зітхнув.
13. **Підпирати** спиною стіни — Керівник практики неодноразово скаржився на Андрія і критикував його за те, що той, якщо і з'являється в лабораторію, лише стіни спиною підпирає.

14. Підписуватися – підписатися (*під чим?*) обома руками — Сьогодні староста запропонувала організувати святкову вечірку з нагоди Дня студента. Усі в групі підписалися під цією ідеєю обома руками.
15. Підрізувати – підрізати (*кому?*) крила — Лише одне погане слово може підрізати людині крила, а щоб знову повірити в свої сили, знадобиться багато часу.
16. Підставляти – підставити шию — У великому колективі треба бути готовим підставити свою шию і допомогти колегам у вирішенні спільного завдання.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені словосполучення фразеологізмами із **завдання 1**. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Оленко, ти ставиш мене в скрутне становище, позбавляючи надії на успіх справи. 2. Іноді, щоб уникнути відкритого конфлікту можна піддатися і дозволити себе перехитрити. 3. Матір так вихваляла свого сина-футболіста, що всі присутні затамували подих. 4. Максим нічого не робив увесь день, але дуже втомився. 5. Тато купив сину подарунок на день народження і не знав, де його сховати, але раптом побачив порожній кошик у передпокої і поклав його туди. 6. Хлопці на риболовлі насолоджувались хорошою погодою і літнім теплом. Андрій вирішив їх розіграти і навмисне пересолив свіжозварену уху. 7. Моя подруга терміново поїхала в школу до сина, тому я вирішила взяти на себе її обов'язки до кінця робочого дня. 8. Максим Григорович не хотів, щоб прискіпливий колега рецензував його підручник, тому він навмисно погано говорив про нього в присутності директора. 9. Завідувач запропонував закінчити обговорення звітів аспірантів і перейти до наступного питання. 10. Олексійович жадливо поведився під час обрання нового керівника підрозділу, тому він втратив впевненість, соромлячись своїх вчинків. 11. Хлопці все дитинство росли разом і товаришували, але якось через дівчину з сусіднього будинку наговорили одне одному образ. 12. На зборах усім сподобалася промова Максима і присутні виявили свою повну

згоду. 13. Щойно Віталій зрозумів, як вирішити свою проблему, то одразу відчув віру в свої можливості і взявся до справи. 14. Ускладнити ситуацію можна випадково, навіть цього не помітивши. 15. Новий керівник підприємства розумів, що і де треба покращити, тому одразу взявся посилювати вимоги до персоналу. 16. Не можна позбавляти людей можливості здійснити свої плани, а варто їх підтримати, а за необхідності підставити своє плече.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із завдання 1.

♦**IV. •Завдання 1.** Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на уживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом ПД-. Підготуйтеся до обговорення тексту.

ДЕНЬ ПРИЙНЯТТЯ НЕЛЕГКИХ РІШЕНЬ

Богданчик повернувся зі школи пізно. Він тихесенько відчинив двері ключем і прислухався: в квартирі, здавалося, нікого не було. Хлопчик ще декілька хвилин постояв у коридорі. Ні, точно нікого: батьки на роботі, Наталка ще в інституті. Хлопчик навшпиньки пробрався до своєї кімнати, зачинив двері, підійшов до вікна і сумно зітхнув... День був якийсь поганий, тому і настрої поганий, і все якось не так. Він навіть забув купити хліб, а мама так просила його про це сьогодні вранці... він їй ще слово дав...

Але зараз Богданчик думав не про хліб, а про погану – ні, жахливу – оцінку з математики, яку йому поставила Ярослава Миколаївна – найсуворіша вчителька в їхній школі.

Зазвичай урок математики починався з перевірки домашнього завдання, а ось його Богданчик якраз і не зробив. Увесь урок він просидів тихо, наче миша, але Ярослава Миколаївна раптом спитала, хто хоче піти до дошки розв'язувати задачу. Богдан не міг устояти і підняв руку: він дуже любив розв'язувати задачі на дошці. Спочатку все йшло чудово. Задача була легка, і Богдан розв'язав її за мить. Ярослава Миколаївна посміхнулася і сказала, що він молодець. Від цього Богданчик піднісся духом і був готовий розв'язати ще декілька задач, але... Але в ту саму мить,

коли вчителька вже була готова поставити йому 12, Марійка-відмінниця, яка сидить на першій парті і завжди знає відповіді на всі-всі питання, голосно, на увесь клас, запитала, чи зробив він домашнє завдання.

Цим своїм питанням вона підвела Богданчика під монастир. Хлопчик почервонів і втупився поглядом у підлогу. Учителька зацікавлено на нього поглянула. Він мовчав, піджавши хвіст, а потім ще більше почервонів і раптом сказав, що його зошит із домашнім завданням з'їв сусідський собака, коли вони разом їхали вранці в ліфті. Усі почали сміятися, а Ярослава Миколаївна суворо на нього подивилася. Тоді Мишко спитав, який то був собака, а Богдан відповів, що маленький, ще цуценя, тому в математиці погано розбирається. Це піддало ще жару у вогонь, і клас аж захлинувся сміхом, а Ярослава Миколаївна спитала, чи це правда. Богдан запевнив, що так, це чиста правда, і пообіцяв показати наступного разу фото цуценяти. Ярослава Миколаївна похитала головою і поставила йому олівцем нуль балів за незроблене домашнє завдання і попередила, що, якщо він завтра ж його їй не покаже, то вона напише ручкою. Богданчик знав, що вона так і зробить. І навіщо він збрехав? Але не міг же він їй при всіх розказати, що не зробив домашнє завдання через Петрика – сусіда з другого поверху!

А вийшло це ось як. Вони з Петриком випадково зустрілися вчора після школи, і Петрик запропонував Богданчику піти до нього в гості погратися на комп'ютері. Богданчик, звичайно ж, із радістю погодився, бо був вихованим хлопчиком і знав, що неввічливо відмовляти людям, якщо вони тебе про щось просять.

Спочатку вони з Петриком грали удвох, а потім зі школи повернулися Петрикові брат і сестра, і тоді почалася справжня гра! А коли вони закінчили, за вікном вже було темно і страшенно хотілося спати. І ось результат – нуль з математики! Що він тепер татові скаже? Тато – людина сувора, він брехню не пробачає. Тато швидко підріже Богданчику крила: ніякого комп'ютера, ніяких друзів удома, і – Богдась навіть очі заплющив – ніякого парку з динозаврами цієї суботи.

А старша сестра Наталка підпишеться під цим обома руками. Вона давно вважає, що Богдан цілими днями нічого не робить, тільки стіни підпирає; що батьки йому забагато дозволяють і

підносять до небес усі його «таланти» тільки тому, що він найменший у родині; що, на її думку, давно час підкрутити йому гайку, бо він уже не маленька дитина, і їй набридло підставляти шию і виконувати за нього хатню роботу; що вона в його віці вже все робила сама, і таке інше... Вона завжди підносить йому таку пілюлю. Вона вже доросла, вважає, що їй усе можна...

Богданчик знову тяжко зітхнув. Нічого хорошого в житті вже не буде – підвів він ризику. Ну як це Петрик міг підкласти йому таку свиню?

Обідати Богданчику зовсім не хотілося, тому він з'їв те, що підвернулося йому під руку: два шматки торта, який вчора спекла Наталка, шоколадку і допив кока-колу. Він одразу б почав робити домашнє завдання, але в нього раптово почав боліти живіт.

Богданчик вимив посуд, поставив усе, що залишилося від Наталчиного торта, назад у холодильник, ліг на канапу і задумався. Він думав про те, що життя важке, жорстоке і жахливо несправедливе, і про те, що він ніколи б не отримав цю жахливу оцінку, якби не Петрик з його комп'ютером. Потім хлопчик раптом згадав про хліб, який забув купити, і ще більше засмутився. Він уявив, як розсердиться мама, коли прийде з роботи і дізнається, що вдома немає хліба.

Богданчик знов тяжко зітхнув. Як хотів би він зараз знову опинитися у вчорашньому дні! Він усе зробив би інакше! Відразу після школи він пішов би в магазин і купив хліба на весь тиждень, щоб сьогодні не треба було покупати. Потім пішов би додому іншою дорогою, щоб не зустрітися з Петриком. А якби навіть і зустрівся, ні за що у світі не піддався б на його вудку. Уся справа в Петрику! Це через нього нуль з математики! І живіт через нього болить! І завтра ще один нуль буде, бо робити домашнє завдання зовсім немає бажання. Усе, прощайте, динозаври!

Богданчик заплющив очі. Ох, якби можна було і грати на комп'ютері, і робити домашнє завдання! І якби від торта та шоколаду не боліло в животі! І якби суп був такий смачний, як кока-кола! Ото було б чудово! І якби мама забула про хліб чи купила б його сама! Або Наталка раптом подумала б, що було б непогано купити свіжого хліба! Або тато... І якби він міг... І якби ж... І якби...

Богданчик підвівся з канапи, взяв рюкзак, вийшов на вулицю і побачив Наталку. Вона підбігла до нього, обняла, витерла йому сльози, і вони разом пішли за хлібом. Вони поспішали, тому що Богданчику треба було ще зробити домашнє завдання, домовитися з татом про парк з динозаврами, а потім увечері, після смачної вечері, пошепки розповісти мамі, як він підмочив свою репутацію у школі. Вона все зрозуміє, вона ж мама, і все буде добре...

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Богданчик піднісся духом і був готовий розв'язати ще кілька задач. 2. Марійка-відмінниця своїм питанням про домашнє завдання підвела Богданчика під монастир. 3. Хлопчик мовчав, піджавши хвіст, а потім ще більше почервонів і раптом сказав, що його зошит із домашнім завданням з'їв сусідський собака. 4. Слова Богдана піддали ще жару у вогонь, і клас аж захлинувся сміхом. 5. Тато швидко підріже Богданчику крила: ніякого комп'ютера. 6. А старша сестра Наталка підпишеться під цим обома руками. 7. Наталка давно вважає, що Богдан цілими днями нічого не робить, тільки стіни підпирає. 8. Вона давно вважає, що батьки підносять до небес усі Богданчикові «таланти» тільки тому, що він наймолодший у родині. 9. Вона давно вважає, що давно час підкрутити йому гайку, бо він вже не маленька дитина. 10. Наталці набридло підставляти шию і виконувати за Богдана хатню роботу. 11. Сестра завжди підносить Богдану таку пілюлю. 12. Нічого хорошого в житті вже не буде – підвів Богдан рису. 13. Ну як міг Петрик підкласти йому таку свиню? 14. Обідати Богданчику зовсім не хотілося, тому він з'їв те, що підвернулося йому під руку: два шматки торта, який вчора спекла Наталка, шоколадку і допив кока-колу. 15. Якби Богданчик навіть і зустрівся з Петриком, він ні за що у світі не піддався б на його вудку. 16. Вони із сестрою поспішали, тому що треба було пошепки розповісти мамі, як він підмочив репутацію у школі.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про Богданчика та його родину?
2. Як ви вважаєте, чому Богданчик не хотів ні з ким зустрічатися вдома?
3. Чому Богдан сидів на уроці математики тихо, наче миша?
4. Чому Богданчик визвався піти до дошки?
5. Як Марійка-відмінниця підвела Богданчика під монастир?
6. Яку історію про домашнє задання розповів Богданчик?
7. Чому всі діти у класі мало не захлинулися сміхом?
8. Як ви вважаєте, за що саме Ярослава Миколаївна поставила Богданчику нуль балів?
9. Як ви гадаєте, чому Богданчик збрехав учительці?
10. Хто такий Петрик? У чому він винен, за словами Богданчика?
11. Як ви вважаєте, чому Богданчик пішов з Петриком грати на комп'ютері?
12. Кому і чому Богданчик найменше хотів розказувати про погану оцінку?
13. Як, за словами Богданчика, до нього ставиться його старша сестра Наталка?
14. Що підвернулося хлопчику під руку на обід?
15. Чому після обіду Богданчик ще більше засмутився?
16. Про що мріяв хлопчик, лежачі на канапі?
17. Кого в усьому звинувачував Богдан, і хто був насправді в усьому винен?
18. Яка несподівана зустріч чекала на хлопчика на вулиці?
19. Чи правий був Богданчик щодо ставлення сестри до нього?
20. Скільки помилок зробив Богданчик за два дні?
21. Яке рішення прийняв Богдан?
21. Як закінчилася ця історія?
22. Як, на вашу думку, могла б закінчитися ця історія, якби Богдан не прийняв важливе рішення?
23. Що б ви зробили на місті Ярослави Миколаївни, почувши розповідь про те, що собака з'їв зошит із домашнім завданням?
24. Хто з героїв оповідання вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Богданчик зустрічається з Петриком біля дому.
2. Урок математики й історія з домашнім завданням.
3. Родина вирішує, як виправити ситуацію з підмоченою репутацією Богдана.
4. Богдан розказує бабусі і дідусю, який у нього був складний день.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Богданчика, Ярослави Миколаївни, Петрика, Марійки-відмінниці, Мишка, Наталки, або одного з батьків Богдана. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс ПО- (ПІ-)

◆І. ♦Завдання 1. Проаналізуйте значення дієслів з префіксом ПО- (ПІ-) у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням «трохи», «недовго».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

13. ПО- (ПІ-)	1. розпочати односпрямований рух (<u>куди?</u> ; <u>кого?</u> <u>що?</u> <u>куди?</u>) піти, поїхати, побігти, полетіти; понести, повести, повезти 2. розпочати дію полюбити, повірити, подути 3. здійснювати дію протягом недовгого часу подумати, попрацювати, поговорити, почитати, поїсти, попити, поспати 4. довести дію до кінця поснідати, пообідати, повечеряти, подякувати, подарити
------------------	--

♦Завдання 2. До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦Завдання 3. Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆ІІ. ♦Завдання 1. Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Лікар порадив Сашкові побути ще декілька днів удома. 2. У неділю батьки поведуть свого молодшого сина перший раз у зоопарк. 3. Петрик грав у футбол і порвав штани. 4. Коли надворі дощ, так приємно посидіти вдома, почитати книгу, послухати музику чи подивитися фільм. 5. Після того як ми побували взимку в Карпатах, ми полюбили кататися на лижах.

♦Завдання 2. Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Я гадаю, що нам краще найскоріше повернутися додому, тому що ... (темніти – потемніти). 2. Не чекайте на мене, я ще ... (працювати – попрацювати (*де? з ким? над чим?*)). 3. Може, зайдемо в кафе ... (їсти – поїсти). 4. Хоча Гетяня і чула прогноз погоди, вона не взяла парасольку, бо ... (вірити – повірити (*чому?*)). 5. Якщо в суботу буде тепло, ... (їхати – поїхати (*куди?*)).

6. Не забувай ... (поливати – полити (*що?*)). 7. Я не можу вам зараз дати відповідь на вашу пропозицію, я ... (думати – подумати (*про що? скільки?*)).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Чому твій брат почав щосуботи їздити на дачу? — (любити – полюбити (*що? / що робити?*)). 2. Чому ваш собака такий радий? — (вести – повести (*кого? куди?*)). 3. Звідки у вас на балконі такі чудові квіти? — (саджати – посадити (*що? де?*)). 4. Тетяна погодилася нам допомогти в неділю? — (говорити – поговорити (*з ким? про що?*)). 5. Ти швидко повернешся з басейна? — (плавати – поплавати (*скільки часу?*)). 6. У вас уже є план на свята? — (думати – подумати (*про що?*) / радитися – порадитися (*з ким? про що?*)). 7. Чому Олена збирає валізи? — (їхати – поїхати (*куди? з ким? на скільки?*)). 8. Навіщо тобі мій комп'ютер? — (грати – пограти (*на чому? у що?*)).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені слова і словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Коли почав дуги вітер, усі надягли шарфи і шапки. 2. Діти втомилися після екскурсії, тому вони недовго дивилися телевизор і пішли спати. 3. Раптом вікно відчинилося, і ми почали чути пташиний спів у дворі. 4. Ніхто не хотів, щоб у неділю почав іти сніг. 5. Григорій почав нам вірити, коли сам прочитав новини в інтернеті. 6. Туристи недовго ходили центром міста: на площі на них уже чекав автобус. 7. Коли ми вже закінчили снідати, мати раптом згадала про яблучний сік у холодильнику.

◆ Префікс ПРИ-

◆**I. •Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом ПРИ- у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане із значенням прийменника *при* (*при чому?*) – «*приєднатися*».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

15. ПРИ-	1. досягти місця / мети (<i>куди?; що? кому?</i>)
	прийти, приїхати, прилетіти; принести, привезти
	2. досягти мети (<i>до кого? до чого?</i>)
	прислухатися, прицінитися, придивитися, причепуритися
	3. приєднати менше до більшого (<i>що? до чого?</i>)
	пришити, приклеїти, прибити, прикрутити, приколотити
	4. здійснити дію не в повному обсязі
	прилягти, прикрити, пригасити, пригальмувати, присісти
5. виконувати дію, що супроводжує іншу дію (<i>кого? що?</i>)	
присвистувати, пританцьовувати, приспівувати	
6. довести дію до кінця (<i>кого? що?</i>)	
приготувати, придумати, прикрасити, привітати	

◆**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

◆**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II. •Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Діти втомилися і заснули, тож батьки пригасили світло і тихо вийшли. 2. У кімнаті холодно, може, ти прикриєш вікно? 3. Я придився до чоловіка, чиє обличчя здалося мені знайомим. 4. Павло постійно запізнюється. Як нам привчити його приходити вчасно? 5. Дівчина приколола квітку до плаття. 6. Сестра написала батькам листа, а я приписав кілька рядків про себе. 7. Ви можете прив'язати вашого собаку, а самі піти в аптеку.

◆**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Здалеку лунали слова якоїсь пісні, всі ... (прислуховуватися – прислухатися (*до чого?*)). 2. Я сьогодні так втомився, що ...

(прилягти *(куди? на скільки?)*). 3. Тетяна довго шукала парасольку, а потім ... (пригадувати – пригадати *(що?)*). 4. Дівчина не одразу вийшла на балкон подивитися, хто її кличе, ... (причепуритися *(перед чим?)*). 5. Коли пішов дощ, усі ... (прибігати – прибігти *(звідки? куди?)*). 6. Учителька зробила хлопцям зауваження, і вони ... (припиняти – припинити *(що? / що робити?)*). 7. Віка вирізала з журналу малюнок і ... (приклеювати – приклеїти *(що? куди?)*). 8. Музика занадто гучна, ... (приглушати – приглушити *(що?)*). 9. Завтра відкривається кінофестиваль, і учасники ... (прибувати – прибути *(куди? звідки?)*).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Як ви гадаєте, ця тропічна рослина зможе у нас рости? — (приживатися – прижитися *(де? / до чого?)*). 2. Що потрібно зробити, якщо відірвався гудзик? — (пришивати – пришити *(що? до чого?)*). 3. Галина зробила те, що їй радив лікар? — (прислухатися – прислухатися *(до кого? / до чого?)*). 4. Навіщо вам клей? — (приклеювати – приклеїти *(що? куди?)*). 5. Чому студенти стоять біля аудиторії, де проходить іспит? — (прислухатися – прислухатися *(до чого?)*). 6. Чому ти не одразу вийшов з автобуса? — (придавлювати – придавити *(кого? до чого?)*). 7. Як заспокоїти дітей, які почали занадто гучну гру? — (прикрикувати — прикрикнути *(на кого?)*). 8. Що зробити, аби малюнок постійно не падав зі стіни? — (прикріплювати – прикріпити *(що? чим? до чого?)*).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Після обіду батько ненадовго ліг на канапу відпочити.
2. Біля дому таксі злегка загальмувало, і з нього вийшла висока дівчина.
3. Гуляючи парком, подруги ненадовго сіли на лаву біля фонтану.
4. Вечорами вдома зазвичай було тихо, але, якщо уважно слухати, то можна було почути, як діти у дворі грають у футбол.

♦**Завдання 5.** Замініть виділені дієслова антонімами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Після обіду всі пішли на пляж. 2. Марка швидко відклеїлася від конверта. 3. Я хочу відучити свого собаку гавкати, коли дзвонять у двері. 4. Коли ти нарешті віднесеш телефон у ремонт?

♦**III. ♦Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Прибирати – прибрати** (*кого?*) до (своїх) рук — Щойно в офісі з'явився практикант, керівник підрозділу прибрав його до рук і розпочав давати вказівки.
2. **Прибрати себе до рук** — Анастасія вперше виступала на великій сцені і дуже хвилювалась, але прибрала себе до рук і впевнено заспівала.
3. **Придержувати – придержати** (свого) язика за зубами — Олег хотів був прокоментувати нову зачіску колеги, але придержав свого язика за зубами.
4. **Приймати** (*що?*) за чисту монету — Діти все приймають за чисту монету, наприклад, вони вірять в існування чаклунів та драконів.
5. **Приймати – прийняти** бій — Коли Марк почав насміхатися з Захарія і в усьому його звинувачувати, Захарій прийняв бій і дав йому гідну відповідь.
6. **Прикидати – прикинути** (*що?*) в голові — Світлана увесь вечір думала над новим проектом і прикидала в голові можливі варіанти.
7. **Прикидатися** овечкою — Олена прикидалася для всіх овечкою, а насправді зневажала своїх колег.
8. **Прикипіти** до місця — Коли люди в небі побачили перший літак, то прикипіли до місця і не знали, що робити далі.

9. **Прикусити** язика — Молодші мають прикусити язика і вислухати старших до кінця.
10. **Припадати** — **припасти** (*кому?*) до серця — Марія так припала до серця Андрієві, що він її бачив у всіх своїх снах.
11. **Припасти** очима (*до кого? до чого?*) — Родина приїхала в зоопарк і припали очима до білих птахів, які величаво стояли на одній нозі посеред водойми.
12. **Присипляти** – **приспати** (*чию?*) пильність — Ростислав щоденними обіцянками приспав пильність директора й отримав підвищення, але з новими обов’язками впоратися не зміг.
13. **Притискати** – **притиснути** (*кого?*) до стінки — Арештований злодій розумів, що його притиснули до стінки, і тепер лише питання часу, коли доведуть його провину.
14. **Приткнути** голову — Рейс Максима затримали на чотирнадцять годин, тому він панічно шукав місце, щоб приткнути голову і відпочити.
15. **Приходити** – **прийти** до розуму — Генадій був колись ще той розбишака, але з віком прийшов до розуму, вивчився і знайшов хорошу роботу.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із завдання 1. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Програмісти, коли думають над алгоритмом програми, можуть розмірковувати одночасно над кількома проблемами.
 2. Якщо вам хочеться довести, що хтось неправий, то варто утриматись від висловлювань, а свої емоції виразити іншим шляхом.
 3. Лише неймовірними зусиллями волі Іван заспокоївся і почав мислити раціонально.
 4. Дмитро розповідав товаришеві про свою начебто нову машину, а той вірив, що все сказане чиста правда, аж поки Дмитро не зізнався, що пожартував.
 5. Дві

подруги поїхали в ботанічний сад і припали очима до розквітлих кущів бузку. 6. Марічка затрималась і не встигла на свій літак, тому тепер гуляла Варшавою та думала над тим, де б їй знайти притулок на ніч. 7. Щоб не образити людину, треба завжди думати перш ніж казати, а іноді взагалі варто промовчати. 8. Ми завмерли на місці, коли побачили маленького хлопчика, що пречудово грав на сопілці. 9. Тарас поставив у безвихідне становище свого молодшого брата, оскільки не хотів його пускати на двір і змусив вивчити вірш. 10. З віком ми стаємо впевненішими, спокійнішими, толерантнішими та розважливішими. 11. Антон забіг до кімнати гуртожитку, почувши крики сусідів, і активно став їх захищати. 12. Коли Софія грала свою роль у театрі, вона дуже сподобалась Михайлові, і він вирішив набратися мужності і познайомитися з чарівною дівчиною. 13. Лідія Олександрівна мала одна виховувати своїх онуків, тому суворо примушувала їх слухатися та допомагати з хатньою роботою. 14. Оксана дуже вдало вдавала з себе лагідну людину, тому і змогла дізнатися секрети співробітників. 15. Усі люди час від часу обманюють, але іноді це стосується дрібниць, а іноді хитрощами не дають можливості іншим розібратися в ситуації, що призводить до жаклих наслідків.

♦Завдання 3. Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із завдання 1.

♦IV. ♦Завдання 1. Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на вживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **ПРИ-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

СТИХІЙНЕ ЛИХО

Десь два роки тому, повертаючись додому в Одесу після чергової сварки, старша сестра Тараса Тамара сказала йому, що ноги її більше не буде в його домі і, якщо вона ще коли-небудь приїде до Києва, то житиме якомога подалі від нього. Тарас не приймав це за чисту монету, але сподівався, що хоча б деякий час житиме спокійно. Не те, щоб він погано ставився до Тамари, звичайно ж ні, він любив свою єдину сестру, поважав її за

сильний характер та вміння вирішувати будь-які питання легко та швидко, але... Але Тамара мала ще один дивовижний талант. Вона з дитинства дуже любила командувати і за лічені хвилини могла прибрати до своїх рук абсолютно все: вас, ваш час, ваших друзів, ваш дім і навіть ваше життя. Мати називала Тамару «генералом у спідниці», а бабуся одного разу жартома сказала, що коли Бог усім роздавав делікатність, Тамара проводила польові навчання та запізнилася, ось тому їй нічого і не дісталось. Батько якось назвав Тамару «торнадо», і хоча це їй було не до смаку, всі в родині з того часу її так між собою і називали.

Отже, Торнадо не приїжджала до Києва вже майже два роки. Вони з братом підтримували стосунки: телефонували один одному, розмовляли по скайпу, надсилали кумедні відео, але не зустрічалися. Життя продовжувалося.

Тарас закінчив інститут, вступив в аспірантуру і почав працювати. Більшу частину дня він проводив у лабораторії, а вечори – у бібліотеці. Наприкінці минулого року він познайомився з Юрком – теж аспірантом-фізиком. Вони займалися спільною науковою темою, тому швидко порозумілися, і незабаром Тарас запропонував Юркові переїхати до нього з гуртожитку, аби заощадити гроші. Хлопець із радістю погодився, і тепер у них було значно більше часу і можливостей обговорювати усі питання наукового дослідження.

Юрко знав про Тамару, декілька разів чув її голос по телефону. Йому дуже хотілося якомога більше дізнатися про дівчину з таким сильним, гарним голосом і таким кумедним прізвиськом, але він бачив, що Тарас не дуже любить розказувати про сестру, тому придержував свого язика: нічого не коментував і ні про що не розпитував.

Якось увечері, коли друзі закінчували вечеряти, пролунав дзвінок у двері, і на порозі з'явилася Тамара з величезною сумкою в руці.

Вона швидко, по-діловому привіталася з братом, кивнула головою Юркові, який побачивши дівчину, одразу прикипів до місця, поставила сумку на підлогу та пройшла, мов господиня, до кухні. Там вона критично оглянула немитий посуд і залишки холодної піци в коробці на столі і заявила:

– Живете, наче свині!

Тарас це сприйняв як належне, але вирішив не приймати бій, бо дуже добре знав, що буде далі, і швиденько прикинув у голові план власного порятунку. Отже, він цьомкнув Тамару у щоку, сказав, що радий її бачити, але згадав, що йому вкрай важливо дещо закінчити в лабораторії, тому він там і переночує, вдягнувся і вибіг з дому, залишивши Юру з сестрою. Так, він усвідомлював, що це було не дуже ввічливо з його боку, але нічого не міг із собою вдіяти. Він, якщо чесно, був страшенно радий, що має ключ від лабораторії і йому є де приткнути голову цієї ночі, а завтра він щось придумає. Але Юрко...

«Гаразд, якщо Юркові пощастить і він дотягне до завтра, – подумав Тарас, – я обов'язково перед ним за все вибачусь».

Уранці Тарас не надто поспішав додому. Спочатку він погуляв містом, зайшов у кафе поснідати, а потім повільно пішов додому.

Удома нікого не було. У квартирі було чисто прибрано: книжки стояли у шафі, папери стосами лежали на столі, пил і сміття кудись зникли. Тарас одразу зрозумів, що Тамара увечері не нудьгувала. На кухні все теж було ідеально: на підвіконні стояла тарілка з млинцями, і пахнуло ще чимось смачним.

«Ой, моя люба господарочко, не прикидайся, будь ласка, овечкою, – всміхнувся Тарас. – І навіть не намагайся приспати мою пильність. Нічого не вийде: я тебе не перший рік знаю».

Раптом клікнув телефон – прийшло повідомлення від Юрка:

Привіт, Тарасе, вибач, що ми з Томочкою (Томочкою?! – Тарас насилу отямився від подиву.) не дочекалися. У неї виникли деякі проблеми (Проблеми у Торнадо?), я запропонував допомогти (Що тут взагалі коїться??), тож нас не буде вдома, повернемося десь о 5. Увечері вона їде додому. (А ось це чудова новина!) Я обіцяв, що ми (Ми???) проведемо її до вокзалу. Її поїзд відходить о 21:20. Якщо будеш зайнятий, приходь на вокзал. Чекатимемо на тебе о 9 біля кас. Юрко. Скуштуй млинці та печеню. Все таке смачнуче!

Звістка про те, що Торнадо їде сьогодні ввечері, одразу повернула Тараса до життя. Він з'їв млинці, склав детальний план роботи на наступний тиждень, відкоригував дві статті, перевірів результати останніх дослідів. О пів на п'яту, вирішивши, що для

всіх буде краще, якщо вони з сестрою зустрінуться на вокзалі, Тарас одягнеться і пішов.

Людей ввечері на вокзалі було дуже багато, але Юрка з Тамарою Тарас побачив одразу. Вони стояли біля кас: Тамара щось жваво розповідала, а Юрко припав до неї очима і тільки кивав головою. Здавалося, що вони знайомі понад сто років.

...Приблизно за годину, попрощавшись із Тамарою, хлопці вирушили додому пішки. Спочатку вони йшли мовчки. Потім Юрко тяжко зітхнув, відкашлявся і сказав, що шкодує, що Тома так швидко поїхала. Тарас підняв брову і здивовано глянув на друга. Юрко помовчав декілька хвилин, а потім додав, що Томочка чудова дівчина і що Тарасові неймовірно пощастило, що в нього така гарна, розумна, чуйна та талановита сестра. Тарас насилу прибрав себе до рук після такої промови і хотів був сказати, що тільки ненормальному чи мазохістові може сподобатися жінка з таким характером, але побачивши сумні очі друга, прикусив язика. Він вирішив спочатку дістатися додому. Може Юрко сам на свіжому повітрі прийде до розуму. А от якщо ні, то доведеться приперти його вдома до стіни і змусити зізнатися, чим саме йому так припала до серця Торнадо.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Тарас не приймав слова сестри за чисту монету, але сподівався, що хоча б деякий час житиме спокійно. 2. Тамара з дитинства дуже любила командувати і за лічені хвилини могла прибрати до своїх рук абсолютно все: ваш час, ваших друзів, ваш дім і навіть ваше життя. 3. Юрко бачив, що Тарас не дуже любить розказувати про сестру, тому придержував свого язика. 4. Юрко, побачивши дівчину, одразу прикипів до місця. 5. Тарас сприйняв слова сестри як належне, але вирішив не приймати бій. 6. Тарас швиденько прикинув в голову план власного порятунку. 7. Тарас був страшенно радий, що має ключ від лабораторії, і йому є, де приткнути голову цієї ночі. 8. Ой, моя люба господарочко, не прикидайся, будь ласка, овечкою. 9. І навіть не намагайся приспати мою пильність. 10. Тамара щось жваво розповідала, а Юрко припав до неї очима і тільки кивав головою. 11. Тарас насилу прибрав себе до рук після Юркової промови. 12. Тарас побачив сумні очі друга, прикусив язика. 13. Тарас сподівався, що Юрко сам на свіжому

повітрі прийде до розуму. 14. А от якщо ні, то доведеться вдома приперти його до стіни і змусити зізнатися, чим саме йому так припала до серця Торнадо.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про Тараса?
2. Що ви можете сказати про його сестру Тамару? Яка вона, на ваш погляд, людина?
3. Як ви уявляєте собі героїв цього оповідання? Опишіть їх.
4. Які стосунки були у Тараса із сестрою?
5. Як ви гадаєте, через що брат із сестрою посварилися востаннє?
6. Чому Тарас не прийняв слова сестри за чисту монету?
7. Що говорили батьки і бабуся про Тамару?
8. Яке прізвисько було у Тамари? Хто дав їй це прізвисько і чому? Як вона до нього поставилася?
9. Що ви знаєте про Юрія? Як вони із Тарасом познайомилися?
10. Чи знав Юрко про сестру друга? Як він до неї ставився?
11. Як ви гадаєте, чому Тамара попри свої слова знов завітала до брата?
12. Як сприйняли появу Тамари Тарас і Юрко?
13. Що ви думаєте про рішення Тараса піти з дому і залишити Юрка з Тамарою? Чи це був добрий вчинок?
14. Чому Тарас не був упевнений, що Юрко дотягне до завтра?
15. Чим Тарас займався наступного ранку?
16. Чому Тарас вирішив, що Тамара не нудьгувала, поки його не було вдома?
17. Що і чому так здивувало Тараса в повідомленні від Юрка?
18. Як ви гадаєте, чому Тарас вирішив не зустрітися із сестрою до її від'їзду? Що він робив?
19. Кого побачив Тарас на вокзалі?
20. У чому Юрко зізнався другові, коли вони разом поверталися з вокзалу? Як до цього поставився Тарас?
21. Як ви гадаєте, чому Тарас не міг повірити, що Тамара припала Юркові до серця?
22. Як ви вважаєте, що саме сподобалося Юркові в Тамарі?
23. Що ви зробили б на місці Тараса, якби до вас несподівано завітала «сестра-торнадо»?

24. Як, на вашу думку, розвиватимуться події далі?
25. А як ви ставитися до людей із сильним характером?
26. Хто з героїв цього оповідання вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вона вам? Запропонуйте свій варіант назви.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Тамара і Тарас вкотре сперечаються, і Тамара заявляє, що ноги її більше не буде у Тарасовій квартирі.
2. Тарас пропонує Юркові переїхати до нього на квартиру.
3. Несподіваний приїзд Тамари.
4. Друзі повертаються з вокзалу додому.
5. Юрко зізнається Тарасові, чим його приворожила Торнадо.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Тараса, Юрка, Тамари, або одного з батьків Тамари та Тараса. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс ПРО-

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **ПРО-** у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням «*довго*».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

16. ПРО-	<u>1. спрямувати рух / дію крізь що-небудь (що?)</u> пройти, проїхати, пролетіти; пропалити, прорізати, прокусити, пробити <u>2. спрямувати рух / дію повз що-небудь (що? повз що?)</u> пройти, проїхати, пропливти, пролетіти; пролити <u>3. подолати якусь відстань (що? скільки?)</u> пройти, проїхати, пропливти, пролетіти <u>4. інтенсивно, ретельно здійснити дію (що?)</u> продумати, просмажити, проварити, просолити, промити <u>5. витратити що-небудь (що?)</u> прожити, прогуляти, програти, пропити <u>6. пропустити що-небудь (кого? що?)</u> прослухати, прогледіти, прогуляти, проспати, проґавити <u>7. реалізувати дію протягом тривалого часу (скільки часу?)</u> просидіти, прочекати, промріяти, протанцювати <u>8. довести дію до кінця (кого? що?)</u> проаналізувати, прочитати, процитувати
-----------------	--

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Через неуважність Катерина прогледіла помилку в диктанті.
 2. Туристи провели в Києві два тижні. 3. Перед виступом потрібно ретельно продумати план своєї доповіді. 4. Учора я погано почувався й увесь день пролежав у ліжку. 5. Нещодавно у пустелі прорили канал. 6. Віктор програв увесь день у шахи з сусідом і жодного разу не програв! 7. Дівчинка ненароком пролила сік на скатертину. 8. Туристи пройшли вздовж берега річки десять

кілометрів і зупинилися перепочити. 9. Собака прогриз килим у коридорі. 10. Віктор прогавив автобус і запізнився на роботу.

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Узимку небезпечно переходити річку чи озеро тонким льодом, бо ... (провалюватися – провалитися (*куди?*)). 2. Студенти не з'явилися на занятті, вони ... (прогулювати – прогуляти (*що? де?*)). 3. Це дуже маленька станція, тому потяги зазвичай ... (проходити – пройти (*повз що?*)). 4. Хоча в автобусі було багато людей, мені вдалося вийти на зупинці, тому що ... (пропускати – пропустити (*кого? куди?*)). 5. Учора у кінотеатрі була величезна черга, але ми купили квитки, бо ... (простоювати – простояти (*де? скільки часу?*)). 6. У кімнаті немає чим дихати, може, ... (провітрювати – провітрити (*що?*)).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова в дужках.

1. Звідки мати дізналася про те, що ми готуємо для неї сюрприз на день народження? — (проговоритися (*кому? про що?*)). 2. Чому Андрій сьогодні запізнився майже на годину? — (просипати – просіпати, прокидатися – прокинутися (*коли?*)). 3. Як цукерки опинилися під столом? — (просипати – просіпати (*що? куди?*)). 4. Чому ти не відповів на моє питання? — (прослухати (*що?*)). 5. Чому ви йшли до театру пішки? — (проїжджати – проїхати (*що?*)). 6. Чому футболіст такий незадоволений? — (промахуватися – промахнутися (*по чому?*)). 7. Чому вболівальники цієї команди такі засмучені? — (програвати – програти (*кому? що? / у що?*)). 8. Чому подруги запізнилися на концерт? — (проговорити (*про що? з ким? скільки часу?*)). 9. Олексій одразу пішов додому? — (прочекати (*на кого? скільки часу?*)).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені слова і словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Надворі була хуртовина, і ми увесь день сиділи вдома. 2. Він не прийшов на зустріч, тому що неуважно слухав, коли вона буде проходити. 3. Ми чекали на тебе майже три години! 4. Я не побачив, коли повернулася твоя сестра. 5. Подруги давно не бачилися, тому, коли нарешті зустрілися, говорили увесь вечір.

6. Після аварії Кирило місяць лежав у лікарні. 7. Таксі не зупинилося біля ресторану, а поїхало далі. 8. Дощ уже скінчився, можна йти додому. 9. Голова вже не болить.

♦**Завдання 5.** Замініть виділені дієслова антонімами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Коли ми купували квіти на концерт, то постояли в черзі лише декілька хвилин. 2. Сьогодні вранці було сонячно, і ми вчасно прокинулися. 3. По дорозі з університету ми завжди заходимо в невеличке кафе на розі випити кави. 4. Наша баскетбольна команда виграла матч і пройшла у фінал. 5. Усі уважно слухали оголошення в аеропорту. 6. Наші сусіди ніколи дарма не витрачають гроші на їжу. 7. М'ясо потрібно злегка обсмажити. 8. Степан одразу помітив вільне таксі на стоянці.

♦**ІІІ. ♦Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Пробити стіну** — Іноді ми маємо докласти просто титанічних зусиль, щоб пробити стіну нерозуміння чи байдужості та досягти успіху.
2. **Пробігати – пробігти** (*по чому? що?*) очима — Олег не зрозумів, про що йдеться в листі, оскільки він поспішав і лише пробіг текст очима.
3. **Прогаювати – прогаяти час** — За місяць до іспитів Олексій зрозумів, що марно прогаяв час протягом майже всього семестру і тепер має щоденно багато займатися.
4. **Продавати – продати** (*кому?*) душу — Заради грошей деякі люди здатні продати душу і займатися будь-чим, аби розбагатіти.
5. **Проковтнути** (*кого?*) без солі — Побачивши свого конкурента на посаді головного режисера театру, Степан Романович заспокоївся, бо подумав, що проковтне цього молодого недосвідченого хлопця без солі.

6. **Проковтнути** пілюлю — Олександр мав дуже хороше виховання, тому проковтнув пілюлю від нового колеги і вирішив не звертати на його недоречні коментарі уваги.
7. **Проковтнути** язика — Коли вчителька спитала, хто в класі хоче декламувати поезії, усі проковтнули язика.
8. **Промити** (*кому?*) очі — Тільки після того, як дружина промила Валерію Петровичу очі на дещо зухвалу поведінку його приятеля, він нарешті зрозумів, що то за людина.
9. **Пропадати** – **пропасти** з очей — Перед самим виступом один із доповідачів раптом пропав з очей, і організаторам конференції довелося швидко міняти програму.
10. **Пропускати** – **пропустити** (*що?*) повз вуха — Дружина Віктора повернулася додому в поганому настрої і увесь час намагалася посваритися, але він пропускав усі її слова повз вуха та зберігав свій урівноважений стан.
11. **Простромити** (*кого?*) поглядом — Під час святкування Аліна помітила іншу жінку в такій же сукні як у неї, простромила її поглядом і вийшла з зали.
12. **Протирати** – **протерти** очі — Юрій щойно протер очі і зрозумів, що запізнюється на роботу аж на цілу годину.
13. **Протрубити** (*кому?*) (*усі*) вуха — Віра повернулася зі стажування і за декілька днів протрубила співробітникам усі вуха про свої досягнення.
14. **Проходити** – **пройти** школу (життя) — Під час перебування в армії Віталій пройшов таку школу життя, що тепер цінував кожен момент свого існування.

15. **Прощупати ґрунт** — Перед тим як звільнитися з роботи, Олена Іванівна прощупала ґрунт щодо цікавих вакансій інших фірм.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення фразеологізмами із завдання 1. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Оленка так хотіла дізнатися кінцівку детективу, що швидко оглядала сторінки книжки і наближалась до розв'язки. 2. Старий капітан був у багатьох плаваннях, багато бачив і мав неабиякий досвід, тому тепер навчав молоде покоління. 3. Одногрупники замовкли, коли викладачка запитала про наукові проекти. 4. Марина суворо подивилася на синів, бо вони влаштували повний хаос у квартирі. 5. Олексій не був впевнений, чи варто йому сьогодні починати розмову з директором про додаткове фінансування проекту, тому попросив секретарку з'ясувати, в якому той настрої. 6. Після закінчення урочистої частини Олег з Мариною непомітно залишили вечірку та пішли прогулятися набережною. 7. Під час обговорення роботи відділення один із співробітників звинуватив свого колегу в тому, що той втратив гідність і перейшов на бік конкурентів. 8. Тато щойно прокинувся й одразу вийшов на вулицю бігати. 9. Оксана так уболівала за проєкт розвитку фірми, що могла здолати будь-який опір на своєму шляху. 10. Коли Сергій не згадав про річницю одруження, Віра мовчки стерпіла образу, але запам'ятала це йому назавжди. 11. Як же Наталія надокучила всім своїми постійними розмовами про здорове харчування! 12. Лікар порадив Семену Олександровичу не витратити марно час, а якнайшвидше пройти обстеження і здати аналізи. 13. Сусіди знов посварилися через своїх дітей, і Петро Іванович пригрозив Івану Петровичу, що знищить його синахулігана, якщо той не відчепиться від його донечки-розумниці. 14. Промова Сергія Миколайовича під час ювілею допомогла співробітникам усвідомити реальну ситуацію в їхньому колективі. 15. Ірина не відреагувала на поради дизайнера щодо ремонту ресторану, а потім дуже про це пошкодувала.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із завдання 1.

◆ІV. ◆Завдання 1. Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на вживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **ПРО-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

НЕЗАБУТНІЙ ТИЖДЕНЬ

Наближалось літо. Настав час подумати і про відпустку. Але ані Мирославу, ані її чоловіка Андрія це не тішило. На поїздку до моря в молодого подружжя, тогорічних випускників університету, достатньо коштів ще не було, їхати до родичів якось не хотілося, а марнувати час у місті було нудно... Але, як це часто трапляється у житті, вирішення проблеми знайшлося в останню хвилину саме по собі: несподівано зателефонував Віталій – давній приятель Андрія ще по школі – і запросив молодят провести з ним два-три тижні в нього на дачі. За його словами, це чудове місце у лісі неподалік невеличкого озера. Там є будиночок та сад, де повно квітів, ягід та фруктів. Ось тільки за садом нема кому доглядати, тому, якщо друзі не проти, вони могли б спробувати свої сили і час від часу попрацювати годину або дві на свіжому повітрі. Мирославі, якщо відверто, не дуже хотілося їхати незнамо куди і жити з незнайомою людиною в одному будинку, але Андрій протрубив їй всі вуха, що це дуже гарна пропозиція, завдяки якій вони, по-перше, зможуть відпочити на природі неподалік міста, а по-друге, непогано заощадять; що він, мовляв, уже прощупав ґрунт щодо житлових умов і про все домовився. Отже, подружжя вирішило їхати.

За тиждень, як і було домовлено, молодята приїхали до Віталія на дачу. Це було справді чудове місце: сосновий ліс, неподалік невелике мальовниче озеро із піщаним пляжем, маленький, але дуже затишний будиночок і сад...

Вигляд саду їх дещо приголомшив. Це були справжнісінькі джунглі: доріжки позаростали високим бур'яном, а крізь густі кущі малини, смородини та височенну траву де-не-де проглядали яблуні, груші та сливи. Щоб привести до ладу такий сад, була потрібна бригада чоловік із десяти, яка б щодня працювала протягом місяця чи двох. Так, гарний на них чекав відпочинок! Андрій навіть пошкодував, що не відмовився від запрошення, але проковтнув язика і нічого не сказав дружині. Вона теж чомусь промовчала. Так вони і залишилися, сподіваючись на те, що

Віталій їм активно допомагатиме, а чудова погода, м'який пісок і прохолодна озерна вода перетворять ці тижні на чудовий відпочинок.

Їхнім сподіванням, на жаль, не судилося виправдатися. Того ж вечора погода зіпсувалася: небо вкрилося темними хмарами, похолоднішало, і почалося «незабутнє дачне життя»...

Андрій щоранку біг працювати в сад, але тепер це нагадувало рабську працю на плантаціях у сезон дощів. Мирослава щодня була зайнята на кухні: то сніданками, то обідами та вечерями, то джемами, вареннями та компотами. Від Віталія не було жодної допомоги. Він першого ж дня пропав з очей, чимось займався у себе в кімнаті, тричі на день з'являвся на кухні, щоб поїсти, а в сад узагалі не виходив.

Якось увечері, стоячи після ситної вечері на терасі з чашкою чаю в руці, він пробіг очима виконану Андрієм за день роботу і командним голосом почав давати «цінні вказівки» на майбутнє. Андрій був ладен проковтнути нахабу без солі і вирішив з ним серйозно поговорити, але це не пробило стіну: Віталій пропустив все повз вуха, вдав, що нічого не розуміє, образився і пішов до себе у кімнату, однак «вечірніх виступів» на терасі з того вечора більше не було.

Через два дні, коли Віталій, добре як завжди повечерявши, замкнувся в себе в кімнаті, Андрій залишився з дружиною на кухні. Мирослава раптом кинула рушник на підлогу і сказала, що вона так більш не може. Вона смертельно втомилася і найбільше у світі хоче додому. Їй не потрібна ані дача з постійними дощами, ані «казковий відпочинок» на кухні серед банок та каструль, ані Віталій, який тільки й робить, що їсть, спить та командує, ані чоловік, який продав душу своєму другові-експлуататору. Вони, мовляв, вже прогаяли вдосталь часу, і, якщо Андрій хоче, то може власноруч приготувати рабовласнику які-небудь вишукані смаколики із куховарської книги і подати каву в ліжко, а з неї досить! Тож якщо Андрій не в змозі промити «найкращому приятелю» очі, вона це зараз зробить сама, і ніщо її не зупинить.

Андрій насилу заспокоїв дружину, вони швидко зібралися, залишили міцно сплячому перед комп'ютером Віталію записку і поїхали додому.

Удома на них чекали тиша і спокій. Андрій розпакував речі, Мирослава приготувала чай та бутерброди. Після родинної вечері подружжя лягло спати.

Наступного дня не встигли вони протерти очі, як пролунав дзвінок у двері. До кімнати влетів Віталій. Його обличчя почервоніло, а голос тремтів. Андрій подумав, що його приятель приїхав, щоб вибачитися, і вже був ладен його пробачити, але Віталій почав звинувачувати Андрія і Мирославу в тому, що вони втекли і не закінчили роботу в саду. Здавалося, що він розмовляє не з друзями, яких запросив погостювати в себе на дачі, а з незнайомими людьми, яких найняв на роботу, а ті його обдурили. Андрій не став чекати, поки Віталій закінчить свою полум'яну промову, простромив його поглядом і вказав на двері. Той проковтнув пілюлю і мовчки пішов.

Коли двері за Віталієм зачинилися, спочатку було дуже тихо, а потім Мирослава засміялася. Андрій полегшено посміхнувся і сказав, що це звісно була не найкраща відпустка в їхньому житті, але, з іншого боку, за цей тиждень вони пройшли непогану школу, і цей досвід їх обох дечому навчив. Потім він запропонував дружині сходити куди-небудь поспідати і відзначити кінець «епохи рабовласництва». Мирослава із радістю погодилася.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Андрій протрубив дружині всі вуха, що пропозиція Віталія провести два тижні з ним на дачі дуже гарна. 2. Андрій сказав, що він, мовляв, уже прощупав ґрунт щодо житлових умов і про все домовився. 3. Андрій навіть пошкодував, що не відмовився від запрошення, але проковтнув язика і нічого не сказав дружині. 4. Віталій першого ж дня пропав з очей, чимось займався у себе в кімнаті, тричі на день з'являвся на кухні, щоб поїсти, а до саду взагалі не виходив. 5. Якось увечері, стоячи після ситної вечері на терасі з чашкою чаю в руці, він пробіг очима виконану Андрієм за день роботу і командним голосом почав давати «цінні вказівки» на майбутнє. 6. Андрій був ладен проковтнути Віталія без солі і вирішив з ним серйозно поговорити, але це не пробило стіну: Віталій пропустив усе повз вуха, вдав, що нічого і не зрозумів, образився і пішов до себе в кімнату. 7. Мирослава

раптом кинула рушник на підлогу і сказала, що їй не потрібен чоловік, який продав душу своєму другові-експлуататору. 8. Мирослава додала, що вони вже прогаяли вдосталь часу, і з неї досить! 9. Мирослава запевнила чоловіка, що, якщо він не в змозі промити «найкращому приятелю» очі, вона це зараз зробить сама. 10. Наступного дня не встигли вони протерти очі, як пролунав дзвінок у двері. 11. Андрій не став чекати, поки Віталій закінчить свою полум'яну промову, простромив його поглядом і вказав на двері. 12. Андрій сказав, що за цей тиждень він пройшов непогану школу, і цей досвід його дечому навчив.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про Андрія та Мирославу?
2. Чому Андрій та його дружина були змушені відмовитися від поїздки до моря?
3. Як ви гадаєте, чому вони не хотіли їхати до родичів?
4. Як вирішилася проблема з літньою відпусткою?
5. Хто такий Віталій?
6. Як поставилося подружжя до ідеї Віталія провести з ним декілька тижнів на дачі?
7. Чим саме Віталій змусив молодят погодитися на його пропозицію?
8. Як ви вважаєте, як Андрій та Мирослава уявляли собі відпочинок на дачі?
9. Що їм сподобалося на дачі Віталія?
10. Чому вигляд саду їх приголомшив?
11. Як ви вважаєте, чому Андрій і Мирослава спочатку мовчали?
12. Чим займалися Андрій та Мирослава на дачі?
13. Як Віталій поведився на дачі? Чи допомагав він друзям?
14. Чому Андрію одного разу захотілося проковтнути Віталія без солі?
15. Як Віталій поставився до серйозної розмови з Андрієм?
16. Що сталося з Мирославою одного вечора? Чому, на вашу думку, вона так поведилася?
17. Як Андрій та Мирослава втекли з дачі?
18. Хто і чому розбудив подружжя наступного ранку?

19. Навіщо Віталій завітав так рано до друзів? Чого очікував від нього Андрій?

20. Чому Андрій вказав Віталію на двері?

21. Як подружжя вирішило відзначити завершення відпочинку на дачі?

22. Як ви гадаєте, чому саме навчив Андрія і Мирославу досвід сумісного відпочинку?

23. Що ви думаєте про Віталія? Чому, на ваш погляд, він запросив друзів до себе на дачу?

24. Як би ви поводитися на місці Андрія і Мирослави?

25. Хто з героїв цієї історії вам найбільше сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вам назва цієї історії? Запропонуйте свій варіант.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Віталій телефонує Андрію та запрошує його з дружиною провести пару тижнів у нього на дачі.

2. Віталій перевіряє роботу подружжя і дає їм «цінні вказівки» на завтра.

3. Андрій намагається серйозно поговорити з Віталієм щодо його поведінки.

4. Мирослава оголошує чоловікові, що з неї досить.

5. Ранковий візит Віталія до молодят.

6. Друзі Мирослави та Андрія цікавляться, як подружжя провело літню відпустку.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Андрія, Мирослави, Віталія або одного із сусідів Віталія по дачі. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс РОЗ- (РОЗІ-)

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **РОЗ-** (**РОЗІ-**) у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане зі значенням «у різні боки».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

17. РОЗ- (РОЗІ-)	<p><u>1. спрямувати рух / дію у різні боки (куди?; що? куди?)</u></p> <p>розійтися, роз'їхатися, розбігтися; розламати, розірвати</p> <p><u>2. інтенсивно здійснити дію</u></p> <p>розхвилюватися, розсердитися, розлютитися, розвеселитися, розхворітися, розігратися</p> <p><u>3. здійснити ретельну дію (кого? що?)</u></p> <p>роздивитися, розглянути, розпитати, розказати, роз'яснити, розповісти</p> <p><u>4. здійснити зворотну дію (що?)</u></p> <p>розлюбити, роздумати, розпакувати, розвантажити, розгорнути, розв'язати</p> <p><u>5. довести дію до кінця</u></p> <p>розвеселити, розсердити, розцвісти</p>
-----------------------------------	--

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Почалася гроза, і діти розбіглися по домівках. 2. З віком Сашко розлюбив грати на комп'ютері. 3. Дітям так і кортіло розпакувати подарунки ще до свята. 4. Під кінець зустрічі всі нарешті роззнайомилися і розвеселилися. 5. На жаль, усі квитки у кіно вже розкупили. 6. Онуки любили розпитувати дідуся про його молодість. 7. Тарілка впала на підлогу і розбилася. 8. Ми не зрозуміли ситуацію і попросили все нам ретельно роз'яснити.

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи дієслова у дужках.

1. Конгрес скінчив роботу, і всі учасники ... (роз'їжджати – роз'їхатися (*куди?*)). 2. Молодята переїхали на нову квартиру і зараз ... (розставляти – розставити (*що? де?*), розпаковувати – розпакувати (*що?*), розкладати – розкласти (*що? де?*)). 3. Дівчина впала і ... (розплакатися (*від чого?*)). 4. Молоді вчені отримали премію за те, що ... (розробляти – розробити (*що?*)). 5. У дитинстві Олесь добре грав на скрипці, але потім ... (розучитися (*що робити?*)). 6. Незабаром свято Нового року, тож ... (розвішувати – розвісити (*що? де?*)). 7. У нього такий жажливий почерк, що ніхто ... (розбирати – розібрати (*що?*)).

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова у дужках.

1. Чому ви не купили квитки на оперу? — (розкупати – розкупити (*що?*)). 2. Що трапилося із твоєю курткою? — (розривати – розірвати (*що? / чим? / де?*)). 3. Ви поїдете в суботу на озеро? — (розхотіти (*що робити?*)). 4. Що тобі подарували на день народження? — (розпаковувати – розпакувати (*що?*)). 5. Чому вдома так тихо? Де гості? — (розходитися – розійтися (*куди?*)). 6. Чому дівчата так довго стоять біля вітрини магазину? — (розглядати – розгледіти (*що? де?*)). 7. А де Андрій? Я його вже давно не бачив. — (розхворітися). 8. Тож ми будемо обідати чи ні? — (розігрівати – розігріти (*що?*)). 9. Чому ти нічого не сказав матері про аварію? — (розхвилюватися (*через що? за кого?*)). 10. Чому в тебе сльози на очах? — (розчулювати – розчулити (*кого? чим?*)).

♦**Завдання 4.** Замініть виділені словосполучення префіксними дієсловами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Коли голуби побачили кота, вони одразу полетіли в різні боки. 2. Дівчинка впала з велосипеда і сильно заплакала. 3. Хлопець широко відчинив вікно і почав робити зарядку. 4. Прем'єра фільму буде тільки за два тижні, а всі квитки вже купили. 5. Перепрошую, я погано почув ваше ім'я. Тож як вас звати? 6. Ця майстриня намалювала квіти на всіх стінах кімнати. 7. Тарас більше не думає їхати до Греції у відпустку.

♦**Завдання 5.** Замініть виділені дієслова антонімами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Друзі допомогли мені запакувати речі. 2. Валентина завжди складає книжки і зошити на столі. 3. Після обіду діти збіглися в сад. 4. Ми одягнулися і вийшли з дому. 5. Почався шторм, і всі захогіли повернутися додому. 6. У кінці заняття студенти здали тести викладачу. 7. Антон навчився добре готувати. 8. Тут так холодно! Зачиніть, будь ласка, вікна!

♦**III. ♦Завдання 1.** Визначте значення наступних фразеологізмів.

1. **Розбивати – розбити** (кому?) лоба — Олександр був готовий розбити собі лоба, щоб стати лауреатом міжнародного шахового турніру.
2. **Розвіюватися – розвіятися** пилом — Побачивши чорні хмари на небі, ми зрозуміли, що всі наші плани провести день десь на природі за містом розвіялися пилом.
3. **Розводити – розвести** руками — Генадію вкрай потрібно було знайти фахівця з сучасної японської літератури, але всі, до кого він звертався, тільки руками розводили і не могли нічим допомогти.
4. **Розв'язувати – розв'язати** вузол — Олександр Іванович давно мав конфлікт з колегою, що заважало нормальній роботі в колективі, тому він вирішив розв'язати цей вузол.
5. **Розв'язувати – розв'язати** (кому?) руки — Старший брат давно хотів провчити молодшого за нахабство, але побоювався батьків. Коли одного разу батьки поїхали на увесь день до друзів, це розв'язало йому руки і він серйозно поговорив з малим.
6. **Розгублювати – розгубити** слова — Олексій Макарович вийшов на трибуну з першим своїм виступом, але

від хвилювання розгубив слова і довго мовчав.

7. **Розкидати** – **розкинути** розумом — Олену запросили на випускний одночасно два друга Микола й Олег, тому вона розкидала розумом і вирішила взагалі не йти.
8. **Розкласти** – **розкладати** (*що?*) по полицках — Студенти були дуже задоволені лекцією, бо викладач розклав усе по полицках, і питань більше ні в кого не виникало.
9. **Розмахувати** кулаками після бійки — Ніхто не розумів, чому Олег почав виправдовуватись і щось пояснювати тільки після того, як його звільнили з роботи, коли було занадто пізно і вже не мало ніякого сенсу розмахувати руками після бійки.
10. **Розповідати** (*кому?*) байки — Максим так хотів сподобатися Юлії, що весь вечір розповідав їй байки про свої досягнення в спорті.
11. **Розправляти** – **розправити** крила — Коли Анатолій нарешті отримав кредит у банку, він розправив крила і почав шукати приміщення для своєї фірми.
12. **Розривати** – **розірвати** (*кого?*) на шматки — Автор статті був змушений її допрацювати, тому що рецензент просто розірвав цю наукову роботу на шматки.
13. **Розривати** серце — Аліна не чула новин про брата вже кілька тижнів, і це розривало їй серце.
14. **Розрядити** атмосферу (*чим?*) — Одногрупники довго сперечалися щодо святкування Нового року, добре, що Сергій розрядив атмосферу вдалим анекдотом, і всі нарешті домовилися.

15. **Розтравлювати** – **розтравити** (*кому?*) душу — Антоніна вже втретє переглядала «Титанік», і кожного разу цей фільм розтравлював їй душу.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені словосполучення фразеологізмами із **завдання 1**. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Ярослав стримував себе і намагався налагодити відносини із новими сусідами, але після чергової сварки всі його сподівання мирно з ними співіснувати виявилися марними. 2. Від здивування мати просто втратила здатність говорити, їй знадобилось кілька хвилин, щоб повернути свій самоконтроль. 3. Дві співробітниці чекали машину, і щоб якось заповнити паузу, вели пусті розмови. 4. Війна багатьох людей змушує страждати і змінювати свій звичний спосіб життя. 5. Андрій дуже хотів бути найкращим учнем у класі, тому доклав максимум зусиль для здійснення своїх мрій. 6. Людям варто остаточно вирішувати свої проблеми, щоб їхні наслідки були мінімальними. 7. Юристи детально прочитали договір і розібрали все до дрібниць, аби між сторонами не виникало непорозуміння. 8. Згадка про колишніх друзів може викликати болісні спогади та погіршити настрій. 9. Світлана два тижні думала над текстом нової угоди і виявила всі свої можливості, щоб викласти все на папір. 10. Відпустка керівника дала його підлеглим можливість вільно діяти, і вони вирішили використовувати найновіші методи при вирішенні деяких робочих питань. 11. Конкуренти в бізнесі можуть свідомо знищувати одне одного. 12. Олег Миколайович був такий здивований новиною, що не знав, що сказати. 13. Іноді люди не усвідомлюють своїх помилок чи хибних дій і починають відстоювати те, про що краще забути і більше не повторювати. 14. Сьогодні фірма отримала інформацію з поліції про анонімну скаргу, тому керівник мав добре подумати, аби знайти вихід з цієї непростой ситуації. 15. У будь-якій ситуації потрібно знайти спосіб відволікти від скандалу та послабити напруження, це допомагає розрадити інших колег.

♦**Завдання 3.** Складіть та запишіть речення або мікротексти з фразеологізмами із **завдання 1**.

◆ІV. ♦Завдання 1. Прочитайте (прослухайте) текст, зверніть увагу на уживання префіксних дієслів та фразеологізмів, що містять дієслова з префіксом **РОЗ-**. Підготуйтеся до обговорення тексту.

ВЕСНЯНІ ДОЩІ

Ця історія почалася одного холодного вечора на початку квітня. Надворі було похмуро і сиво, незабаром почав накрапувати дощ і повіяло холодом. Олексій попрощався з Ярославом та Ніною і мерщій рушив додому. Дощ з кожною хвилиною ставав усе сильнішим, тож хлопець вирішив на кілька хвилин зазирнути до маленької затишної книгарні на розі, куди він частенько навідувався після занять.

Відвідувачів уже не було, тільки старий суворий продавець щось записував у свій блокнот за прилавком. Вони привіталися, і Олексій розпочав розмову про нові книжки та модних авторів. Тільки вони перейшли до обговорення останнього детективного роману одного відомого українського письменника, як у них за спиною брязнув дзвіночок – відчинилися вхідні двері. Останнє питання продавця залишилося без відповіді: Олексій обернувся і раптом завмер...

На порозі стояла висока чорнява дівчина в мокрому пальті. Олексію чомусь страшенно захотілося показати себе перед нею з кращого боку і сказати їй щось таке, від чого вона одразу посміхнулася б йому. Але він помітив сльози (чи краплі дощу?) у її величезних світлих очах і раптом розгубив усі слова. Він ніколи не знав, що треба робити з жіночими сльозами, тому нервово кашлянув, вдав, що дуже кудись поспішає, попрощався із продавцем і швидко вийшов надвір.

Усю дорогу додому хлопець думав про цю дівчину, знову і знову бачив її довге мокре чорне волосся, повні сліз світлі очі. Цікаво, хто вона? Звідки? І чому вона плакала? Може, у неї щось сталося? Може, їй потрібна допомога? Може, він, Олексій, зможе їй чимось допомогти? Ну, звісно, зможе! Зможе та допоможе! І хлопець хутко побіг назад до крамнички.

Старий продавець уже закривав крамничку і збирався йти. На всі розпитування Олексія він тільки розводив руками і роздратовано відмахувався: не знаю, не бачив, не пам'ятаю, не

звернув уваги, не цікаво... Олексій був готовий розірвати його на шматки. Його чи, може, себе?

...Пройшов тиждень. Олексій у думках був все ще там, у книжковій крамниці, поряд зі світлоокою дівчиною. Ну чому він тоді пішов? Чому не залишився там, із нею? Чому не зачекав на неї на вулиці біля крамниці? Чому ні про що не спитав? Потрібно було підійти, а він нічогосінько не зробив, прогавив... Але чи має сенс розмахувати кулаками після бійки?

Цього квітня з ним щось сталося: він почав запізнюватися на заняття, виконував не ті завдання, що було потрібно, а на лекціях сидів, замислившись про щось, і дивився кудись вдалечінь, міг пройти повз і не привітатися. Здавалося, що хлопець взагалі не бачив нікого навколо. Ярослав перший помітив, що з другом не все гаразд. Вони з Ніною вирішили запросити Олексія в гості і там з'ясувати, що трапилося. Не буде ж він їм, своїм давнім шкільним друзям, байки розповідати.

Розмова вийшла довгою. Олексій не відразу розговорився, а коли почав, розповідав повільно, часто зупинявся, сам себе перебивав і повторював те саме. Друзі не квапили його, слухали уважно, киваючи головами. Потім усі трохи помовчали, і щоб якось розрядити атмосферу, вийшли на балкон помилуватися з дванадцятого поверху вогнями вечірнього міста. Ярослав думав, що все якось по-дурному вийшло, що Олексій сам в усьому винен, але мовчав, бо не хотів ще більше розтравлювати хлопцю душу. Ніна як завжди розклала все по поличках і дійшла висновку, що це ще не кінець. Вона твердо вирішила розв'язати цей вузол. Олексій для них завжди був за брата, тому вони повинні розбити лоба, але допомогти другові. А от сам Олексій не міг ні про що думати: він дивився на чорне нічне небо і бачив довгі локони на мокрому пальті.

Після вечері друзі розкинули розумом і вирішили, що ще не все втрачено і чорняву дівчину можна буде знайти. Але все виявилось не так просто, як вони собі уявляли: у крамничці вона більше не з'являлася, в них в інституті про неї ніхто нічого не знав, до парку, де зазвичай збиралися всі студенти та школярі, вона не приходила. Олексію почало здаватися, що вона йому просто наснилася, і це розривало йому серце. З кожним днем він ставав більш похмурим.

Минуло півтора місяці. Наближалися іспити. Олексій добре розумів, що якщо не почне серйозно займатися, в нього виникнуть інші проблеми, і мрія про диплом та хорошу роботу розвіється пилом. Отже, він з головою поринув у заліки, тести та підготовку до державних іспитів і захисту диплому.

Усе пройшло успішно, це, здавалося, розв'язало Олексієві руки, але він просто не знав, що ще можна зробити.

...Якось навесні дорогою з роботи Олексій знов завітав до улюбленої книжкової крамниці на розі. Старий суворий продавець знову щось писав за прилавком. Надворі потемнішало, почався дощ. Усе було майже так, як і того дня рік тому. Олексій з сумом усміхнувся і подивився на вхідні двері. І тут вони раптом відчинилися, і в магазин увійшла – Олексій не повірив своїм очам – вона: довге чорне абсолютно мокре волосся і повні сліз світлі бездонні очі.

«Усе, – сказав собі Олексій, – це твій останній шанс. Одного разу ти вже потрапив у халепу. Більше цього не буде. Або зараз, або ніколи. Та ти просто зобов'язаний з нею познайомитися. Нумо, вперед!»

– Привіт! – звернувся він до дівчини. – Ми вже якось зустрічалися тут... минулого року. Загалом це неважливо. Мене звати Олексій. Я б хотів... у мене до тебе два запитання. По-перше, чому ти знову плачеш?

– Я парасольку десь загубила... знову. Це вже четверта за рік... чи, може, вже п'ята? Не пам'ятаю. Я взагалі не розумію, де вони діваються, коли дощ іде. І так увесь час! Знов уся мокра, і горло болить, а мені зараз не можна. У мене репетиції, концерти, за тиждень конкурс.

– І це все? Правда, все? То це не проблема. Знаєш, у мене є парасолька. Велика та чорна, як твоє волосся. Ми з нею можемо тебе додому провести, якщо можна. Добре?

– Проведіть... Дякую... А що, по-друге? Ну, ти сказав, що в тебе два питання. На перше я відповіла, а яке друге?

Олексій розправив крила і запитав:

– Як тебе звати?

– Оксана, – і вона вперше посміхнулася.

– Ну що, Оксано, ходімо?

Вони вийшли надвір і повільно побрели під дощем. Старий суворий продавець вимкнув світло, замкнув двері, а потім ще довго стояв і з усмішкою дивився на дві постаті під парасолькою.

♦**Завдання 2.** Передайте значення виділених виразів своїми словами.

1. Олексій помітив сльози у величезних світлих очах дівчини і раптом розгубив усі слова. 2. На всі розпитування Олексія старий продавець тільки розводив руками і роздратовано відмахувався: не знаю, не бачив, не пам'ятаю, не звернув уваги, не цікаво... 3. Олексій був готовий розірвати продавця на шматки. 4. Олексій не знав, чи має сенс розмахувати кулаками після бійки. 5. Ярослав із Ніною сподівалися, що Олексій не буде їм, своїм давнім шкільним друзям, байки розповідати. 6. Друзі трохи помовчали, і щоб якось розрядити атмосферу, вийшли на балкон помилуватися з дванадцятого поверху вогнями вечірнього міста. 7. Ярослав думав, що все якось по-дурному вийшло, що Олексій сам в усьому винен, але мовчав, бо не хотів ще більше розтравлювати Олексію душу. 8. Ніна розклала все по полицках і дійшла висновку, що все якось безглуздо вийшло, але це ще не кінець. 9. Ніна твердо вирішила розв'язати цей вузол. 10. Після вечері друзі розкинули розумом і вирішили, що ще не все втрачено і чорняву дівчину можна буде знайти. 11. Він для них завжди був за брата, тому вони повинні розбити лоба, але допомогти другові. 12. Олексію почало здаватися, що дівчина йому просто наснилася, і це розривало йому серце. 13. Олексій добре розумів, що якщо не почне серйозно займатися, в нього виникнуть інші проблеми, і мрія про диплом та хорошу роботу розвіється пилом. 14. Захист диплома пройшов успішно, це, здавалося, розв'язало хлопцю руки, але він просто не знав, що ще можна зробити. 15. Олексій розправив крила і запитав дівчину, як її звати.

♦**Завдання 3.** Дайте відповіді на питання.

1. Що ви дізналися про Олексія? Де він навчається? Чим захоплюється?
2. Чому Олексій одного вечора завітав до книгарні?
3. Як ви собі уявляєте цю книжкову крамничку?

4. Про що зазвичай розмовляв Олексій зі старим суворим продавцем?
5. Чому останнє питання продавця залишилося без відповіді?
6. Хто з'явився на порозі крамнички? Опишіть вечірнього відвідувача.
7. Як ви вважаєте, чому Олексій раптом розгубив усі слова?
8. Як ви вважаєте, чому Олексій захотів показати себе перед дівчиною з кращого боку? Як він це зміг би зробити, якби не розгубився?
9. Про що думав Олексій дорогою додому? Що змусило його повернутися назад?
10. Чому Олексій хотів розірвати старого продавця на шматки? Чи був той у чомусь винен?
11. Як вплинула на Олексія вечірня зустріч у книгарні? Хто це перший помітив?
12. Що ви можете розповісти про Ніну та Ярослава?
13. Чому розмова про проблеми Олексія вийшла довгою?
14. Як ви думаєте, чому Ярослав вважав, що Олексій сам в усьому винен? Що він мав на увазі?
15. Що саме допомогло Ніні дійти висновку, що ще є шанс усе владнати?
16. Яке рішення ухвалили наші герої наприкінці вечери? Чи легко їм було втілити свої плани у життя? Чому?
17. Чому не зважаючи на розбите серце Олексій поринув з головою в навчання?
18. Як Олексій знову опинився в книгарні? Як він там себе почував?
19. Який сюрприз чекав на хлопця в книжковій крамничці?
20. Як Олексій скористався своїм другим шансом? Чи не потрапив він знову в халепу?
21. Що ви дізналися про таємничу незнайомку?
22. Як ви вважаєте, чому ніхто не міг так довго знайти Оксану?
23. Як ви гадаєте, чому Оксана одразу погодилася на пропозицію Олексія провести її додому?
24. Як на вашу думку, чому старий суворий продавець посміхався, дивлячись на дві постаті під парасолькою?
25. Що б ви зробили на місці Олексія? А на місці Оксани?

26. Хто з героїв цього оповідання вам найбільш сподобався і чому?

♦**Завдання 4.** Як ви гадаєте, чому оповідання має саме цю назву? Чи подобається вам назва цієї історії? Запропонуйте свій варіант.

♦**V. ♦Завдання 1.** Складіть діалоги для наступних ситуацій, спираючись на текст з попереднього блоку.

1. Олексій обговорює зі старим продавцем книжкові новинки.
2. Ярослав і Ніна запрошують Олексія в гості.
3. Олексій знов зустрічається з дівчиною в книжковій крамниці і супроводжує її додому.
4. Старий суворий продавець розповідає вдома дружині про те, як він став свідком народження кохання.

♦**Завдання 2.** Розкажіть цю історію від особи Олексія, Оксани, Ярослава, Ніни або старого суворого продавця. Ви можете запропонувати свою версію подій та додати до історії цікаві подробиці.

◆ Префікс У- (В-)

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом У- (В-) у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення цього префікса пов'язане із значенням «концентрація».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

18. У- (В-)	1. змінити розмір, форму (<i>що?</i>) укоротити, ушити, урізати; уваритися, усохнути 2. утримати(ся) в тому ж стані (<i>де?</i>) усидіти, устояти, утерпіти, улежати 3. ретельно виконати дію (<i>кого? що?</i>) удосконалити, упевнити, узаконити, укріпити, убити
----------------	--

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконого виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Визначте значення префіксних дієслів за таблицею.

1. Дуже важко всидіти на місті, коли лунає ритмічна музика.
2. Ти так за літо схудла, що джинси треба вшивати! 3. Ваша ідея дуже цікава, але їй потрібно ще дещо вдосконалити. 4. Я не хотіла їхати на екскурсію, але подруга мене вмовила. 5. І як малина могла так уваритися? Я ж купила три кілограми, а вийшла тільки одна маленька баночка джему. 6. За таку поведінку вам варто урізати зарплатню!

ПРЕФІКСИ ДІЄСЛІВ РУХУ

♦**Завдання 1.** Подивіться на малюнки і скажіть, що на них зображено. Дайте відповіді на питання:

1. Що вони зараз роблять? 2. Що вони роблять зазвичай? 3. Що вони робили вчора? 4. Що вони зроблять завтра?

♦**Завдання 2.** Закінчіть речення, використовуючи префіксні дієслова руху.

1. Ми вийшли з дому і 2. Чоловік легко підняв валізу і
3. Птах розправив крила і 4. Діти побачили батьків і швидко
5. Хлопці сіли в човен і 6. Туристи вийшли з автобуса і повільно
7. Яблуко випало із пакета і 8. Мати взяла доньку за руку і
9. Альпініст підійшов до гори і 10. Черепаха побачила моркву і
11. Батько посадив доньку на санчата і 12. Сергій сів у таксі і

♦**Завдання 3.** Закінчіть речення, використовуючи префіксні дієслова руху.

1. Студенти не помітили викладача і 2. У ресторані Максим побачив знайому дівчину і 3. Марійка загубила ключ і не змогла
4. Олена відчинила двері і 5. Голуби побачили, що дівчина кидає хліб, і 6. Хлопчик піднявся на снігову гору, сів на санчата і
7. Кіт побачив на дереві пташку і 8. Під час концерту на площі почалася злива, і всі глядачі 9. Біля дому була велика калюжа, і ми 10. Дівчата побачили нову кав'ярню,

і 11. Гості попрощалися і 12. Сергій отримав запрошення на день народження і 13. Коли під час розмови з друзями Роману зателефонувала кохана дівчина, він вирішив поспілкуватися з нею в іншій кімнаті, тому 14. Туристи побачили на іншому боці вулиці музей і 15. Друзі боялися запізнитися на вокзал, але за півгодини вони

♦**Завдання 4.** Вставте замість крапок дієслово руху *йти* з відповідним префіксом.

1. Подруги ... в крамницю й одразу побачили чудові сумки.
2. Подруги ... з крамниці з великими пакетами і зупинилися біля вітрини.
3. Подруги ... ближче до крамниці, щоб роздивитися одяг на вітрині.
4. Подруги поспішали, тому ... до крамниці хвилин за десять.
5. Подруги ... усю крамницю, але нічого не купили.
6. Подруги ... до крамниці о десятій ранку.
7. Подруги ... від крамниці на кілька кроків, щоб зателефонувати додому.
8. Подруги ... повз крамницю, тому що запізнювалися на концерт.
9. Подруги ... з крамниці о восьмій вечора.

♦**Завдання 5.** Передайте зміст наступних ситуацій одним реченням з префіксними дієсловами руху *ходити* або *їздити*.

1. Андрія не було минулого тижня в місті? — Так, він ... у відрядження.
2. У тебе вчора були гості? — Так, друзі ... на день народження.
3. Де ви були в неділю? — Ми ... в ліс.
4. Ти бачив сьогодні Мирославу? — Так, вона ... до мене на півгодини після обіду.
5. Де ти був? Чому ти не одразу відповів на дзвінок? — Вибач, я не чув. Я ... на декілька хвилин на балкон.
6. Це Олег чекав на тебе вчора увечері біля університету? — Так, він учора ... за мною після роботи.

♦**Завдання 6.** Замініть наступні речення реченнями з дієсловами руху *ходити*, *їздити*, *носити*, *водити*, *везити* у формі минулого часу. Слова у дужках та схеми на с. 234–235 допоможуть вам правильно описати ситуації.

1. Це подарунки від Агнешки – моєї давньої подруги з Кракова. Вона гостювала в нас цього літа. (Агнешка, подарунки).

2. Улітку Микола був у Грузії. Це вино з Тбілісі. (Микола, грузинське вино).

3. Учора в нас була моя тітка Галина. Ці червоні рукавички – її подарунок мені на Новий рік. (*Тітка Галина, червоні рукавички*).

4. Ви бачили нас у неділю на святкуванні новосілля у Коваленків, тому що ми теж там були. (*Ми*).

5. Я вже бачив цей фотоальбом, тому що Костянтин показав його мені, коли був у мене минулого тижня. (*Костянтин, фотоальбом*).

6. Уранці в мене був Сергій, тому що він пообіцяв дати мені свою валізу. Він дуже поспішав, бо боявся спізнитися на іспит. (*Сергій, валіза*).

7. Цей малюк – син моєї сусідки. Вона була в мене вранці і залишила хлопчика до обіду. (*Сусідка, син*).

8. Анатолій Петрович минулого тижня був у Івано-Франківську на конференції. (*Анатолій Петрович*).

9. Роман випадково зустрівся з нами в Одесі, тому що гостював там у свого дядька. А це подарунок від нього. (*Роман, подарунок*).

10. Учора в нас була Світлана зі своїм хлопцем. Вона дуже хотіла, щоб ми самі побачили, який він красень. (*Світлана, її хлопець*).

11. Сьогодні у нас на кухні був невеличкий ремонт, тому я попросила брата погуляти з дітьми до обіду. Тож брат був уранці і взяв дітей у зоопарк. (*Брат, діти*).

12. Минулого понеділка Віктор зі своїм собакою був у ветеринара. (*Віктор, його собака*).

13. Ольга зі своїм котом гостувала в батьків на дачі. Вона вже повернулася, а кота залишила батькам до кінця літа. (*Ольга, кіт*).

♦**Завдання 7.** Вставте замість крапок дієслово **йти** в правильній формі з відповідним префіксом.

Увечері, коли заняття закінчилися, Олена ... з університету, повернула ліворуч і ... на Хрещатик. Там вона ... у кафе, купила каву, ... та ... до книжкової крамниці. Біля крамниці вона зустріла свою подругу Наталію, і вони вирішили трохи прогулятися Хрещатиком. Тож дівчата ... майже увесь Хрещатик і ... до Майдану. Вони ... фонтан та помилувалися квітами. Потім на розі дівчата попрощалися, Наталія ... додому, а Олена ... вулицю і ... на пошту, бо обіцяла мамі забрати посилку. Коли вона ... до пошти, то на вулиці побачила велику чергу людей. Дівчина ... на декілька кроків, зателефонувала мамі і спитала, чи можна почекати

з посилкою до завтра. Мама дала згоду, і Олена ... додому. Коли вона ... додому, розпочався дощ.

♦ **Завдання 8.** Продовжить розповідь, використовуючи текст **завдання 7**.

Заняття закінчуються, Олена ... з університету ...

♦ **Завдання 9.** Продовжить розповідь, використовуючи текст **завдання 7**.

Увечері, коли заняття закінчаться, Олена ... з університету ...

♦ **Завдання 10.** Прочитайте ситуації і дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова руху.

1. Ви живете в іншому місті і дуже сумуєте за батьками. Що ви зробите на свята?

2. По дорозі з роботи додому ви побачили нове кафе. Що ви зробите?

3. Ваш комп'ютер раптом зламався. Що ви зробите?

4. Ваш собака не дає вам уранці спати, бо дуже хоче на вулицю. Що ви зробите?

5. У вас у кімнаті багато квітів, але настало літо, і їм краще буде на балконі. Що ви зробите?

6. Ви побачили, що ваш кіт сидить на дереві і не може спуститися вниз. Що ви зробите?

7. Ви їдете в автобусі. Наступна зупинка ваша, але біля дверей багато людей. Про що ви в них запитаете? Що ви їм скажете, аби вони дали вам дорогу?

8. Вам потрібно повернути книжки в бібліотеку, а ваш друг завтра там буде. Про що ви його попросите?

9. Ви їдете на таксі до друзів. Адресу ви не знаєте, але впевнені, що вони живуть на іншому березі Дніпра. Що ви скажете таксистові?

10. Коли ви вийшли з університету, виявилось, що ви залишили парасольку в одній із аудиторій. Що ви зробите?

11. Діти у дворі грають у футбол, але раптом починається дощ. Що вони зроблять?

12. Під час лекції вам раптом зателефонувала мати. Що ви зробите, аби дізнатися, що сталося?

13. Ви чекаєте на друга біля університету, але там після занять дуже багато людей. Що ви зробите, аби друг вас одразу помітив?

14. Ви дізналися, що в музеї наступного тижня відкривається цікава виставка. Що ви зробите?

15. Сьогодні абсолютно неможливо працювати вдома, тому що в квартирі ваших сусідів йде гучний ремонт. Що ви зробите?

16. Ви загубили ключі, але ви живете на другому поверсі і вікно вашої кімнати відчинене. Що ви зробите?

17. Ви посварилися з сусідом і не хочете з ним вітатися, але бачите, що він іде вам назустріч. Що ви зробите?

18. Ви раптом побачили на вулиці свого приятеля. Що ви зробите, якщо хочете поговорити з ним?

19. Ваш друг запросив вас до себе після роботи на каву. Що ви зробите?

20. Вам потрібно купити ліки. На протилежному боці вулиці ви бачите аптеку. Що ви зробите?

21. Ви їдете на велосипеді і бачите попереду величезну калюжу. Що ви зробите?

22. Після вечірки ваша подруга каже, що боїться одна повертатися так пізно додому. Що ви зробите?

23. Ви давно мріяли завітати в усі музеї міста, а сьогодні День музеїв і вхід безкоштовний. Що ви зробите?

24. Ваш маленький племінник дуже хотів у зоопарк, а у вас сьогодні є вільний час. Що ви зробите?

25. Ваша сестра захворіла, а в неї маленька донька, яка ходить у дитячий садочок. Що ви зробите, щоб допомогти сестрі з дитиною?

ІНШОМОВНІ ДІЄСЛІВНІ ПРЕФІКСИ

◆ Префікс **ДЕ-** (**ДЕЗ-**)

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **ДЕ-** (**ДЕЗ-**) у таблиці. Зверніть увагу на те, що дієслова з цим префіксом вживаються переважно в офіційному, діловому, науковому або інформаційному мовленні.

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

1. ДЕ- (ДЕЗ-)	1. здійснити протилежну дію (<i>кого? що?</i>) _____ дешифрувати, демілітаризувати, дестабілізувати, дезорієнтувати; демаскуватися
--------------------------------	--

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконого виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Прочитайте речення, зверніть увагу на виділені дієслова. Поясніть, як ви розумієте їхні значення. Замініть їх, якщо можливо, українськими синонімами.

1. Землі, на яких багато років поспіль вирощували кукурудзу, можуть з часом деградувати і перестати родити. 2. Нова ведуча конкурсу не встигла ознайомитися з програмою і повністю дезорганізувала роботу учасників. 3. Оскільки суспільство останнім часом дуже швидко опановує нові території, старі мапи під час походів можуть вас повністю дезорієнтувати. 4. Аби не декваліфікуватися, кожний програміст повинен постійно вчити нові продукти і розвиватися. 5. Підводний човен йшов дуже глибоко, намагаючись не демаскувати себе перед ворогом. 6. Після закінчення воєнних дій однією з головних задач є розмінувати території та демілітаризувати населення. 7. Держава демобілізує солдат після двох років служби в армії. 8. Після новорічних свят Зимове містечко на центральній площі демонтували, і місто

повернулося до звичайного життя. 9. Остаточний програш футбольної команди дуже сильно деморалізував і тренера, і гравців. 10. Низка невирішених питань політичного та економічного характеру сильно дестабілізувала взаємовідносини декількох держав. 11. Ураганний вітер пошкодив дерева і деформував кривлі деяких будинків. 12. Іноді людина в змозі дешифрувати невідомий текст краще за будь-який комп'ютер, що свідчить про силу людського інтелекту.

♦ **Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення дієсловами з префіксом ДЕ- (ДЕЗ-). Скажіть, чи змінився стиль висловлювань?

1. Щоб оновити дитячий майданчик та встановити там сучасні гойдалки та каруселі, старе обладнання довелося цілком прибрати і вивезти. 2. У програму підготовки професійного розвідника входить курс, на якому вчать бути непомітними і не видати себе за жодних умов. 3. Деякі явища минулого нині майже зникли в світі, і сучасна молодь про це мало знає. 4. Постійна увага до сучасних подій у світі може порушити стабільні стосунки не тільки в робочому колективі, але навіть і в родині. 5. Олексій не хотів показувати своє місце риболовлі сусідам, тому надав їм хибні орієнтири і скерував їх на протилежний берег річки. 6. Марія була у відпустці по догляду за дитиною три роки і втратила свої кваліфікаційні навички роботи в банку. 7. У 90-ті роки ХХ ст. багато країн погодились роззброїтись і не використовувати ядерну зброю. 8. Автомобільна фура перевозила техніку, перекинулася на дорозі і пошкодила її упакування. 9. Син написав матері листа, в якому стверджував, що восени підє з армії і повернеться додому. 10. Остап не міг знайти улюблену футболку, тому влаштував у кімнаті повний безлад. 11. Світова криза може негативно вплинути на економіку будь-якої держави. 12. Олена Миколаївна вже годину намагалась розібрати почерк учня восьмого класу, але прочитати твір так і не змогла.

◆ Префікс ДИС-

◆**I. •Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом ДИС- у таблиці. Зверніть увагу на те, що дієслова з цим префіксом вживаються переважно в офіційному, діловому, науковому або інформаційному мовленні.

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

2. ДИС-	1. здійснити протилежну дію (кого? що?) _____
	дискваліфікувати, дискредитувати, дисоціювати

◆**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

◆**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II. •Завдання 1.** Прочитайте речення, зверніть увагу на виділені дієслова. Замініть їх, якщо можливо, українськими синонімами.

1. У процесі мовлення звуки, які не споріднені, але близькі за вимовою, можуть дисимілюватися. 2. На чемпіонаті світу відомого баскетболіста дискваліфікували за вживання допінгу. 3. Аби не порушувати спокій місцевих жителів, було прийнято рішення дислокувати військовий табір високо в гори. 4. У результаті взаємодії з водою молекула HCL дисоціює на іони H⁺ та Cl⁻.

◆**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення дієсловами з префіксом ДИС-. Скажіть, чи змінився стиль висловлювань?

1. Хімічні речовини при контакті з іншими речовинами можуть розпадатися. 2. Країни НАТО можуть розміщувати свої військові бази на будь-яких територіях альянсу. 3. Коли тільки маленькі діти починають говорити, вони дуже часто замінюють одні звуки іншими, і іноді «дитячу мову» розуміють виключно їхні батьки. 4. Судді можуть зняти учасників олімпійських ігор зі змагань з різних причин.

◆ Префікс РЕ-

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом РЕ- у таблиці. Зверніть увагу на те, що дієслова з цим префіксом вживаються переважно в офіційному, діловому, науковому або інформаційному мовленні.

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

3. РЕ-	1. повторно здійснити дію (<i>кого? що?</i>) реорганізувати, реабілітувати, реконструювати, реформувати, реєвакуювати, реемігрувати
--------	---

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Прочитайте речення, зверніть увагу на виділені дієслова. Замініть їх, якщо можливо, українськими синонімами.

1. Деякі стародавні цивілізації регресували у своєму розвитку і з часом зовсім зникли. 2. Після кількох місяців у тимчасовому таборі для переселенців багато молодих сімей реєвакуювалися. 3. Після тривалого проживання в Ізраїлі Микола Іванович вирішив реемігрувати в Україну, в своє рідне селище на Закарпатті. 4. Мета нового Президента країни – реконструювати існуючі заводи і збудувати нові. 5. Нові власники пакету акцій хотіли реорганізувати підприємство, змінити його внутрішню політику та перекваліфікувати працівників. 6. Найголовнішою метою будь-якої країни-учасниці воєнного конфлікту завжди було і залишається репатріювати всіх військовополонених. 7. Працівники ботанічного саду Києва приділяють багато часу тому, щоб репродукувати насіння рідкісних рослин для парків та скверів.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені слова і словосполучення дієсловами з префіксом **РЕ-**. Скажіть, чи змінився стиль висловлювань?

1. Люди, які були змушені евакуюватися, мріють повернутися додому. 2. Футбольний стадіон нарешті відремонтували, що дало можливість провести у місті півфінал Чемпіонату країни з футболу. 3. Згідно деяких теорій, людство не може переходити до нижчих форм розвитку, оскільки воно постійно удосконалюється. 4. Після багатьох років поневірянь та життєвих випробувань багато біженців повернулися на Батьківщину. 5. Сучасні політики, які цінують міжнародні відносини, намагаються удосконалити та змінити структуру ведення дипломатичних перемовин. 6. Сумісні проекти та кооперація дають можливість багатьом європейським організаціям відтворювати та розмножувати насіння для всього світу. 7. Ми намагаємось повернути людей, які вимушені були виїхати за кордон.

ПОДВІЙНІ ДІЄСЛІВНІ ПРЕФІКСИ

◆ Префікс **ЗНЕ-**

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **ЗНЕ-** у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення префіксу **ЗНЕ-** пов'язане зі значенням двох слів: прийменника *з* (*чого?*) – «швидко» і частки *не*. Дієслова з цим префіксом вживаються переважно в офіційному мовленні, або в мові художньої літератури.

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

1. ЗНЕ-	1. позбавитися чи позбавити когось (<i>чого?</i>) знебарвити, знеболити, зневажити, зневіритися, зневоднити, зневолити, знедолити, знежирити, знесилити, знеславити, знечестити, знешкодити
----------------	--

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Прочитайте речення, зверніть увагу на виділені дієслова. Поясніть, як ви розумієте їхні значення.

1. Існують різноманітні косметичні засоби, які можуть знебарвити веснянки на обличчі. 2. Сучасні ліки можуть знеболити та знизити температуру тіла. 3. Ми часто зневажаємо людей, які не дотримуються своїх обіцянок. 4. Марко так довго шукав шлях створення екологічно чистого двигуна, що вже зневірився в своїй можливостях. 5. Посуха цього року зневоднила всі маленькі річки в Азії. 6. У середні віки дуже часто зневолювали людей і продавали їх як рабів. 7. Втрата батьків у маленькому віці може знедолити дитинку. 8. Підприємці спочатку знежирюють сучасні молочні продукти, а потім додають вершки. 9. Олена зблідла від шоку і геть знесила, тому присіла на стілець. 10. Президент – це найвища

посада в країні, тому його слова не можна знеславити. 11. Існують закони, що можуть знищити і знечестити людину. 12. В армії сапері вчать знешкоджувати мінні поля.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені словосполучення дієсловами з префіксом **ЗНЕ-**. Скажіть, чи змінився стиль висловлювань?

1. Виявляти неповагу до людей – це погана риса характеру та ознака невихованості. 2. Кілька днів без води можуть цілком позбавити людський організм рідини. 3. Медичні препарати можуть усувати біль. Це практикується під час всіх операцій. 4. Різноманітні хімікати можуть знищувати яскравість кольору картин. 5. Степан перестав вірити в свої сили, тому віддав проєкт на доопрацювання другові. 6. Освічені люди ніколи не покажуть, що вони підтримують ідею позбавлення волі інших людей. 7. Козаки ніколи не дозволяли позбавляти їх чесного імені. 8. Людину завжди мають супроводжувати щастя та успіх, вони не позбавлять її долі. 9. Коли майстриня робить манікюр, вона повністю прибирає з нігтів і вологу, і жир. 10. У будинку, де росте мала дитина, необхідно позбавити можливості завдати шкоди всі прилади та розетки. 11. Коли батьки повернулись додому і побачили цілковитий хаос у квартирі, де залишались їхні собаки, вони одразу зрозуміли, що прибирання буде довгим і позбавить їх сил. 12. Найгірше для людини – втратити повагу інших або втратити своє чесне ім'я.

◆ Префікс НАПІВ-

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **НАПІВ-** у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення префіксу **НАПІВ-** пов'язане зі значенням прислівника *наполовину*. Дієслова з цим префіксом вживаються переважно в офіційному мовленні, або в мові художньої літератури.

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

2. НАПІВ-	1. частково здійснити дію (<i>кого? що?</i>) напіввідкрити, напівзасушити, напівзогнути, напівсісти, напівобернутися
------------------	--

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконого виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Прочитайте речення, зверніть увагу на виділені дієслова. Поясніть, як ви розумієте їхні значення.

1. Щойно Марк напіввідкрив пляшку газованого напою, всі одразу зрозуміли, що він зараз буде геть мокрим. 2. Ми не встигли зібрати врожай слив у саду, а за тиждень помітили, що сонце їх добряче напівзасушило, і вони нагадували сухе листя. 3. Уранці, перед від'їздом, Людмила так довго збиралася, що мало не запізнилася на літак, тому залишила на столі деякі, а коли повернулася, то вони напівзігнули. 4. Дівчата не хотіли показувати, що зацікавилися хлопцями за сусіднім столиком у кафе, тому лише напівобернулися, щоб не видавати своєї прихильності. 5. Матвій дуже нервував перед кабінетом лікаря, тому напівсів на стілець у коридорі і постарався хоч трохи заспокоїтись.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені словосполучення дієсловами з префіксом **НАПІВ-**. Скажіть, чи змінився стиль висловлювань?

1. Фрукти так довго лежали на вітрині магазину, що вже почали псуватися. 2. Засолену рибу часто вивішують на сонці, і таким чином вивітрюють її від вологи. 3. Марія відчувала, що позаду неї хтось іде, але вона так боялась зупинятися, що лише трохи повернулася і глянула одним оком. 4. Олександр трішечки відкрив банку з овочевими консервами, і побачив, що вони вже зіпсувалися. 5. Студенти зібралися в аудиторії, і вже майже сіли на обрані місця, як зайшов декан факультету.

◆ Префікс НЕДО-

◆**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **НЕДО-** у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення префіксу **НЕДО-** пов'язане зі значенням «не до кінця».

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

3. НЕДО-	1. неповнота, частковість дії (кого? що?) _____ недобачити, недовиробляти, недолюбити, недооцінити
-----------------	---

♦**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконого виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

✓Запам'ятайте!

Дієслова з заперечною часткою **НЕ** виражають **повне заперечення** дії або стану:

Він не виконав завдання. Вона не чує. Я не дочитав лист.

Дієслова з префіксом **НЕДО-** виражають **часткове заперечення** дії або фізичного стану:

Він недовиконав завдання. Вона недочуває.

◆**II.** ♦**Завдання 1.** Прочитайте речення, зверніть увагу на виділені дієслова. Поясніть, як ви розумієте їхні значення.

1. Бабуся вже недобачала, тому в магазині, щоб перевірити термін придатності товару, одягала окуляри. 2. Григорій довго вибачався, що не привітався з колегами, пояснював, що замріявся, не добачив, тому і пройшов мовчки. 3. Замовлення на нові вікна було таке велике, що робітники цеху не встигли і недовиробили необхідну кількість. 4. Степан не виробив з каменю те, що хотів, тому розсердився, замкнув майстерню і пішов додому. 5. Лікар сказав бабусі, що всі її проблеми зі здоров'ям пов'язані з тим, що вона недоїдала у дитинстві. 6. Катруся прокидалася зазвичай пізно, швидко готувала сніданок, сідала снідати, потім дивилася на

годинник, не доїдала, все кидала і бігла на роботу. 7. Микола Семенович пояснював свій важкий характер тим, що його в дитинстві недолюбили батьки. 8. Мої двоюрідні сестри завжди недолюблювали одна одну, тому увесь час сварилися. 9. Гонщик недооцінив своїх суперників і опинився на третьому місці. 10. Максим не оцінив всі переваги роботи над новим проєктом, відмовився від участі, а потім дуже шкодував.

♦**Завдання 2.** Замініть виділені словосполучення дієсловами з префіксом НЕДО-. Скажіть, чи змінився стиль висловлювань?

1. Дипломати завжди дуже наполегливо готуються до перемовин і ніколи не хехтують деталями. 2. Оксана Богданівна багато років читала в кімнаті з поганим освітленням, а тепер вже поганенько бачить. 3. Сергійко вже другу годину працював над лабораторною роботою з географії, але так і не закінчив виконувати завдання. 4. Батьки завжди дбають про дітей, виховують їх і бояться, що не дали їм необхідної кількості любові. 5. Цех з виробництва меблів працював на повну потужність, але вимкнули електроенергію і робітники не встигли виготовити останнє замовлення.

♦**Завдання 3.** Замініть виділені слова і словосполучення антонімами. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

1. Катерина так замріялася, що пересолила картоплю. 2. Оксана програла суперниці, тому що переоцінила свої можливості і мало тренувалася. 3. На святкуванні ювілею фірми ми раптом дізналися, що наш новий заступник директора надзвичайно добре бачить, а його дружина чує. 4. Якщо організація перевиконала план, то працівникам дають премії. 5. Японський концерн цього року виробив надзвичайно велику кількість автомобілів. 6. Максим і Уляна сильно любили невісток, тому завжди їм усе пробачали. 7. Олена скаржилася подругам, що, перебуваючи на відпочинку в санаторії, дуже багато їла. 8. Студенти добре написали контрольну роботу, тому що добре почули, що саме потрібно в ній зробити.

◆ Префікс **ОБЕЗ-**

◆**І. ♦Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **ОБЕЗ-** у таблиці. Зверніть увагу на те, що значення префіксу **ОБЕЗ-** пов'язано з применником *без* (*без чого?*) – «відсутність». Сьогодні «Словник української мови» містить 130 слів із префіксом **ОБЕЗ-**. Дієслова з цим префіксом вживаються переважно в офіційному мовленні, або в мові художньої літератури.

Запам'ятайте керування дієслів даної префіксації даної префіксації.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

4. ОБЕЗ-	1. повністю позбавитися чи позбавити чогось (чого?) обезбарвити, обезволити, обезводнити, обезглавити, обезголювати, обездолити, обезжирити, обеззаразити, обеззброїти, обезкрилити, обезкровити, обезлюднити, обезлюдніти, обезпліднити, обезрибити, обезсилити, обезславити, обезсмертити, обеззмарити
-----------------	--

◆**Завдання 2.** До кожного дієслова таблиці доберіть дієслово недоконаного виду. Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

◆**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

✓**Запам'ятайте!**

Українській мові властиві, як правило, легкі у вимові форми, тобто більш природними для неї є слова з префіксом *зне-*, в окремих випадках *роз-*.

Отож, в **розмовному стилі** вживаємо не *обезбарвити*, а *знебарвити*.

Відповідно:

обезболити – *знеболити*, *обезводнити* – *зневоднити*,
обезволити – *зневолити*, *обезглавити* – *знеглавити*,
обездолити – *знедолити*, *обезжирити* – *знежирити*,
обездушити – *знедушити*, *обеззаражувати* – *знезаражувати*,
обеззброїти – *роззброїти*, *обеззвучити* – *знезвучити*,
обезземелити – *знеземелити*, *обезкрилити* – *знекрилити*,
обезкровити – *знекровити*, *обезлюдніти* – *знелюдніти*,
обезплідити – *знеплідити*, *обезсилити* – *знесилити*,
обезславити – *знеславити*, *обезчестити* – *знечестити*.

♦**II.** ♦**Завдання 1.** Прочитайте речення, зверніть увагу на виділені дієслова. Поясніть, як ви розумієте їхні значення.

1. Здавалося б, навпаки, останні події могли змучити його, обезволити, розсмикати, він почувався і стомленим, і зболеним, та, однак, зосередженим і спокійним. (*Юрій Мушкетик*). 2. Цей народ, який завзялось обездолити, і винищить розбещене панство. (*Михайло Старицький*). 3. Султанські дурбаші покірливо поглядали на Сулеймана, ждучи його поруху, щоб умить обезглавити цього нахабного чоловіка. (*Павло Загребельний*). 4. Один десантник мусить зуміти обеззброїти і знешкодити кількох ворогів. (*Всеволод Нестайко*). 5. Проте спроби «обезлюднити» космос, спроби, які набирають силу останнім часом, мені здаються своєрідним поверненням до прадавньої попівської казочки про виняткове творення Землі й людини. (*Олесь Бердник*). 6. Саваоф боїться свого власного творіння: збагнувши, що людина прагнутиме зрівнятися з ним, через змія намовив праотців до гріха, щоб мати право потім обезсилити їх покарою; наклав на людей печать, щоб вони воювали між собою і знищували свій розум. (*Роман Іваничук*). 7. – Невже вам не хочеться обезсмертити й своє ім'я? (*Олександр Зима*).

♦**Завдання 2.** Замініть виділені словосполучення дієсловами з префіксом **ОБЕЗ-**, чи **ЗНЕ-** та **РОЗ-**. Скажіть, чи змінився стиль висловлювань?

1. У сучасній медицині лікарі навіть при найменших маніпуляціях позбавляють пацієнтів болю. 2. Перш як фарбувати вікна, Микола їх вимив і очистив від залишків жиру. 3. Якщо людина не питиме воду кілька днів, то може втратити всю вологу організму. 4. Поліцейських навчають спеціальним прийомам, за допомогою яких вони можуть за кілька секунд забрати в злочинця зброю. 5. Данилко катався на самокаті і поранив ніжку, і тому мама, щоб убити інфекцію, промила йому рану перекисом. 6. Коли до початку Нового року залишилися лічені хвилини, всі вулиці Києва стали порожніми. 7. Після того як Остап три години провів у тренажерній залі, він геть втратив усі сили. 8. Лише кількома необачними словами можна позбавити людину репутації.

Багатопрефіксні дієслова з початковим префіксом ПО-

◆ Префікс **ПОПО-**

✓ Запам'ятайте!

В українській мові існує досить продуктивна словотвірна модель дієслів ДВ з багатократним, тривалим або інтенсивним значенням. Це дієслова з подвійним **префіксом попо-**.

Дієслова цієї префіксації завжди позначають дії, здійснювані істотами, переважно людьми.

Характерною особливістю цих дієслів є їхнє вживаність винятково в розмовному мовленні або в мові художньої літератури.

За значенням дієслова з префіксом **попо-** можна розділити на дві групи:

1. Дієслова, в яких префікс **по-** приєднується до дієслова ДВ з таким самим префіксом (*сидіти – посидіти* → *по-* + *посидіти* = *попосидіти*). Ці дієслова означають результат недовготривалої дії (дії впродовж деякого часу) – *їсти* → *поїсти* → *попоїсти* (*їсти якийсь час*).

2. Дієслова, в яких подвійний префікс **попо-** приєднується до дієслова НДВ (*вешитися* → *попо-* + *вешитися* = *поповешитися*). Ці дієслова означають результат інтенсивної, тривалої й повторювальної дії: *бігати* → *попобігати* (*інтенсивно та неодноразово побігати*).

Отже, головною семантичною ознакою українських дієслів з **попо-** є тривалість дії. У таких дієсловах потенційно виявляється додаткове часове значення – «старанно робити щось до певної пори, тобто повторювати певну дію чи дії».

♦**I.** ♦**Завдання 1.** Проаналізуйте значення дієслів з префіксом **ПОПО-** у таблиці. Зверніть увагу на те, що дієслова з цим префіксом вживаються виключно в розмовному мовленні, або в мові художньої літератури.

Префікс **ПОПО-** не впливає на керування дієслів.

Наведіть свої приклади префіксних дієслів з тим самим значенням.

1. ПОПО-	<u>1. виконати повторювальну, тривалу, інтенсивну дію</u> попоходити, попоїздити, попоносити, поповозити <u>2. виконати дію впродовж деякого часу</u> попожити, попоїсти, поподумати, попобити
-----------------	---

♦**Завдання 2.** Напишіть словосполучення з префіксними дієсловами.

♦**Завдання 3.** Складіть речення або мікротекст з кожним із префіксних дієслів таблиці.

♦**II.** ♦**Завдання 1.** Прочитайте речення, зверніть увагу на виділені дієслова. Поясніть, як ви розумієте їхні значення.

1. Багато разів намагались поповодити своїх дівчат хлопці, але вони не піддавалися (*У. Самчук*). 2. Скільки-то він попоходив та поїздив, та з тими панамі, та з грішми. (*У. Самчук*). 3. Скільки я попоходила, скільки я попоносила, поки (землю) тоді оддали, – згадувала Мотря. (*Панас Мирний*). 4. Попоїздили по світах, поки Бачура служив. (*М. Чабанівський*). 5. Довелося Михайлові чимало пополазити по одеських покрівлях... (*В. Кучер*). 6. Попоїли картоплі з оселедцями та цибулею, запили жолудевою «кавою» і закусили батонами. (*О. Мак*). 7. Поповчився я чимало. (*Б. Грінченко*). 8. Якось інакше, ніж перше, люди говорили слово «попосидів в тюрмі, більше знає, ніж ми». (*М. Коцюбинський*). 9. Провела його за село, того чоловіка, попоплакала... (*Марко Вовчок*). 10. Натягаєшся ящиків на токах, попогнеш спину на буряках – де та й врода дінеться... (*В. Симоненко*). 11. Буде трофейникам роботи, – перемовлялись бійці. – Попозбирають... (*Олесь Гончар*).

✓Запам'ятайте!

Багатопрєфіксні (з двома, трьома та навіть чотирма прєфіксами) **дієслова** в українській мові з'явилися в XIV–XV ст. Але формування сучасних багатопрєфіксних систем відбулося в XVII ст. Багатопрєфіксні дієслова типові і для нашого часу, вони характеризуються яскравою стилістичною забарвленістю, тому уживаються виключно в розмовному мовленні та в художньому стилі.

Значення вторинного (тобто першого за порядком) прєфікса полягає в тому, щоб не змінити, а посилити (чи послабити) значення першого від кореня прєфікса.

Найчастіше цим вторинним прєфіксом в багатопрєфіксних дієслова є прєфікс **по-**, який сполучається майже з усіма дієсловами, що вже мають у своєму складі прєфікс: *позбирати, подопивати, поїдишити, порозкидати, поперечитувати, повиписувати, поприколювати, понадклеювати* і под.

У перехідних дієслів з приєднанням прєфікса **по-** з'являється значення «поширення дії на всі або багато об'єктів» (*позачиняти, попереписувати, поїдрізати* і под.), а у неперехідних – «дії, виконуваної багатьма об'єктами» (*повходить, поприходить, повідходить, порозсердитися* і под.).

Трипрєфіксні дієслова найчастіше утворюються приєднанням прєфіксів **по-** + **на-** до прєфіксного дієслова (*понапридумати, поназаходить, понавичитувати* і под.), в яких зберігається значення кожного прєфіксу, а прєфікс **по-** посилює значення «множина об'єктів».

Однак в усіх випадках прєфікс **по-** – показник ДВ дієслова.

♦**Завдання 1.** Прочитайте речення, зверніть увагу на виділені дієслова. Поясніть, як ви розумієте їхні значення.

1. З теплих країв поприлітали птахи. (У. Самчук). 2. Було багато колись лебедів у Лебедях, а тепер повідпливали. (У. Самчук). 3. Погода тепер довго не затягнеться, а у вівторок усі позїжджаються. (У. Самчук). 4. Матвій рідко коли відвідував такі відпустити, не було то в його вдачі, але цього року щось напало на нього, і він несподівано рішив позбиратися зі своєю родиною...

(У. Самчук). 5. Пообходили всі яри, всі долини. (У. Самчук). 6. Вже люди з церкви повиходили. (У. Самчук). 7. Приїхав з млина Василь, посходились сусіди. (У. Самчук). 8. Жайворонки попіднімалися від землі й там високо під чистим, блакитним небом видзвонювали свої пісні. (У. Самчук). 9. Пам'ятаю, як ми тоді всі поперелякувались, а ваші маленькі аж заслабли! (М. Кропивницький). 10. Я собі понасушувала і вишень, і груш, і яблук, – буде на всю зиму. (Словник Грінченка). 11. ...став (Тимоха) жменями тягти гроші та в кишеню, та як ото поспішав, та й порозсипав їх чи трохи. (Г. Квітка-Основ'яненко). 12. Целя від часу до часу перериваючи читання своїми замітками, немовби розмовляла і передражнювалася з його автором. (І. Франко). 13. Краще б відпочила яку часинку, поки не позлазяться до хати твоєї. (М. Стельмах). 14. Гості з усіх кінців попривозили машинами іграшки і солодощі для дітей сиріт. (М. Стельмах). 15. Навколо понасідало гостей. (У. Самчук). 16. З хати повискакували діти: одне одного менше – веселяться, щебечуть, граються. (Словник Грінченка). 17. Молодиці повибігали в гостинну за ділом і без діла. (І. Нечуй-Левицький). 18. З Оленчиної хати теж повибігали діти та босоніж бігали по двору. (А. Турчинська). 19. Усі поперебігали на цей бік. (Словник Грінченка). 20. Чи мало було різних городян, що позалишали далекі свої міста, аби лишень врятувати життя. (А. Довженко). 21. Позалазили туди, кожен у свій (намет), попідгортали поли під себе і так лежачи, невидні, гомоніли. (І. Багрянний). 22. Всі ведмеді позабігали за сто миль. (Г. Хоткевич). 23. Приїхав піп з дияконом, посходилися хористи. (У. Самчук). 24. Ну, там попротиралося, там порозривалося, там порозшарпувалося, але ж не так, як на Лучукові, бо на тому й розшарпуватися нічому було. (П. Загребельний). 25. Ну, пізніше наш брат археолог усе це позбирав, постягував до музеїв, для нас такі речі завжди цінність. (Олесь Гончар). 26. Медовар виповнив ковші, став подавати, починаючи з купця, всі мерщій поприсмокувалися до питва. (П. Загребельний).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Дієслівні префікси

♦**Завдання 1.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні.

1. Марійка передумала їхати в Одесу на свята. — Марійка роздумала їхати в Одесу на свята.

2. Олесь не зміг пригадати, чому Даринка на нього образилася. — Олесь не міг вгадати, чому Даринка на нього образилася. — Олесь не міг вигадати, чому Даринка на нього образилася.

3. Після сніданку Надія відчинила вікно. — Після сніданку Надія розчинила вікно.

4. Максим взяв ручку і підписався. — Максим взяв ручку і розписався.

5. Надпишіть свої роботи! — Підпишіть свої роботи!

6. Батько добряче підсмажив м'ясо. — Батько добряче просмажив м'ясо. — Батько добряче пересмажив м'ясо.

7. Петро надрукував невеличке оповідання. — Петро роздрукував невеличке оповідання.

8. Тетяна не встигла написати адресу. — Тетяна не встигла записати адресу.

9. Вони записали домашнє завдання. — Вони написали домашнє завдання. — Вони переписали домашнє завдання. — Вони списали домашнє завдання.

10. Хто вас умовив їхати на екскурсію? — Хто вас відмовив їхати на екскурсію?

11. Цей хлопець завжди посміхається. — Цей хлопець завжди насміхається.

12. Після ремонту телефон швидко запрацював. — Після ремонту телефон швидко відпрацював.

13. Мати скуштувала салат і досолила. — Мати скуштувала салат і підсолила.

14. Діти намалювали стіл. — Діти розмалювали стіл.

15. Степан обов'язково виграє. — Степан обов'язково обіграє.

16. Суп треба розігріти. — Суп треба підігріти.

17. Налийте мені, будь ласка, кави! — Підлийте мені, будь ласка, кави! — Долийте мені, будь ласка, кави!

18. Богдан увесь час підспівує. — Богдан увесь час наспівує.

19. Вікторія нарізала хліб. — Вікторія розрізала хліб. — Вікторія порізала хліб.

20. Тарас швидко повернувся. — Тарас швидко обернувся.

21. Хлопчик помовчав. — Хлопчик промовчав.

22. Вона дізналася. — Вона зізналася.

23. У Тараса заболіла голова. — У Тараса розболілася голова.

24. Батько щодня читає газети. — Батько щодня почитує газети. — Батько щодня прочитує газети. — Батько щодня перечитує газети.

♦**Завдання 2.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні. Наведіть приклади ситуацій, в яких вони доречні.

1. Катерина заговорила. — Катерина заговорилася.

2. Микита дочитав. — Микита дочитався.

3. Діти нагralися. — Діти розігralися. — Діти догralися. — Діти загralися.

4. Віктор відпрацював. — Віктор запрацював. — Віктор напрацював. — Віктор перепрацював. — Віктор допрацював.

5. Тетяна вдивилася у картину. — Тетяна задивилася на картину. — Тетяна надивилася на картину.

Фразеологізми

♦**Завдання 1.** Прочитайте фразеологізми та розбийте їх на групи за значенням:

а) розсердитися,

б) розсердити когось,

в) розстроїти когось чим-небудь,

г) набриднути комусь чим-небудь.

Наведіть приклади ситуацій, в яких вони доречні.

1. Виводити – вивести з рівноваги.

2. Виводити – вивести з себе.

3. Виходити – вийти з себе.
4. Доводити – довести до сказу.
5. Доводити – довести до сліз.
6. Набивати – набити оскому.
7. Намозолити очі.
8. Натуркувати – натуркати голову.
9. Протрубити всі вуха.
10. Розтравлювати – розтравити душу.

♦ **Завдання 2.** Прочитайте фразеологізми і розбийте їх на групи за значенням:

- а) достойна поведінка,
- б) недостойна поведінка,
- в) легковажна поведінка,
- г) дивна поведінка.

1. Викидати – викинути гроші на вітер.
2. Викидати викинути коника.
3. Виносити – винести сміття з хати.
4. Відкладати у довгий ящик.
5. Відколювати – відколоти номер.
6. Встромляти – встромити палиці в колеса.
7. Дотримувати – дотримати слова.
8. Замітати – замести сліди.
9. Зводити – звести наклеп.
10. Знайти спільну мову.
11. Задирати – задерти носа.
12. Наварити гіркої каші.
13. Наламати дров.
14. Обкрутити довкола носа.
15. Опанувати себе.
16. Перегинати – перегнути палицю.
17. Перегортати – перегорнути догори дном.
18. Перекладати – перекласти на чужі плечі.
19. Перемивати – перемити кісточки.
10. Підводити – підвести під монастир.
21. Піддавати – піддати жару в огонь.
22. Підкладати – підкласти свиню.
23. Прикидатися овечкою.
24. Прогаювати – прогаяти час.

25. Продавати – продати душу.
26. Пропустити повз вуха.
27. Розмахувати кулаками після бійки.
28. Розрядити атмосферу.

♦**Завдання 3.** Прочитайте фразеологізми із загальним значенням «покарати когось за щось». Назвіть ті, які свідчать про заслужене покарання, і наведіть приклади ситуацій, в яких вони доречні.

1. Виводити – вивести на чисту воду.
2. Відплатити такою самою монетою.
3. Зживати – зжити зі світу.
4. Зривати – зірвати маску.
5. Зробити юшку.
6. Намилити шию.
7. Проковтнути без солі.
8. Розривати – розірвати на шматки.

♦**Завдання 4.** Прочитайте фразеологізми із загальним значенням «говорити» і розбийте їх на групи за значенням:

- а) говорити через силу,
- б) не говорити нічого нового,
- в) відволікати від теми розмови,
- г) фантазувати,
- г) зухвало брехати.

1. Видавлювати – видавити з себе.
2. Висмоктувати – висмоктати з пальця.
3. Відкривати – відкрити Америку.
4. Збивати – збити з пантелику.
5. Зводити – звести наклеп.
6. Згущувати – згустити фарби.
7. Заговорювати – заговорити зуби.
8. Напускати – напустити туману.
9. Переводити – перевести розмову.
10. Переливати з пустого в порожнє.
11. Перемивати – перемити кісточки.
12. Розгублювати – розгубити слова.
13. Розповідати байки.

♦**Завдання 5.** Прочитайте фразеологізми і розбийте їх на синонімічні пари.

1. Виводити – вивести на чисту воду.
2. Відбитися в пам'яті.
3. Віддавати данину.
4. Віддавати пальму першості.
5. Впійматися на гачок.
6. Врізатися в пам'ять.
7. Встромляти – встромити палиці в колеса.
8. Докопуватися – докопатися до кореня.
9. Доходити – дійти ладу.
10. Закинути гачок.
11. Знаходити – знайти спільну мову.
12. Зривати – зірвати маску.
13. Обернутися нанівець.
14. Обпикати – обпекти поглядом.
15. Опанувати себе.
16. Сходити – зійти нанівець.
17. Піддаватися – піддатися на вудку.
18. Підпирати спиною стіни.
19. Підрізувати – підрізати крила.
20. Прибрати себе до рук.
21. Прогаяти час.
22. Простромити поглядом.
23. Прощупати ґрунт.
24. Розв'язувати – розв'язати вузол.

♦**Завдання 6.** Проаналізуйте групи фразеологізмів-синонімів і поясніть різницю в їхніх значеннях. Наведіть приклади ситуацій, в яких вони доречні.

1. Вирости в очах — добути лаври — увійти в історію.
2. Витримати характер — пробити стіну — прийняти бій.
3. Набити руку — набратися розуму — пройти школу.
4. Набрати в рот води — придержати язика за зубами — прикусити язика.

♦**Завдання 7.** Прочитайте пари фразеологізмів і скажіть, чи можна назвати їх повною мірою синонімами. Аргументуйте свою відповідь.

1. Вбивати в голову — врізатися в пам'ять.
2. Вписати в історію золотими літерами — увійти в історію.
3. Вивести на чисту воду — впливти на поверхню.
4. Вивести з себе — вийти з себе.
5. Викинути гроші на вітер — влетіти в (добру) копійку.
6. Віддавати данину — добути лаври.
7. Врізатися в пам'ять — зарубати на носі.
8. Вскочити в халепу — вилізти боком.
9. Запасти у серце — віддати серце.
10. Набратися розуму — повернути на розум.
11. Спаси на думку — окинути думкою.

♦**Завдання 8.** Прочитайте групи фразеологізмів (А., Б., В. та Г.) і розбийте їх в кожній групі на антонімічні пари.

- А.**
1. Виходити – вийти з себе.
 2. Виходити – вийти сухим з води.
 3. Заробити на горіхи.
 4. Заходити – зайти в глухий кут.
 5. Докопуватися – докопатися до кореня.
 6. Намозолити очі.
 7. Насторожувати – насторожити вуха.
 8. Обминати стороною.
 9. Перемінити гнів на ласку.
 10. Припасти очима.
 11. Пробігати – пробігти очима.
 12. Пропускати – пропустити повз вуха.
- Б.**
1. Виростати – вирости в очах.
 2. Виходити – вийти з себе.
 3. Відкладати – відкласти у довгий ящик.
 4. Встромляти – встромити палиці в колеса.
 5. Закачувати – закачати рукави.
 6. Намозолити очі.
 7. Підмочувати – підмочити репутацію.
 8. Підносити – піднести пілюлю.
 9. Проковтнути пілюлю.

10. Пропадати – пропасти з очей.
11. Прибрати себе до рук.
12. Розв’язувати – розв’язати руки.

- В.**
1. Відмахуватися руками й ногами.
 2. Докладати – докласти зусиль.
 3. Занепадати – занепасти духом.
 4. Опустити руки.
 5. Перевернути гори.
 6. Піджимати – піджати хвіст.
 7. Підноситися – підвестися духом.
 8. Підпірати спиною стіни.
 9. Підписатися обома руками.
 10. Приймати – прийняти бій.

- Г.**
1. Відкривати – відкрити душу.
 2. Доводити – довести до сліз.
 3. Додавати – додати духу.
 4. Докидати – докинути хмизу в жар.
 5. Докласти рук.
 6. Замикатися – замкнутися в собі.
 7. Перекладати – перекласти на чужі плечі.
 8. Підносити – піднести до небес.
 9. Підносити – піднести пілюлю.
 10. Розрядити атмосферу.

♦**Завдання 9.** Проаналізуйте групи фразеологізмів-антонімів і поясніть різницю в їхніх значеннях. Наведіть приклади ситуацій, в яких вони доречні.

1. Перевернути до гори дном — довести до розуму / розкласти по полицках.
2. Відкрити карти — закинути гачок / напустити туману.
3. Прийняти бій — накивати п’ятами / піджати хвіст.
4. Облизувати губи — опустити вуха / занепасти духом.

♦**Завдання 10.** Прочитайте пари фразеологізмів і скажіть, чи можна назвати їх повною мірою антонімами. Аргументуйте свою відповідь.

1. Вивести з рівноваги — прибрати себе до рук.
2. Обкрутити дільце — вилізти боком.
3. Заплющувати очі — протерти очі.

Префікси дієслів руху

♦**Завдання 1.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні.

1. Сергію потрібно ходити на тренування.
2. Сергію потрібно сходити на тренування.
3. Сергію потрібно походити на тренування.
4. Сергію потрібно йти на тренування.
5. Сергію потрібно піти на тренування.

♦**Завдання 2.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні. В яких з наступних ситуацій можна очікувати на розповідь про деякі події, а в яких ні? Про що саме ви могли б запитати в кожній з цих ситуацій?

1. Учора ми ходили на оперу.
2. Учора ми сходили на оперу.
3. Учора ми пішли на оперу.
4. Учора ми йшли на оперу.

♦**Завдання 3.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні. Про яку саме зустріч і з ким у них йдеться?

1. Приходьте у п'ятницю! — Прийдіть у п'ятницю!
2. Заходьте після обіду! — Зайдіть після обіду!
3. Підходьте завтра! — Підійдіть завтра!

♦**Завдання 4.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні. Наведіть приклади ситуацій, в яких вони доречні.

1. Увійдіть! — Зайдіть!
2. Заходьте, будь ласка! — Зайдіть, будь ласка!
3. Заходьте, будь ласка! — Проходьте, будь ласка!

♦**Завдання 5.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні. Поясніть, які саме ситуації вони описують.

1. Потяг прийшов. — Потяг підійшов.
2. Літак полетів. — Літак вилетів. — Літак злетів.
3. Човен поплив. — Човен відплив.

♦**Завдання 6.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні. Поясніть, які саме ситуації вони описують.

1. Микола ходив у кафе. — Микола виходив у кафе. — Микола пішов у кафе. — Микола сходив у кафе.

2. Микола прийшов у кафе. — Микола зайшов у кафе. — Микола увійшов у кафе. — Микола підійшов до кафе.

♦**Завдання 7.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні. Поясніть, які саме ситуації вони описують.

1. Дівчата прийшли в магазин. — Дівчата зайшли в магазин.

2. Дівчата увійшли в магазин. — Дівчата зайшли в магазин.

3. Дівчата обійшли увесь магазин. — Дівчата пройшли увесь магазин.

4. Дівчата вийшли з магазину. — Дівчата відійшли від магазину.

5. Дівчата пройшли Хрещатик. — Дівчата перейшли Хрещатик.

6. Дівчата обійшли навколо магазину. — Дівчата обійшли магазин.

7. Дівчата пройшли біля магазину. — Дівчата пройшли повз магазин. — Дівчата пройшли магазин.

♦**Завдання 8.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, в чому саме полягає проблема. Поясніть, чому саме могла виникнути така проблемна ситуація.

- А.**
1. Ми не змогли увійти в дім.
 2. Ми не змогли вийти з дому.
 3. Ми не змогли прийти.
 4. Ми не змогли пройти в університет.
 5. Ми не змогли пройти повз кафе.
 6. Ми не змогли перейти вулицю.
 7. Ми не змогли обійти усі музеї в місті.
 8. Ми не змогли підійти до картини у музеї.
 9. Ми не змогли зійти на гору.

- Б.**
1. Ми не змогли проїхати до університету.
 2. Ми не змогли швидко доїхати до університету.
 3. Ми не змогли після роботи під'їхати до університету.
 4. Ми не змогли виїхати з дому раніше.

5. Ми не змогли заїхати на гору.
6. Ми не змогли з'їхати з гори.

♦**Завдання 9.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні. Поясніть, які саме ситуації вони описують.

1. Учора до мене приходила сестра і приносила книжки. — Учора до мене приходила сестра і принесла книжки.

2. Учора до нас приїжджав Андрій. — Учора до нас заїжджав Андрій. — Учора до нас під'їжджав Андрій.

3. Батько прийшов до сина. — Батько прийшов за сином. — Батько приходив до сина. — Батько підходив за сином.

♦**Завдання 10.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні. Поясніть, які саме ситуації вони описують.

1. Олена повела доньку до школи. — Олена відвела доньку до школи. — Олена завела доньку до школи.

2. Олегові потрібно занести книжки в бібліотеку. — Олегові потрібно понести книжки до бібліотеки. — Олегові потрібно віднести книжки в бібліотеку.

♦**Завдання 11.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні. Поясніть, які саме ситуації вони описують. Які з ситуацій, на ваш погляд, дещо дивні?

1. До нас приїхала подруга з Одеси і привезла нам подарунки.

2. До нас приїжджала подруга з Одеси і привезла нам подарунки.

3. До нас приїжджала подруга з Одеси і принесла нам подарунки.

4. До нас приходила подруга з Одеси і приносила нам подарунки.

5. До нас прийшла подруга з Одеси і привезла нам подарунки.

6. До нас заїхала подруга з Одеси і завезла нам подарунки.

Подвійні дієслівні префікси

♦**Завдання 1.** Порівняйте, проаналізуйте речення і скажіть, яка між ними різниця в значенні і стилі.

1. Петро бігав по різних організаціях. — Петро побігав по різних організаціях. — Петро попобігав по різних організаціях. — Петро понабігався по різних організаціях.

2. Після прогулянки всі захотіли їсти. — Після прогулянки всі захотіли поїсти. — Після прогулянки всі захотіли попоїсти.

3. Учора приїжджали гості. — Учора приїхали гості. — Учора поприїхали гості. — Учора понаприїжджали гості.

4. Усі виходили з хати. — Усі вийшли з хати. — Усі повиходили з хати. — Усі понавиходили з хати.

5. Сусіди викинули старі меблі. — Сусіди викидали старі меблі. — Сусіди повикидали старі меблі. — Сусіди понавикидали старих меблів.

ПЕРЕВІРТЕ СЕБЕ

♦ **Завдання 1.** Вставте замість крапок префіксне дієслово в правильній формі.

1. Вадим ... (недовго стояв на зупинці), а потім пішов додому.
2. Олена ... уважно (читала ще раз) всю статтю, але не знайшла в ній відповіді на своє питання.
3. Хлопчик взяв альбом для малювання та ... (писав зверху своє прізвище) його.
4. Мій друг ... (отримав, граючи) велику суму в автомати, і ми сьогодні підемо в ресторан.
5. Коли Хлопці на сцені ... (почали грати) ритмічну музику, ніхто не міг ... (сидіти на місці), і всі почали танцювати.
6. Мартин уже досить довго розповідав про свої мандри, усі слухачі втомилися, але ввічливо чекали, коли він нарешті ... (закінчить говорити).
7. Оксана принесла журнали з весільними сукнями, сіла біля вікна і почала ... (ретельно глядіти) яскраві ілюстрації.
8. Діти так зраділи ідеї прикрасити кімнату, що ... (малювали на всій поверхні) всі стіни квітами.
9. Подруги ... (довго сиділи) на зупинці майже годину, перш ніж зрозумів, що автобуси вже не ходять.
10. Бабуся ... (пекла дуже багато) пиріжків і не могла ... (чекати до кінця), коли нарешті прийдуть онуки.
11. Побачивши у коридорі вчителів, дівчатка зупинилися і ... (таємно послушали) їхню розмову.
12. Секретар поклав слухавку і ... (швидко почав писати) час і місце зустрічі.
13. Коли наприкінці концерту ... (почав співати) відомий співак, люди в залі почали голосно ... (співати разом з ним) йому.
14. Колектив фірми приготував колезі дорогий подарунок, щоб ... (дякувати у відповідь за його працю) йому за сумлінну працю.

15. Сергій ... (зіграв краще) свого старшого брата в шахи і дуже зрадив.

16. Дівчина скуштувала печеню, ... (ще трохи посолила) її та понесла гостям.

17. Під час фільму перед Оленою раптом сів якийсь високий чоловік, тож вона змушена була ... (сісти на інше місце).

18. До початку зустрічі робітники ... (поставили в різні місця) стільці по всій залі.

19. Роман ... (пустив з рук) чашку, вона впала на підлогу та ... (побилася на шматки).

20. У Олега такий гучний голос, що ніхто не може ... (кричати голосніше за нього) його.

21. У крамниці Тетяна ... (поміряла абсолютно всі сукні) всі сукні, але нічого не купила.

22. Занадто голосна музика в кафе іноді може ... (зробити абсолютно глухим).

23. Учитель сказав учневі ... (написати ще раз) домашнє завдання.

24. Хлопчик намагався ... (бути хитрішим) матір і не піти до школи, але в нього нічого не вийшло: вона одразу здогадалася, що в нього немає температури.

25. Марічка схопила з тарілки яблуко, ... (трохи вкусила зверху) його, скривилася і кинула на підлогу: воно було кисле.

26. Коли родина Федоренків поповнилася двійнею, батько ... (побудував зверху) дім другим поверхом.

27. Собака почув голос хазяїна з вулиці і ... (раптом почав бігати) по кімнаті.

28. Дівчинка ... (різала із журналу) яскраві малюнки і ... (клеїла зверху) їх на свій зошит.

29. Подруги домовилися зустрітися після роботи в кафе, аби ... (поговорити про всі можливості) новорічну поїздку в Карпати.

30. Груші на дереві висіли дуже високо, але Тарас ... (поставив під ноги стілець), став на нього, ... (стрибнув угору) і зірвав одну.

♦**Завдання 2.** Вставте замість крапок префіксне дієслово в правильній формі.

1. У неділю діти так ... (дуже активно гралися і бігали по саду), що батьки насилу їх заспокоїли.

2. Після уроків діти так ... (активно гралися і про все забули), що запізнилися на автобус.

3. На Новий рік дітям подарували настільний хокей. Вони дуже зраділи, грали щодня, не робили домашнє завдання, не допомагали мамі і врешті-решт ... (забагато грали, і це погано для них скінчилося) – батько забрав у них гру і сховав її у шафі.

4. Учора діти так ... (багато гралися і втомилися), що одразу після вечері лягли спати.

5. Олена ... (дуже довго і уважно дивилася на фото) і нарешті побачила на ньому своїх батьків.

6. Дорогою додому Олена так ... (дивилася на гарну сукню на вітрині магазину і про все забула), що мало не потрапила під машину.

♦**Завдання 3.** Вставте замість крапок правильну форму префіксного дієслова.

А. *Читати – прочитати, вчитуватися – вчитатися, вичитувати – вичитати, дочитувати – дочитати, дочитатися, зачитувати – зачитати, зачитуватися – зачитатися, начитатися, перечитувати – перечитати, підчитувати – підчитати, почитувати – почитати, прочитувати – прочитати, розчитатися.*

1. Вихователька у садочку пообіцяла дітям ... казку про сірого вовка до кінця, якщо вони після цього одразу підуть спати. 2. Марічка дуже хотіла зрозуміти теорію, тому уважно ... в текст підручника. 3. Олексію так сподобалася нова книжка, що він не випускав її з рук вже третю добу і до того ..., що втратив відчуття часу. 4. Аби здійснити свою давню мрію і працювати у видавництві, Олена навчилася професійно ... статті і виправляти всі помилки. 5. На іспиті Олена так хвилювалася, що не могла ... жодного слова. 6. Увечері дідусь любив сідати біля вікна і ще раз уважно ... деякі газетні статті. 7. Сашко навчився ... , коли йому було п'ять років. 8. За роки навчання на філологічному факультеті, Софійка вдосталь ... класичною літературою. 9. Деякі романи такі цікаві та глибокі за змістом, що їх можна ... багато разів і кожного разу знаходити для себе щось нове. 10. Перед самим іспитом завжди виникає відчуття, що треба ще щось 11. На ювілейному вечері відомого письменника гості час від

часу вставляли і голосно ... найулюбленіші фрагменти з його творів. 12. Перед тим як віддавати рукопис у видавництво його слід декілька разів ретельно 13. Коли Богдан був маленьким хлопчиком, він ... пригодницькими романами і мріяв про подорожі навколо світу. 14. В світі так багато цікавих книжок, що і всього життя не вистачить, аби їх 15. Спочатку Петрик не дуже любив книжки, але коли познайомився з творами Джоан Роулінг, почав ... і так ... , що зараз, можна сказати, що він вже добре знається на фантазійній літературі. 16. Зимового вечора так приємно посидіти вдома з чашкою гарячого чаю і ... щось цікаве.

Б. *Писати – написати, вписувати – вписати,
 виписувати – виписати, дописувати – дописати,
записувати – записати, описатися, підписувати – підписати,
 підписуватися – підписатися, переписувати – переписати,
 пописувати – пописати, прописувати – прописати,
приписувати – приписати, розписуватися – розписатися,
 списувати – списати.*

1. Світлана намагалась встигнути ... оповідання, щоб ввечері прочитати його синам. 2. Якщо ви думаєте, що ... роман – це легка справа, ви помиляєтеся. 3. Галина ... батькам великого листа, а її маленький син ... ще декілька речень бабусі та дідусю. 4. Учителька попросила школярів другого класу під час канікул щодня ... в зошит по два речення. 5. Викладач попередив студентів, що, якщо вони ... під час тесту, він їм його не зарахує. 6. Після офіційних зустрічей дипломати зазвичай ... різноманітні документи. 7. Юрій розповідав про красу Карпат, а Наталя усе ... , щоб нічого не забути. 8. Лікар вислухав пацієнта, не знайшов ніякої хвороби і ... йому пити вітаміни до кінця зими. 9. Вчителька не могла повірити, що її найкраща учениця могла зробити помилку у слові «молоко», тож вона вирішила, що дівчинка просто 10. Перед тим як ... під будь яким документом, його слід ретельно прочитати. 11. Ганна вже втретє ... текст заяви, але все одно робила ту ж саме помилку. 12. Отримавши довгоочікувану посилку, Михайло Петрович швидко ... на бланку, подякував листоноші, зачинив двері і почав її розгортати. 13. Раніше цей журналіст щодня публікував статті у газеті, а зараз він тільки час від часу ... невеличкі замітки.

14. Степанчик ніяк не міг зрозуміти, як можна ... з тексту незнайомі слова, якщо вони незнайомі, тобто якщо він їх не знає.

В. *Різати – порізати, вирізувати – вирізати,
відрізувати – відрізати, дорізувати – дорізати, зрізувати – зрізати,
нарізувати – нарізати, надрізувати – надрізати,
обрізувати – обрізати, перерізувати – перерізати,
підрізувати – підрізати, прорізувати – прорізати,
розрізувати – розрізати.*

1. Щоб зробити лимонад, діти охолодили воду і ... лимони тоненькими дольками. 2. За місяць кущі бузку розрослися, і Петро Максимович вирішив їх трохи ... 3. Коли батьки повернулись додому після роботи, Оксана вже ... овочі на салат, щоб усі могли разом повечеряти. 4. Нарешті настав урочистий момент відкриття нової школи, і голова містечка ... червону стрічку. 5. Діти дочекалися, коли батьки ляжуть спати, взяли ножиці, прокралися до ялинки і трохи ... папір найбільшого подарунка, щоб хоча б одним оком зазирнути всередину. 6. Тамара Семенівна дуже розстроїлася, тому що вночі якісь хулігани ... у неї в саду всі півонії. 7. У дитинстві Лесь ... з журналів світлини ретро автомобілів і складав їх у таємну коробку. 8. Коли Надійка виросла і улюблені джинси стали їй короткуваті, вона ... штанини та зробила з них стильні шорти. 9. Роман взяв коробку, ... в ній віконця та двері та зробив з неї хатинку для кошеняти. 10. Двійнята мало не посварилися через барвистий папір, тоді мати ... його навпіл і дала дівчаткам. 11. Після прогулянки діти побігли на кухню допомагати бабусі з пирогом: хтось ... сливи і діставав кісточки, хтось ... тоненькими скибочками яблука.

Г. *Шити – пошити, вишивати – вишити,
дошивати – дошити, зашивати – зашити, зшивати – зшити,
нашивати – нашити, надшивати – надшити, обшивати – обшити,
перешивати – перешити, підшивати – підшити,
пришивати – пришити, розшивати – розшити, ушивати – ушити.*

1. Під час спектаклю актори часто рвали своє вбрання, але костюмер щовечора майстерно ... усі дірки. 2. В ательє сказали, що костюм буде готовий тільки за декілька днів: залишилося ... штани, ... в піджак рукави та ... гудзики. 3. Щоб оновити старий

одяг, жінки часто ... його або додають сучасні елементи: ... нові гудзики, ... комірці або кармани. 4. До Різдва залишилося декілька днів, і майстрині на швейній фабриці ... щодня, щоб закінчити роботу і ... костюми до свят. 5. Бабуся ... клаптики барвистих тканин і зробила для своїх онучок чудові різнокольорові покривала. 6. Марічка справжня майстриня: вона так гарно ... сумку мереживом та ... на неї аплікацію, що хоч на виставку надсилай! 7. Діти ростуть дуже швидко: якщо на початку сезону потрібно трохи ... штани та ... по боках, то через декілька місяців все стає коротке та вузьке, і час ... штани та рукави та ... у поясі.

♦**Завдання 4.** Замініть виділені дієслова антонімами. Зверніть увагу на керування префіксних дієслів. Змініть, якщо потрібно, структуру речення.

A. 1. Коли Олена побачила, яка на вулиці погода, їй одразу захотілося їхати на озеро.

2. Сергій налив у чашку чай і сів за стіл працювати.

3. Ветеринар попередив нас, що нашому папузі не можна недоїдати.

4. На занятті студенти виписували з тексту дієслова руху.

5. Після закінчення школи Роман надумав вступати у церковне училище.

6. Тренер попередив гравців, що якщо команда програє, він піде на пенсію.

7. Штани були Петрику трохи довгими, тому мама їх підшила.

8. Увечері бабуся зачиняла вікна, і всі лягали спати.

9. Перед тим як відкрити конференцію, організатори зустрілися з журналістами.

10. Хлопець постояв біля дому декілька хвилин і кудись пішов.

11. Тетяна дуже добре готує, але завжди пересолоє їжу.

12. Микита необережно мив вазу і надбив її.

13. Перед заняттям з малювання діти дістали з рюкзаків олівці і фарби і розклали їх на столах.

14. Учителька попросила всіх дітей надписати свої малюнки.

15. У рецепті було написано, що овочі потрібно злегка обсмажити.

16. Батькам нарешті вдалося відмовити молодшого сина займатися боксом.

17. Після того як Павло все літо провів у спортивному таборі, він остаточно розлюбив пляжний волейбол.

18. Олеся завжди допомагає мамі одягати молодших братів перед прогулянкою.

19. Туристи швидко розгорнули намет і пішли до річки за водою.

20. Миколка отримав високу оцінку, тому що самостійно написав твір.

21. Води у вазі було замало, тож Марічка трохи підлила.

22. Данилко ніяк не міг розв'язати на чоботах шнурки і гірко розплакався.

23. Діти правильно виконали завдання, тому що уважно вислухали вчителя і знали, як його потрібно робити.

24. Телефон був вже неновий, тому швидко відпрацював.

25. Олексій вийшов з автобуса, розстібнув куртку і пішов додому.

26. Після свят Оленка схудла, тому змушена була ушивати сукні та спідниці.

27. Останній фільм відомого режисера всіх нас розчарував.

28. Бабуся десь загубила ключі і не могла замкнути двері.

29. Під час семінару професор попросив Степана зачитати фрагмент роману.

30. Галині було так цікаво, що у пакеті, що вона не втерпіла і трохи надрізала його.

31. Старі шпалери швидко відклеїлися від стіни.

32. Діти згорнули зошити і приготувалися слухати вчителя.

33. Усі втомилися, тому не могли дочекатися, коли Марічка нарешті заспіває останню пісню.

34. Олексій був не радий, що відписався від повідомлень на сайті знайомств.

35. Діти погуляли в парку лише півгодини.

- Б.** 1. Сергій поїхав з міста на все літо.
2. Птахи побачили в парку дітей і злетілися до них.
3. Екскурсовод попросив туристів відійти від картини.
4. Почався дощ, і діти розбіглися з двору по домівках.
5. Дівчата зайшли в кафе і почали розмову.
6. Мотоцикліст під'їхав під самі двері будинку.
7. Кіт швидко вліз на дерево.
8. Вікно було відчинено, і папуга вилетів з кімнати.
9. Перед початком Олімпіади в місто з'їхалися журналісти з усього світу.
10. Малюк захотів спати і сам заліз у ліжечко.

♦**Завдання 5.** Прочитайте текст, зверніть увагу на виділені фразеологізми та «перекладіть» його «звичайною» українською мовою.

Знаєш, Андрію, ти звичайно можеш пропускати все, що я кажу, повз вуха, відмахуватися від моїх порад руками та ногами та продовжувати заплющувати очі на поведінку цього розумника Федоренка – твого, так званого «давнього друга й однодумця», але зарубай собі но носі: якщо ти сьогодні ж не наберешся духу, не підеш до директора і не відкриєш йому очі на ситуацію, що склалася, це вилізе боком насамперед тобі, і всі лаври добуде славнозвісний Федоренко, бо всі в нашому інституті і надалі вважатимуть, що саме він, а не ти, розробив цей проєкт і підготував чудову презентацію. Отже, саме він представлятиме роботу інституту на міжнародній конференції, і саме його варто номінувати на звання «винахідник року». Федоренко ж вже губи облизує, уявляючи, як він це дільце обкрутить і як його ім'я впишуть золотими літерами в історію нашого інституту. Чи не так? Як на мене, цьому вже час покласти край і вивести Федоренка на чисту воду.

От скажи мені чесно, що саме він зробив? Це ж з самого початку була твоя ідея, це ж тобі спало на думку, як можна навчити людей перебувати довго під водою за допомогою насиченої киснем рідини. Це саме ти захотів втїлити все у життя. Це ж саме ти написав купу чернеток і пішов з ними до керівника підрозділу, чи я помиляюся? Я пам'ятаю, як твоя ідея його тоді за живе зачепила, але він розумів, що для однієї людини роботи буде

забагато, ось тоді цей Федоренко під руку і підвернувся: я, мовляв, допомагатиму, половину роботи візьму на себе, а Андрій нехай керує.

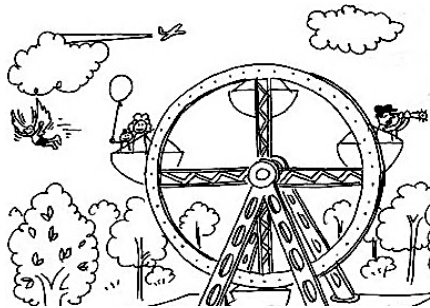
Ти тоді одразу ж рукави закачав, гори перевернув, аби зібрати матеріал та провести експеримент. А де був твій Федоренко? Одразу всю роботу переклав на твої плечі і накидав п'ятами, як дізнався, що потрібно добряче працювати і вдень і вночі. Так, трохи відредагував твій звіт, надіслав керівникові і знов на місяць з очей пропав, поки ти пороги фірм оббивав, спонсорів з-під землі діставав та результати експериментів до розуму доводив. Ой, вибач, ще він до Харкова у відрядження їздив звітувати про «вашу сумісну» роботу на регіональній конференції. Потім дві статті за результатами твого звіту надрукував і знов спиною стіни підпирав.

А коли нарешті все було готове, знов твій «друг» з'явився, схопив документацію і побіг до директора байки розповідати – результатами «своєї сумлінної роботи» вихвалятися. Він же знаний майстер балаканини. Будь-кого може своїм красномовством обкрутити довкола пальця. А тебе у своїх розказнях чомусь обминув стороною. За це, друже, йому потрібно добряче намилити шию. Була б моя воля, я б його на шматки розірвав, якщо чесно.

Отже, Андрію, вирішуй: або ти сам про все керівникові повідомиш, або я це зроблю. Будь що треба відбити у Федоренка охоту людей дурити. І відкладати це у довгий ящик не варто. Усе повинно впливти на поверхню. Притиснемо його до стіни. Не можна, щоб такі, як цей Федоренко, виходили сухими з води і край!

♦ **Завдання 6.** Подивіться на малюнки і опишіть рух наступних об'єктів.

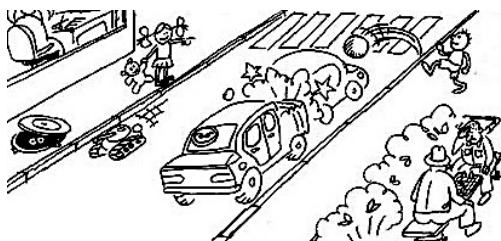
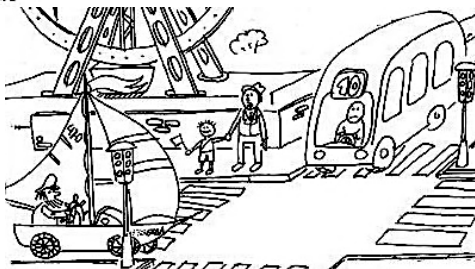
1. Літак ...
2. Хмари ...
3. Люди ... на Чортовому колесі.
4. Людина з крилами ...

5. Півень
6. Поліціант ... на дах.
7. Повітряна куля
8. Строкатий кіт ... у вікно до подруги.
9. Мотоцикліст ... і ... хлопчика на скейті.
10. Мокрий чоловік повільно ... додому.

11. Водій ... автобус.
12. Батько ... сина на прогулянку.
13. Моряк ... на яхті.

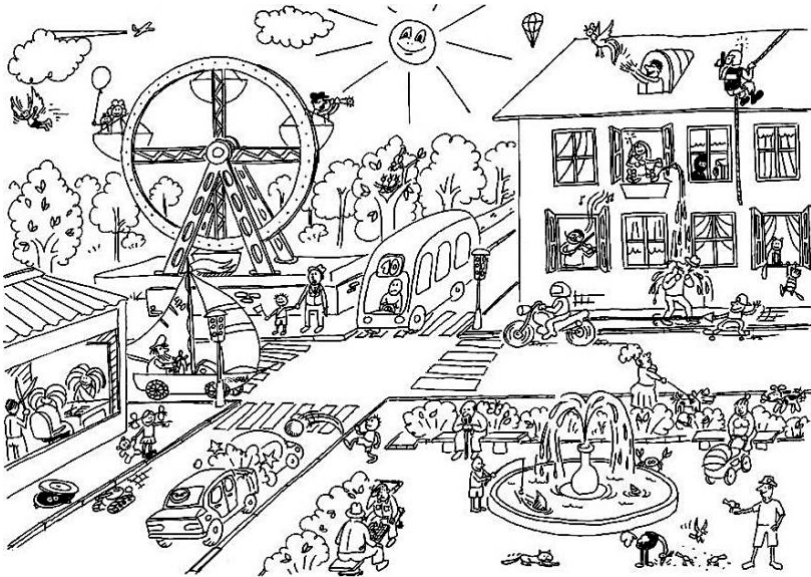
14. М'яч ... у авто.
15. Дівчинка ... і ... ведмедика.
16. Танк повільно
17. Хтось з великими очима ... з люку.

18. Жінка ... і ... собаку на поводку.
19. Рибки ... у фонтані.
20. Кіт ... до птахів.
21. Собака з плямами ... і ... у роті кістку.
23. Пташка ... до інших птахів.

♦**Завдання 7.** Прочитайте текст, знайдіть на малюнку Назара і опишіть його день, використовуючи дієслова руху.

У суботу вранці Назар пограв на скрипці, зачинив квартиру та подався на вулицю. Там він вирішив деякий час погуляти у сквері: привітався із літнім сусідом; посидів на лавочці з молодою жінкою з коляскою і поговорив з нею про дітей; помилувався рибками у фонтані та подивився, як грають у шахи. Коли об одинадцятій відкрилася перукарня, він підстригся, потім покатався у парку на атракціонах. О пів на першу Назар сів в автобус № 10 на зупинці за парком і вирушив до друзів на обід. За годину він був у друзів. Усі чудово провели час, і десь о десятій вечора Назар попрощався з друзями і вирушив додому. Удома він був на початку дванадцятої.

♦**Завдання 8.** Опишіть наступні ситуації, використовуючи дієслова руху у формі минулого часу.

1. Сергій не відповів на ваш дзвінок, тому що залишив телефон на столі, а сам в цей час розмовляв з колегою в офісі біля вікна.
2. Сергій не відповів на ваш дзвінок, тому що залишив телефон в офісі, а сам в цей час розмовляв з колегою в коридорі.
3. Ми випадково зустрілися вчора з Сергієм у кафе, він випив з нами кави.

4. Під час святкування Нового року ми раптом побачили Сергія у тому ж ресторані і привітали один одного.

5. Ми випадково зустрілися з Сергієм влітку в Одесі, він був там з родиною у відпустці.

6. Учора вранці Сергія півгодини не було вдома, він гуляв із собакою неподалік.

7. Минулої п'ятниці ми випадково зустрілися з Сергієм у наших сусідів по дачі, він їхній давній приятель, і допоміг їм після роботи налаштувати інтернет.

8. Учора Сергія цілий день не було вдома: він гостював у друзів на дачі.

9. Учора Сергія цілий день не було вдома: він був на тренуванні в спортклубі.

10. Декілька днів тому ми домовилися зустрітися з Сергієм біля нашого офісу, а потім поїхати з ним на його машині додому.

♦**Завдання 9.** Вставте замість крапок дієслова руху в правильній формі.

МИ ЗУСТРІЧАЄМО ДРУЗІВ З ГДАНСЬКА

Ми дізналися, що в суботу мають ... наші гданські друзі та домовилися ... з братом на вокзал та зустріти їх. О дев'ятій ранку ми ... з дому, щоб вчасно ... на вокзал.

– Як ми ... ? – Запитав брат.

– Я думаю, треба ... на автобусі.

– А, може, краще ... на таксі, тим більше, що нам потрібно ... за квітами.

Ми сіли в таксі і ... бульваром Лесі Українки. Коли ми ... повз квітковий магазин, ми попросили таксиста зупинитися, (ми) ... з таксі, ... у магазин, купили квіти, ... з магазину і ... далі.

Дорогою ми ... швидко, водій ... нас тихими вулицями, де мало руху, тому ми ... до вокзалу за двадцять хвилин. Таксист ... нас до самого входу.

Ми швидко ... з машини та ... у будівлю вокзалу. Там ми ... до довідкового бюро та запитали, чи вчасно ... поїзд. Потім ми ... на платформу.

Я одразу побачив поїзд.

– Дивись, поїзд ... ! – сказав я братові.

Потяг повільно ... і зупинився. Наші друзі ... із вагону, і ми привіталися.

За п'ятнадцять хвилин ми сіли у таксі та ... друзів у готель.

Дорогою ми їх запитували:

– Як ви ... ? Коли ви ... із Гданська? Скільки часу ви ... ? З ким ви ... в одному купе? Надовго ви ... до Києва? Коли ви ... з Гданська, вас хтось проводжав? Чому ви не ... із собою своїх дітей? Де зараз ваші діти? Ви ... їх до своїх батьків на дачу? Напевно, вони дуже хотіли ... разом із вами до Києва?

А друзі постійно запитували нас:

– Якою вулицею ми зараз ... ? А ми ... повз Оперний театр? Ми дуже хочемо ... на “Наталку-Полтавку”. А нам довго ще ... ? Коли ми нарешті ... до готелю? О, це наш готель? Ми вже ... ?

За кілька хвилин ми ... до готелю. Коли наші друзі отримали ключі від номера, ми допомогли їм ... валізи в номер, попрощалися та пообіцяли ... до них наступного ранку та ... їх на екскурсію містом.

♦**Завдання 10.** Дайте відповіді на питання до тексту **завдання 9**, використовуючи дієслова руху.

1. Що мали зробити герої цього оповідання у суботу?
2. Як вони вирішили дістатися вокзалу? Чому саме так?
3. Розкажіть про їхню дорогу на вокзал.
4. Як відбулася їхня зустріч із друзями?
5. Про що питали герої цього оповідання гданських гостей дорогою до готелю?
6. Що цікавило гданських гостей?
7. Які плани мали друзі наступного дня?
8. А що б ви показали своїм друзям у Києві? А в Україні?

♦**Завдання 11.** Прочитайте описи ситуацій і дайте відповіді на питання, використовуючи дієслова руху.

А. 1. Ви на зупинці. Вам потрібен автобус № 20, але ви не знаєте, чи є він на цій вулиці. Як ви про це запитаете людей на зупинці?

2. Ви на зупинці. Вам потрібно в центрі. Ви бачите автобус, але не знаєте, підходить він вам чи ні. Як ви про це запитаете людей на зупинці?

3. Вам потрібно в університет. На зупинці ви сідаєте в автобус і хочете уточнити у водія, чи дістанетесь до університету. Як ви його про це запитаете?

4. Ви з друзями чекаєте на зупинці автобуса. Ви бачите, що автобус уже близько. Як ви скажете про це своїм друзям?

5. Ви в автобусі. Зараз ваша зупинка, але попереду багато людей. Про що ви їх запитаете?

Б. 1. Ви хочете відвідати ботанічний сад, але абсолютно не знаєте, де він знаходиться. Про що ви запитаете своїх друзів?

2. Ви хочете побувати в Національному музеї народної архітектури та побуту України в селі Пирогів, але не знаєте, як краще туди дістатися. Про що ви запитаете людей на зупинці?

3. Ви на машині, поспішайте на балет. Ви вже бачите Оперний театр, але на дорозі до нього ремонтні роботи. Про що ви запитаете поліціанта?

4. Ви хочете запропонувати своєму другу разом із вами провести вихідні у Львові. Що ви йому скажете?

5. Дорогою в Умань ви бачите симпатичний ресторан. Що ви запропонуєте своїм друзям?

В. 1. Ви поспішайте на іспит, але перед дверима до корпусу багато людей. Що ви їм скажете, щоб вони дали вам дорогу?

2. Ви трохи запізнилися на іспит. Що ви скажете викладачеві в аудиторії?

3. Під час заняття ви повинні відповісти на телефонний дзвінок, але не бажаєте заважати іншим. Про що ви попросите викладача?

4. Під час заняття ви відчули себе погано. Що ви скажете викладачеві, щоб він відпустив вас додому?

Г. 1. Ви хочете запросити друзів у гості. Що ви їм скажете?

2. Ви хочете запросити друга до себе на каву. Що ви йому скажете?

3. Ви у себе в кімнаті. Хтось стукає у двері. Що ви скажете?

4. Ви вдома. Дзвонять у двері. Ви відкриваєте двері і бачите друга. Що ви йому скажете?

5. У вас гості. Ви хочете запросити їх до вітальні. Що ви їм скажете?

Г. 1. Ви з другом удома. Ваш друг готує сніданок на кухні, а ви раптом побачили щось цікаве у вікні. Що ви йому скажете, щоби він теж подивився?

2. Ви з другом удома. Він хоче закурити, а ви не любите тютюновий дим. Що ви йому скажете?

3. Ви з другом удома. Вікно відчинене, а на вулиці дуже холодно. Ви не хочете, щоб друг стояв біля вікна, тому що він може застудитися. Що ви йому скажете?

4. Ви з другом удома. Хтось телефонує. Ви хочете, щоб ваш друг відповів на дзвінок. Що ви йому скажете?

5. Ви з другом удома. У вас дуже болить голова, і ви хочете попросити друга купити вам ліки. Що ви йому скажете?

Д. 1. Ви у таксі, поспішайте на день народження до подруги. Ви знаєте, що дорогою є квітковий магазин, де можна купити чудовий букет. Що ви запропонуєте таксисту?

2. Ви в таксі. Надворі сильний дощ, а у вас немає парасольки. Що ви скажете таксисту, щоб він зупинився біля самого дому?

3. Ви в таксі. Ви не знаєте адреси вашого друга, але знаєте, що він живе за парком. Перед вами парк. Які інструкції ви дасте таксистові?

4. Ви в таксі. Що ви скажете таксисту, щоб він зупинився не на вулиці, а у дворі?

5. Ви в таксі. Надворі сильний туман. Раптом ви бачите, що потрібний вам будинок залишився позаду. Що ви скажете таксисту?

Е. 1. Ви хворі. Ви хочете, щоб ваш друг погуляв із вашим собакою біля будинку. Про що ви його попросите?

2. Ви хворі. На кухні багато сміття. Про що ви попросите свого друга?

3. Ви хворі, але вам край потрібно сьогодні ж повернути книжки до бібліотеки. Про що ви попросите друга?

4. До вас завітали родичі з іншого міста. Ви дуже хочете показати їм Київ, але сьогодні у вас іспит. Ваш друг добре знає місто та може це зробити. Про що ви його попросите?

5. Вам потрібно повернути друзям валізу. Ваш друг буде неподалік від їхнього дому. Про що ви його попросите?

Є. 1. Ваш друг збирається провести канікули у Львові. Ви хочете дізнатися, чи довга туди дорога. Як ви його про це запитаете?

2. Ваш друг хоче відпочити на морі. Вам цікаво скільки днів він там проведе. Як ви його про це запитаете?

3. Ваш друг збирається до Одеси. Що ви йому забажаєте?

4. Ваш друг повернувся з відрядження до Харкова. Ви хочете дізнатися, чи була вдала поїздка. Як ви його про це запитаете?

5. Ваш друг повернувся із Чернігова. Вам цікаво, чи він там був один, чи з друзями. Як ви його про це запитаете?

Ж. 1. Ви лікар. Ви хочете призначити пацієнтові зустріч наступного вівторка, на якій плануєте детально обговорити з ним лікування. Як ви йому про це скажете?

2. Ви лікар. До вас надійшли результати аналізів, і ви б хотіли показати їх пацієнтові наступної середи. Як ви йому про це скажете?

3. Ви лікар. Ви хочете, аби завтра пацієнт забрав у вас направлення на обстеження. Як ви йому про це скажете?

**ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ
ДІЄСЛІВНИХ ПРЕФІКСІВ ТА ЇХНІХ ЗНАЧЕНЬ**

<p>1. В- (У- / УВІ-)</p>	<p><u>1. рух всередину (куди? до кого?)</u> увійти, в'їхати, вбігти, влетіти, внести, ввезти, влізти</p> <p><u>2. напрям дії всередину (кого? що? куди? кому?)</u> вписати, вставити, вдихнути, вбити, влити, вручити</p> <p><u>3. занурення в дію (в кого? у що?)</u> вглядітися, вдуматися, вслухатися, вчитатися</p>
<p>2. ВІД- (ВІДІ-)</p>	<p><u>1. піти на деяку відстань (від кого? від чого?)</u> відійти, від'їхати, відбігти, відлетіти, відстрибнути</p> <p><u>2. відокремити частку від цілого (що? від чого?)</u> відірвати, відкусити, відрізати, відламати</p> <p><u>3. спрямувати рух (кого? що? кому? куди?)</u> віднести, відвести, відвезти, відправити</p> <p><u>4. поновити невдовзі припинену дію (що?)</u> відновити, відтворити, відновити</p> <p><u>5. назавжди покінчити з дією</u></p> <p><u>6. відмовитися від дії (що робити?; кому?/кого? що робити?)</u> відмовитись, відрадити, відучити</p> <p><u>7. дія у відповідь на іншу дію (за що?; чим? за що?)</u> віддякувати, відплатити, відпрацювати</p> <p><u>8. остаточно звільнитися від дії</u> відпрацювати, відвоювати, відкохати, відстраждати</p> <p><u>9. довести дію до кінця (що?)</u> відремонтувати, відрегулювати, відшукати, віддати</p>

3. ВИ-	<p><u>1. рух назовні (звідки? від кого? куди?; що? куди?)</u> вийти, виїхати, вилетіти, вистрибнути, викинути, вилити</p> <p><u>2. ретельно виконати дію (що?)</u> вичистити, випрати, вичитати, вимити, вирізати</p> <p><u>3. отримати що-небудь завдяки зусиллям (що?)</u> випросити, вимовити, вичитати, винайти, виграти</p> <p><u>4. здолати що-небудь (у чому?; кого? що?)</u> вижити, вистояти; витерпіти, винести, вистраждати</p> <p><u>5. довести дію до кінця (кого? що?)</u> вирости, вилікувати, вивчити, випити</p> <p><u>6. отримати задоволення від дії (кого? що?)</u> виспатися, виговоритися, виплакати, висловитися</p>
4. ДО- (ДІ-)	<p><u>1. довести дію до норми (100%) (до кого? до чого?; що?)</u> дійти, доїхати, донести, довести; доробити, дописати, договорити, допити, домалювати</p> <p><u>2. додатково здійснити дію (100% + %) (що?)</u> доплатити, докупити, добудувати, досолити, доварити</p> <p><u>3. довести дію до негативних/позитивних наслідків (до чого?)</u> долікуватися, дотанцюватися, дочитатися, догулятися, добігатися; домовитися, додзвонитися</p>
5. З-¹ (ЗІ- / С-)	<p><u>1. спрямувати рух зверху вниз (з чого?)</u> зійти, з'їхати, злетіти, збігти, злізти, скотитися</p> <p><u>2. видалити з поверхні чого-небудь (що? звідки?)</u> зрізати, зіштовхнути, скинути, зняти, збити, стерти</p> <p><u>3. різко розпочати рух угору (куди? на що?)</u> злетіти; з'їхати, збігти, спливати</p> <p><u>4. різко розпочати дію</u> скрикнути, зітхнути, зненавидіти, здригнутися</p> <p><u>5. знищити (що?)</u> зжувати, зносити, спалити, знести; згоріти</p> <p><u>6. одноразово, швидко здійснити дію (куди?; що?)</u> сходити, з'їздити, збігати, злітати; скласти, списати</p> <p><u>7. довести дію до кінця (що?)</u> зробити, зіграти, зварити, з'їсти, спітніти, злякати</p>
6. З-² (ЗІ- / С-)	<p><u>1. спрямувати рух / дію в одне спільне місце</u> зійтися, з'їхатися, злетітися, збігтися, зібратися</p> <p><u>2. з'єднати (кого? що?)</u> скликати, зіткнутися, склеїти, скласти</p> <p><u>3. приєднатися до дії інших (кому?; з ким?)</u> співчувати, спочувати, схвалювати; співболіти</p>

<p>7. ЗА-</p>	<p><u>1. спрямувати рух за предмет (за що?)</u> зайти, забігти, залетіти, заповзти</p> <p><u>2. переміститися далеко в інше місце (куди?; що? куди?)</u> зайти, заїхати, забігти, залетіти; заховати, закинути, завести</p> <p><u>3. здійснити швидко короткочасну дію (куди? до кого? за ким? за чим?)</u> зайти, заїхати, забігти, залетіти, заскочити, занести</p> <p><u>4. покрити усю поверхню чимось (кого? що? чим?)</u> забудувати, засадити, завішати, закидати, засипати, замазати, залити</p> <p><u>5. розпочати дію</u> зашуміти, заgrimіти, заспівати, зателефонувати</p> <p><u>6. неочікувано розпочати дію</u> заходити, забігати; заговорити, записати, закричати, задумати, заїсти, запити, захотіти</p> <p><u>7. отримати що-небудь завдяки дії (що?)</u> заробити, заслужити, завоювати, захопити</p> <p><u>8. захопитися дією</u> здивитися, заслухатися, замріятися, запрацюватися, заgrатися, зачитатися</p> <p><u>9. довести до небажаного стану (кого? що?)</u> забруднити, зачитати, заносити, залякати, заїздити</p> <p><u>10. знищити дією (кого? що?)</u> забити, заколотити, застрелити, зацькувати</p> <p><u>11. довести дію до кінця (кого? що?)</u> заресструвати, законспектувати, запакувати</p>
<p>8. НА-</p>	<p><u>1. спрямувати рух / дію на поверхню (на кого? на що?; що? на що?)</u> наїхати, налетіти, наскочити, набрести; наклеїти, надавити, наліпити, надягти</p> <p><u>2. спрямувати дію на велике накопичення (чого?)</u> наварити, наготувати, накупити, надарувати</p> <p><u>4. максимально насолодитися дією</u> начитатися, наговоритися, нагулятися, награтися</p> <p><u>5. довести дію до кінця (що?; кого? чим?)</u> написати, намалювати; навчити, нагодувати, напоїти, налякати</p>
<p>9. НАД-</p>	<p><u>1. додатково збільшити розмір (що?)</u> надбудувати, надшити, надр'язати</p> <p><u>2. спрямувати дію на частину поверхні (що?)</u> надрізати, надкусити, надрубити, надпилити, надколоти</p>

<p>10. О- (ОБ- / ОБИ-)</p>	<p><u>1. спрямувати рух / дію навколо чого-небудь (що?; що? чим?)</u> обійти, оббігти, об'їхати, облетіти; обкопати, обсмажити, обклеїти; обсадити, обмазати</p> <p><u>2. спрямувати рух / дію на багато об'єктів (кого? що?)</u> обійти, оббігти, об'їхати, облетіти; обговорити, опитати, обшукати, оглянути, обстежити,</p> <p><u>3. здійснити дію краще, ніж інший (кого?)</u> обіграти, обскакати</p> <p><u>4. помилитися в дії</u> описатися, обмовитися, оступитися</p> <p><u>5. обдурити за допомогою дії (кого?)</u> обдурити, обхитрити, обмудрити, обвішати, обплутати, обманути</p> <p><u>4. довести дію до кінця (кого? що?)</u> осушити, отруїти, оглушити, обікрасти</p>
<p>11. ПЕРЕ-</p>	<p><u>1. спрямувати рух з одного місця в інше (звідки? куди?)</u> перейти, перебігти, перелетіти, перепливти, пересісти</p> <p><u>2. спрямувати дію з одного місця в інше (що? куди?)</u> перекласти, переставити, пересадити, перенести, перевезти</p> <p><u>3. здійснити дію ще раз (що?)</u> переписати, переробити, перепитати, передзвонити, передумати</p> <p><u>4. спрямувати дію на багато (всі) об'єктів (що? з ким?)</u> перепробувати, перетанцювати, пересваритися</p> <p><u>5. надмірність дії (що?)</u> пересолити, пересмажити, переварити, переперчити, переїсти, переборщити</p> <p><u>6. вчинити дію краще, ніж інший (кого? що?)</u> перекричати, переграти, переспівати, перерости</p> <p><u>7. охопити дією певний часовий проміжок (що?)</u> перечекати, пересидіти; переночувати, перезимувати</p> <p><u>8. здійснити швидко дію</u> перепочити, перекусити, перекурити, переговорити</p> <p><u>9. припинити дію (що робити?)</u> перехотіти, передумати, перекипіти</p>
<p>12. ПЕРЕД-</p>	<p><u>1. виконати дію заздалегідь</u> передбачити, передмовити, передректи, передхоплювати, передвістити, передплатити, передчути</p>

<p>13. ПІД- (ПІД-)</p>	<p><u>1. спрямувати дію / рух під щось (що? під що?; під що?)</u> підставити, підкласти; підлізти, підпірнути <u>2. наблизитися (до кого? до чого?; кого? що? до кого? до чого?)</u> підійти, під'їхати, підбігти, підлетіти; піднести, підвести, підвезти <u>3. спрямувати дію знизу уверх (куди?; що?)</u> підскочити, підстрибнути; підняти, підкинути <u>4. здійснити додаткову мінімальну дію (що?)</u> підсолити, підперчити, підлити, підсласти, підкопити <u>5. здійснити мінімальну дію (кого? що?)</u> підштовхнути, підлікувати, підмерзнути, підкоротити, підсушити <u>6. таємно здійснити дію</u> підглядіти, підслухати, підговорити підказати, підморгнути <u>7. приєднатися до дії інших (кому?)</u> підіграти, підспівати, підсвистіти</p>
<p>14. ПО- (ПО-)</p>	<p><u>1. розпочати односпрямований рух (куди?; кого? що? куди?)</u> піти, поїхати, побігти, полетіти; понести, повести, повезти <u>2. розпочати дію</u> полюбити, повірити, подути <u>3. здійснити діє протягом недовгого часу</u> подумати, попрацювати, поговорити, почитати, поїсти, попити, поспати <u>4. довести дію до кінця</u> поснідати, пообідати, повечеряти, подякувати, подарити</p>
<p>15. ПРИ-</p>	<p><u>1. досягти місця / мети (куди?; що? кому?)</u> прийти, приїхати, прилетіти; принести, привезти; <u>2. досягти мети (до кого? до чого?)</u> прислухатися, прицінитися, придивитися, причепуритися <u>3. приєднати менше до більшого (що? до чого?)</u> пришити, приклеїти, прибити, прикрутити, приколоти, <u>4. здійснити дію не в повному обсязі</u> прилягти, прикрити, пригасити, пригальмувати, присісти <u>5. дія супроводжує іншу дію (кого? що?)</u> присвистувати, пританцьовувати, приспівувати <u>6. довести дію до кінця (кого? що?)</u> приготувати, придумати, прикрасити, привітати</p>

16. ПРО-	<p><u>1. спрямувати рух / дію крізь що-небудь (що?)</u> пройти, проїхати, пролетіти; пропалити, прорізати, прокусити, пробити</p> <p><u>2. спрямувати рух / дію повз що-небудь (що? повз що?)</u> пройти, проїхати, пропливти, пролетіти; пролити</p> <p><u>3. подолати якусь відстань (що? скільки?)</u> пройти, проїхати, пропливти, пролетіти</p> <p><u>4. інтенсивно, ретельно здійснити дію (що?)</u> продумати, посмажити, проварити, просолити, промити</p> <p><u>5. витратити що-небудь (що?)</u> прожити, прогуляти, програти, пропити</p> <p><u>6. пропустити що-небудь (кого? що?)</u> прослухати, прогледіти, прогуляти, проспати, прогавити</p> <p><u>7. реалізувати дію протягом тривалого часу (скільки часу?)</u> просидіти, прочекати, промріяти, протанцювати</p> <p><u>8. довести дію до кінця (кого? що?)</u> проаналізувати, прочитати, процитувати</p>
17. РОЗ- (РОЗІ-)	<p><u>1. спрямувати рух / дію у різні боки (куди?: що? куди?)</u> розійтися, роз'їхатися, розбігтися; розламати, розірвати</p> <p><u>2. інтенсивно здійснити дію</u> розхвилюватися, розсердитися, розлютитися, розвеселитися, розхворітися, розігратися</p> <p><u>3. здійснити ретельну дію (кого? що?)</u> роздивитися, розглянути, розпитати, розказати, роз'яснити, розповісти</p> <p><u>4. здійснити зворотну дію (що?)</u> розлюбити, роздумати, розпакувати, розвантажити, розгорнути, розв'язати</p> <p><u>5. довести дію до кінця</u> розвеселити, розсердити, розцвісти</p>
18. У- (В-)	<p><u>1. змінити розмір, форму (що?)</u> укоротити, ушити, урізати; уваритися, усохнути</p> <p><u>2. утриматися в тому ж стані (де?)</u> усидіти, устояти, утерпіти, улежати</p>

Іншомовні дієслівні префікси

1. ДЕ- (ДЕЗ-)	<u>1. здійснити протилежну дію (кого? що?)</u> дешифрувати, демілітаризувати, дестабілізувати, дезорієнтувати; демаскуватися
2. ДИС-	<u>1. здійснити протилежну дію (кого? що?)</u> дискваліфікувати, дискредитувати
3. РЕ-	<u>1. повторно здійснити дію (кого? що?)</u> реорганізувати, реконструювати, реформувати реєвакуювати, реемігрувати

Префікси дієслів руху

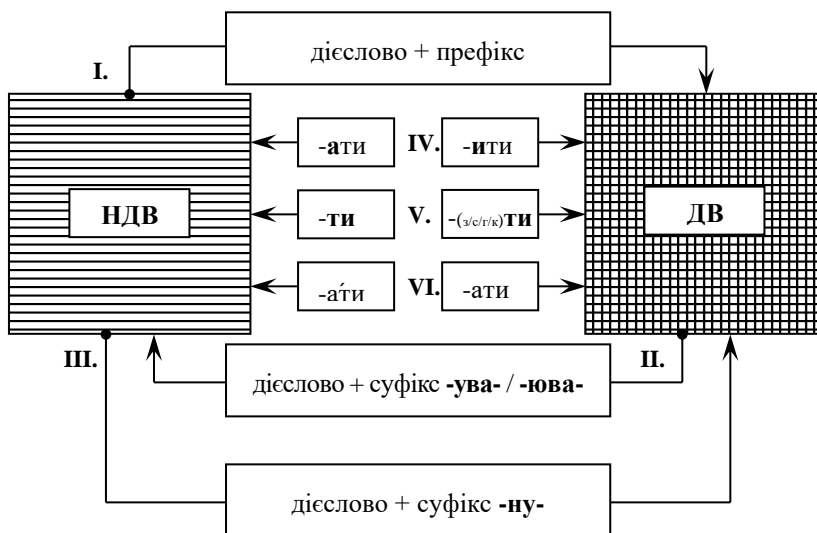
1. В- (У- / УВІ-)	<u>1. рух всередину (куди? до кого?; кого? що? куди?)</u> увійти, в'їхати, вбігти, влетіти; внести, ввезти, влізти
2. ВІД- (ВІДІ-)	<u>1. піти на деяку відстань (від кого? від чого?)</u> відійти, від'їхати, відбігти, відлетіти, відстрибнути <u>2. спрямувати рух (кого? що? кому? куди?)</u> віднести, відвести, відвезти
3. ВИ-	<u>1. рух назовні (звідки? від кого? куди?; що? куди?)</u> вийти, виїхати, вилетіти; винести, вивести, вивезти
4. ДО- (ДІ-)	<u>1. дістатися до пункту призначення (до чого?; що? до чого?)</u> дійти, доїхати, долетіти; донести, довести, довезти
5. З ⁻¹ (ЗІ- / С-)	<u>1. рух зверху вниз (з чого? куди?; що з чого? куди?)</u> зійти, з'їхати, злетіти; знести, звести <u>2. різкий рух угору (куди? на що?)</u> злетіти, з'їхати, збігти, спливати <u>3. здійснити коротку подорож (куди?; кого? що? куди?)</u> сходити, з'їздити, збігати; зносити, зводити, звозити
6. З ⁻² (ЗІ- / С-)	<u>1. рух з різних боків в одне спільне місце</u> зійтися, з'їхатися, злетітися, збігтися
7. ЗА-	<u>1. рух за предмет (за що?; кого? що? за що?)</u> зайти, забігти, заїхати, залетіти, заповзти; занести, завести <u>2. переміститися далеко в інше місце (куди?; що? куди?)</u> зайти, заїхати, забігти, залетіти; завести, завезти <u>3. здійснити швидку короткочасну дію (куди? до кого?; кого? що? куди?)</u> зайти, заїхати, забігти, залетіти; занести, завести, завезти

8. НА-	<u>1. рух на поверхню (на кого? на що?)</u> наїхати, налетіти
9. О- (ОБ- / ОБИ-)	<u>1. рух навколо чого-небудь (навколо чого?; кого? навколо чого?)</u> обійти, оббігти, об'їхати, облетіти <u>2. круговий рух у середині чого-небудь (кого? що?)</u> обійти, об'їхати, оббігти <u>3. спрямувати рух на багато об'єктів (кого? що?)</u> обійти, оббігти, об'їхати, облетіти
10. ПЕРЕ-	<u>1. рух з одного місця в інше (звідки? куди?; що? куди?)</u> перейти, перебігти, перелетіти; перенести, перевезти <u>2. рух крізь що-небудь (що?)</u> перейти, переїхати, перепливати
11. ПІД- (ПІДІ-)	<u>1. наблизитися (до кого? до чого?; кого? що? до кого? до чого?)</u> підійти, під'їхати, підбігти; піднести, підвести, підвезти <u>2. рух під щось (що? під що?; під що?)</u> підпливати, під'їхати, підійти
12. ПО- (ПІ-)	<u>1. розпочати односпрямований рух (куди?; кого? що? куди?)</u> піти, поїхати, побігти, полетіти; понести, повести, повезти
13. ПРИ-	<u>1. остаточно завершити рух (куди?; що? кому?)</u> прийти, приїхати, прилетіти; принести, привести, привезти
14. ПРО-	<u>1. рух крізь що-небудь (що?)</u> пройти, проїхати, пролетіти, пропливати <u>2. рух повз що-небудь (що? повз що?)</u> пройти, проїхати, пролетіти, пропливати <u>3. подолати якусь відстань (що? скільки?)</u> пройти, проїхати, пропливати, пролетіти
15. РОЗ- (РОЗІ-)	<u>1. рух у різні боки (куди?; кого? що? куди?)</u> розійтися, роз'їхатися, розбігтися; рознести, розвести

Подвійні дієслівні префікси

1. ЗНЕ-	<u>1. позбавитися чи позбавити когось (чого?)</u> знесли, знеславити, зневолити; знечестити, зневодити, знеструмити, зневажити
2. НАПІВ-	<u>1. частково здійснити дію (кого? що?)</u> напівприсісти, напівлежати, напівзаснути
3. НЕДО-	<u>1. неповнота, частковість дії (куди? що?)</u> недовиконати, недопити, недоварити
4. ОБЕЗ-	<u>1. повністю позбавитися чи позбавити чогось (чого?)</u> обездолити, обезславити, обезсилити, обезглуздити; обезжирити, обезлюднити, обезводити
5. ПОПО-	<u>1. виконати повторювальну, тривалу, інтенсивну дію</u> попоходити, попоїздити, попоносити, поповозити <u>2. виконати дію впродовж деякого часу</u> попожити, попоїсти, поподумати, попобити

СХЕМА УТВОРЕННЯ ДІЄСЛІВ ДОКОНАНОГО І НЕДОКОНАНОГО ВИДУ

I. Читати – **прочитати**
писати – **написати**

думати – **подумати**
розуміти – **зрозуміти**

II. дочитувати – дочитати
запитувати – запитати

вигадувати – вигадати
підписувати – підписати

III. кричати – крикнути
штовхати – штовхнути

стрибати – стрибнути
набридати – набриднути

IV. бросати – бросити
зачиняти – зачинити

перевіряти – перевірити
кінчати – кінчити

V. заносити – занести
приводити – привести

довозити – довести
відповідати – відповісти

VI. давати – дати
продавати – продати

дізнаватися – дізнатися
вставати – встати

VII. виклика́ти – **вікликати**
наріза́ти – **нарізати**

обміря́ти – **обміряти**
підсипа́ти – **підсіпати**

VIII. брати – **взяти**
говорити – **сказати**

шукати – **знайти**
ловити – **піймати**

СПИСОК ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЗІ ЗНАЧЕННЯМИ

1. **Вбивати – вбити** (*що?*) (*кому?*) в голову — Я ніяк не можу вбити Петру в голову вчасно приходити на заняття, він завжди запізнюється.
 - Змушувати кого-небудь що-небудь добре запам'ятати.
2. **Вбивати – вбити** (*що?*) собі в голову — Олена вбила собі в голову, що вона найгарніша дівчина у світі.
 - Мати нав'язливу думку.
3. **Вкладати – вкласти** (всю) душу (*у що?*) — Справжній майстер завжди вкладає душу в те, що робить.
 - Робити що-небудь з любов'ю, старанністю, натхненням.
4. **Влітати – влетіти** (*кому?*) в (добру) копійку — Новий телефон влетів Андрію в добру копійку.
 - Дорого коштувати, обійтися кому-небудь.
5. **Вписувати – вписати** (*що?*) в історію (*чого?*) золотими літерами — Ім'я Тараса Шевченко науковці вписали золотими літерами в історію України.
 - Увічнювати кого- або що-небудь.
6. **Впійматися на гачок** — Петро слухав, як дівчина на відео дуже впевнено розказувала про те, що ці ліки можуть позбавити будь-якого болю, але не впіймався на гачок і не купив їх.
 - Дати себе обдурити.
7. **Врізатися – врізатися** (*кому?*) в пам'ять — Подорож до Одеси врізалася нам у пам'ять, і ми ніколи не забудемо це сонячне місто.
 - Надовго, міцно запам'ятатися, вразивши чим-небудь.
8. **Вскочити в халепу** — Напередодні поїздки Микола вскочив у халепу, бо загубив квитки.
 - Опинитися в непримній ситуації.
9. **Вставати – встати на диби** — Коли Ірина дізналися, що цього року знов не зможе піти у відпустку, вона встала на диби і вирішила звільнитися.
 - Запротестувати, не погодитися з ким- або з чим-небудь.

10. **Встромляти** – **встромити** (*кому?*) палиці в колеса — Новий начальник не схвалює наш проєкт, тому постійно встромляє нам палиці в колеса.
•Перешкоджати кому-небудь, заважати що-небудь здійснити.
11. **Втїлювати** – **втїлити** (*що?*) у життя — У кожного є потаємна мрія, і кожен бажає втїлити її у життя.
•Здійснити (мрію, план, бажання).
12. **Входити** – **увійти** в історію — Цей день увійшов в історію як День Перемоги у війні.
•Залишити слід в історії, стати значущим.
13. **Входити** – **увійти** в колію — Після новорічних свят іноді важко увійти в колію і почати працювати.
•Повернутися до нормального стану.
14. **Входити** – **увійти** в роль — Як тільки Антон очолив фірму, він одразу увійшов у роль керівника.
•Призвичаїтися до чого-небудь, захопитися чим-небудь, освоїтися з чим-небудь.
15. **Входити** – **увійти** в смак — Тетяна почала розповідати про свою останню подорож і так увійшла в смак, що ми не могли її зупинити і просиділи до ночі.
•Отримати задоволення, виявити інтерес.
- 16. **Виводити** – **вивести** (*кого?*) (*чим?*) з рівноваги — Дідусь дуже розхвилювався, що вилаяв онука, але той своєю зухвалою поведінкою вивів його з рівноваги.
•Позбавляти душевного спокою, порушувати нормальний ритм життя.
17. **Виводити** – **вивести** (*кого?*) (*чим?*) з себе — Коли діти не слухаються батьків, вони іноді можуть вивести їх із себе.
•Розсердити, розлютити когось своєю поведінкою.
18. **Виводити** – **вивести** (*кого?*) на чисту воду — Поліна відчувала, що її син не говорить їй правду, але не знала, як вивести його на чисту воду.
•Викрити чию-небудь тайну, нечесність.

19. **Видавати** – **видати** себе (*чим?*) — Діти, коли хочуть обманути, видають себе тим, що прикривають долонею рот.
•Власними діями (вчинками, словами) мимоволі виявити свою причетність до чого-небудь або своєю таємницею.
20. **Видавлювати** – **видавити** (*що?*) з себе — Олег не хотів розказувати друзям, чому його звільнили з роботи, тому говорив дуже повільно, видавлюючи з себе кожне слово.
•Неохоче або через силу говорити що-небудь.
21. **Викидати** – **викинути** гроші на вітер — Юрій Григорович уперше виграв велику суму в лотерею, тому одразу звільнився з роботи і почав викидати гроші на вітер.
•Легковажно, марно витратити гроші.
22. **Викидати** – **викинути** коника — Сергій не знав, як сподобатися Марічці, тому викинув коника: позичив у приятеля мотоцикл і запропонував дівчині поїхати завтра з ним до Львова на День сміху.
•Робити щось незвичайне, легковажне.
23. **Вилізти** – **вилазити** (*кому?*) боком — Віктор занурився в роботу і зовсім не з’являвся на заняттях в інституті, але під час сесії це йому вилізло боком.
•Погано кінчитися, мати погані наслідки для кого-небудь.
24. **Виносити** – **винести** сміття з хати — Олена не втерпіла і всім розповіла про сварку щодо підготовки презентації в їхній творчій групі, хоча керівник заборонив виносити сміття з хати.
•Розголосити таємницю певного кола людей, родини.
25. **Випливати** – **випливати** на поверхню — Петро Максимович не знав, куди від сорому подітися, коли його брехня про ймовірне підвищення виплила на поверхню.
•Стати відомим (про те, що приховується).

26. **Виростати** – **вирости** в (*чийх?*) очах — Після того як студенти склали іспит на відмінно, вони виростили в очах лектора, і він став краще до них ставитися.
- Стати кращим на думку кого-небудь, авторитетнішим для когось.
27. **Висмоктувати** – **висмоктати** (*що?*) з пальця — Магістр не встиг закінчити своє дослідження, тому результати роботи йому довелося висмоктувати з пальця.
- Вгадати.
28. **Витримувати** – **витримати** характер — Олегу було важко сперечатися з керівником, але він розумів, що, якщо хоче довести свою правоту, зобов'язаний витримати характер.
- Виявити стійкість, не відступити від власної думки.
29. **Виходити** – **вийти** з ладу — Коли вертоліт потрапив у Бермудський трикутник, то всі його прилади вийшли з ладу.
- Зламатися, перестати діяти.
30. **Виходити** – **вийти** з себе — Петро в літаку довго спостерігав, як пасажир попереду сперечається з бортпровідницею стосовно маски, а потім вийшов з себе і накричав на нього.
- Втратити витримку і терпіння.
31. **Виходити** – **вийти** сухим з води — Хлопці розбили сусідці вікно і вдавали, що нічого не зробили, бо сподівалися, що вона нічого не бачила і вони вийдуть сухими з води.
- Уникнути покарання.
- 32. **Відбивати** – **відбити** (*у кого?*) охоту (*що робити?*) — Надмірна втома може відбити в людини охоту будь-що робити, тому в такі моменти варто відпочити.
- Перешкодити кому-небудь що-небудь робити.

33. **Відбиватися** – **відбитися** від рук — Якщо батьки недостатньо приділяють дітям уваги, то ті можуть відбитися від рук.
•Перестати слухатися, коритися.
34. **Відбиватися** – **відбитися** (*у кого?*) в пам'яті — Назавжди в нашій пам'яті відбиваються ті моменти, які викликають у нас сильні емоції.
•Надовго запам'ятатися кому-небудь.
35. **Відбирати** – **відібрати** (*кому?*) розум — Нам відібрало розум, коли ми побачили, що за декілька годин наробила з нашим садом злива.
•Позбавити кого-небудь здатності нормально мислити або сприймати щось.
36. **Віддавати** – **віддати** (*кому?*) данину — Колеги з Академії наук стоячи аплодували професору, чим віддавали йому данину за наукові дослідження.
•Належно оцінити, визнати значення, важливість.
37. **Віддавати** – **віддати** (*кому?*) пальму першості — Усі гравці футбольної команди віддали пальму першості капітану, оскільки він проявив себе у грі дуже добре.
•Визнати кого- або що-небудь найкращим.
38. **Віддавати** – **віддати** (*кому?*) серце — Марічка зустріла Миколу на вечірці і одразу віддала йому своє серце. Минуло багато років, а пара й досі разом.
•Кохати.
39. **Відкладати** – **відкласти** (*що?*) у довгий ящик — Останнім часом Петро Григорович багато працював і виснажився, тому вирішив відкласти роботу над новим проектом у довгий ящик.
•Зволікати з виконанням чого-небудь.

40. **Відколювати** – **відколоти номер** — Степан задля жарту вдав, що побачив в аудиторії мишу. Дівчата завищали і вибігли з пари в коридор. Ніхто не очікував, що він відколе такий номер.
- Зробити щось несподіване, неочікуване.
41. **Відкривати** – **відкрити Америку** — Володимир відкрив Америку, коли розповідав про останні новини в інтернеті, про які всі давно знали.
- Сказати чи оголосити про те, що всім давно відоме.
42. **Відкривати** – **відкрити (кому?) душу** — Чим старшими стають люди, тим важче їм відкрити іншим душу та розповісти про свої почуття або тривоги.
- Довіритися кому-небудь.
43. **Відкривати** – **відкрити (перед ким?) карти** — Максим під час перемовин відкрив перед колегами карти і щиро розповів, про свою стратегію, чим прискорив процес підписання угоди.
- Діяти відверто.
44. **Відкривати** — **відкрити (кому?) очі** — Коли Микола заступився за Галину на студентських зборах з практики, він відкрив усім очі на своє ставлення до неї.
- Показати істинну сутність.
45. **Відмахуватися (від чого?) руками й ногами** — Павло Петрович уже збирався йти на пенсію, тому, коли керівник запропонував йому попрацювати ще кілька років головним менеджером, він відмахувався від такої пропозиції руками й ногами.
- Рішуче відмовитися що-небудь робити.

46. **Відплатити** (*кому?*) такою самою монетою — Ольга не запросила Наталю на свій день народження, але дуже образилася, коли сама не отримала запрошення від Наталі, тому вона зрозуміла, що Наталя відплатила їй такою самою монетою.
- Відповісти на щось тим самим.
47. **Відходити – відійти** на задній план — Ми дуже переживали стосовно нездійснених планів щодо відпустки, але коли захворів батько, всі наші попередні турботи відійшли на задній план.
- Стати менш важливим.
- 48. **Діставати – дістати** (*що?*) з-під землі — Олег був ладен дістати мотор із-під землі, бо пообіцяв батькові власноруч відремонтувати його авто.
- Здійснити що-небудь будь-якими засобами.
49. **Добігати – добігти** кінця — Новий фільм про аватара так вразив глядачів своїми спецефектами, що ті не помітили, як картина добігла кінця.
- Закінчитися.
50. **Добувати – добути** лаври — Якщо ви хочете добути лаври в професії, ви маєте сумлінно працювати і стати найкращим фахівцем в обраній галузі.
- Досягти визнання, успіху.
51. **Доводити – довести** (*що?*) до розуму — Головний редактор усіх попередив, що допоки вони не доведуть новий випуск газети до розуму, ніхто додому не піде.
- Упорядкувати що-небудь.
52. **Доводити – довести** (*кого?*) до сказу — Звичка жінок затримуватись або довго збиратися, обираючи годинами одяг, доводить чоловіків до сказу.
- Викликати в кого-небудь напруження, незадоволення.

53. **Доводити** – **довести** (*кого?*) до сліз — Трагічна історія героїні роману довела молодих панянок до сліз.
•Розстроїти когось.
52. **Додавати** – **дати** (*кому?*) духу — Перед змаганнями члени команди зазвичай додають собі духу: гуртуються та викрикують своє футбольне гасло.
•Підтримати настрій кому-небудь, надати бадьорості.
55. **Докидати** – **докинути** хмизу в жар — При конфлікті невлучний коментар або навіть лише одне слово може сильно докинути хмизу в жар і спричинити справжній скандал.
•Ускладнити ситуацію.
56. **Докладати** – **докласти** зусиль — Молодий архітектор додав неймовірних зусиль, щоб створити проект нового мосту через річку Дніпро.
•Виявити старанність, наполегливість
57. **Докладати** – **докласти** рук (*до чого?*) — Григорій так сильно любив творчість Івана Франка, що доклав рук до створення багатотомного видання його творів.
•Особисто займатися чим-небудь.
58. **Докопуватися** – **докопатися** до кореня — Марині знадобилось кілька днів, щоб докопатися до кореня питання зникнення усіх яблук з саду та сформулювати свою гіпотезу.
•З'ясувати суть чого-небудь.
59. **Дотримувати** – **дотримати** (свого) слова — Українські козаки завжди дотримували свого слова, тому заслужено мали у всіх повагу.
•Виконати свої обіцянки, зобов'язання.

60. **Доходити** – **дійти** (*кому?*) до живого — Іван стільки разів розповідав друзям про свої дитячі витівки, що дійшов їм до живого і вони більш не хотіли про це чути.
- Дуже діяти кого-небудь чим-небудь; дошкуляти чим-небудь.
61. **Доходити** – **дійти** (*з ким?*) ладу — Аби створити дружній працездатний колектив, необхідно дійти ладу з кожним співробітником.
- Досягти домовленості, порозуміння.
62. **Доходити** – **дійти** своїм (власним) розумом — Максим багато років вчився, мав неабиякий практичний досвід, тому ніхто не здивувався, дізнавшись, що саме він дійшов своїм розумом, як створити нешкідливий реактор.
- Усвідомити що-небудь без сторонньої допомоги.
- 63. **Збивати** – **збити** (*кого?*) з пантелику — Марічка хвилювалась за здоров'я донечки, тому викликала лікарку, та оглянула дівчинку і сказала, все в нормі, а маму збило з пантелику те, що донька не спала.
- Дезорієнтувати, заплутати кого-небудь.
64. **Збувати** – **збути** (*кого? що?*) з рук — Як тільки батьки поїхали у справах, Євген почав розробляти план, як збути з рук молодшого брата і запросити в гості друзів.
- Позбутися кого- або чого-небудь.
65. **Звалюватися** – **звалитися** (*кому?*) на голову — Петро з дружиною мріяли провести свята удвох, але раптом їм на голову звалилися далекі родичі з Чернігова, і їм довелося їх розважати цілий тиждень.
- Несподівано стати для кого-небудь об'єктом турбот, клопоту.

66. **Звести дух** — Хлопці відвідали за день два музеї і галерею, втомилися і вирішили звести дух у маленькій кав'ярні.
- Трохи перепочити.
67. **Зводити – звести кінці з кінцями** — Зазвичай студенти живуть бідно, оскільки навчаються й отримують маленьку стипендію, тому іноді їм важко зводити кінці з кінцями. Добре, що є батьки.
- Ледве справитися з матеріальними труднощами, нестатками.
68. **Зводити – звести (на кого?) наклеп** — Григорій припустився лікарської помилки, запанікував і звів наклеп на свого колегу, який був ні в чому не винний, за що був покараний.
- Говорити неправду, наговорювати на кого-небудь.
69. **Згущувати – згустити фарби** — Після свят Олексій погано почувався і пішов до лікаря, бо вирішив, що помирає. Лікар оглянув хлопця і сказав йому не згущувати фарби, не переїдати і притримуватися деякий час дієти.
- Надмірно перебільшити що-небудь.
70. **Зживати – зжити (кого?) зі світу** — У відділенні банку призначили нового керівника, який вирішив зжити зі світу тих колег, які не підтримували його погляди.
- Створити несприятливі умови для існування.
71. **Злазити (злізати) – злізти з (чисті?) шії** — Коли батько почув, що син знов збирається їхати на музичний фестиваль, він розсердився і накричав на сина, щоб той почав сам заробляти гроші і нарешті зліз з його шії.
- Перестати бути на чьомусь утриманні.
72. **Знайти спільну мову** — Після декількох годин перемовин сторони угоди нарешті змогли знайти спільну мову та підписали резолюцію.
- Досягти згоди, розуміння.

73. **Зривати – зірвати** (*з кого?*) маску — У кінці детективного роману головний герой майстерно викрив справжнього вбивцю і зірвав з нього маску.
•Показати чію-небудь справжню сутність.
74. **Зробити** (*з кого?*) юшку — Тетяна дуже приваблива дівчина, але хлопці не запрошують її на побачення, бо побоюються її батька, який якийсь сказав, що зробить юшку з кожного, кого побачить поруч зі своєю дівчинкою.
•Жорстоко розправитися з кимось, знищити когось.
75. **Спадати – спасти з лиця** — Віталій Григорович спав з лиця, коли побачив, як його дочка ганяє містом на мотоциклі.
•Ставати блідим, змарнілим.
76. **Спадати – спасти** (*кому?*) на думку — Коли дівчата приїхали до Ужгорода у відрядження, їм спало на думку завітати до славетної фортеці.
•Несподівано стати об'єктом думок (про наміри, бажання.)
77. **Сходити – зійти нанівець** — Маленький племінник Марії Олександрівни обіцявся прибрати в кімнаті, але за декілька годин влаштував там такий безлад, що всі її добрі наміри похвалити маленького розбишаку зійшли нанівець.
•Зникнути, втратити силу.
- 78. **Заварити кашу** — Соня з Дмитром вирішили самі зробити ремонт у квартирі, але коли почали і зрозуміли, яку кашу заварили, звернулися за допомогою до фахівців.
•Затіяти щось дуже складне, клопітне.
79. **Заговорювати – заговорити** (*кому?*) зуби — Людмила Петрівна на співбесіді не хотіла говорити про себе і намагалась дещо приховати, тому заговорювала зуби роботодавцю.
•Приховати істинну суть.

80. **Задирати – задерти носа** — Віталій першим пробіг марафон і задирав носа, вигукуючи своє ім'я і не звертаючи уваги на інших спортсменів.
•Пихато поводитися.
81. **Закачувати – закачати рукави** — Цього року у нас неймовірний врожай винограду, тому ми з самого ранку закачали рукави і почали його збирати.
•Ревно братися до роботи.
82. **Закидати – закинути гачок** — Ганна Олександрівна намагалась з'ясувати у режисера ситуацію щодо кастингу акторів, тому закинула йому гачок щодо можливості отримання у фільмі головної ролі.
•Обережно натяками намагатися щось розвідати.
83. **Замикатися – замкнутися в собі** — Після невдалої презентації своєї роботи Антон замкнувся в собі і не хотів ні з ким спілкуватися.
•Заглибитися у свої думки; стати відлюдкуватим.
84. **Замітати – замести сліди** — Усі злочинці намагаються скоїти ідеальний злочин та ретельно замітають сліди, але сучасні детективи завжди розкривають скоєне.
•Знищити, приховати все, що може викрити які-небудь дії або вчинки.
85. **Заморити черв'яка** — Туристи рухалися у горах з самого ранку, втомились, сіли на відпочинок, швиденько заморили черв'яка шоколадними батончиками, а потім рушили далі.
•Вгамувати голод, перекусити.
86. **Занепадати – занепасти духом** — Мати хворої дитини не може занепасти духом, оскільки вона відповідає за її життя.
•Зневіритися в чомусь, втратити надію.

87. **Западати – запасти** (*кому?*) у серце — Марічка так запала Миколі в серце, що він ні про кого іншого і думати не міг.
•Дуже комусь сподобатися.
88. **Заплющувати – заплющити** (*на що?*) очі — Іноді сімейні пари заплющують очі на дрібні недоліки одне одного, оскільки кохають і поважають свою другу половинку.
•Навмисне не помічати чогось, не звертати на щось уваги.
89. **Заробити** (*за що?*) на горіхи — Донечка заробила від матері на горіхи за те, що дражнила kota, допоки він не перекинув улоблену мамину вазу.
•Бути покараним за якусь провину.
90. **Зарубати** (собі) на носі — Учителька сказала, щоб всі зарубали це собі на носі, що «по батькові» пишеться окремо.
•Добре, надовго щось запам'ятати.
91. **Затамувати подих** — Під час землетрусу Микита став між кімнатами і затамував подих, очікуючи, коли все закінчиться.
•Завмерти від хвилювання чи страху, причаїтися.
92. **Заходити – зайти** в глухий кут — Дипломатичні перемовини зайшли в глухий кут, оскільки сторони не змогли погодити спільне рішення.
•Опинитися в безвихідному становищі.
93. **Зачіпати – зачепити** (*кого?*) (*чим?*) за живе — Історія про зниклу під час сильного паводку родину зачепила слухачів за живе.
•Схвилювати, розчулити когось чимось.
- 94. **Набивати – набити** (*кому?*) (*чим?*) оскому — Олексій набив усім присутнім у купе вагону оскому своїми одноманітними жартами.
•Набридати, викликати роздратування.

95. **Набирати** – **набрати** в рот води — Поліціанти затримали підозрілу особу і намагалися дізнатися, як його звати, але чоловік набрав в рот води і вдавав, що нічого не розуміє.
•Уперто мовчати, нічого не говорити.
96. **Набиратися** – **набратися** духу — Перед розмовою з керівником стосовно підвищення по роботі Євген довго мовчав, але нарешті набрався духу і розпочав.
•Стати рішучим, перебороти страх, сором'язливість.
97. **Набиратися** – **набратися** розуму — Щоб стати справжнім фахівцем у будь-якій галузі одного диплому не достатньо, потрібно ще роками набиратися розуму в процесі роботи.
•Набути життєвого досвіду.
98. **Набити** (*на чому?*) руку — Олександра вже кілька місяців працювала секретаркою і встигла так набити на друкуванні руку, що вже не дивилась на клавіатуру.
•Набути досвіду, уміння.
99. **Наварити** (*кому?*) гіркої каші — Олексій наварив друзям гіркої каші, коли пообіцяв допомогти з працевлаштуванням і організацією зустрічі з менеджером компанії, а сам про це забув.
•Зробити що-небудь небажане, неприємне.
100. **Навертати** – **навернути** (*кого?*) на розум — З самого дитинства батьки навертають своїх дітей на розум, оскільки бажають їм щасливої долі.
•Наставляти кого-небудь на правильний шлях
101. **Надувати** – **надуті** (*на кого?*) (*за що?*) губи — На дні народженні Юрка всім роздавали солодоші, а Олегові не дісталось, тому він надув на всіх губи і почав плакати.
•Образитися на кого-небудь.

102. **Накивати п'ятами** — Підлітки вирішили трохи познущатися з хлопчика і відібрати у нього самокат, але побачили його батька, який сидів осторонь, і накивали п'ятами.
- Утекти.
103. **Наламати дров** — Світлана так розгнівалася на чоловіка, що наламала дров: наговорила йому зайвого і мало не зашкодила їхнім стосункам.
- Повестися необдумано, завдати шкоди, допустити багато помилок.
104. **Намилити** (*кому?*) (*за що?*) шию — Батько намилив двом синам шию за те, що вони без дозволу втекли на річку купатися.
- Покарати кого-небудь, вилаяти.
105. **Намозолити** (*кому?*) (*чим?*) очі — Андрій, який завітав до друга спочатку на два дні, залишився до кінця місяця і так намозолив йому очі, що той не знав, куди подітися.
- Набриднути своєю присутністю, виглядом або неодноразовим нагадуванням про що-небудь.
106. **Напускати** – **напустити** туману — Новий менеджер не підготувався до презентації свого проєкту, але так хотів вислужитися перед керівництвом, що напустив такого туману, що ніхто нічого не зрозумів.
- Зробити що-небудь незрозумілим, заплутаним.
107. **Наробити** (*чим?*) шуму — Авторка роману сильно посперечалась з видавцем стосовно гонорару і наробила шуму своєю нахабною поведінкою.
- Привернути до себе загальну увагу, стати предметом обговорення.
108. **Насторожувати** – **насторожити** вуха — Мандрівники горами почули гуркіт водоспаду і насторожили вуха, щоб зрозуміти, з якого він боку.
- Напружено, уважно прислухатися до чого-небудь.

109. **Натуркувати** – **натуркати** (*кому?*) (*чим?*) голову — У фірмі з'явився новий бухгалтер, який за день натуркав усім колегам голову своїми балачками про попередню роботу.
- Стомлювати кого-небудь розмовами.
- 110. **Оббивати** – **оббити** пороги (*кого?*) — Випускники шкіл починають оббивати пороги закладів вищої освіти на Дні відчинених дверей, аби обрати той, де продовжать навчання.
- Постійно куди-небудь ходити.
111. **Обдавати** – **обдати** (*кого?*) холодною водою — Коли Микола перший раз завітав до Даринки, аби познайомитися з її батьками, вони обдали його холодною водою: нашій дочці ніхто не потрібен, поки вона не отримає диплом.
- Приголомшити кого-небудь чим-небудь.
112. **Обернутися** нанівець — Усі зусилля Данила скласти найвищий сірниковий будиночок обернулися нанівець, щойно подув вітер.
- Втратити значення, силу, виявитися марним.
113. **Обкрутити** дільце — Чоловіки швидко домовились на співпрацю, обкрутили дільце та радісно потиснули один одному руки.
- Вигідно здійснити, уладнати що-небудь; вміло досягти успіху в чомусь.
114. **Обкрутити** (*кого?*) довкола носа — Ніколи не підписуйте нічого, не прочитавши, документ завжди пильнуйте, аби ніхто не обкрутив вас довкола носа.
- Спритно обдурити, перехитрити кого-небудь.
115. **Обливатися** холодним потом — Студенти-медики під час останнього вирішального іспиту обливалися холодним потом.
- Дуже хвилюватися, переживати.

116. **Облизувати** – **облизати** губи — Менеджери вищої ланки змогли виграла важливий тендер і вже задоволено облизували губи, передчуваючи подальші фінансові вигоди.
•Бути дуже задоволеним чим-небудь.
117. **Обминати** – **обминути** (*кого?*) стороною — На новорічному святі в садочку Максимчик дуже хотів отримати подарунок з рук Святого Миколая і боявся, що той обмине його стороною, але той привітав чудовими сюрпризами всіх дітей.
•Залишати кого-небудь поза увагою.
118. **Обмирати** – **обмерти** зі страху — Галина обмерла зі страху, побачивши на підлозі у ванній кімнаті величезного павука.
•Дуже лякатися, боятися; ціпеніти.
119. **Обпікати** – **обпекти** (*кого?*) поглядом — Лектор обпікав поглядом студентів на останніх партах, які увесь час розмовляли і не слухали його.
•Пильно дивитися на когось, на щось, виражаючи своє ставлення.
120. **Окидати** – **окинути** (*що?*) думкою — Федір ще раз окинув думкою всі пропозиції щодо працевлаштування, але не зміг остаточно визначитися.
•Роздумувати над чим-небудь, обмірковувати щось.
121. **Окидати** – **окинути** (*кого? що?*) поглядом — Туристи підійшли до озера, окинули його поглядом і вирішили, що ночуватимуть саме тут.
•Швидко, побіжно оглядати кого- або що-небудь; обдивлятися навкруги.
122. **Опановувати** – **опанувати** себе — Коли актор уперше виходить на сцену, головне опанувати себе і думати не про тих, хто сидить у залі, а про те, що відбувається на сцені.
•Заспокоїтися.

123. **Опускати** – опустити руки — Працюючи вперше над проектом, Дарина так втомилася, що допустила помилку, через що мало руки не опустила і не кинула все.
- Стати бездіяльним, безпорадним.
124. **Опустити вуха** — Старий тренер зазвичай жартував над новачками: якщо після поразки вуха опустили, золотої медалі ніколи не буде.
- Впасти у відчай, засмутитися.
- 125. **Перебирати** – **перебрати** (*що?*) у пам'яті — Переглядаючи студентські фотографії, Тамара перебирала у пам'яті своїх колишніх одногрупників.
- Обдумати що-небудь, пригадуючи або уявляючи у точній послідовності.
126. **Перебирати** – **перебрати** через край — Суперечка мисливців тривала вже досить довго, поки один з них не перебрав через край і не образив колегу.
- Перевищити усталену норму, прийняті правила чого-небудь; перебільшити що-небудь.
127. **Переболіти** душею — Люди під час війни можуть переболіти душею, але не втратити віру.
- Пережити велику тривогу, зазнати страждань.
128. **Перевернути** гори — Наступні два дні ми планували допомагати Леонідові з науковим проектом; ми знали, що гори перевернемо, але встигнемо все вчасно закінчити.
- Виконати велику, навіть неможливу роботу; зробити дуже багато.
129. **Перевертати** – **перевернути** (*що?*) до гори дном — Маленькі розбишаки за кілька хвилин можуть перевернути всю квартиру до гори дном.
- Учинити безладдя, хаос, розгардіяш.

130. **Переводити** – **перевести** подих — Ігнат працював над статтею з самого ранку, тому він вирішив перевести подих і випити смачної кави.
•Зробити коротку перерву, короткий перепочинок в чому-небудь.
131. **Переводити** – **перевести** розмову (*на що?*) — Дівчата зрозуміли, що викладач змусить їх залишитися після уроків, тому швиденько перевели тему на домашнє завдання, попрощались і мерщій побігли на вулицю.
•Почати говорити про що-небудь інше, спрямувавши увагу в інший бік.
132. **Перегинати** – **перегнути** палицю — Виховані люди ніколи не дозволяють собі перегнути палицю, бо завжди контролюють свої слова та вчинки.
•Допустити надмірну крайність у вчинках, діях, поведінці.
133. **Перекидатися** – **перекинутися** словом — Сьогодні зранку в бухгалтерії готували річний звіт, тому була цілковита тиша і колеги лише іноді могли перекинутися словом.
•Вести коротку розмову; час від часу говорити, повідомляти що-небудь один одному.
134. **Перекладати** – **перекласти** (*що?*) на (чужі) плечі (*кого?*) — На роботі кожен повинен сам виконувати свої обов'язки, а не перекладати їх на чужі плечі.
•Змусити когось іншого виконувати свою роботу, свої обов'язки.
135. **Переламувати** – **переламати** (самого) себе — Кирило вислухав керівника, не зміг переламати себе і просто промовчати, розуміючи, що від його слів залежить доля всього проєкту.
•Виявити стійкість, непохитність всупереч бажанням, прагненням, звичкам.

136. **Переливати з пустого в порожнє** — Розмова із сусідами зниклого хлопця успіху не мала: багато вони говорили, але тільки переливали з пустого в порожнє і не знали, куди він міг подітися.
•Марно гаяти час, займатися непотрібним.
137. **Перемивати – перемити (кому?)** (усі) кісточки — Бабусі, які вечорами сидять під під’їздом, годинами обговорюють усіх перехожих та перемивають їм кісточки.
•Займатися пересудами, обмовляти кого-небудь.
138. **Перемінити гнів на ласку** — Щойно Олеся Михайлівна побачила своїх онуків, то одразу перемінила гнів на ласку та пробачила їм розбиту вазу і бруд по всій вітальні.
•Перестати гніватися.
139. **Перетягати – перетягти (кого?)** на (чий?) бік — У голосуванні брали участь вісім колег, голоси розділились порівну, тому одній групі необхідно було когось перетягти на свій бік, щоб утворити більшість і затвердити рішення.
•Зробити кого-небудь чийсь прибічником, прихильником.
140. **Переходити – перейти рубікон** — Марина перейшла рубікон: збрала свої речі, забрала валізу, залишила ключі на столі і вирушила у нове життя.
•Зробити рішучий крок, приймаючи остаточне рішення.
- 141. **Підвертатися – підвернутися (кому?)** під руку — У Катерини не було паперу, тому вона записала час візиту до лікаря на тому, що підвернулося їй під руку, – на ресторанному меню.
•Випадково опинитися поблизу, поруч кого-небудь.

142. **Підводити** – **підвести** ризику — Марина і Костянтин довго сварилися і не могли вирішити, хто ж буде вносити сміття. Костянтин підвів під суперечкою ризку, сказавши, що це жіноча справа.
- Закінчити, припинити що-небудь.
143. **Підводити** – **підвести** (*кого?*) під монастир — Ніхто зі співробітників не хотів мати справу з Григорієм, тому що для нього головною була лише власна вигода, а на інших він не зважав і міг легко підвести під монастир будь-кого.
- Зробити неприємність, поставити в скрутне становище.
144. **Піддавати** – **піддати** жару в огонь — Марійка не змогла застібнути спідницю і дуже засмутилася, а її сестра піддала жару в огонь, коли сказала, що та погладшала.
- Ускладнити ситуацію.
145. **Піддаватися** – **піддатися** на (*чисто?*) вудку — Олександр запропонував Андрію Петровичу написати за себе роботу. Андрій Петрович розумів, що це не його завдання, але піддався на Олександрову вудку і взявся до роботи.
- Дозволити себе перехитрити, ошукати, обдурити.
146. **Піджимати** – **піджати** хвіст — Костя загубив скейт, піджав хвоста і пішов додому, сподіваючись, що його сильно не сваритимуть.
- Втратити упевненість, злякавшись чи засоромившись наслідків своїх дій, або відчуваючи свою провину.
147. **Підкладати** – **підкласти** (*кому?*) свиню — Костянтин не хотів бути начальником підрозділу, але його колега підклав йому свиню – порекомендував директорові на цю посаду саме його.
- Навмисне чи ненароком завдати кому-небудь прикросів, діяти підступно проти когось.

148. **Підкручувати** – **підкрутити** (*кому?*) гайку — У відділенні банку з'явилась нова керівниця, яка одразу підкрутила колективу гайки і чітко перерозподілила обов'язки персоналу.
•Посилити вимоги до кого-небудь.
149. **Підмочувати** – **підмочити** (*кому?*) репутацію — Маркові подобалась Марічка з сусіднього гуртожитку. Але Григорій теж до неї залицявся, ось Марк і наговорив Марічці різного про Григорія, щоб підмочити супернику репутацію.
•Певними вчинками, діями створити негативну думку про кого-небудь.
150. **Підносити** – **піднести** (*кого?*) до небес — Батьки хлопців-близнят так їх підносили до небес, що іншим учасникам розмови нічого було додати.
•Вихваляти кого-небудь за що-небудь.
151. **Підносити** – **піднести** (*кому?*) пілюлю — Професор підніс бакалавру пілюлю, сказавши, що він геть розчарований якістю його кваліфікаційної роботи.
•Робити або говорити кому-небудь щось неприємне, прикре, образливе.
152. **Підноситися** – **підвестися** духом — Коли комісія остаточно затвердила проєкт мосту, головний інженер піднісся духом і полегшено зітхнув.
•Відчути в собі силу, упевненість; стати веселішим, бадьорішим, енергійнішим.
153. **Підпирати** спиною стіни — Керівник практики неодноразово скаржився на Андрія і критикував його за те, що той, якщо і з'являється в лабораторію, лише стіни спиною підпирає.
•Байдкувати, нічим не займатися.

154. **Підписуватися** – **підписатися** (*під чим?*) обома руками — Сьогодні староста запропонувала організувати святкову вечірку з нагоди Дня студента. Усі в групі підписалися під цією ідеєю обома руками.
- Охоче і повністю погодитися з чим-небудь, виявити свою повну згоду.
155. **Підрізувати** – **підрізати** (*кому?*) крила — Лише одне погане слово може підрізати людині крила, а щоб знову повірити в свої сили, знадобиться багато часу.
- Позбавити кого-небудь можливості здійснювати щось; обмежити кого-небудь.
156. **Підставляти** – **підставити** шию — У великому колективі треба бути готовим підставити свою шию і допомогти колегам у вирішенні спільного завдання.
- Взяти на себе чийсь обов'язки, обтяжуючи себе.
- 157. **Прибирати** – **прибрати** (*кого?*) до (своїх) рук — Як тільки в офісі з'явився практикант, керівник підрозділу прибрав його до рук і розпочав давати вказівки.
- Поставити кого-небудь у залежність від себе, примусити слухатися, підкорятися.
158. **Прибрати** себе до рук — Анастасія вперше виступала на великій сцені і дуже хвилювалась, але прибрала себе до рук і впевнено заспівала.
- Зусиллям волі заспокоїтися.
159. **Придержувати** – **придержати** (свого) язика за зубами — Олег хотів був прокоментувати нову зачіску колеги, але придержав язика за зубами.
- Замовчати.
160. **Приймати** (*що?*) за чисту монету — Діти все приймають за чисту монету, наприклад, вони вірять в існування чаклунів та драконів.
- Вірити, що це щира правда.

161. **Приймати** – **прийняти бій** — Коли Марк почав насміхатися з Захарія і в усьому його звинувачувати, Захарій прийняв бій і дав йому гідну відповідь.
•Вступити в гарячу суперечку, сперечатися.
162. **Прикидати** – **прикинути (що?)** в голові — Світлана увесь вечір думала над новим проєктом і прикидала в голові можливі варіанти.
•Уявити план якоїсь дії, розмірковувати над чим-небудь.
163. **Прикидатися** овечкою — Олена прикидалася для всіх овечкою, а насправді зневажала своїх колег.
•Вдати з себе лагідну людину.
164. **Прикипіти** до місця — Коли люди в небі побачили перший літак, то прикипіли до місця і не знали, що робити далі.
•Стати нерухомим, завмерти, остовпіти.
165. **Прикусити** язика — Молодші мають прикусити язика і вислухати старших до кінця.
•Утриматися від висловлювань, замовкнути.
166. **Припадати** — **припасти (кому?)** до серця — Марія так припала до серця Андрієві, що він її бачив у всіх своїх снах.
•Дуже сподобатися (про кого-небудь).
167. **Припасти** очима (*до кого? до чого?*) — Родина приїхала в зоопарк і припали очима до білих птахів, які величаво стояли на одній нозі посеред водойми.
•Задивитися на кого-, що-небудь замилуватися ким-, чим-небудь.
168. **Присипляти** – **приспати (чию?)** пильність — Ростислав щоденними обіцянками приспав пильність директора й отримав підвищення, але з новими обов'язками впоратися не зміг.
•Хитрощами не дати кому-небудь змоги розібратися в чомусь; перехитрити, обманути кого-небудь.

169. **Притискати** – **притиснути** (*кого?*) до стінки — Арештований злодій розумів, що його притиснули до стінки, і тепер лише питання часу, коли доведуть його провину.
- Поставити кого-небудь у безвихідне становище, домагаючись зізнання чи здійснення чого-небудь.
170. **Приткнути** голову — Рейс Максима затримали на чотирнадцять годин, тому він панічно шукав місце, щоб приткнути голову і відпочити.
- Знайти притулок, пристановище; зупинитися де-небудь.
171. **Приходити** – **прийти** до розуму — Генадій був колись ще той розбишака, але з віком прийшов до розуму, вивчився і знайшов хорошу роботу.
- Стати розумним, кмітливим, розважливим.
- 172. **Пробити** стіну — Іноді ми маємо докласти просто титанічних зусиль, щоб пробити стіну незрозуміння чи байдужості та досягти успіху.
- Ціною великих зусиль здолати опір, добиваючись чого-небудь.
173. **Пробігати** – **пробігти** (*по чому? / що?*) очима — Олег не зрозумів, про що йдеться у листі, оскільки він поспішав і лише пробіг текст очима.
- Швидко оглянути або прочитати що-небудь.
174. **Прогаювати** – **прогаяти** час — За місяць до іспитів Олексій зрозумів, що марно прогаяв час протягом майже всього семестру і тепер має щоденно багато займатися.
- Марно, безглуздо витратити час.
175. **Продавати** – **продати** (*кому?*) душу — Заради грошей деякі люди здатні продати душу і займатися будь-чим, аби розбагатіти.
- Втратити свою гідність, даючи згоду служити кому-небудь; зрадити.

176. **Проковтнути** (*кого?*) без солі — Побачивши свого конкурента на посаду головного режисера театру, Степан Романович заспокоївся, бо подумав, що проковтне цього молодого недосвідченого хлопця без солі.
- Знищити, погубити кого-небудь.
177. **Проковтнути** пілюлю — Олександр мав дуже хороше виховання, тому проковтнув пілюлю від нового колеги і вирішив не звертати на його недоречні коментарі уваги.
- Мовчки стерпіти образу.
178. **Проковтнути** язика — Коли вчителька спитала, хто в класі хоче декламувати поезії, усі проковтнули язика.
- Зробитися мовчазним, замовкнути.
179. **Промити** (*кому?*) очі — Тільки після того як дружина промила Валерію Петровичу очі на дещо зухвалу поведінку його приятеля, він нарешті зрозумів, що то за людина.
- Допомогти кому-небудь усвідомити реальні факти; розкрити перед ким-небудь сутність подій.
180. **Пропадати** – **пропасти** з очей — Перед самим виступом один із доповідачів раптом пропав з очей, і організаторам конференції довелося швидко міняти програму.
- Зникнути, непомітно залишити яке-небудь місце.
181. **Пропускати** – **пропустити** (*що?*) повз вуха — Дружина Віктора повернулася додому в поганому настрої і увесь час намагалася посваритися, але він пропускав усі її слова повз вуха та зберігав свій урівноважений стан.
- Не реагувати.

182. **Простромити** (*кого?*) поглядом — Під час святкування Аліна помітила іншу жінку в такій самій сукні, як у неї, простромила її поглядом і вийшла з зали.
- Подивитися на кого-небудь дуже неприязно, вороже.
183. **Протирати** – **протерти** очі — Юрій щойно протер очі і зрозумів, що запізнюється на роботу аж на цілу годину.
- Прокинутися, встати після сну.
184. **Протрубити** (*кому?*) (усі) вуха — Віра повернулася зі стажування і за декілька днів протрубила співробітникам усі вуха про свої досягнення.
- Дуже надокучити кому-небудь постійними розмовами про одне і те саме.
185. **Проходити** – **пройти** школу (життя) — Під час перебування в армії Віталій пройшов таку школу життя, що тепер цінував кожен момент свого існування.
- Набути досвіду, змужніти, загартуватися в чому-небудь.
186. **Прощупати** ґрунт — Перед тим як звільнитися з роботи Олена Іванівна прощупала ґрунт щодо відповідних вакансій в інших фірмах.
- З'ясувати, перевірити, вивідати що-небудь.
- 187. **Розбивати** – **розбити** (*кому?*) лоба — Олександр був готовий розбити собі лоба, щоб стати лауреатом міжнародного шахового турніру.
- Докласти максимум зусиль для здійснення чого-небудь.
188. **Розвіюватися** – **розвіятися** пилом — Побачивши чорні хмари на небі, ми зрозуміли, що всі наші плани провести день десь на природі за містом розвіялися пилом.
- Безслідно зникнути.

189. **Розводити** – **розвести** руками — Григорію вкрай потрібно було знайти фахівця з сучасної японської літератури, але всі, до кого він звертався, тільки руками розводили і не могли нічим допомогти.
- Виразити розгубленість, здивування.
190. **Розв'язувати** – **розв'язати** вузол — Олександр Іванович давно мав конфлікт з колегою, що заважало нормальній роботі в колективі, тому він вирішив розв'язати цей вузол.
- Остаточо вирішити складне, заплутане питання, проблему.
191. **Розв'язувати** – **розв'язати** (кому?) руки — Старший брат давно хотів провчити молодшого за нахабство, але побоювався батьків. Коли одного разу батьки поїхали на увесь день до друзів, це розв'язало йому руки і він серйозно поговорив з малим.
- Дати можливість діяти вільно, на власний розсуд.
192. **Розгублювати** – **розгубити** слова — Олексій Макарович вийшов на трибуну з першим своїм виступом, але від хвилювання розгубив слова і довго мовчав.
- Втратити здатність говорити; забути проте, що хотілося сказати.
193. **Розкидати** – **розкинути** розумом — Олену запросили на випускний одночасно два друга Микола й Олег, тому вона розкидала розумом і вирішила взагалі не йти.
- Напружено, зосереджено думати, шукаючи виходу із якого-небудь становища.
194. **Розкласти** – **розкладати** (що?) по полицках — Студенти були дуже задоволені лекцією, бо викладач розклав усе по полицках, і питань більше ні у кого не виникало.
- Розібрати все до дрібниць, встановлюючи певну систему, логічну послідовність.

195. **Розмахувати** кулаками після бійки — Ніхто не розумів, чому Олег почав виправдовуватись і щось пояснювати тільки після того, як його звільнили з роботи, коли було занадто пізно і вже не мало ніякого сенсу розмахувати руками після бійки.
- Доводити, говорити, відстоювати що-небудь, коли вже пізно.
196. **Розповідати** (*кому?*) байки — Максим так хотім сподобатися Юлії, що цілий вечір розповідав їй байки про свої досягнення в спорті.
- Брехати, вести пусті розмови.
197. **Розправляти** – **розправити** крила — Коли Анатолій нарешті отримав кредит у банку, він розправив крила і почав шукати приміщення для своєї фірми.
- Повною мірою виявити свої сили, здібності, можливості.
198. **Розривати** – **розірвати** (*кого?*) на шматки — Автор статті був змушений її допрацювати, тому що рецензент просто розірвав цю наукову роботу на шматки.
- Нещадно розправитися з ким-небудь, знищити кого-небудь.
199. **Розривати** серце — Аліна не чула новин про брата вже кілька тижнів, і це розривало їй серце.
- Примушувати страждати, переживати, мучитися.
200. **Розрядити** атмосферу (*чим?*) — Одногорупники довго сперечалися щодо святкування Нового року, добре, що Сергій розрядив атмосферу вдалим анекдотом, і всі нарешті домовилися.
- Зняти або послабити напруження в певній ситуації; змінити становище на краще.
201. **Розтравлювати** – **розтравити** (*кому?*) душу — Антоніна вже втретє переглядала «Титанік», і кожного разу цей фільм розтравлював їй душу.
- Викликати у кого-небудь тяжкі, болісні спогади, переживання.

БЕЗПРЕФІКСНІ ДІЄСЛОВА РУХУ

Неперехідні дієслова руху

↻	→
ходити – с ходити (<i>куди?</i>) п оходити (<i>де?</i>)	йти – п іти (<i>куди?</i>)
бігати – з бігати (<i>куди?</i>) п обігати (<i>де?</i>)	бігти – п обігти (<i>куди?</i>)
лазити – з лазити (<i>куди?</i>) п олазити (<i>де?</i>)	лізти – п олізти (<i>куди?</i>)
повзати – сп овзати (<i>куди?</i>) п оповзати (<i>де?</i>)	повзти – п оповзти (<i>куди?</i>)
б родити – п обродити (<i>де?</i>)	б рести – п обрести (<i>куди?</i>)
їздити – з їздити (<i>куди?</i>) п оїздити (<i>де?</i>)	їхати – п оїхати (<i>куди?</i>)
літати – з літати (<i>куди?</i>) п олітати (<i>де?</i>)	летіти – п олетіти (<i>куди?</i>)
плавати – сп лавати (<i>куди?</i>) п оплавати (<i>де?</i>)	пливти – п опливти (<i>куди?</i>)

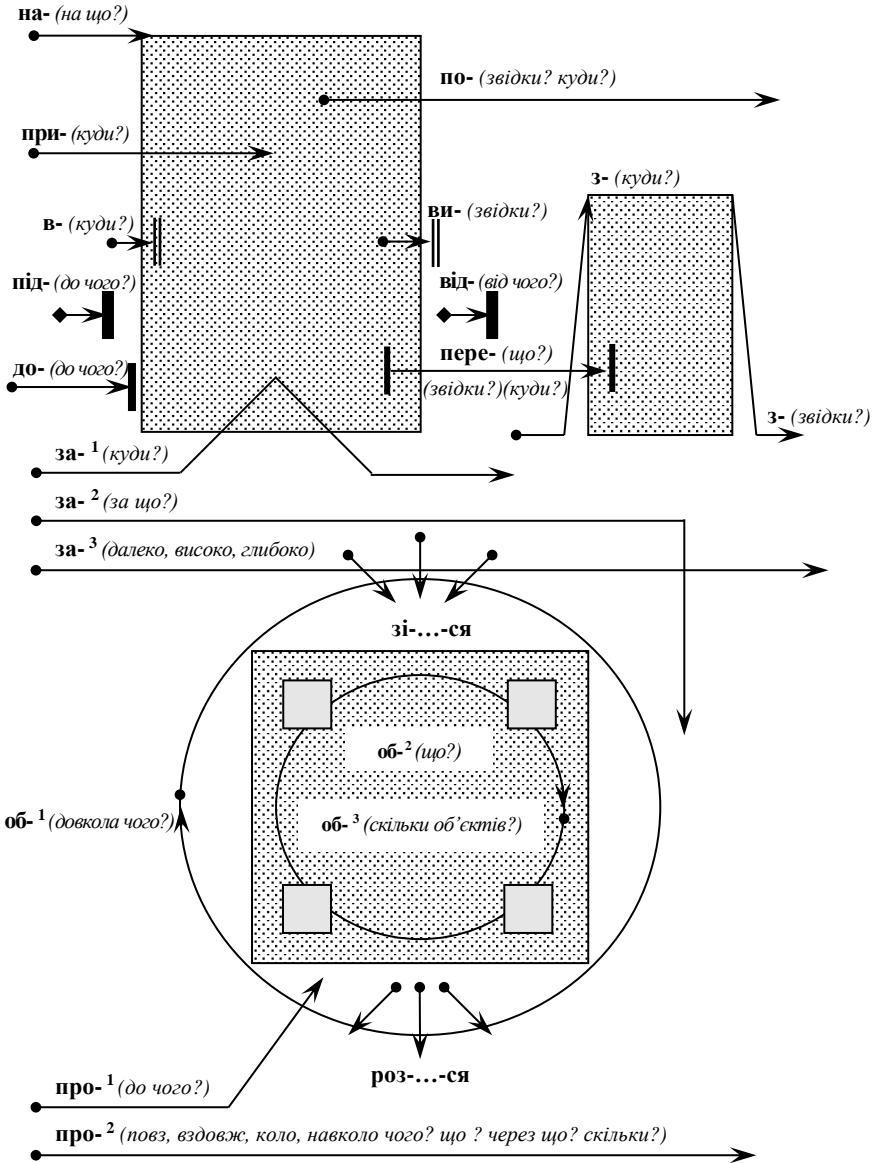
Перехідні дієслова руху

↻	→
носити – з носити (<i>кого? що? куди?</i>) п оносити (<i>кого? що? де?</i>)	нести – п онести (<i>кого? що? куди?</i>)
водити – з водити (<i>кого? що? куди?</i>) п оводити (<i>кого? що? де?</i>)	вести – п овести (<i>кого? що? куди?</i>)
возити – з возити (<i>кого? що? куди?</i>) п овозити (<i>кого? що? де?</i>)	везти – п овезти (<i>кого? що? куди?</i>)

Зворотні дієслова руху

↻	→
носитися – п оноситися (<i>де?</i>)	нестися – п онестися (<i>куди?</i>)
кататися – п окататися (<i>де?</i>)	котитися – п окотитися (<i>куди?</i>)
ганятися – п оганятися (<i>де?</i>)	гнатися – п огнатися (<i>куди?</i>)

СХЕМА ЗНАЧЕНЬ ПРЕФІКСІВ ДІЄСЛІВ РУХУ

**СХЕМА ЗНАЧЕНЬ ПРЕФІКСІВ
ПЕРЕХІДНИХ ДІСЛІВ РУХУ**
водити – вести, носити – нести, возити – везти

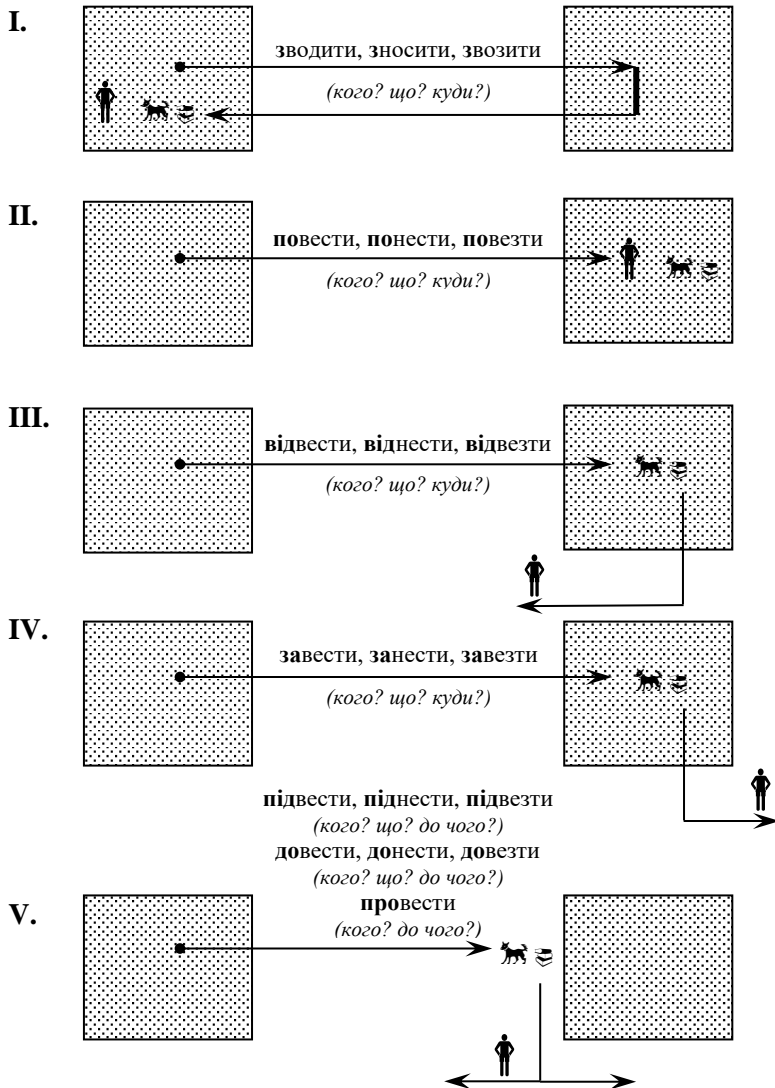
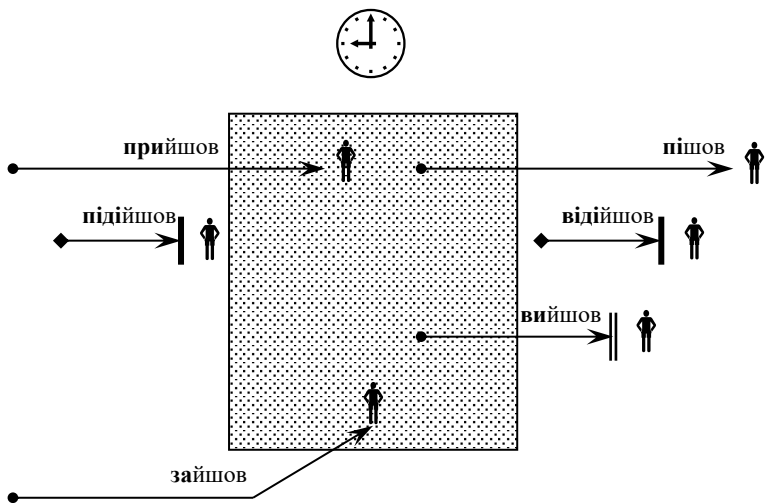
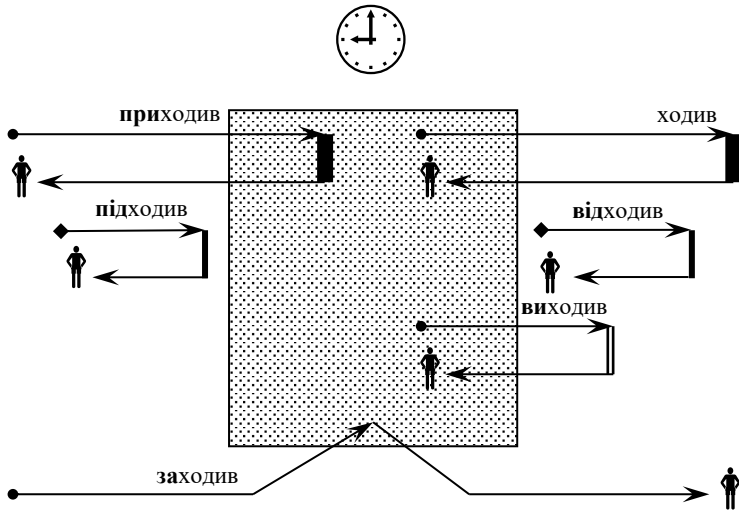

СХЕМА ОСОБЛИВОСТЕЙ УЖИВАННЯ ПРЕФІКСНИХ ДІЄСЛІВ РУХУ У МИНУЛОМУ ЧАСІ

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Фразеологізми

- ♦ **Завдання 1.** а) 3; б) 1, 2, 4; в) 5, 10; г) 6, 7, 8, 9.
- ♦ **Завдання 2.** а) 7, 10, 15, 28; б) 3, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25; в) 1, 4, 24, 26; г) 2, 5, 17, 27.
- ♦ **Завдання 3.** 1, 2, 4, 6.
- ♦ **Завдання 4.** а) 1, 12; б) 3, 10; в) 4, 7, 8, 9; г) 2, 6, 11, 13; р) 5, 6, 11.
- ♦ **Завдання 5.** 1 = 12, 2 = 6, 3 = 4, 5 = 17, 7 = 19, 8 = 24, 9 = 11, 10 = 23, 13 = 16, 14 = 22, 15 = 20, 18 = 21.
- ♦ **Завдання 8.** А. 1 ≠ 9, 2 ≠ 3, 4 ≠ 5, 6 ≠ 8, 7 ≠ 12, 10 ≠ 11.
Б. 1 ≠ 7, 2 ≠ 11, 3 ≠ 5, 4 ≠ 12, 6 ≠ 10, 8 ≠ 9.
В. 1 ≠ 9, 2 ≠ 4, 3 ≠ 7, 5, ≠ 8, 6 ≠ 10.
Г. 1 ≠ 6, 2 ≠ 3, 4 ≠ 10, 7 ≠ 5, 8 ≠ 9.

ПЕРЕВІРТЕ СЕБЕ

- ♦ **Завдання 1.** 1. постояв, 2. перечитала, 3. надписав, 4. виграв, 5. заграли, усидіти, 6. договорить, 7. розглядати, 8. розмалювали, 9. просиділи, 10. напекла, дочекатися, 11. підслухали, 12. записав, 13. заспівав, підспівувати, 14. віддячити, 15. обіграв, 16. підсолила, 17. пересісти, 18. розставили, 19. випустив, розбилася, 20. перекричати, 21. переміряла, 22. оглушити, 23. переписати, 24. обхитрити, 25. надкусила, 26. надбудував, 27. забігав, 28. вирізала, наклеїла, 29. обговорити, 30. підставив, підстрибнув.
- ♦ **Завдання 2.** 1. розігралися і розбіглися, 2. загралися, 3. догралися, 4. награлися, 5. вдивилася, 6. задивилася.
- ♦ **Завдання 3.** А. 1. розхотілося, 2. вилив, 3. переїдати, 4. вписували, 5. передумав, 6. виграв, 7. надшила, 8. розчиняла, 9. закрити, 10. простояв, 11. недосолює, 12. розбив, 13. склала, 14. підписати, 15. засмажити (просмажити), 16. умовити, 17. полюбив, 18. роздягати, 19. згорнули, 20. списав, 21. відлила, 22. зав'язати, 23. прослухали, 24. запрацював, 25. застібнув, 26. розшивати, 27. зачарував, 28. відімкнути, 29. дочитати, 30. розрізала, 31. приклеїлися, 32. розгорнули, 33. доспіває, 34. підписався, 35. прогуляли.
Б. 1. приїхав, 2. розлетілися, 3. підійти, 4. збіглися, 5. вийшли, 6. від'їхав, 7. зліз, 8. влетів (залетів), 9. роз'їхалися, 10. розхотів, виліз.
- ♦ **Завдання 4.** А. 1. дочитати, 2. вчитувалася, 3. дочитався, 4. вчитувати, 5. прочитати, 6. перечитувати, 7. читати, 8. начиталася, 9. перечитувати, 10. підчитати,

11. зачитували, 12. вичитати, 13. зачитувався, 14. прочитати, 15. читати, розчитався, 16. почитати.

Б. 1. дописати, 2. писати (написати), 3. написала, приписав, 4. вписувати, 5. списуватимуть, 6. підписують, 7. записувала, 8. прописав, 9. описалася, 10. підписатися, 11. переписувала, 12. розписався, 13. пописує, 14. виписати.

В. 1. нарізали (порізали), 2. підрізати (обрізати), 3. нарізала (дорізала), 4. перерізав, 5. надрізали, 6. зрізали, 7. вирізував, 8. відрізала, 9. прорізав, 10. розрізала, 11. розрізував, нарізував (різав).

Г. 1. зашивав, 2. підшити, вшити, пришити, 3. перешивають, пришивають, нашивають, 4. шили, дошити, 5. зшила, 6. обшила, нашила, 7. підшивати, ушивати, надшивати, розшивати.

♦**Завдання 6.** 1. летить, 2. пливуть, 3. катаються, 4. летить, 5. летить, 6. лізе, 7. летить, 8. лізе, 9. їде і везе, 10. бреде, 11. веде, 12. веде, 13. їде, 14. летить, 15. йде і несе, 16. котиться (їде), 17. лізе, 18. йде і веде, 19. плавають, 20. повзе, 21. йде і несе, 23. летить.

♦**Завдання 7.** Вийшов і пішов, дійшов, перейшов, зайшов (увійшов), пройшов, підійшов, пішов, підійшов, обійшов, пішов, підійшов, відійшов і пішов, зайшов, вийшов і пішов, зайшов і підійшов, вийшов і пішов, поїхав, їхав, приїхав, вийшов і пішов, поїхав, приїхав.

♦**Завдання 8.** 1. відійшов (відходив), 2. вийшов (виходив), 3. зайшов (заходив), 4. підійшов (підходив), 5. приїжджав, 6. виходив, 7. заїжджав, 8. їздив (приїжджав), 9. ходив, 10. під'їжджав.

♦**Завдання 9.** приїхати, поїхати (під'їхати), виїхали, приїхати;
поїдемо;
поїхати (їхати);
поїдемо, заїхати;
поїхали, проїжджали (їхали), вийшли, пішли (зайшли / увійшли), вийшли, поїхали;
їхали, віз (повіз), доїхали, підвіз (довіз);
вийшли, пішли, підійшли, прийде, пішли (вийшли);
їде;
підійшов, вийшли;
поїхали;
доїхали, виїхали, їхали, їхали, приїхали, виїжджали, привезли, відвезли, приїхати;
їдемо, проїжджатимемо (будемо проїжджати / будемо їхати), піти (сходити),
їхати, приїдемо (доїдемо), приїхали;
приїхали (доїхали / під'їхали), занести, зайти (заїхати), повести (повезти).

♦**Завдання 10.** 1. поїхати, 2. їхати, 3. поїхали, заїхали, їхали, доїхали; 4. підійшли, вийшли; 5. доїхали, виїхали, їхали, їхали, приїхали, виїжджали, привезли, відвезли, приїхати; 6. їдуть, проїжджатимуть (будуть проїжджати / будуть їхати), їхати, приїдуть (доїдуть), приїхали; 7. зайти (заїхати), повести (повезти).

♦**Завдання 11. А.** 1. Тут ходить автобус № 20? 2. Цей автобус йде до центра? 3. Я доїду до університету? 4. Наш автобус йде! 5. Ви (зараз) виходите?

Б. 1. Не підкажете, як їхати до ботанічного саду? 2. Скажіть, будь ласка, як доїхати до Національного музею народної архітектури та побуту України в селі Пирогів? 3. Скажіть, будь ласка, як поїхати до Оперного театру? 4. Може, з'їздимо на вихідні до Львова? 5. Заїдьмо до ресторану?

В. 1. Можна пройти? 2. Можна увійти? 3. Можна вийти? 4. Можна піти додому?

Г. 1. Приходьте у гості! 2. Заходь на каву! 3. Увійдіть! 4. Заходь!
5. Проходьте до вітальні!

Г. 1. Йди-но сюди! (Підійди до вікна!) 2. Будь ласка, вийди на балкон!
3. Відійди, будь ласка, від вікна! 4. Підійди, будь ласка, до телефону! 5. Сходи, будь ласка, до аптеки!

Д. 1. Заїдьмо до квіткового магазину? 2. Під'їдьте, будь ласка, до самого дому!
3. Зараз потрібно об'їхати парк. (Об'їдьте, будь ласка, парк!) 4. Заїдьте, будь ласка, у двір!
5. Ми вже проїхали!

Е. 1. Вийди, будь ласка, погуляти з собакою! (Виведи, будь ласка, собаку!)
2. Винеси, будь ласка, сміття! 3. Віднеси, будь ласка, книги! 4. Поводи, будь ласка, моїх родичів містом!
5. Занеси, будь ласка, валізу!

Є. 1. Чи довго їхати до Львова? 2. На скільки ти їдеш на море? (Ти надовго їдеш?)
3. Щасливої дороги! Швидко доїхати! 4. Як з'їздив? Вдало з'їздив? 5. Ти їздив один чи з друзями?

Ж. 1. Прийдіть, будь ласка, на прийом (до мене) наступного вівторка!
2. Зайдіть (до мене) у середу. 3. Підійдіть (до мене) завтра.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ачилова О. Л. Український префікс *попо-*: специфіка аспектуального значення. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2011. Вип. 6. С. 14–21.
2. Калашник В. С., Колоїз Ж. В. Словник фразеологічних антонімів української мови. 3-є вид., допов. К. : Довіра, 2006. 349 с.
3. Карпіловська Є. К. Кореневий гніздовий словник української мови. Київ : Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2002. 912 с.
4. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Карпіловський В. С., Недозим Т. І. Словник афіксальних морфем української мови. Київ, 1998. 441 с.
5. Полюга Л. М. Словник українських морфем. Львів : Світ, 2001. 446 с.
6. Словник фразеологізмів української мови / НАН України, Ін-т укр. мови, Укр. мов.-інформ. фонд; [уклад. : В. М. Білоноженко та ін. ; відп. ред. В. О. Винник]. Київ : Наук. думка, 2003. 786 с.
7. Словотвір сучасної української літературної мови. К. : Наукова думка, 1979. 407 с.
8. Соколова С. Аспектуальні категорії українського дієслова на тлі інших слов'янських мов / С. Соколова // Українська мова. 2003. No2 (7). С. 61–70.
9. Соколова С. О. Префіксний словотвір дієслів у сучасній українській мові. К. : Наукова думка, 2003. 283 с.
10. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологічний словник української мови. К. : Освіта, 1998. 224 с.
11. Ярещенко А. П., Бездітко В. І., Козир О. В. Сучасний фразеологічний словник української мови. Харків : Навчальна література, 2020. 640 с.

Навчальне видання

Якубовська Марина Юріївна
Дерба Світлана Миколаїна

ДІЄСЛІВНІ ПРЕФІКСИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ

Навчальний посібник

Друкується за авторською редакцією

Оригінал-макет виготовлено ВПЦ "Київський університет"

Формат 60x84^{1/16}. Ум. друк. арк. 13,95. Наклад 30. Зам. № 223-10755.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний. Друк офсетний.
Підписано до друку 16.10.23

Видавець і виготовлювач
ВПЦ "Київський університет"

Б-р Тараса Шевченка, 14, м. Київ, 01601, Україна
☎ (38044) 239 32 22; (38044) 239 31 72; тел./факс (38044) 239 31 28
e-mail: vpc@knu.ua; vpc_div.chief@univ.net.ua; redaktor@univ.net.ua
<http://vpc.knu.ua>

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1103 від 31.10.02